

स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना

(आ.व. २०७५/०७६-२०७७/०७८)

बनगाड कुपिण्डे नगरपालिका वडा नं. ५
(साविक मुलखोला गा.वि.स. वडा नं. ४, ७, ८ र ९)

सल्यान

स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारीमा संलग्न संस्थाहरु

आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग

नेपाल सरकार
वन तथा वातावरण मन्त्रालय
पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजना
काठमाडौं, नेपाल

तथा

Investing in rural people

International Fund for Agricultural Development (IFAD)

स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारी प्रकृत्यामा सहजीकरण गर्ने संस्था

रूपान्तरण नेपाल

पो.ब.नं. ७३४५, काठमाडौं

फोन नं. ०१-४१५४९४९

बनगाड कृषिपण्डे नगरपालिका
५ नं. वडा कार्यालय, शंखपिपल
सल्यान

कर्णाली प्रदेश, नेपाल

प.सं.: २०७४/०७५

च.नं.:

मिति: २०७५/०३/०८

बिषय : स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको सन्दर्भमा

औद्योगिकीकरण, वन विनाश, अव्यवस्थित शहरीकरण, सवारी साधनको बढ्दो प्रयोग, हरितगृह ग्याँसहरूको अत्याधिक उत्सर्जन आदी जस्ता विभिन्न मानवीय क्रियाकलापहरूको कारणले गर्दा अहिले पृथ्वीको तापक्रम बढ्दै गएको कुरा प्रमाणित भैसकेको छ । जलवायु परिवर्तनको असरबाट संसारका धनी-गरिव, विकसित-अविकसित सबै मुलुक र त्यहाँका वासिन्दाहरू प्रभावित हुने भए तापनि प्रकृतिक श्रोत तथा साधनहरूमा निर्भर विपन्न देशका विपन्न समुदायलाई भन्ने धेरै असर पार्दछ । नेपालका अन्य भू-भागमा जस्तै यस वडामा पनि दिन प्रति दिन तापक्रम र वर्षाको प्रकृति तथा प्रवृत्तिमा फरक परेको कुरा सबैले महशुस गरिरहेका छन् । समयमा पानी नपर्ने, गर्मी बढ्ने, पानीको मुलहरू सुक्ने, बाढी/पहिरो आउने जस्ता प्रकोपहरू हरेक वर्ष बढ्दै गईरहेका छन् । यसले गर्दा जीविकोपार्जनको लागि चाहिने श्रोत तथा पूर्वाधारहरूमा समेत नकारात्मक प्रभावहरू देखिन थालिसकेका छन् ।

यसै सन्दर्भमा यस वडामा बसोवास गर्ने समुदायलाई जलवायु परिवर्तन सम्बन्धि सचेतना अभिवृद्धि गर्ने र जलवायु परिवर्तनबाट प्रभावित समुदाय र घरधुरीहरूको अनुकूलन क्षमताको विकास गर्न वडामा रहेका सबै सरोकारवाला, जलवायु परिवर्तनले प्रभावित घरधुरीहरूको प्रत्येक सहभागितामा यस अनुकूलन कार्ययोजना निर्माण गरिएको छ । यस कार्ययोजनाको कार्यान्वयन पछि प्रभावित घरधुरी र समुदायका अनुकूलन क्षमता विकास गर्न सहयोग पुग्नेछ ।

यस बनगाड कृषिपण्डे वडा नं. ५ को स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारीको प्रक्रियामा आर्थिक सहयोग गर्ने वन तथा वातावरण मन्त्रालय अन्तर्गतको पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजना, कार्ययोजना निर्माण प्रक्रियामा सहजीकरण गरी सहयोग गर्ने रुपान्तरण नेपाल र यस प्रक्रियामा प्रत्येक वा अप्रत्येक रुपले संलग्न सबै व्यक्ति तथा संघ संस्थाहरूलाई धन्यवाद ज्ञापन गर्न चाहान्छु ।

साथै यस कार्ययोजनाको कार्यान्वयन प्रक्रियामा समेत सबै सरोकारवाला सहयोगी निकाय, संघ संस्थाहरूको सहयोग तथा सहकार्यको अपेक्षा गर्दछु ।

कमल वि.क.

(अध्यक्ष)

संक्षिप्त शब्दावलीहरू

संक्षिप्त रूप (नेपालीमा)	संक्षिप्त रूप (अंग्रेजीमा)	विस्तृत रूप (नेपालीमा)	विस्तृत रूप (अंग्रेजीमा)
	ASHA	पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजना	Adaptation for Smallholders in Hilly Areas
सा.व.	CF	सामुदायिक वन	Community Forest
सा.व.उ.स.	CFUG	सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह	Community Forest Users' Group
	CoP	पक्ष राष्ट्रहरूको सम्मेलन	Conference of Parties
जि.स.स.	DCC	जिल्ला समन्वय समिति	District Coordination Committee
	DPCU	जिल्ला आयोजना समन्वय इकाई	District Project Coordination Unit
	GHGs	हरित गृह ग्यासहरू	Green House Gases
	GIS	भौगोलिक सूचना प्रणाली	Geographic Information System
गा.वि.स.	VDC	गाउँ विकास समिति	Village Development Committee
गा.पा.		गाउँपालिका	Rural Municipality
	IPCC	जलवायु परिवर्तन सम्बन्धि अन्तर सरकारी समूह	Intergovernmental Panel on Climate Change
लापा	LAPA	स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना	Local Adaptation Plans for Action
	LGCDP	स्थानीय सु-शासन तथा समुदाय विकास कार्यक्रम	Local Governance and Community Development Programme
नापा	NAPA	राष्ट्रिय अनुकूलन कार्यक्रम	National Adaptation Programme of Action
	RM		Running Metre
	UNFCCC	जलवायु परिवर्तन सम्बन्धि संयुक्त राष्ट्रसंघिय प्रारूप महासन्धि	United Nations Framework Convention on Climate Change

शब्दावलीहरू

1. Weather (मौसम)

पृथ्वीको वायुमण्डलमा हरेक दिन परिवर्तन भइरहने तापक्रम, वर्षा, वायुको चाप, आद्रता, आदिको अवस्थालाई मौसम भनिन्छ। यो प्रत्येक दिन, हप्ता र महिना जसो परिवर्तन भइरहन्छ।

2. Climate (जलवायु वा हावापानी)

लामो अवधि (करिब ३० वर्ष) को मौसमको सरदर अवस्थालाई जलवायु भनिन्छ। सामान्यतया जलवायु स्थान, ऋतु विशेष अनुसार स्थिर रहन्छ।

3. Climate Change (जलवायु परिवर्तन)

लामो समयको अन्तराल अथवा दीर्घकालमा जलवायुका विभिन्न सूचक/तत्वहरूमा भएको/हुने औसत परिवर्तन/बदलावलाई जलवायु परिवर्तन भनिन्छ।

4. Greenhouse Gases (GHGs, हरितगृह ग्याँसहरू)

पृथ्वीको वायुमण्डलमा रहेका विश्वव्यापी तापक्रम उष्णीकरण र जलवायु परिवर्तनका लागि जिम्मेवार ग्याँसहरूलाई हरितगृह ग्याँसहरू भनिन्छन्। क्योटो अभिसन्धि १९९७ को अनुसूची १ अनुसार हरितगृह ग्याँसहरू अन्तर्गत कार्बन डाईअक्साईड (CO₂), मिथेन (CH₄), नाईट्रस अक्साईड (N₂O), हाईड्रोफ्लोरोकार्बनहरू (Hydrofluorocarbons, HFCs), परफ्लोरोकार्बनहरू (Perfluorocarbons, PFCs), सल्फर हेक्जाफ्लोराईड (SF₆) गरी ६ किसिमका ग्याँसहरू पर्दछन्। कतारको दोहामा सम्पन्न पक्ष राष्ट्रहरूको (CoP) ले नाइट्रोजन ट्राईफ्लोराईड (NF₃) लाई थप गरे पश्चात हरितगृह ग्याँसहरूको संख्या ७ पुगेको छ।

5. United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC, जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी संयुक्त राष्ट्रसंघीय प्रारूप महासन्धि)

जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी संयुक्त राष्ट्रसंघीय प्रारूप महासन्धि १९९२ मा रियो दि जेनेरियामा भएको पृथ्वी सम्मेलनबाट स्थापना भएको संयन्त्र हो। विश्वका विभिन्न राष्ट्रहरूले विश्वमा जलवायु परिवर्तन भइरहेको महशुस गरी त्यसलाई सम्बोधन गर्नका लागि यस संयन्त्रको स्थापना गरेका हुन्। यस महासन्धिलाई १९९६ देशहरूले अनुमोदन (Ratify) गरेका छन् र यो महासन्धि १९९४ देखि कार्यान्वयन छ। यस महासन्धिको मुख्य उद्देश्य वायुमण्डलमा हरितगृह ग्याँसहरूलाई प्रतिबद्धता अनुसारको मात्रामा निश्चित समयभित्र स्थिर राख्नु रहेको छ।

6. Conference of Parties (CoP, पक्ष राष्ट्रहरूको सम्मेलन)

पक्ष राष्ट्रहरूको सम्मेलन भन्नाले UNFCCC का पक्ष देशहरूको सम्मेलनलाई जनाउँछ। यो UNFCCC को सबैभन्दा शक्तिशाली निकाय हो र यो सम्मेलन वर्षमा एक पटक हुने गर्दछ। सन् २०१७ को नभेम्बर डिसेम्बरमा जर्मनीको बोनमा COP 23 सम्पन्न भएको छ।

7. Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC)

Intergovernmental Panel on Climate Change जलवायु परिवर्तनको क्षेत्रमा कार्यरत वैज्ञानिकहरूको अन्तरराष्ट्रिय संयन्त्र हो। यसमा संसार भरबाट voluntary किसिमले १३० राष्ट्रका २५०० भन्दा बढी वैज्ञानिकहरू आवद्ध छन्। यो सन् १९८८ मा स्थापित अन्तरदेशीय समूह अर्थात अन्तरसरकारी नियोग हो जसले मानव श्रृजित

जलवायु परिवर्तनका असरहरुबारे मूल्याङ्कन गर्दछ। यसले सन् २००७ मा नोबेल पुरस्कार समेत पाएको थियो। जलवायु परिवर्तनका क्षेत्रमा यस Panel बाट प्रकाशित प्रतिवेदन नै आधिकारिक मानिन्छ।

8. Adaptation (अनुकूलन)

जलवायु परिवर्तनका विद्यमान र सम्भावित असरहरुसँग जुध्न गरिने उपायहरु नै अनुकूलन हुन्। जस्तै गर्मी बढेको अवस्थामा गर्मी सहन सक्ने प्रजातिका वोटविरुवाहरु लगोउनु, बाढी आउँछ भनेर घरको जग अग्लो बनाउनु। यो परिवर्तित वातावरणमा आफ्नो अस्तित्वलाई निरन्तरता दिन गरिने प्रतिक्रिया हो।

9. National Adaptation Programme of Action (NAPA, राष्ट्रिय अनुकूलन कार्यक्रम)

मराकेश एकर्ड्स ३ अनुसार अनुकूलनको विषय आएको हो। जस अनुसार कम विकसित मुलुकहरुले जलवायु परिवर्तनका विद्यमान र सम्भावित असरहरुसँग अनुकूलित हुन राष्ट्रिय अनुकूलन कार्यक्रम (नापा) बनाएको खण्डमा विकसित मुलुकहरुले सहयोग गर्ने प्रतिवद्धता अनुसार नेपालमा वातावरण मन्त्रालयले सन् २०१० मा नापा तयार गरिसकेको छ।

10. Local Adaptation Plans for Action (LAPA, स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना)

नापाले पहिचान गरेका कार्यक्रमहरुलाई समुदाय तहसम्म पुऱ्याउनका लागि तयार गरिएको राष्ट्रिय संरचनालाई LAPA Framework भनिन्छ। नेपाल सरकारले वि.सं. २०६८ मा अनुमोदन गरी यस संरचनालाई कार्यान्वयनमा ल्याईसकेको छ। यसै संरचना अनुसारनै स्थानीय स्तरमा जलवायु परिवर्तनका विद्यमान र सम्भावित असरहरुसँग अनुकूलित हुन स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयार गरी कार्यान्वयन गरिन्छ।

11. Gender Equality (लैंगिक समानता)

महिला तथा पुरुषबीच सबै पक्ष र तहहरुमा बराबर अवसर र बराबर लाभ हासिल भएको अवस्थानै लैङ्गिक समानता हो।

12. Gender Integration (लैङ्गिक समायोजन)

लैङ्गिक समायोजन भन्नाले कार्ययोजना तर्जुमा प्रक्रिया (कार्ययोजना निर्माण, कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन चरणहरु) मा लैङ्गिक असमानता र भिन्नतालाई पहिचान गरी सम्बोधन गर्ने प्रक्रियालाई बुझाउँछ।

13. Reproductive Role (पारिवारिक/प्रजनन भूमिका)

यस भूमिका अन्तर्गत दुई किसिमका घरायसी कामहरु पर्दछन्। (१) जैविक जस्तै: बच्चा जन्माउने र (२) सामाजिक जस्तै: बच्चाहरुको स्याहार गर्ने, भान्साको काम, बजार जाने, परिवारको स्वास्थ्यको हेरविचार गर्ने एवं अन्य घरायसी कार्यहरु गर्ने जुन कार्यको मान्यता कम हुन्छ र आम्दानी पनि हुदैन। यस्ता काममा बढी श्रम र समय लाग्छ। महिला तथा बालिकाहरुले नै प्राय यस्ता काम गर्ने गर्दछन्।

14. Vulnerability (संकटासन्नता)

जलवायु परिवर्तनका कारण सिर्जना भएका जोखिम तथा खतराहरुका प्रतिफल तथा प्रभावहरु आदिसँग जुध्न सक्ने हैसियत वा क्षमतामा कमी आएको अवस्थालाई संकटासन्नता भनिन्छ।

15. Geographic Information System (GIS, भौगोलिक सूचना प्रणाली)

भौगोलिक तथ्यांक तथा सूचनाहरु लिन (capture), जम्मा गर्न (store), मिलाउन (manipulate), विश्लेषण गर्न (analyze), व्यवस्थापन गर्न (manage) र प्रस्तुत गर्न (Present) बनाइएको प्रणालीलाई भौगोलिक सूचना प्रणाली भनिन्छ।

16. Sensitivity (संवेदनशीलता)

जलवायु परिवर्तनका कारण कुनै पनि प्रणालीमा पर्ने सकारात्मक वा नकारात्मक प्रतिफल तथा प्रभावलाई संवेदनशीलता भनिन्छ ।

17. Adaptive Capacity (अनुकूलन क्षमता)

जलवायु परिवर्तन वा अन्य वातावरणीय समस्याहरूसँग अनुकूलित हुन सक्ने क्षमतालाई अनुकूलन क्षमता भनिन्छ । अनुकूलन क्षमता समुदायको आर्थिक स्रोतहरू, प्रविधिहरूमा पहुँच, जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी सूचनाहरूमा पहुँच, सूचनाहरूको उपयोग गर्न सक्ने क्षमता, संस्था र स्रोतको न्यायोचित वितरणसँग सम्बन्धित हुन्छ । अनुकूलन क्षमता विकाससँग पनि सम्बन्धित हुन्छ, जस्तै राष्ट्र वा समुदाय जति बढी विकसित हुन्छ तिनको अनुकूलन क्षमता पनि उच्चिने बढी हुन्छ ।

18. Risk (जोखिम)

जलवायु परिवर्तनका कारण हुन सक्ने हानी, नोक्सानी वा प्रकोपको सम्भावनाहरू नै जोखिम हुन् ।

19. Inclusiveness (समावेशी)

समावेशी भन्नाले कार्ययोजना तर्जुमा प्रक्रियामा लक्षित सरोकारवालाहरू जस्तै महिला, दलित, विपन्न तथा सिमान्तकृत समुदायको सार्थक सहभागिताको निश्चितता गर्ने प्रक्रियालाई बुझाउँछ ।

सारांश

जलवायु परिवर्तन र यसका प्रतिकुल प्रभावहरु समग्र विश्वकै लागि साभा चुनौतीका रुपमा अगाडी आइरहेको वर्तमान परिप्रेक्ष्यमा नेपाल सरकारले पनि यसबाट श्रृजित तथा भविष्यमा श्रृजना हुन सक्ने प्रतिकुल प्रभावहरूसँग अनुकूलित हुन जलवायु परिवर्तन नीति २०६७, जलवायु परिवर्तन राष्ट्रिय अनुकूलन कार्यक्रम (नापा) २०६७ एवं स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना (लापा) को राष्ट्रिय संरचना २०६८ समेत तयार गरी स्थानीय स्तरमा जलवायु परिवर्तन अनुकूलनका कार्यहरुलाई प्राथमिकता दिदै आइरहेको छ ।

यसै सन्दर्भमा नेपाल सरकार, वन तथा वातावरण मन्त्रालय अन्तर्गतको पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन (ASHA) आयोजनाले स्थानीय स्तरमा जलवायु परिवर्तन अनुकूलनका कार्यहरुलाई योजनाबद्ध रुपले अधि बढाउन स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयार गर्ने कार्य तदारुकताका साथ अधि बढाई रहेको छ । यसै क्रममा नापाको जलवायु परिवर्तन संकटासन्नता स्तरीकरण अनुसार उच्च संकटासन्न स्तरमा रहेको यस सल्यान जिल्लाको जिल्ला स्तरिय सरोकारवालाहरुको गोष्ठीबाट छनौट गरिएको यस वनगाड कुपिण्डे नगरपालिका वडा नं. ५ मा पनि जलवायु परिवर्तनका प्रतिकुल प्रभावहरु देखा पर्न थालिसकेको सन्दर्भमा स्थानीय सरोकारवालाहरुको प्रत्यक्ष एवं सक्रिय सहभागिता र ASHAआयोजनाको आर्थिक सहयोग तथा रुपान्तरण नेपालको सहजीकरणमा यस स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयार गरिएको छ । यस स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारीको लागि नेपाल सरकारबाट स्विकृत स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना (लापा) को राष्ट्रिय संरचना अनुसारका विधि तथा प्रक्रियाहरुका साथै ASHAआयोजनाद्वारा तयार गरिएका भौगोलिक सूचना प्रविधिमा आधारित उप-जलाधार व्यवस्थापन योजना तर्जुमा (Geographic Information System based Sub-watershed Management Planning) तथा सहभागितामुलक परिदृश्य विकास (Participatory Scenario Development) अवधारणाहरु अनुसारका विधि तथा प्रक्रियाहरु समेत अवलम्बन गरिएको थियो । यस कार्ययोजना तयारीका क्रममा यस वडाका निर्वाचित जन प्रतिनिधीहरु, वडा सचिव, साविकका वडा नागरिक मञ्चका प्रतिनिधीहरु, नागरिक सचेतना केन्द्रका पतिनिधीहरु, शिक्षकहरु, समाजसेवीहरु, राजनैतिक दलहरुका प्रतिनिधीहरु, स्थानीय विषयगत कार्यालयहरुका कर्मचारीहरु, गरीब, महिला, दलित, जनजाति तथा पछाडी परेका वर्गहरु तथा अन्य बुद्धिजीविहरुको प्रत्यक्ष एवं सक्रिय सहभागिता रहेको थियो ।

आगामी ३ वर्षका लागि तयार गरिएको यस स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनामा यस वडामा विद्यमान सामाजिक, मानविय, आर्थिक, प्राकृतिक तथा सामुदायिक श्रोतहरु तथा जलवायु परिवर्तनबाट श्रृजित प्रतिकुल प्रभावहरु/प्रकोपहरुको पहिचान तथा लेखाजोखा गर्दै यस वडा र यहाँका घरधुरीहरुको जलवायु परिवर्तन संकटासन्नता तथा अनुकूलन क्षमता मुल्यांकन गरिएको थियो । सोही मुल्यांकनको आधारमा उच्च अनुकूलन क्षमताको परिकल्पना गर्दै प्रभावकारी अनुकूलन कार्यहरुको पहिचान तथा प्राथमिकीकरण गरिएको थियो जसको सारांश तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

शिर्षक	विवरण		
कार्ययोजनाले समेटेको क्षेत्र	वनगाड कुपिण्डे नगरपालिका वडा नं. ५, साविकको मुलखोला गा.वि.स. वडा नं. ४,७,८ र ९		
चारकिल्ला	उत्तर : वनगाड कुपिण्डे न.पा. ४ र कुमाख गा.पा. २ पश्चिम: वनगाड कुपिण्डे पूर्व : शिद्धकुमाख गा.पा. वडा नं. ४ र ५ न.पा. वडा नं. १ र ६ दक्षिण : वनगाड कुपिण्डे न.पा. ६		
क्षेत्रफल	२९४०.९२ हेक्टर		
जनसंख्या (राष्ट्रिय जनगणना, २०६८)	महिला	पुरुष	जम्मा
	१६६३	१६०८	३२७१
जातजाती घरधुरी (सहभागिता मूलक संकटासन्नता स्तरिकरण २०७५)	ब्राम्हण/क्षेत्री/ठकुरी/स न्यासी	जनजाति	दलित
	४८२	२७	१३९
	७४.४ %	४.१ %	२१.५ %

शिरषक	विवरण			
प्रमुख पेशा / जीविकोपार्जनको आधार	यस वडाका बासिन्दाको मुख्य पेशा कृषि हो भने अन्य पेशाको हकमा कामको लागि खाडी मुलुक र भारत जाने गर्दछन् ।			
जलवायुको अवस्था	समशितोष्ण प्रदेशीय हावापानी			
जलवायु परिवर्तनको प्रभाव	<ul style="list-style-type: none"> ● गर्मी दिन करिब २.५ महिनाले बढेको र गर्मीको मात्रापनि बढेको, जाडोदिनकरिब २ महिनाले घटेको ● मनसुनी वर्षाको अवधि २ महिनाले घटेको, हिउँदै वर्षा छिटपुट मात्र हुने गरेको ● तुषारो पर्ने दिनहरु १ महिनाले घटेको ● लालिगुरास फुल्ने समय १ महिनाले अघि सरेको ● बाढी र पहिरोको मात्रा तथा बारम्बारता बढेको ● स्थानीय जरन जातको धान लोप भएको ● कृषिबाली,पशुपंक्षी तथा मानवमा नयाँ रोगको प्रकोप बढेको ● वनमा मिचाहा प्रजातिहरुको प्रकोप बढेको ● चिउरी पाक्ने समय १ महिनाले अगाडि सरेको ● वर्षामा पानीका मुहानहरु फुटने क्रम घटेको 			
मुख्य प्रकोपहरु	खडेरी, कृषि तथा पशुमा रोग, बाढी, पहिरो तथा भू-क्षय, मानवमा रोग			
वस्ती/वडागत संकटासन्नता	अति उच्च	उच्च	मध्यम	न्यून
	७	९	४	८
संकटासन्न घरधुरी संख्या प्रतिशत	अति उच्च (V4)	उच्च (V3)	मध्यम (V2)	न्यून (V1)
	१४३	३१२	१६५	२८
	२२.१ %	४८.१ %	२५.५ %	४.३ %
कार्ययोजनाको परिकल्पना	<ul style="list-style-type: none"> ● सिंचाई कुलोको मर्मत तथा स्तर उन्नती र साना सिंचाई प्रविधिहरुको प्रयोगले सिंचाईको उपलब्धतामा बृद्धि भई खडेरीले न्यून प्रभाव पारेको हुनेछ, र कृषि उत्पादनमा बृद्धि भई खाद्य सुरक्षा बढेको हुनेछ । ● विभिन्न भौतिक पूर्वाधारहरुको निर्माणबाट वडामा बाढी, पहिरो जस्ता जलवायुजन्य प्रकोपहरुको असरमा कमी आई वडा विकास निर्माणतर्फ अग्रसर भएको हुनेछ । ● उन्नत वीउविजन र उन्नत नश्लको प्रवर्द्धनले गर्दा कृषिबाली तथा पशुमा देखा पर्ने रोगहरुको असरमा कमी आई कृषि उत्पादनमा बृद्धि हुनाले खाद्य सुरक्षा बढेको हुनेछ । ● दिगो वन व्यवस्थापनका माध्यमबाट मिचाहाप्रजातिको नियन्त्रण गर्दा वनको हैसियतमा सुधार आएको हुनेछ । ● स्वस्थ पिउने पानीको व्यवस्थापन तथा सरसफाईको कारण स्थानीय समुदायको स्वास्थ्यमा सुधार आएको हुनेछ । ● समग्रमा सम्पूर्ण स्थानीय बासिन्दाहरुमा जलवायु परिवर्तनको बारेमा चेतना अभिवृद्धि भई यसका प्रभावहरूसँग अनुकूलित हुने क्षमताको विकास भएको हुनेछ, जसले गर्दा जलवायुजन्य प्रकोपहरुबाट हुने क्षति न्यून भएको हुनेछ । 			
योजनाको अवधि	आ.व. २०७५/७६-२०७७/७८			
कार्ययोजनाको प्राथमिकता परेका मुख्य अनुकूलनका कार्यहरु	<ul style="list-style-type: none"> ● सिंचाई कुलो मर्मत तथा स्तर उन्नती ● साना सिंचाई प्रविधि प्रवर्द्धन, प्लाष्टिक घरमा वेमौषमी तरकारी खेती, रिचार्ज पोखरी निर्माण ● नदी किनारमा वृक्षारोपण, तटबन्ध निर्माण, ग्याविन पर्खाल निर्माण ● सुख्खा सहने तथा रोग किरा प्रतिरोधी प्रजातिहरुको प्रवर्द्धन (गहु, मकै, धान) ● नश्ल सुधारको लागि बोका (बोयर) वितरण, भकारो सुधार, बाखको खोर सुधार, पशुपालन सम्बन्धि तालिम, पशु स्वास्थ्य सिविर ● वन व्यवस्थापन, वृक्षारोपण 			

शिरषक	विवरण					
	<ul style="list-style-type: none"> पानीका मुहान संरक्षण, खानेपानी टंकी निर्माण सरफाई तथा पोषण सम्बन्धि तालिम, गाउँघर क्लिनिक तथा स्वास्थ्य चौकीको सवलिकरण 					
विषयगत क्षेत्र अनुसार अनुमानित वार्षिक बजेट	विषयगत क्षेत्र	अनुमानित बजेट रु. हजारमा				
		पहिलो वर्ष	दोश्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	कुल जम्मा	
	१	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	4366.1	4477.1	4218.1	13062.2
	२	जलश्रोत तथा उर्जा	4450	5340	4665	15055
	३	वन तथा जैविक विविधता	1305	1045	865	3215
	४	जलवायु परिवर्तन उत्पन्न प्रकोप	2950	3050	3050	9050
	५	जनस्वास्थ्य	170	120	230	520
	६	भौतिक पूर्वाधार	2895	2880	3755	9530
	७	जलवायु परिवर्तन सचेतना अभिवृद्धि, क्षमता विकास, लैंगिक तथा सामाजिक समावेशीकरण	300	270	340	910
८	योजना अनुगमन, मूल्यांकन तथा संस्थागत विकास	130	55	55	240	
कुल जम्मा		16366.1	17777.1	17778.1	51922.2	
योजना कार्यान्वयनमा सहयोग गर्न सक्ने निकाय	बनगाड कुपिण्डे नगरपालिका, वडा कार्यालय, जिल्ला समन्वय समिति, कृषि विकास कार्यालय, पशुसेवा कार्यालय, वन कार्यालय, भू-संरक्षण कार्यालय, जिल्ला प्रशासन कार्यालय, साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजना, सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहहरु, जिल्लामा क्रियाशिल गैर सरकारी संस्थाहरु, आदि ।					
लैंगिक तथा सामाजिक समावेशीकरण	साविकको गा.वि.स.को वडा स्तरको तथ्याङ्क संकलन गरी विभिन्न क्रियाकलाप तथा कार्यक्रमहरुमा लैंगिक तथा सामाजिक समावेशीकरणलाई ध्यानमा राखी कार्ययोजना निर्माण गरिएको ।					
योजना समायोजन	विस्तृत छलफलबाट तयार गरिएको यस अनुकूलन कार्ययोजनालाई नेपाल सरकारको ७ चरणको स्थानीय योजना तर्जुमा प्रक्रिया अन्तर्गत वडास्तरीय योजना प्राथमिकरण बैठक, बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समिति, नगर कार्यपालिकाको बैठक हुँदै नगर सभाको बैठकबाट अनुमोदन गरिनेछ।					
योजना कार्यान्वयन	स्थानीय अनुकूलन योजनाका प्राथमिकताहरुलाई वडास्तरीय योजना प्राथमिकरण बैठकबाट स्थानीय विकास योजनामा समायोजन गर्दै एकिकृत योजना तर्जुमा प्रणालीबाट नगर सभाको बैठकमा निर्णय गरी पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजनाको तर्फबाट हुने आर्थिक सहयोगमा यसै आयोजनाको प्रकृया अनुसार कार्ययोजना कार्यान्वयन हुनेछ ।					
अनुगमन तथा मूल्यांकन	समुदाय तहमा क्रियाकलापहरुको, वडा तहमा प्रक्रिया र प्रगतिहरु र नगरपालिका तथा जिल्ला तहमा नतिजा तथा उपलब्धीहरुको विभिन्न वार्षिक समिक्षा, अर्धवार्षिक समिक्षा, फिल्ड अनुगमन आदिको माध्यमबाट अनुगमन तथा मूल्यांकन गरिनेछ ।					
क्षमता विकास	विभिन्न तहमा जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी सचेतना तथा अभिमुखीकरण तालिमहरु, कृषि तथा पशुपालन सम्बन्धी तालिम, स्वास्थ्य सम्बन्धी तालिम, सीपमूलक तालिम, इत्यादि दिइनेछ ।					

यस कार्ययोजनाको कार्यान्वयनबाट यस बनगाड कुपिण्डे वडा नं. ५ का सम्पूर्ण बासिन्दा खासगरी लक्षित विपन्न, महिला तथा पछाडी पारिएका वर्गहरुको अनुकूलन क्षमता अभिवृद्धि भई जलवायु परिवर्तनको समस्याले न्यून प्रभाव परेको भविष्यको परिकल्पना गरिएको छ । उक्त परिकल्पना पूरा गर्नको लागि स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना र विषयगत योजनाको गरी जम्मा रु.५,१५,२२,२००।-(अक्षरेपी पाँच करोड पन्ध्र लाख बाइस हजार दुई सय रुपैयाँ) बराबरको विस्तृत कार्ययोजना तयार गरिएको छ । योजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि अनुगमन तथा मूल्यांकन एवं क्षमता विकासका कार्यक्रमहरु समेत यस योजनामा समावेश गरिएका छन् । यस योजनाले लैंगिक तथा सामाजिक समावेशीकरणको पक्षलाई अभिन्न अंगको रूपमा अंगिकार गरेको छ । त्यसैगरी यस योजनालाई वडा, नगरपालिका तथा अन्य सम्बद्ध निकायहरुको वार्षिक तथा आवधिक योजनाहरुमा एकिकृत गरी कार्यान्वयन गर्न विशेष जोड दिइएको छ ।

विषय सुची

परिच्छेद १: परिचय	१
१.१ स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको औचित्य	१
१.२ स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको लक्ष्य, मान्यता एवं आधारहरू	२
परिच्छेद २: उप-जलाधार क्षेत्रको विवरण तथा वडाको पृष्ठभूमी	३
२.१ बनगाड उप-जलाधार क्षेत्र	३
२.२ बनगाड कुपिण्डे न. पा. वडा नं. ५ को अवस्थिति	४
२.३ सामाजिक अवस्था	४
२.४ मानवीय अवस्था	५
२.५ आर्थिक क्रियाकलापहरूको अवस्था	६
२.६ प्राकृतिक श्रोतको अवस्था	६
२.७ समुदाय विकास	७
२.८ लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणको अवस्था	८
परिच्छेद ३: सुदृढ स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारीका चरणहरू	९
३.१ जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी सचेतना अभिवृद्धि	९
३.२ भौगोलिक सूचना प्रणालीबाट प्राप्त सूचना तथा नक्शाहरू र तीनको विश्लेषण	१०
३.३ जलवायु परिवर्तन संकटासन्नता तथा अनुकूलन क्षमता मूल्यांकन	१९
३.३.१ जलवायु परिवर्तनको अवस्था - मौसमी पात्रो	२०
३.३.२ प्रकोपको ऐतिहासिक समयरेखा	२४
३.३.३ श्रोत तथा प्रकोप नक्शांकन	३३
३.३.४ जलवायु परिवर्तनबाट प्रभावित समूह, लिंग तथा समुदाय पहिचान	३४
३.३.५ प्रकोपहरूको जोडागत स्तरीकरण	३७
३.३.६ प्रकोपको अवस्था तथा अनुकूलनका प्रयासहरूको विश्लेषण	३८
३.३.७ जीविकोपार्जनका सम्पत्तिहरूको विश्लेषण	४१
३.३.८ वस्ती (साविकका वडाहरू) को संकटासन्नताको अवस्था स्तरीकरण	४८
३.४ अनुकूलन कार्यहरूको प्राथमिकीकरण	४९
३.४.१ उच्च अनुकूलन क्षमताको परिकल्पना	४९
३.४.२ अनुकूलन कार्यहरूको प्राथमिकीकरण	५०
३.४.३ आवश्यक क्षमता विकासको लेखाजोखा	५६

३.५ लैंगिक विश्लेषण	५७
३.६ स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको तर्जुमा	५९
३.७ संस्थागत नक्शांकन तथा सेवा प्रदायक संस्था विश्लेषण	८१
३.८ योजना प्रक्रियामा स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना समायोजन	८३
३.९ स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको कार्यान्वयन	८३
३.१० स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको प्रगति समिक्षा, अनुगमन तथा मूल्यांकन	८३
सन्दर्भ सामाग्री:	८५
अनुसूचीहरू	८६

चित्र सुची

चित्र १. बनगाड उप-जलाधार क्षेत्रको भू-उपयोग नक्शा	४
चित्र २. बनगाड कुपिण्डे नगरपालिका वडा नं. ५ को भू-उपयोग नक्शा	७
चित्र ३. भौगोलिक सूचना प्रणाली प्रविधीमा आधारित उपजलाधार क्षेत्र व्यवस्थापन योजना तर्जुमा र सहभागितात्मक परिदृश्य विकास विधीहरू समायोजित स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको संरचना (ASHA, २०१६)	९
चित्र ४. बनगाड कुपिण्डे नगरपालिका वडा नं. ५ को पहिरोको नक्शा	११
चित्र ५. बनगाड कुपिण्डे नगरपालिका वडा नं. ५ को सन् १९९६ को भूक्षयको नक्शा	१२
चित्र ६ बनगाड कुपिण्डे न.पा. वडा नं. ५ को सन् २०१६ को भूक्षयको नक्शा	१३
चित्र ७. बनगाड कुपिण्डे नगरपालिका वडा नं. ५ को सन् १९९६ को भू उपयोगको नक्शा	१४
चित्र ८. बनगाड कुपिण्डे नगरपालिका वडा नं. ५ को सन् २०१६ को भू-उपयोगको नक्शा	१५
चित्र ९. बनगाड कुपिण्डे नगरपालिका वडा नं. ५ को भू-उपयोग परिवर्तनको नक्सा	१६
चित्र १०. बनगाड कुपिण्डे नगरपालिका वडा नं. ५ को भू-उपयोग समायोजन नक्शा	१७
चित्र ११. बनगाड कुपिण्डे नगरपालिका वडा नं. ५ का नदी तथा खोलाको नक्शा	१८
चित्र १२. बनगाड कुपिण्डे नगरपालिका वडा नं. ५ को वन डढेलोको नक्शा	१९
चित्र १३. सल्यान बजारको कूल वार्षिक वर्षा	२३
चित्र १४. सल्यान बजारको वार्षिका औषत अधिकतम तापक्रम	२४
चित्र १५. सल्यान बजारको वार्षिका औषत न्यूनतम तापक्रम	२४
चित्र १६. बनगाड कुपिण्डे नगरपालिका वडा नं. ५ को सहभागितामूलक श्रोत तथा प्रकोप नक्शा	३३
चित्र १७. प्रकोपको अवस्था तथा अनुकूलनका प्रयासहरूको विश्लेषण	४०
चित्र १८. बनगाड कुपिण्डे न.पा. वडा नं. ५ को वस्तीगत संकटासन्नता नक्शा (श्रोत : रुपान्तरण नेपाल)	४९

तालिका सुची

तालिका १. बनगाड कुपिण्डे न.पा. वडा नं. ५ को जलवायु परिवर्तन सम्बेदनशिल सम्पन्नता स्तरीकरण	५
तालिका २. बाली चक्र	६
तालिका ३. स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारी प्रक्रियाका सहभागीहरू	१०
तालिका ४. बनगाड कुपिण्डे नगरपालिका वडा नं. ५ को सन् १९९६ र २०१६ को भूक्षयको अवस्था	११
तालिका ५. बनगाड कुपिण्डे नगरपालिका वडा नं. ५ को सन् १९९६ र २०१६ को भू-उपयोगको अवस्था	१३
तालिका ६. परिवर्तित मौसमी पात्रो	२१
तालिका ७. प्रकोपको ऐतिहासिक समयरेखा	२५
तालिका ८. जलवायु परिवर्तनबाट प्रभावित समूह, लिंग तथा समुदाय पहिचान	३५
तालिका ९. प्रकोपहरूको जोडा स्तरीकरण	३७
तालिका १०. प्रकोपको अवस्था तथा अनुकूलनका प्रयासहरूको विश्लेषण	३८
तालिका ११. जीविकोपार्जनका सम्पत्ति तथा श्रोतहरूको विश्लेषण	४१
तालिका १२. प्रकोप तथा जोखिमको आधारमा वस्ती स्तरीकरण	४८
तालिका १३. वस्ती स्तरीकरणको निष्कर्ष	४८
तालिका १४. अनुकूलन उपायहरूको प्राथमिकीकरण	५१
तालिका १५. क्षमता विकास योजना	५६
तालिका १६. स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना	६०
तालिका १७. संस्थागत विश्लेषण	८२
तालिका १८. अनुगमन योजना	८४

परिच्छेद १: परिचय

१.१ स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको औचित्य

जलवायु परिवर्तन प्राकृतिक प्रक्रिया हो तर बढ्दो औद्योगिकीकरण, वन विनाश, अव्यवस्थित शहरीकरण, सवारी साधनको बढ्दो प्रयोग, हरितगृह ग्याँसहरूको अत्याधिक उत्सर्जन आदि जस्ता विभिन्न मानवीय क्रियाकलापहरूका कारणले गर्दा यसको नियमित प्रक्रियामा तिव्रता आएको तथ्य वैज्ञानिक रूपमा पुष्टि भईसकेको छ । यसले गर्दा क्रमशः तापक्रम र वर्षाको प्रकृति तथा प्रवृत्ति (अतिवृष्टि, अनावृष्टि, खण्डवृष्टि) मा परिवर्तन भईरहेको सबैले महशुस गरिरहेका छन् । समयमा पानी नपर्ने, गर्मी बढ्ने, पानीको मुलहरू सुक्ने, बाढी/पहिरो आउने जस्ता प्रकोपहरू हरेक वर्ष बढ्दै गईरहेका छन् । यसर्थ अहिले जलवायु परिवर्तन संसारकै प्रमुख समस्याको विषय बनेको छ । अझ प्राकृतिक श्रोत माथि निर्भर रहने हाम्रो जस्तो कम विकसित गरीव राष्ट्रहरूमा त यो भन ठूलो समस्याको रूपमा देखा पर्न थालेको छ ।

यसै सन्दर्भमा जलवायु परिवर्तनको कारणबाट श्रृजित समस्याहरूको सामना गर्न नेपाल सरकारले वि.सं. २०६७ मा राष्ट्रिय अनुकूलन कार्यक्रम (नापा) तयार गरी अनुमोदन गर्नुका साथै तत्कालिन वातावरण मन्त्रालयले स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको राष्ट्रिय संरचना तयार गरी कार्यान्वयनमा समेत ल्याई सकेको छ । राष्ट्रिय अनुकूलन कार्यक्रम (नापा) ले जलवायु परिवर्तन संवेदनशिल ६ वटा मुख्य क्षेत्रहरू (कृषि तथा खाद्य सुरक्षा, मानव स्वास्थ्य, जलश्रोत तथा उर्जा, शहरी क्षेत्र तथा पूर्वाधार, वन तथा जैविक विविधता र जलवायुजन्य प्रकोप) पहिचान गरी ती क्षेत्रहरूमा जलवायु परिवर्तन अनुकूलनका के-कस्ता उपाय तथा रणनीतिहरू अवलम्बन गर्न सकिन्छ भन्ने स्पष्ट क्तिान गरेको छ । त्यसै गरी हाल नेपाल सरकार जलवायु परिवर्तन सम्बन्धि राष्ट्रिय अनुकूलन योजना निर्माण गर्ने क्रममा छ । उक्त योजनाले थप तीनवटा विषयगत क्षेत्रहरू (पर्यटन, प्राकृतिक तथा संस्कृतिक सम्पदा, सामाजिक समावेशीकरण र जिविकोपार्जन तथा सु-शासन) को प्रस्ताव गरेको छ ।

विभिन्न व्यक्ति तथा समुदायको जलवायु परिवर्तन संकटासन्नता, जलवायु परिवर्तनसंगको सम्मुखता, संवेदनशिलता र अनुकूलन क्षमताका आधारमा फरक-फरक हुने हुँदा जलवायु परिवर्तनका असर तथा प्रभावहरू पनि व्यक्ति र समुदाय अनुसार फरक-फरक हुने गर्दछन् । सोही सन्दर्भमा नेपाल सरकार, वन तथा वातावरण मन्त्रालय अन्तर्गत पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजनाको आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग र रुपान्तरण नेपालको सहजीकरणमा जिल्ला स्तरिय सरोकारवालाहरूको गोष्ठीबाट छनौट भएको यस बनगाड कुपिण्डे नगरपालिका वडा नं. ५ मा नेपाल सरकारबाट स्विकृत लापा संरचना अनुसारका विधि तथा प्रक्रियाहरू साथै पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजनाद्वारा निर्माण गरिएको सुदृढ लापा म्यानुवलका प्रावधानहरूलाई अवलम्बन गरी निर्वाचित जन प्रतिनिधिहरू, वडा सचिव, साविकका वडा नागरिक मञ्चका प्रतिनिधीहरू, नागरिक सचेतना केन्द्रका प्रतिनिधीहरू, शिक्षक, समाजसेवी, स्थानिय राजनैतिक दलका प्रतिनिधिहरू, स्थानिय विषयगत कार्यालयहरूका प्रतिनिधीहरू, महिला, दलित, जनजाति तथा पछाडी परेका वर्ग लगायत अन्य बुद्धिजीविहरूको सहभागितामा यस स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयार गरिएको छ ।

यस योजना तयारीको प्रक्रियामा बनगाड कुपिण्डे नगरपालिका, वडा नं. ५ अर्न्तगतका साविकको मुलखोला गा.वि.स.का सबै वडाहरू (वस्तिहरू) मा जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी सचेतना गोष्ठी संचालन गरी जलवायु परिवर्तन संवेदनशिल सहभागितामूलक सम्पन्नता स्तरिकरण विधिको प्रयोग गरी संकटासन्नताको विश्लेषण तथा अनुकूलनका कार्यहरू वस्तिगत रूपमा पहिचान गरिएको थियो । यसरी नै वस्ति स्तरमा संकटासन्न घरधुरीहरूको स्तरिकरण समेत सम्पन्न गरी सबै वस्तीका प्रतिनिधीहरूको समेत सहभागितामा बनगाड कुपिण्डे नगरपालिका वडा नं. ५ को वडा स्तरीय योजना तर्जुमा गरिएको थियो । यस कार्ययोजना साविकको वडा नागरिक मञ्च प्रतिनिधी, वन उपभोक्ता समूहका प्रतिनिधी, विभिन्न संघ/संस्थाका प्रतिनिधि, विषयगत कार्यालयका प्रतिनिधि र राजनैतिक दलहरूका प्रतिनिधिहरूको सहभागितामा २०७५ साल जेष्ठ १ देखि ३ गते सम्म बनगाड कुपिण्डे नगरपालिका वडा नं. ५, च्यूरामा संचालित अनुकूलन कार्ययोजना तर्जुमा गोष्ठीबाट तयार गरिएको हो ।

१.२ स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको लक्ष्य, मान्यता एवं आधारहरू

यस स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको लक्ष्य बनगाड कुपिण्डे वडा नं ५ का स्थानीय समुदायको जलवायु परिवर्तन अनुकूलन क्षमता अभिवृद्धि गरी उनीहरूको जिविकोपार्जनमा सुधार ल्याउनु रहेको छ भने यस योजनाको उद्देश्यहरू निम्नानुसार रहेका छन् :

- स्थानीय समुदायलाई जलवायु परिवर्तन, यसको कारण, यसले समुदायमा पार्ने असर र यससँग जुध्नलाई अपनाउनु पर्ने अनुकूलनका उपायहरू बारे सुसूचित गर्नु,
- जलवायु परिवर्तन सङ्घटासन्न टोल, वस्ती तथा समुदाय र तिनका अनुकूलन चुनौती तथा अवसरहरू पहिचान गर्नु,
- स्थानीय समुदायलाई आफैले सहज तरिकाहरूको प्रयोग गरी आफ्ना आवश्यकताहरू पहिचान गरी सोही अनुरूपका अनुकूलनका उपायहरूको पहिचान तथा प्राथमिकीकरण गर्न सक्षम बनाउनु,
- यस कार्ययोजनालाई स्थानीय, प्रादेशिक तथा संघियस्तरका नियमित योजना निर्माणका प्रक्रियामा समायोजन गर्नु,
- सेवा प्रदायक निकायले समयमै प्रभावकारी ढङ्गले स्रोत परिचालन गरी अनुकूलन कार्य क्रमबद्ध रूपमा अपनाउन/कार्यान्वयन गर्न सहयोग गर्नु,
- कार्ययोजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयन सुनिश्चित गर्दै कार्यक्रमको नियमित अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्नु ।

यस स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना मुख्य रूपमा भौगोलिक सूचना प्रणाली (GIS) प्रविधी तथा सहभागितात्मक ग्रामिण लेखाजोखाबाट गरिएको बस्ति तथा घरधुरीहरूको संकटासन्नता विश्लेषण र विद्यमान परिवेशमा आधारित रहेको छ । बनगाड कुपिण्डे नगरपालिका वडा नं. ५ जलवायु परिवर्तनसँग संवेदनशील रहेको र ग्रामीण जीविकोपार्जन कृषि तथा खाद्य सुरक्षा, वन तथा जैविक विविधता, जलश्रोत तथा उर्जा, जलवायुजन्य प्रकोप र ग्रामीण पूर्वाधार, जनस्वास्थ्य जस्ता क्षेत्रहरूमा आधारित रहेको कारण यस कार्ययोजनाले समग्र वडा तथा वडामा रहेका वस्ति तथा घरधुरीहरूको संकटासन्नताको विश्लेषण गरी संकटासन्न क्षेत्रहरू एवं वर्गहरूको अनुकूलन क्षमता अभिवृद्धि गर्न विशेष जोड दिएको छ । यस कार्ययोजनामा जलवायु परिवर्तनबाट श्रृजित प्रकोप तथा जोखिमहरूबाट प्रमुख रूपमा प्रभावित हुने सामाजिक समूहहरू विशेष गरी महिला, बालबालिका तथा वृद्ध-वृद्धाहरूमा पर्ने असर तथा प्रभावहरू विश्लेषण गर्दै उनीहरू मैत्री कार्यक्रमहरू राखिएका छन् ।

यसरी नै संकटासन्न क्षेत्र र घरधुरीहरूलाई अति आवश्यक र तत्कालै कार्यान्वयन गर्नु पर्ने अनुकूलनका कार्यहरूलाई उच्च प्राथमिकतामा राखी उनीहरूलाई लक्षित हुने र थप रोजगारीको सृजना गर्ने कार्यक्रमहरू समावेश गरिएको छन् । यसका साथै लैगिक तथा सामाजिक समावेशीकरणका मुद्दाहरूलाई विशेष ध्यान दिई कार्यान्वयन गर्न र महिलाहरूको कार्यबोभलाई न्यून गर्न र महिलाहरूको स्वास्थ्य सुधारमा सहयोग पुग्ने विभिन्न प्रविधिहरू उच्च प्राथमिकतामा राखिएको छन् । यसका अतिरिक्त स्थानीय विपद् तथा जोखिम व्यवस्थापन योजनालाई पनि परिपूरक हुने अनुकूलनका कार्यहरू पनि योजनामा रहेका छन् ।

यस योजना साविकको गा.वि.स. तहमा रहेका वडा नागरिक मञ्चका प्रतिनिधिहरू, महिला तथा संकटासन्न घरधुरीहरू, राजनैतिक दलहरू तथा निर्वाचित जनप्रतिनिधीहरूको सहभागितामा तयार गरिएको हुँदा यसमा स्थानीय प्राथमिकताहरूले स्थान पाएका छन् । साथै सुदृढ लापा निर्माण मार्गदर्शनले सिफारिश गरेका भौगोलिक सूचना प्रणाली वाट प्राप्त सूचना र सहभागितात्मक विधिहरूमा केन्द्रित रही योजना तयार गरिएको हुदाँ संकटासन्न क्षेत्र र घरधुरीहरूले लाभ पाउने सुनिश्चित छ । यसैकारण यस अनुकूलन कार्ययोजनाले ती संकटासन्न वर्ग र क्षेत्रहरूको अनुकूलन क्षमता अभिवृद्धि गर्न सहयोग पुऱ्याउने मान्यता राख्छ ।

परिच्छेद २: उप-जलाधार क्षेत्रको विवरण तथा वडाको पृष्ठभूमी

२.१ बनगाड उप-जलाधार क्षेत्र

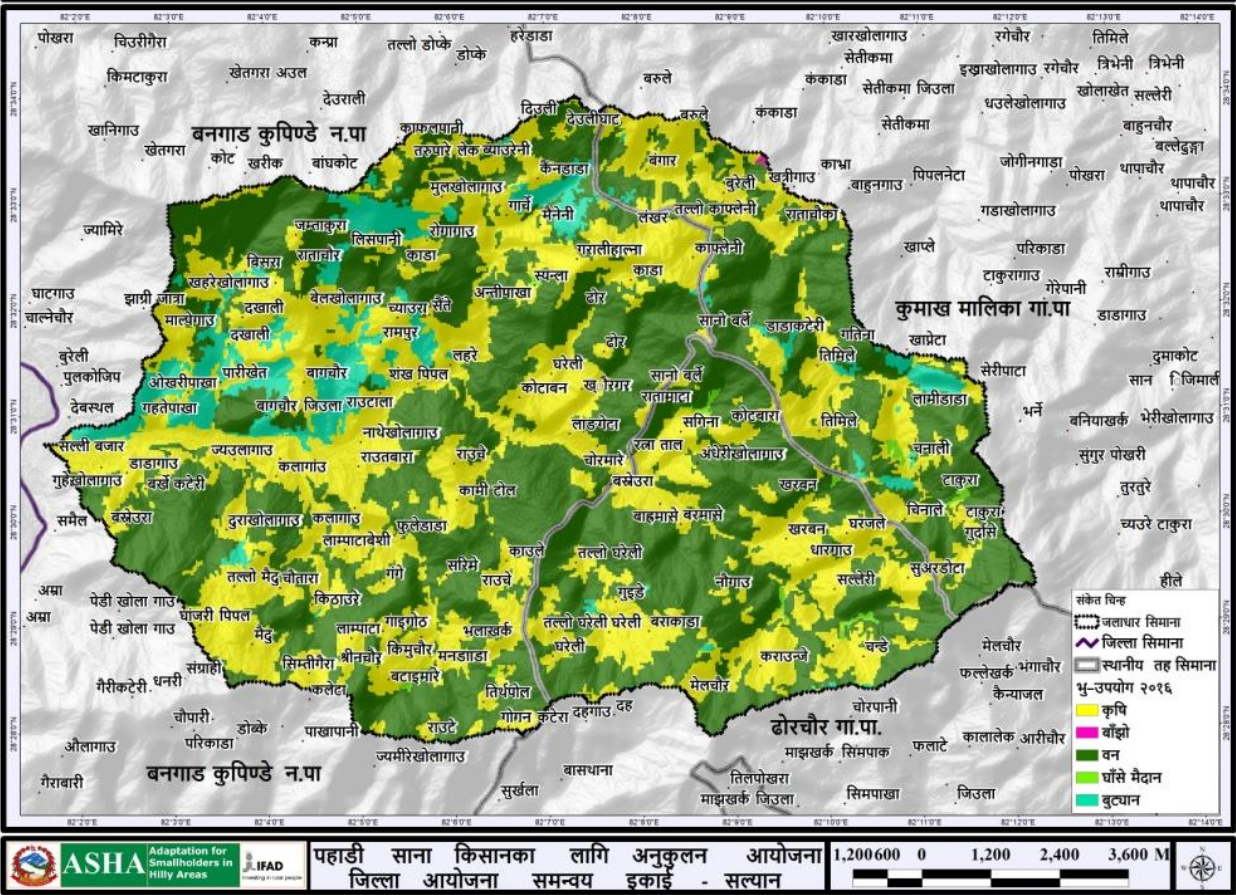
बनगाड खोला तथा यसका सहायक खोलाहरु: गुरुदासे खोला, खैरागारखोला, भलाखर्की खोला जस्ता खोलाहरुको ढालक्षेत्र (Catchment Area) नै बनगाड उप-जलाधार क्षेत्र हो । यो उप-जलाधार क्षेत्र सल्यान जिल्लाको पश्चिम उत्तर भेगमा पर्दछ । यस उप-जलाधार क्षेत्र अन्तर्गत बनगाड कुपिण्डे नगरपालिका वडा नं. १, ४, ५ र ६ का अधिकांस भू-भागहरु, बनगाड कुपिण्डे नगरपालिका वडा नं. ३ र ७ का केही भू-भागहरुका साथै कुमाख गाउँपालिका र सिद्ध कुमाख गाउँपालिकाका केहि भू-भागहरु पर्दछन् । यस उप-जलाधार क्षेत्रको कुल क्षेत्रफल १३१४९.३६ हेक्टर मध्ये करिब ५२६४.१ हेक्टर कृषि क्षेत्र, ६९९७.१४ हेक्टर वन क्षेत्र, ८३१.६ हेक्टर बुट्यान क्षेत्र, ५३.८२ हेक्टर घाँसे मैदान र २.७ हेक्टर बाँभो जमिन रहेको छ (श्रोत : ASHA, DPCU-Salyan) ।

उपल्लो तथा तल्लो तटिय क्षेत्रको अन्तरसम्बन्ध

बनगाड उप-जलाधार क्षेत्रको प्रमुख खोला बनगाड खोलाको उद्गम स्थल सिद्ध कुमाख गाउँपालिका कुमाख हो भने देबस्थलको मानटुरा भन्ने स्थानमा पुगी यो खोला भेरी नदिमा मिसिन्छ ।

यस बनगाड खोला उप-जलाधार क्षेत्रको उपल्लो तटिय क्षेत्रमा कुमाख गाउँपालिकाको गुरुदासे, तिमिले; सिद्ध कुमाख गाउँपालिकाको चाँदे, खार्पनका साथै बनगाड कुपिण्डे नगरपालिका अन्तर्गतका बिउरेनी, तिमिल्या डेरा, मूलखोला, अत्तरकाँडा, लाँखर, कप्लेनी, बारले, स्याला, मैनेनी, चिप्लेटी, गोगनकटेरी, काँराकोट, हिले, लाम्पाटा, चौतारा, मालिका, मैदु, डुराखोला, मुलखोला, खहरेखोला, पानीखोला, माल्पे, बागचौर लगायत वस्ती तथा भू-भागहरु पर्दछन् भने तल्लो तटिय क्षेत्रमा बनगाड खोलाका तटमा रहेका समथर खेतियोग्य फाँटहरु पर्दछन् । यस उप-जलाधार क्षेत्रको उपल्लो क्षेत्रका भू-भागहरुको भिरालोपन बढी भएको हिसावले ती भू-भागहरुमा संरक्षणका क्रियाकलापहरु गरिनु पर्नेमा कृषिजन्य क्रियाकलापहरुका साथै वन अतिक्रमण, वन विनाश तथा अवैज्ञानिक सडक संजाल विस्तार लगायतका कार्यहरु तिब्र गतिमा भईरहेका छन् । जसको फलस्वरुप जलवायु परिवर्तनसंगै बढ्दै गएको वर्षाको अनियमितता र वर्षाको प्रकृतिले गर्दा उपल्लो तटिय क्षेत्रहरुमा भू-क्षय तथा पहिरोको समस्या बढ्दै गएको छ भने तल्लो तटिय क्षेत्र बेशीमा बाढी र नदी कटानका समस्याहरु बढ्दै गएको छ । यो क्रम नरोकिएको खण्डमा यस उप-जलाधार क्षेत्रको जलवायु परिवर्तन संकटासन्नता अझै बढ्ने देखिन्छ ।

बनगाड उपजलाधार ; सन् २०१६ को भू-उपयोगीता नक्शांकन

चित्र १. बनगाड उप-जलाधार क्षेत्रको भू-उपयोग नक्शा

२.२ बनगाड कुपिण्डे न. पा. वडा नं. ५ को अवस्थिति

नेपालको कर्णाली प्रदेशमा पर्ने सल्यान जिल्लाका ३ ओटा नगरपालिका मध्ये बनगाड कुपिण्डे नगरपालिका पनि एक हो । यस नगरपालिकामा साविकका सातवटा गा.वि.स.हरु (देवस्थल, वामे, मुलखोला, घाजरीपिपल, कुपिण्डे, माझकाडा र निगालचुला) पर्दछन् । साविकको मुलखोला गा.वि.स.का ४,७,८ र ९ नं. का वडाहरुलाई समावेश गरी बनगाड कुपिण्डे नगरपालिका वडा नं. ५ बनाईएको छ । यो वडा जिल्ला सदरमुकाम खलङ्गाबाट १६ कोस उत्तर पश्चिम तर्फ अवस्थित छ (जिल्ला वस्तुगत विवरण २०७२)। यस वडाको कुल क्षेत्रफल २९४०.१२ हेक्टर रहेको छ । यस वडाको उत्तरमा बनगाड कुपिण्डे न.पा. वडा नं. ४ र कुमाख गा.पा. वडा नं. २, दक्षिणमा बनगाड कुपिण्डे न.पा. ६, पूर्वमा शिद्धकुमाख गा.पा. वडा नं. ४ र ५ र पश्चिममा बनगाड कुपिण्डे न.पा. वडा नं. १ र ६ रहेको छ । यस वडामा समशितोष्ण प्रदेशीय हावापानी पाईन्छ ।

२.३ सामाजिक अवस्था

जनगणना २०६८ अनुसार यस वडाको जनसंख्या १६०८ पुरुष र १६६३ महिला गरी जम्मा ३२७१ रहेको देखिन्छ । यस वडामा मुख्य गरी क्षेत्री, ठकुरी, ब्राह्मण, दलित लगायतका जातजातीहरुको वसोवास रहेको छ । ६४८ घरधुरी भएको यस वडामा जातिगत आधारमा हेर्दा ब्राह्मण/क्षेत्री/ठकुरी ४८२ घरधुरी (७४.४ %), जनजाति २७ घरधुरी (४.१ %), र दलित १३९ घरधुरी (२१.५ %) रहेका छन् (सहभागितामूलक संकटासन्नता स्तरिकरण, २०७५) । यहाँको रहन सहन प्रायः एकै खालको रहेको छ । यहाँ सबैले मातृभाषाको रुपमा नेपाली नै बोल्ने गर्दछन् । यस वडामा हिन्दु धर्म मान्ने

मानिसहरुको बाहुल्यता रहेको छ भने छिटफुट रुपमा क्रिश्चियन धर्म मान्ने मानिसहरु पनि छन् । यस वडामा चाँडपर्वका हिसावले दशै, तिहार, माघे संक्रान्ती, साउने संक्रान्ती, नयाँ वर्ष, आदि पर्वहरु मनाउने गरिन्छ ।

यस वडामा ५ वटा शैक्षिक संस्थाहरु रहेका छन् ।

यस स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारीको क्रममा यस वडाका प्रत्येक वस्तिहरु (साविकको मुलखोला गा.वि.स. का वडा नं. ४,७,८ र ९) मा सहभागितामूलक तरिकाले घरधुरीहरुको जलवायु परिवर्तन संकटासन्नताको स्तरीकरण गरिएको थियो। उक्त स्तरीकरण समुदाय आफैले तयार गरेको जलवायु परिवर्तन सम्मुखता, सम्बेदनशिलता र अनुकूलन क्षमता आधारहरुमा आधारित भई गरिएको थियो । उक्त स्तरीकरण गर्दा जिविकोपार्जनका मुख्य पाँचवटा सम्पत्तिहरु (प्राकृतिक, भौतिक, मानवीय, सामाजिक र आर्थिक सम्पत्ति)का साथै जलवायु परिवर्तनजन्य प्रकोपहरुले घरधुरीमा पारेको प्रभावलाई समेत आधार बनाईएको थियो । घरको उत्पादनले १२ महिना खाना पुग्ने वा सरकारी सेवामा स्थायी रोजगारी भएका र जलवायुजन्य प्रकोपबाट प्रत्यक्ष प्रभावित नभएका सम्पन्न घरधुरीलाई न्यून संकटासन्न घरधुरी (V1) मा राखिएको थियो भने घरको उत्पादनले ९ महिना मात्र खाना पुग्ने वा घरको उत्पादनले १२ महिना खाना पुग्ने र सरकारी सेवामा स्थायी रोजगारी भएतापनि जलवायुजन्य प्रकोपबाट प्रत्यक्ष प्रभावित घरधुरीलाई मध्यम संकटासन्न घरधुरी (V2) मा राखिएको थियो । त्यसै गरी घरको उत्पादनले ६ महिना मात्र खाना पुग्ने वा घरको उत्पादनले ६ महिना भन्दा बढी खाना पुगे तापनि जलवायुजन्य प्रकोपबाट प्रत्यक्ष प्रभावित घरधुरीलाई उच्च संकटासन्न घरधुरी (V3) मा राखिएको थियो भने घरको उत्पादनले ३ महिना मात्र खाना पुग्ने र जलवायुजन्य प्रकोपबाट प्रत्यक्ष प्रभावित अति विपन्न घरधुरीलाई अति उच्च संकटासन्न घरधुरी (V4) मा राखिएको थियो । यस क्रममा वडाका जम्मा ७३४ घरधुरी मध्ये ९० प्रतिशत घरधुरीहरु अति उच्च (V4) , उच्च (V3) र मध्यम (V2) संकटासन्न रहेको पाईएको थियो (तालिका १) ।

तालिका १. वनगाड कुपिण्डे न.पा. वडा नं. ५ को जलवायु परिवर्तन सम्बेदनशिल सम्पन्नता स्तरीकरण

साविकका वडा नं.	घरधुरीगत जलवायु परिवर्तन संवेदनशिल सम्पन्नता स्तर				जम्मा
	न्यून (V1)	मध्यम(V2)	उच्च (V3)	अति उच्च(V4)	
4	1	11	34	17	63
7	0	32	89	33	154
8	5	40	124	49	218
9	22	82	65	44	213
जम्मा	28	165	312	143	648
प्रतिशत	4.3%	25.5%	48.1%	22.1%	100%

आधार: जलवायु परिवर्तन सम्बेदनशिल सहभागितामूलक सम्पन्नता स्तरीकरण, २०७५

२.४ मानवीय अवस्था

राष्ट्रिय जनगणना २०६८ अनुसार यस वनगाड कुपिण्डे नगरपालिका वडा नं. ५ को जनसंख्या ३२७१ रहेको छ जसमध्ये पुरुषको संख्या १६०८ छ भने महिलाको संख्या १६६३ रहेको छ । उमेर अनुसार पाँच वर्ष मुनिका बाल बालिकाहरु १३ %, ५-२४ वर्ष सम्मका व्यक्तिहरु ४९ %, २५-४४ वर्षसम्मका व्यक्तिहरु २२ %, ४५-६४ वर्ष सम्मका व्यक्तिहरु १३ %, ६५-७४ वर्ष सम्मका व्यक्तिहरु ३ %, र ७५ वर्षभन्दा माथिका व्यक्तिहरु १ % पाईएको छ (जिल्ला वस्तुगत विवरण सल्यान, २०७२) ।

यस स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारीका क्रममा गरिएको वस्ती तथा वडा स्तरीय सहभागितामूलक छलफलबाट प्राप्त सूचना अनुसार, यस वडाको कुल जनसंख्या मध्य शिक्षा सेवामा २४ जना, सैनिक तथा प्रहरीमा ११ जना, निजामति सेवामा २ जना, गैह्र सरकारी संस्थामा १ जना, वैदेशिक रोजगारी (भारत बाहेक अन्य मुलुकहरुमा) ९२

जना, सिकर्मि डकर्मि १६८ जना, कृषि तथा भेटनरी प्राविधिक (जे.टि.ए.) ७ जना, अ.हे.व., अ.न.मी. ७ जना, ६ महिना भन्दा बढी सिलाई कटाई गरेका १० जना, ड्राईभर पेशामा संलग्न १० जना, अगुवा कृषक १० जना, ग्यावियन तारजाली वुन्ने १ जना, सव ओभरसियर २ जना, ईन्जिनियर १ जना, हाउस वाईरिंग गर्ने १ जना रहेका छन् । यस वडाको शैक्षिक अवस्थालाई हेर्दा स्नातकोत्तर गरेका १ जना, स्नातक गरेका ७ जना, प्रविणता प्रमाण पत्र तह पास गरेको ९१ जना र एस.एल.सि. पास गरेका ३०५ जना रहेका छन् । यहाँका जनसमुदायमा जलवायु परिवर्तन तथा जलवायु परिवर्तनका प्रभाव र असरहरु सम्बन्धी सामान्य जानकारी रहेको देखिन्छ ।

२.५ आर्थिक क्रियाकलापहरुको अवस्था

यस वडाका बासिन्दाहरुको प्रमुख पेशा कृषि रहेको भएतापनि रोजगारीको लागि विदेशिने (भारत र खाडी मुलुकजाने) को संख्या उल्लेखनीय छ । खाडीमुलुक जानेको संख्या ९२ भन्दा बढी छ । कृषि अन्तर्गत यहाँका अधिकांश भू-भागमा धान, गहुँ, मकै, तोरी र मुसुरोको खेती गरिन्छ भने नगदे वाली अन्तर्गत अदुवा र बेसार खेती गरिन्छ । तरकारी वालीमा विशेष गरी आलु, काउली, बन्दा, सिमी, बोडी, भान्टा, भटमास, गोलभेंडा र प्याज आदिको खेती गरिन्छ । फलफूलमा यहाँ छिटफुट रुपमा आँप, सुन्तला, मौसम, कागती खेती गरिन्छ । पशुपालनको हकमा भैसि, गाई र बाखापालन गरिन्छ । कृषि उपज संकलन केन्द्र तथा व्यापारिक केन्द्रको अभावले गर्दा यहाँ उत्पादित वस्तुहरुले उचित मुल्य पाउन सकेका छैनन ।

यस वडाको वाली चक्र बमोजिम यहाँका सबैजसो कृषियोग्य जमीन वर्षको दुई महिना (बैशाख र जेष्ठ)बाँझो रहने गरेको देखिन्छ भने अर्ध सिंचित र असिंचित जग्गा भने मनसुनी वर्षाको आधारमा थप १५ दिन जति बढी बाँझो रहने गरेको देखिन्छ भने अन्य समयमा समयानुकूल वालीहरु लगाईने गरिन्छ (तालिका २) ।

तालिका २. वाली चक्र

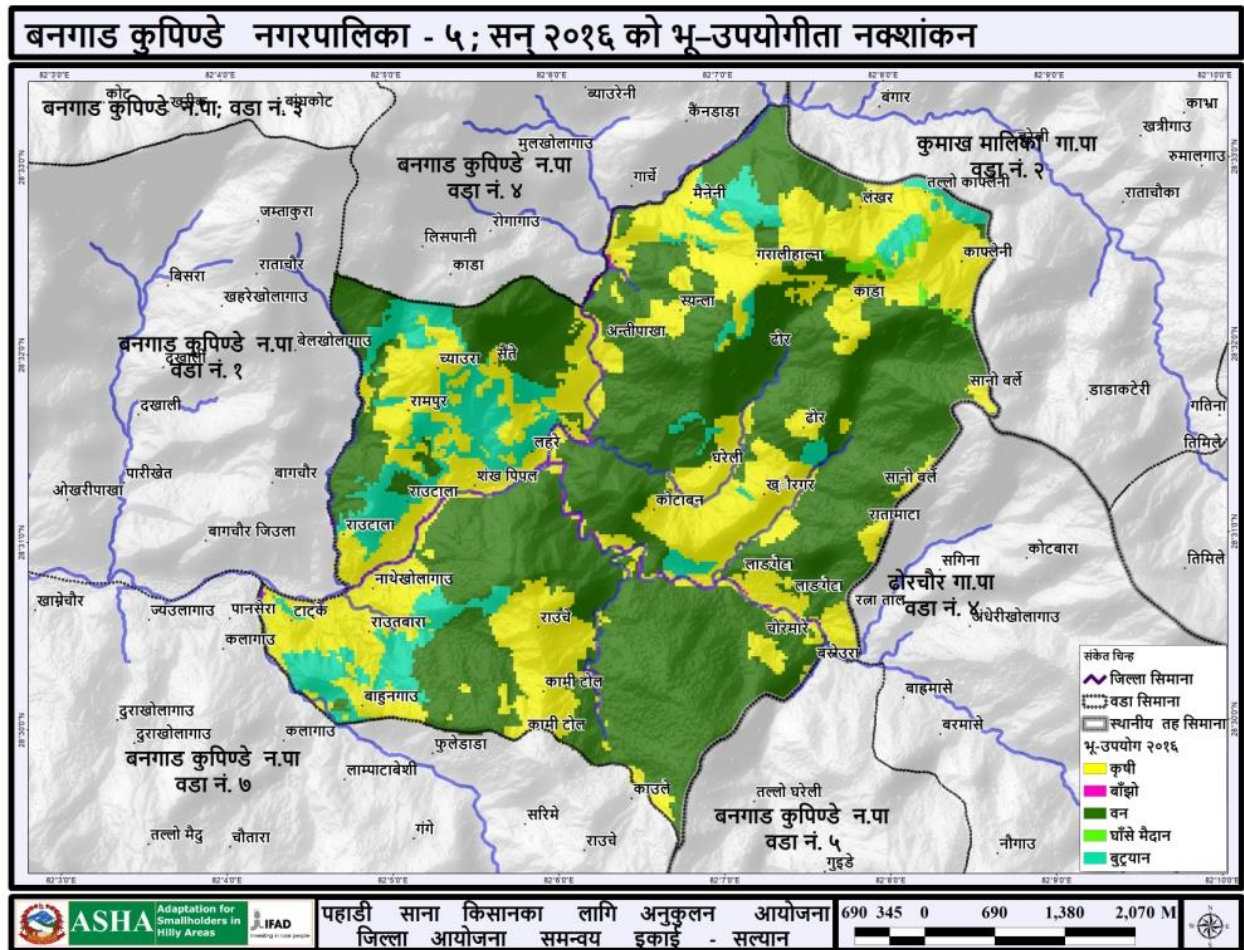
केत	बैशाख	जेष्ठ	आषाढ	श्रावण	भाद्र	असोज	कात्तिक	मंसिर	पुस	माघ	फाल्गुन	चैत्र	कैफियत
सिंचित (बाह्रै महिना कुलो लाग्ने)	बाँझो				धान, मास					गहुँ			
अर्धसिंचित (वर्षामा निर्भर)	बाँझो			धान, मकै, तरकारी, सिमी, बोडी, भटमास							गहुँ, आलु, काउली, साग		
असिंचित (पानी नलाग्ने)	बाँझो			मकै, अदुवा, बेसार						गहुँ, आलु, मुसुरो			

२.६ प्राकृतिक श्रोतको अवस्था

यस वडाको कुल क्षेत्रफल २९४०.१२ हेक्टर मध्ये १६२०.७२ हेक्टर वनक्षेत्र, २९३.४ हेक्टर बुट्यान क्षेत्र, १३.७७ हेक्टर घाँसे मैदान, ९८९.१९ हेक्टर कृषि क्षेत्र र २३.०४ हेक्टर बाँझो जमिन (श्रोत : ASHA, DPCU-Salyan) । यस वडामा ४ वटा सामुदायिक वनहरु रहेका छन् । अझै पनि धेरै राष्ट्रिय वनको भाग सामुदायिक वनमा हस्तान्तरण हुन बाकि छ ।

यहाका वनहरुहरुमा सल्ला, साल, साज, जामुन, तिनु, चिउरी, उत्तिस, सिमल, वैदारो, लालिगुरास, पैयु, कटुज, बाभ्रु, वर, पिपल, सादन, वेलपत्र जस्ता रुख प्रजाति धार्इरा, दत्कुना, लाम्पाते, करौति, अैसेलु जस्ता भाडि प्रजातिहरु रहेका छन साथै अमला, चुत्रा, सिल्यु, सुनाखरी, हरौं, वरौं, अर्जुन, टटलो, खयर, कुरिल्लो जस्ता जडिवुटिहरु पनि पाईन्छन् । वन्यजन्तु तथा चराचुरुङ्गीहरुमा स्याल, घोरल, वादर, खरायो, दुमिस, मलस्याप्रो, ओत, व्वांसो, भासें, वदेल, राते, कालिज, चाखुरा, तिथ्रा, हुकुर, लुईचे, सुगा, न्याउली, काग, मैना, परेवा, भ्याकुर, हुचिल, लाटोकोशेरो, कोईरालो, हुकुर, फिस्टे, गिद्ध, मयुर आदि पाईन्छन् (जिविकोपार्जनको विप्लेषण, २०७५) ।

वनगाड खोला र खैरागार खोला यस क्षेत्र भएर वग्ने मुख्य खोला हो भने अन्य खोला तथा खोल्सीहरुमा साविक वडा नं. ४ मा वनगाड खोला, विराले खोला, गतारी खोला, जामने खोला, साउनेखोली, चनेरीखोला, वडा नं. ७ मा फम्बारी, चौरखोला, चिन्नेखोला, कटुजेरी, उल्लेरीखोला, काराको खोला, कोचाखोला, हुंगेपानी खोला, सार्कि खोला वडा नं. ८ मा वनगाड खोला, फटडहाली खोला, सेराखोली, घोघरखोली, भारचौरा खोला, चैतेखोली, खाराखोली, चच्वाले खोला, वडा नं. ९ मा चोरगार खोला, डासीखोला, छवारछ्वारे खोला, ठुलाजिउला खोला, घट्टेखोला, राउचेखोला, जैतेखोला जस्ता नदी, खोला तथा खोल्सीहरु आदि पर्दछन । यस वडाका सबै घरधुरीहरुले ईन्धनका रुपमा दाउरा नै प्रयोग गरिरहेका छन ।

चित्र २. बनगाड कुपिण्डे नगरपालिका वडा नं. ५ को भू-उपयोग नक्शा

२.७ समुदाय विकास

यस वडामा वडा कार्यालय, पशु सेवा केन्द्र, कृषि सेवा केन्द्र, अतिरिक्त हुलाक, कृषि सहकारी संस्था जस्ता सेवा प्रदायक संघ संस्था तथा निकायहरु छन । अन्य निकायहरुमा स्थानिय शासन तथा समुदाय विकास कार्यक्रम, पहाडि साना

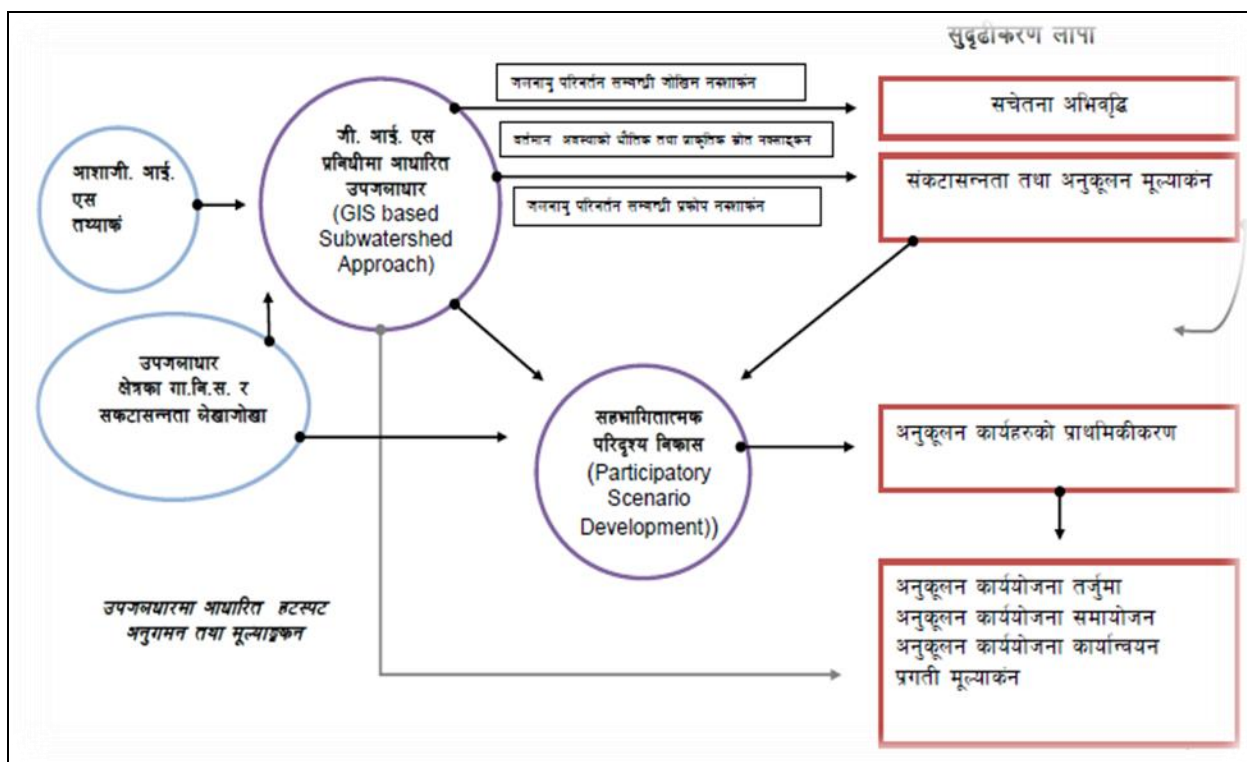
किसानका लागि अनुकूलन आयोजना, गरिबि निवारण कोष, सुआहारा, उच्च मूल्य श्रृंखला, शारदा, रेडक्रस, HVAP, पाई नेपाल, टि.डि.एच. जस्ता कार्यक्रमहरूले यहाँका व्यक्ति, समुदायहरूलाई आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग गरिरहेका छन् । नागरिक संगठनको रूपमा साविकका वडाहमा वडा नागरिक मञ्च, आमा समूह, कृषि समुहहरू र विभिन्न क्लवहरू संचालनमा रहेका छन् । यस वडामा ४ वटा सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहहरू रहेका छन् । यस वडामा जिल्ला स्थित एफ.एम. रेडियो को पहुँच खासै राम्रो नभएता पनि सुर्खेत जिल्ला, बाके जिल्लामा रहेका एफ.एम.हरूको पहुँच भएको देखिन्छ भने टेलिफोनको हकमा माथिल्लो भु-भागमा एन.सेल, स्काई र नमस्ते सवै ले दुर संचारको राम्रो सेवा प्रवाह गरेता पनि तल्लो भागमा त्यति राम्रो सुविधा छैन ।

२.८ लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणको अवस्था

यस वडाको कुल जनसंख्या ३२७१ मध्ये महिलाको संख्या ५१ % रहेको छ (जनगणना, २०६८) । जातीगत रूपमा हेर्दा यस वडामा ७४.४ % घरधुरीहरू ब्राह्मण/क्षेत्री/ठकुरी, ४.१ % जनजाति र २१.५ % घरधुरीहरू दलित रहेका छन् । यस वडामा पनि अन्य ठाउँमा जस्तै खेतीपाती, जागिर, व्यापार जस्ता उत्पादनशील कार्यहरूमा पुरुषको सहभागीता धेरै पाइएको छ भने घाँस दाउरा, पानी पधेरो, भान्सा, केटाकेटीको रेखदेख जस्ता पुर्नउत्पादनशील कार्यहरूमा महिलाहरूको सहभागीता धेरै पाइएको छ । त्यसैगरी सामाजिक तथा राजनैतिक क्रियाकलापहरूमा पनि महिलाहरूको संलग्नता पुरुषहरूको तुलनामा निकै कम छ । छोरीलाई गाउँको सरकारी विद्यालयमा र छोरालाई शहरमा वा नजिकैको निजी विद्यालयमा पढाउने जस्ता लैङ्गिक विभेद यस वडामा विद्यमान छन् साथसाथै समान कामको लागि पनि पुरुषलाई भन्दा महिलालाई कम ज्याला प्रदान गर्ने प्रचलन यहा पनि विद्यमान छ । यद्यपी नितिगत तहमा आएका महिलामुखी नितिहरू तथा विभिन्न निकायहरूबाट संचालन भईरहेका सशक्तिकरणका क्रियाकलापहरूले गर्दा महिलाहरूको चेतना स्तर बढ्दै गएकोले भविष्यमा उत्पादनशील, सामाजिक तथा राजनैतिक क्रियाकलापहरूमा महिलाहरूको संलग्नता बढ्ने पक्का छ ।

परिच्छेद ३: सुदृढ स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारीका चरणहरु

स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाहरु नेपाल सरकारको स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको राष्ट्रिय संरचना २०६८ले निर्दिष्ट गरेका चरणहरुको आधारमा स्थानीय स्तरमा विभिन्न सहभागितामूलक विधीहरुको प्रयोग गरी त्यसबाट आएका परिणामहरु अनुसार तयार भई कार्यान्वयनमा छन् । प्रभावकारी अनुकूलनका उपायहरुको पहिचान तथा प्राथमिकीकरण गरी वातावरण तथा पर्यावरणीय प्रणालीको दिगो विकास गर्न प्रशासकिय सिमा भित्र मात्रै सिमित नभई माथिल्लो तथा तल्लो तटीय क्षेत्रहरुमा परेका र पर्न सक्ने जलवायुजन्य असरहरुको अवस्था विश्लेषण गर्नुपर्ने यथार्थलाई महसुस गरी पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजनाले नेपाल सरकारको स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको राष्ट्रिय संरचना २०६८ले निर्दिष्ट गरेका विधीहरुका साथसाथै भौगोलिक सूचना प्रणालीबाट प्राप्त अन्य वैज्ञानिक जानकारीहरुलाई पनि आधार बनाएर स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनालाई सुदृढीकरण गर्न दुई वटा अवधारणहरु अघि सारेको छ । पहिलो अवधारण अन्तर्गत भौगोलिक सूचना प्रणालीमा आधारित रहेर उप-जलाधार क्षेत्रमा रहेका जलवायु परिवर्तनका प्रभाव तथा जोखिमको विश्लेषण गरिन्छ भने दोश्रो अवधारण अन्तर्गत जलवायु अनुकूलन योजनाका लागि सहभागितात्मक परिदृश्य विकास गरिन्छ । यीनै अवधारणहरुलाई नेपाल सरकारको स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको राष्ट्रिय संरचना २०६८ ले निर्दिष्ट गरेका विभिन्न चरणहरुमा समायोजन गरी तयार गरिएको सुदृढ स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको संरचना (चित्र नं. ३) अनुसार यस कार्ययोजना तयार गरिएको हो ।

चित्र ३. भौगोलिक सूचना प्रणाली प्रविधीमा आधारित उपजलाधार क्षेत्र व्यवस्थापन योजना तर्जुमा र सहभागितात्मक परिदृश्य विकास विधीहरु समायोजित स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको संरचना (ASHA, २०१६)

३.१ जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी सचेतना अभिवृद्धि

यस कार्ययोजना तयारीको लागि सबै भन्दा पहिले साविकको मुखोला गा.वि.स. अन्तर्गतका जननिर्वाचित प्रतिनिधीहरु, वडा सचिव, साविकका वडाका वडा नागरिक मञ्चका पदाधिकारीहरु, राजनैतिक दलका प्रतिनिधिहरु, सा.व.उ.स.का पदाधिकारीहरु, विभिन्न सरकारी तथा गैरसरकारी संस्थाका कर्मचारीहरु र विभिन्न सरोकारवालाहरुको उपस्थितिमा

शुरुवाती बैठक सम्पन्न गरिएको थियो । त्यसपछि सम्पूर्ण वस्तिहरू (साविकका वडा नं. ४, ७, ८ र ९) मा औपचारिक रूपमा जलवायु परिवर्तनका प्रभाव र तिनलाई सम्बोधन गर्ने उपायहरू बारे सचेतनामूलक कार्यक्रमहरू सहित २ दिने वस्ति स्तरीय गोष्ठी सम्पन्न गरिएको थियो भने अर्को चरणमा वडा स्तरमा ३ दिने लापा तयारी गोष्ठी सम्पन्न गरिएको थियो । प्रभावकारी स्थानीय जलवायु परिवर्तन अनुकूलन कार्ययोजना तयार गर्ने तथा यसरी तयार गरिएको कार्ययोजनालाई विकासको योजनामा समावेश गराउन सकियोस भन्ने उद्देश्यका साथ हरेक गोष्ठीमा जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी सचेतना अभिवृद्धिबाट गरिएको थियो जसका लागि जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी प्रस्तुति, छलफल, पोष्टर प्रदर्शन र प्रश्नोत्तर विधिको प्रयोग गरिएको थियो ।

यसरी स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारीको सम्पूर्ण प्रक्रियामा गरी जम्मा ३५० जनाको सहभागिता रहेको थियो । जसमध्ये ३७ % महिला र ६३ % पुरुष थिए । त्यसैगरी जातिगत रूपमा हेर्दा दलित २३ %, जनजाति २ % र बा/क्षे/ठ ७५ % सहभागी थिए । ती विभिन्न वर्गका सहभागीहरूको विस्तृत विवरण निम्न तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका ३. स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारी प्रक्रियाका सहभागीहरू

क्र.सं.	क्रियाकलापको विवरण	सहभागी विवरण					
		लिंग		जातजाती			
		महिला	पुरुष	दलित	जनजाति	बा/क्षे/ठ/स	जम्मा
१	साविकको गा.वि.स. स्तरीय शुरुवाती बैठक	८	२६	८	०	२६	३४
२	वडा स्तरीय सचेतनामूलक गोष्ठी वडा नं ४	२५	३१	१६	०	४०	५६
३	वडा स्तरीय सचेतनामूलक गोष्ठी वडा नं ७	२४	५५	०	६	७३	७९
४	वडा स्तरीय सचेतनामूलक गोष्ठी वडा नं ८	१३	५३	१६	०	५०	६६
५	वडा स्तरीय सचेतनामूलक गोष्ठी वडा नं ९	४८	३४	३४	०	४८	८२
६	स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारी गोष्ठी (३ दिने)	१०	२३	७	१	२५	३३
	जम्मा	१२८	२२२	८१	७	२६२	३५०
	प्रतिशत	३७ %	६३ %	२३ %	२ %	७५ %	१००%

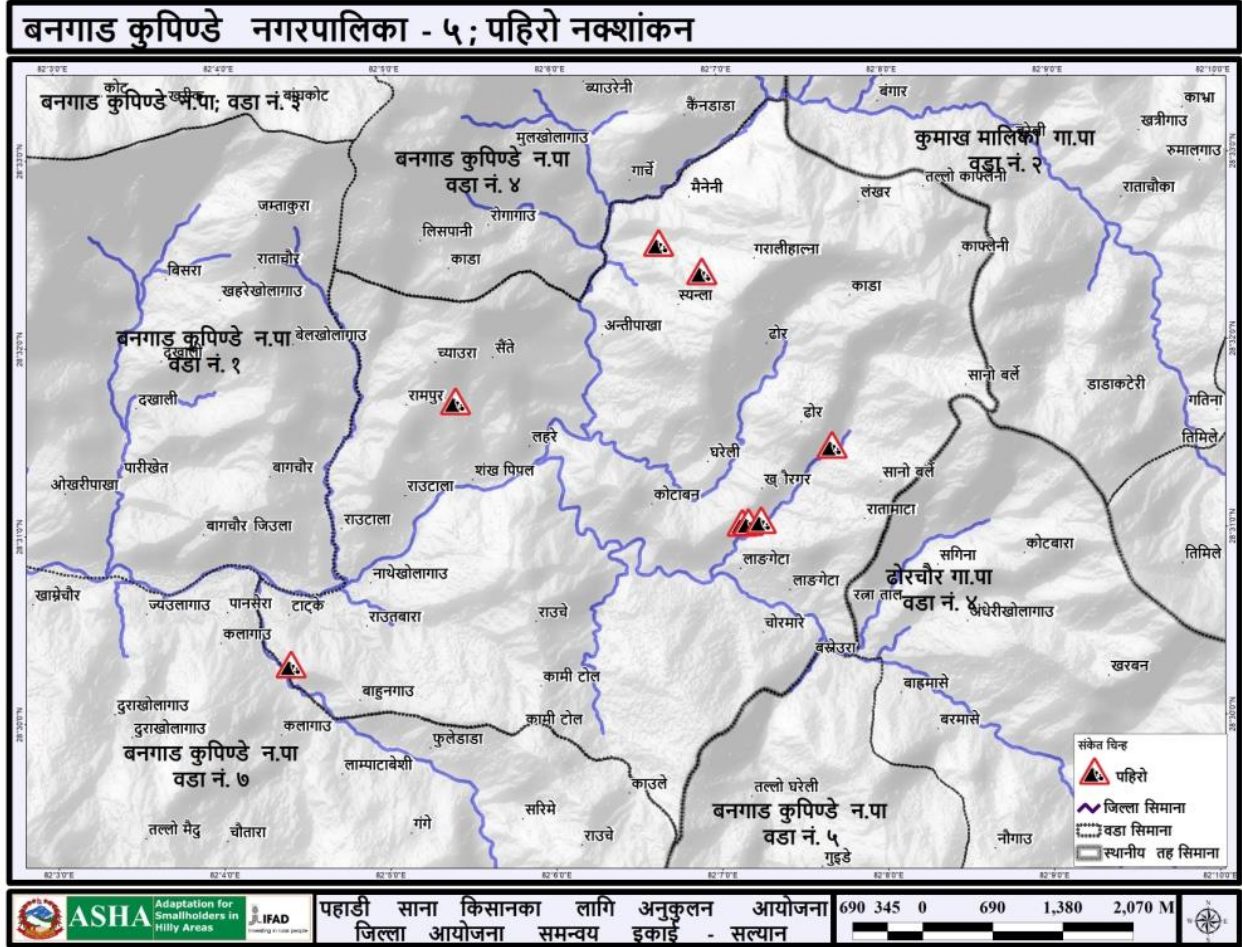
३.२ भौगोलिक सूचना प्रणालीबाट प्राप्त सूचना तथा नक्शाहरू र तीनको विश्लेषण

यस कार्ययोजना तयारीका क्रममा भौगोलिक सूचना प्रणालीको प्रयोगबाट यस वडाको पहिरो जोखिम नक्शा (Landslide map), भू-क्षय जोखिम नक्शा (Soil Erosion map) र भू-उपयोग र भू-उपयोग परिवर्तन नक्शा (Land Use Land Cover map and Land Use Land Cover Change map) र भू-उपयोग समायोजन नक्शा (Land Use Adjustment) तयार गरिएका थिए । ती नक्शाहरू र तिनबाट प्राप्त सूचनाहरू माथि वस्ती तथा वडा स्तरीय गोष्ठीहरूमा सहभागितामूलक छलफल पनि गरिएको थियो । ती नक्शाहरू र तिनबाट प्राप्त सूचनाहरूले जलवायुजन्य प्रकोपको पहिचान, नक्शाकन तथा अन्तरसम्बन्ध र लेखाजोखा गर्न र अनुकूलनका उपायहरूको खोजी तथा प्राथमिकरण गर्न सहज बनाएको थियो ।

पहिरोको जोखिमको अवस्था

भौगोलिक सूचना प्रणालीबाट प्राप्त नक्शा र सहभागितामूलक नक्शा लाई अध्ययन गर्दा केही स्थानहरूमा स-साना पहिरोहरू गएको देखिन्छ । रामपुर, स्याला, लडगोटा, स्याला आसपासका स्थानहरूमा स-साना पहिरोहरू गएको देखिन्छ । पहिरोको दृष्टिकोणले उपल्लो र तल्लो तटिय क्षेत्रको अन्तरसम्बन्धलाई हेर्दा यस वडाको स्यालाको उत्तर तिरको पहिरोले

वडा नं. ४ मा असर पुऱ्याएको छ भने टाट्के दक्षिणतिरको पहिरोले वडा नं. ६ को भू-भागमा असर पुऱ्याएको देखिन्छ । त्यसै गरी यहि वडा भित्र पनि साविक वडा नं. साविक ४ को वन क्षेत्रमा गएको रातो पहिरो र सितलनेटाको पहिरोले तल्लो भागमा रहेका सिंचाई कूलो तथा खेतियोग्य जमिनमा क्षति पुऱ्याएको देखिन्छ । साविक ७ को पाखापानी सा.व.मा गएको पहिरो र स्यानी पोखरीको पहिरोले गर्दा तल्लो भागको वस्ती जोखिममा देखिन्छ ।

चित्र ४. बनगाड कुपिण्डे नगरपालिका वडा नं. ५ को पहिरोको नक्शा

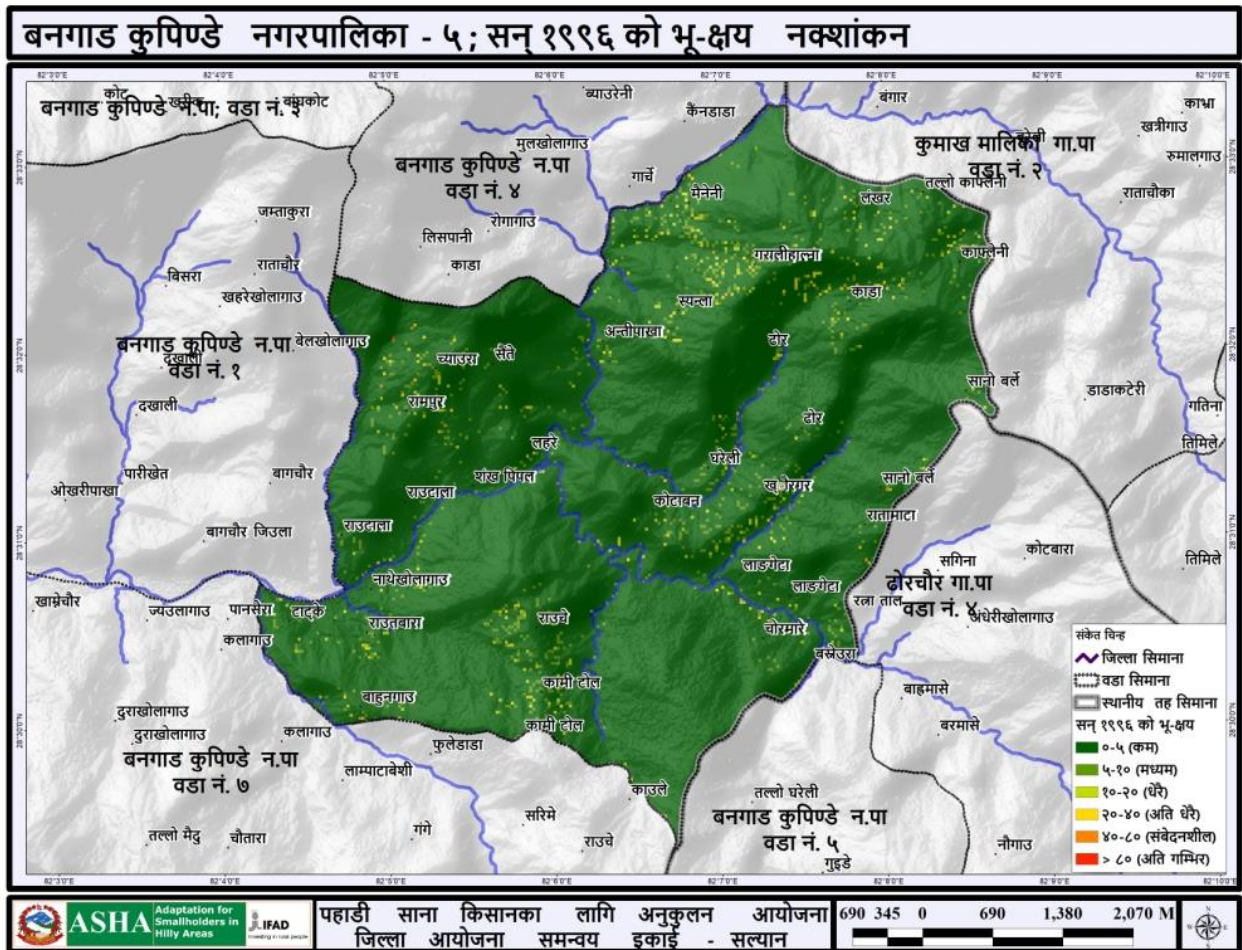
भू-क्षयको जोखिमको अवस्था

भू-क्षयको मात्रा अनुसार यस वडाको भू-भागलाई पाँच वर्गमा विभाजन गर्न सकिन्छ । प्रति वर्ष प्रति हेक्टर ५ टन भन्दा कम माटो बग्ने क्षेत्रलाई न्यून वर्गमा राखिएको छ भने ८० टन भन्दा बढी माटो बग्ने क्षेत्रलाई अति संवेदनशील वर्गमा राखिएको छ । सन् १९९६ र २०१६ को भू-क्षयको नक्शालाई तुलनात्मक अध्ययन गर्दा न्यून वर्गमा पर्ने भू-भागको क्षेत्रफल ३९.४२ हेक्टरले घटेको छ भने मध्यम र उच्च वर्गमा पर्ने भू-भागको क्षेत्रफल क्रमशः ३१.८६ र ८.६४ हेक्टरले बढेको पाइएको छ साथै विगत २० वर्षको अवधिमा यस वडामा अति उच्च र संवेदनशील वर्गमा पर्ने भू-भाग पनि कही घटेको पाइएको छ (तालिका नं.४ , भूचयचप आभचभलअभ कयगचअभ लयत ागलमा५, ६) ।

तालिका ४. बनगाड कुपिण्डे नगरपालिका वडा नं. ५ को सन् १९९६ र २०१६ को भूक्षयको अवस्था

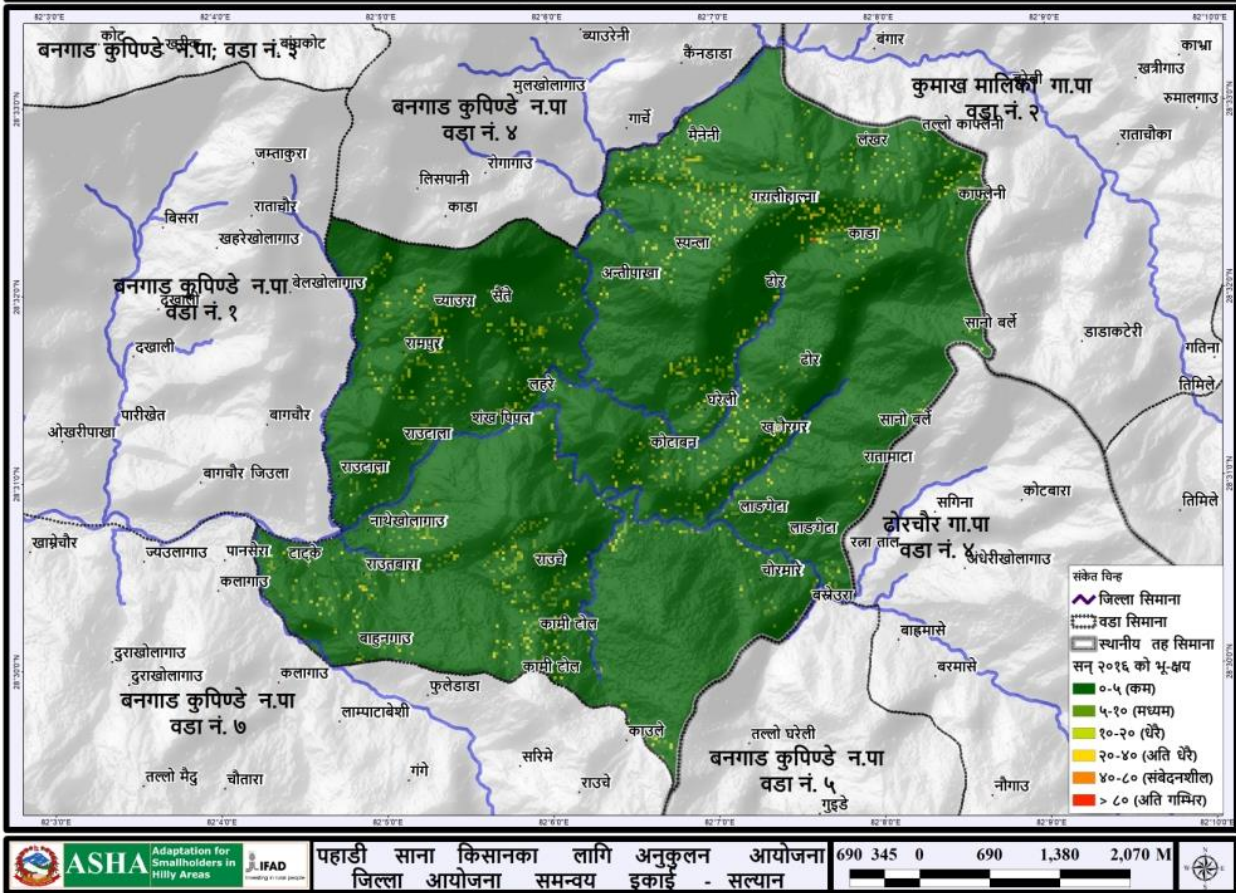
भू-क्षय (टन /हे /वर्ष)	वर्ग	क्षेत्रफल (हे.)
------------------------	------	-----------------

		१९९६	२०१६
०-५	न्यून	२८१९.३४	२७७९.९२
५-१०	मध्यम	८२.०८	११३.९४
१०-२०	उच्च	२७.८१	३६.४५
२०-४०	अति उच्च	९.३६	८.६४
४०-८०	संवेदनशील	१.४४	१.०८
८० भन्दा बढी	अति संवेदनशील	०.०९	०.०९
जम्मा		२९४०.१२	२९४०.१२

चित्र ५. बनगाड कुपिण्डे नगरपालिका वडा नं. ५ को सन् १९९६ को भूक्षयको नक्शा

बनगाड कुपिण्डे नगरपालिका - ५; सन् २०१६ को भू-क्षय नक्शांकन

चित्र ६ बनगाड कुपिण्डे न.पा. वडा नं. ५ को सन् २०१६ को भूक्षयको नक्शा

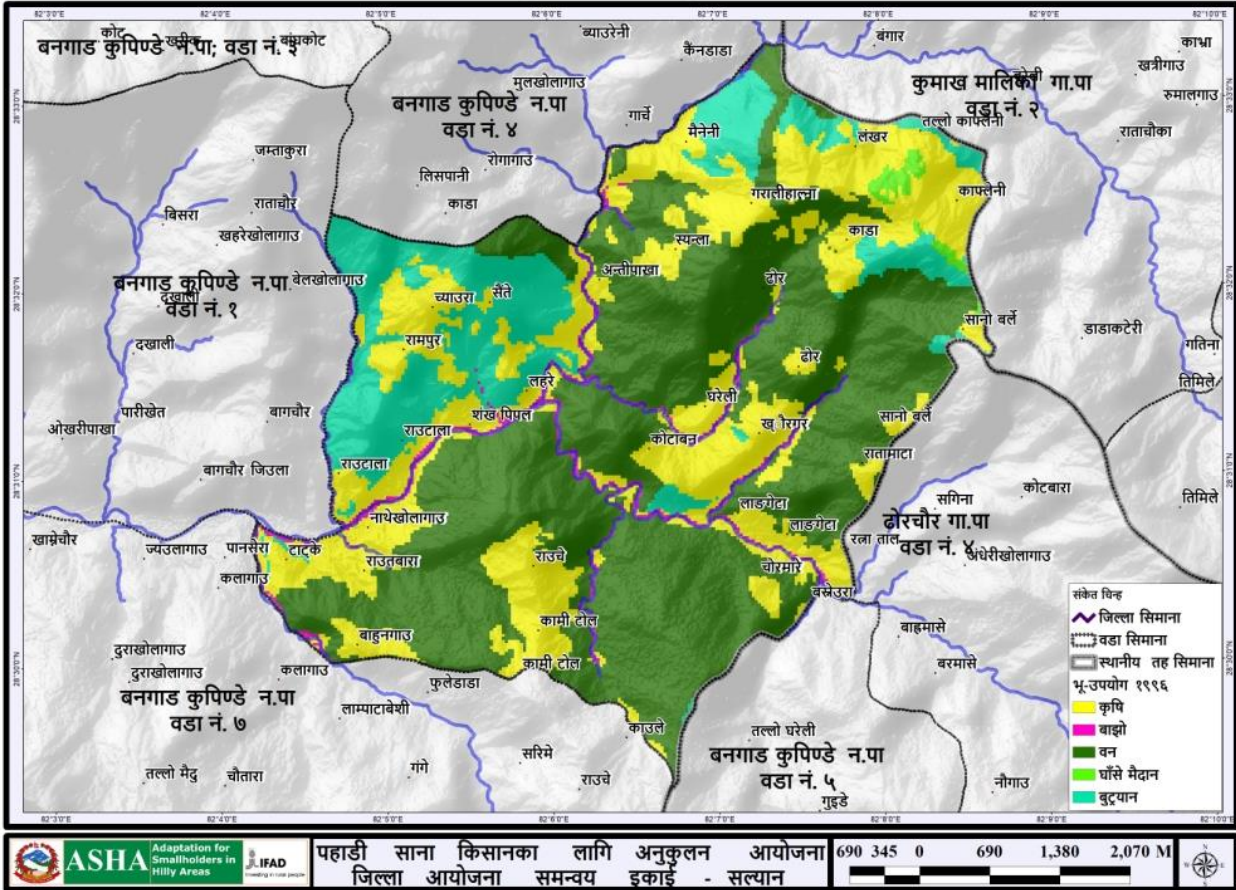
भू-उपयोग तथा भू-उपयोग परिवर्तको विश्लेषण

सन् १९९६ र २०१६को भू-उपयोगको अध्ययन गर्दा विगत २० वर्षको को अवधिमा वन क्षेत्र र कृषि क्षेत्रको क्षेत्रफल क्रमशः ११२.४१ हेक्टर र ९८.४६ हेक्टरले वढेको पाइयो भने बुट्यान क्षेत्र, घाँसे मैदान र बाँझो जमिनको क्षेत्रफल क्रमशः १५१.५६ हेक्टर, ६.८४ हेक्टर र ५२.४७ हेक्टरले घटेको पाईयो (तालिका ५, चित्र ७ र ८) । विगत २० वर्षको अवधिमा धेरै राष्ट्रिय वन सामुदायिक वनमा हस्तान्तरण भएकाले समुदायद्वारा गरिने संरक्षणका क्रियाकलापहरूले गर्दा वन क्षेत्र वढेको हुन सक्छ ।

तालिका ५. बनगाड कुपिण्डे नगरपालिका वडा नं. ५ को सन् १९९६ र २०१६ को भू-उपयोगको अबस्था

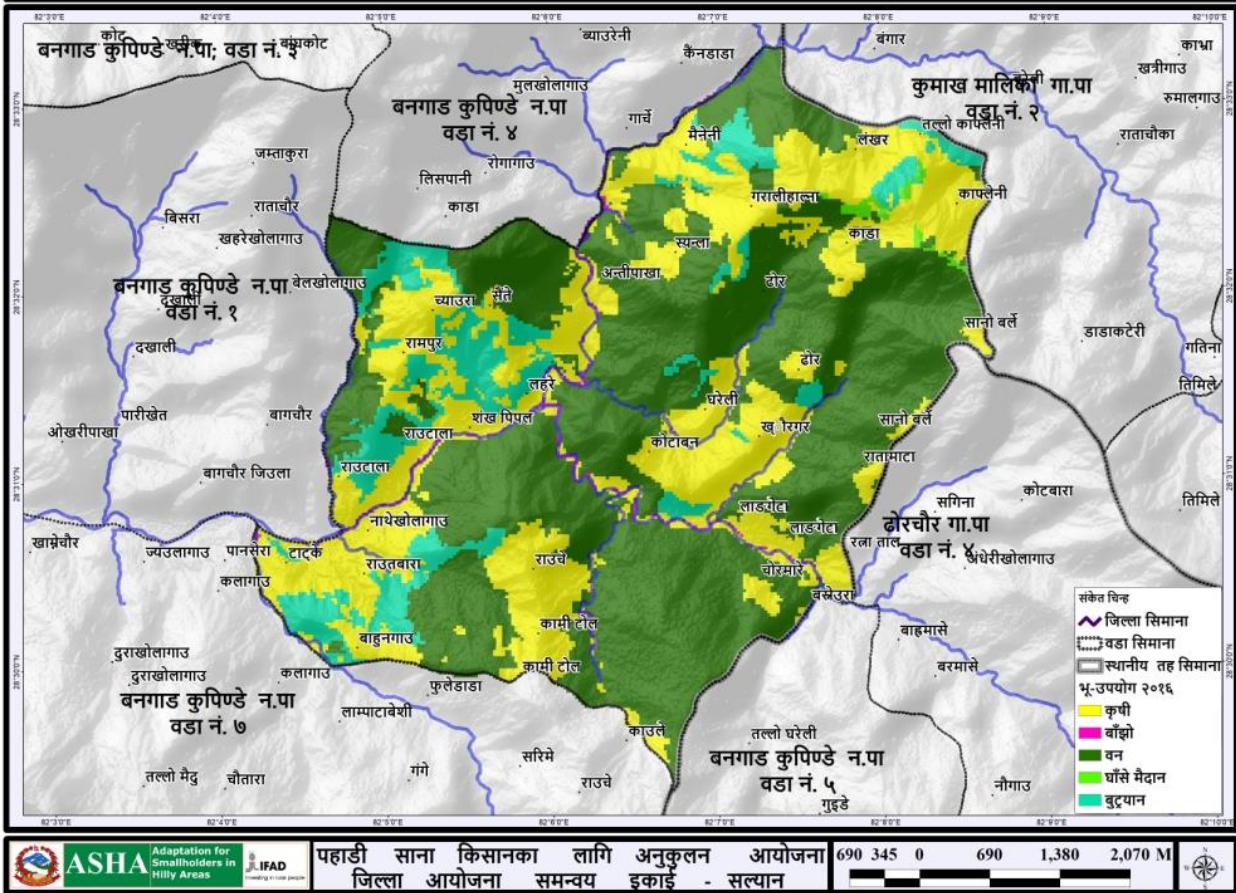
भू-उपयोग	क्षेत्रफल (हे.)	
	सन् १९९६	सन् २०१६
वनक्षेत्र	1508.31	1620.72
बुट्यान क्षेत्र	444.96	293.4
घाँसे मैदान	20.61	13.77
कृषि क्षेत्र	890.73	989.19
बाँझो जमिन	75.51	23.04
जलश्रोत	0	0
जम्मा	2940.12	2940.12

बनगाड कुपिण्डे नगरपालिका - ५; सन् १९९६ को भू-उपयोगीता नक्शांकन

चित्र ७. बनगाड कुपिण्डे नगरपालिका वडा नं. ५ को सन् १९९६ को भू उपयोगको नक्शा

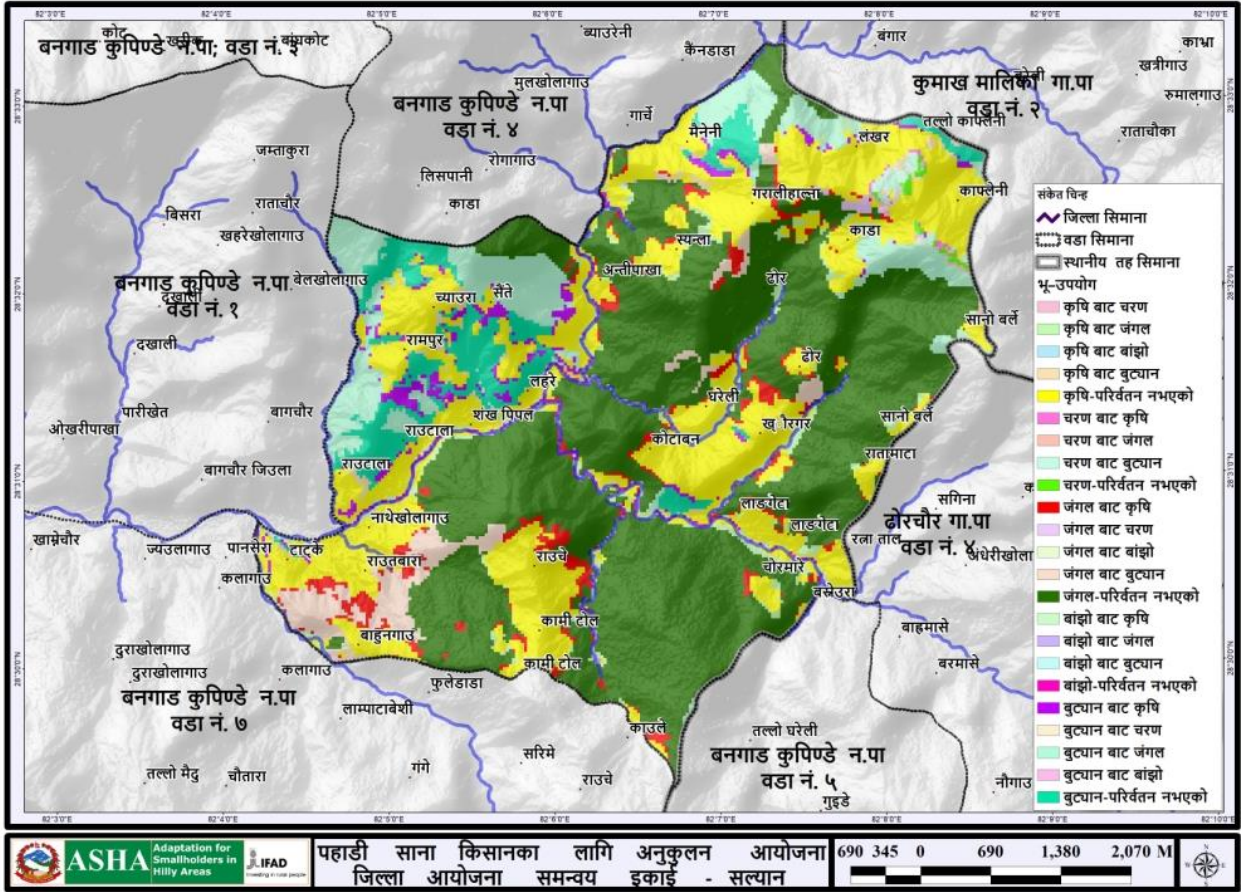
बनगाड कुपिण्डे नगरपालिका - ५; सन् २०१६ को भू-उपयोगीता नक्शांकन

चित्र ८. बनगाड कुपिण्डे नगरपालिका वडा नं. ५ को सन् २०१६ को भू-उपयोगको नक्शा

त्यसै गरी सन् १९९६ र २०१६ को भू-उपयोग परिवर्तन नक्शाको अध्ययन गर्दा यस वडामा २० वर्षको अवधिमा वनक्षेत्रको ९०.२७ हेक्टर भुभाग बुट्यान क्षेत्र, ९४.५ हेक्टर भू-भाग कृषि क्षेत्र, ४.९५ हेक्टर भुभाग चरण क्षेत्र र ०.५४ हेक्टर बाभो जमिन गरी जम्मा १९०.२६ हेक्टर भू-भाग वन क्षेत्रबाट अन्य क्षेत्रमा परिणत भएको देखिन्छ भने २२६.३५ हेक्टर बुट्यान क्षेत्र, २.८८ हेक्टर चरण क्षेत्र, ५७.५१ हेक्टर कृषि क्षेत्र र १५.९३ हेक्टर बाभो जमिन गरी जम्मा ३०२.६७ हेक्टर भू-भाग अन्य क्षेत्रबाट वन क्षेत्रमा परिणत भएको देखिन्छ। त्यसैगरी ८६.०४ हेक्टर कृषि क्षेत्रको जमिन अन्य क्षेत्रमा परिणत भएको देखिन्छ भने १८४.५ हेक्टर अन्य क्षेत्रको भू-भाग कृषि क्षेत्रमा परिणत भएको देखिन्छ, (भूचयचय च्छाभचभलअभ कयगचअभ लयत ायगलमा९)। तसर्थ यस २० वर्षको अवधिमा वन क्षेत्र तथा कृषि क्षेत्रको क्षेत्रफल वढेको देखिन्छ भने अन्य क्षेत्रको क्षेत्रफल घटेको देखिन्छ।

बनगाड कुपिण्डे नगरपालिका - ५; भू-उपयोग परिवर्तन (सन् १९९६ बाट २०१६)

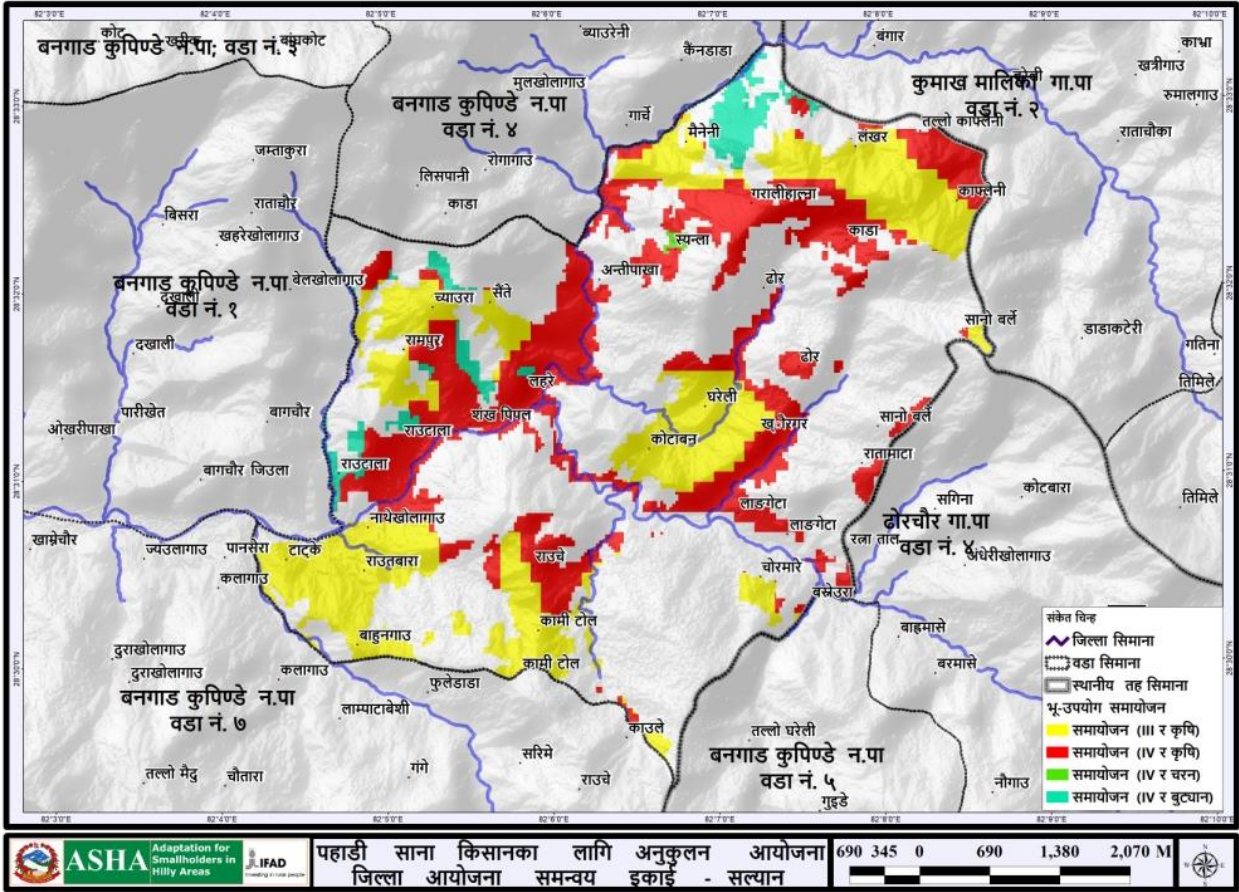
चित्र ९. बनगाड कुपिण्डे नगरपालिका वडा नं. ५ को भू-उपयोग परिवर्तनको नक्सा

भू-उपयोग समायोजनको विश्लेषण

नेपाल सरकारको Land Reform Mapping Project (LRMP)ले भू-क्षमताको आधारमा नेपालका भू-भागहरूलाई सात वटा Class हरूमा (Class I to Class VII) वर्गीकरण गरेको छ। जसमध्ये Class I पर्ने जमिन कम भिरालो, कम ढुङ्गाहरू भएको र बढी पानी सोस्न सक्ने किसिमको हुने भएकाले यस्तो जमिनलाई कृषि लगायतका जुनसकै प्रयोजनको लागि पनि निर्बाद रूपमा उपयोग गर्न सकिन्छ भने Class II र सो भन्दा माथिका Class हरूमा पर्ने जमिनहरूको कमश भिरालोपन तथा ढुङ्गाको मात्रा बढ्दै जाने र पानी सोस्ने क्षमता घट्दै जाने भएकोले यस्तो जमिनहरूमा कृषिजन्य गतिविधिहरू गर्दा भू-क्षयको सम्भावना पनि कमश बढ्दै जाने हुन्छ। यसर्थ Class VII पर्ने जमिनलाई सुन्दर दृष्यावलोकन लगायत सिमित प्रयाजनको लागि मात्र उपयोग गर्न सकिन्छ। यसै भू-क्षमता नक्शा र भू-उपयोग नक्शाको समायोजन गरेर भू-उपयोग समायोजन नक्शा तयार गरिन्छ।

यसरी तयार गरिएको बनगाड कुपिण्डे न. पा. वडा नं. ५ को भू-उपयोग समायोजन नक्शाको अध्ययन गर्दा Class IV पर्ने जमिन वनक्षेत्रले पूर्णरूपले ढाकिनुपर्ने जमिन भएता पनि यहाँ खेतीपाती लगायतका विभिन्न गतिविधिहरू भइरहेको पाईन्छ (चित्र १०)। यसरी Class IV पर्ने तर खेतीपातीका क्रियाकलापहरू भइरहेका यस वडाकाका भू-भागहरूको जम्मा क्षेत्रफल करिब ६०२.२३ हेक्टर रहेको छ जुन रातो रंगले छुट्याइएको छ र Class III पर्ने तर खेतीपातीका क्रियाकलापहरू भइरहेका यस वडाको भू-भागहरूको जम्मा क्षेत्रफल करिब ५९९.७३ हेक्टर रहेको छ जुन नक्शामा पहिलो रंगले छुट्याइएको छ। त्यसै गरी Class IV मा पर्ने तर बुट्यान क्षेत्र र घाँसे मैदानको रूपमा उपयोग भएको भू-भागको क्षेत्रफल कमश: ७७.४ हेक्टर र ३.२४ हेक्टर रहेको छ। यस्ता ठाउँहरूमा संरक्षणका कृयाकलापहरू अबलम्बन गरिनु जरुरी छ।

बनगाड कुपिण्डे नगरपालिका - ५; भू-उपयोग समायोजन नक्शांकन

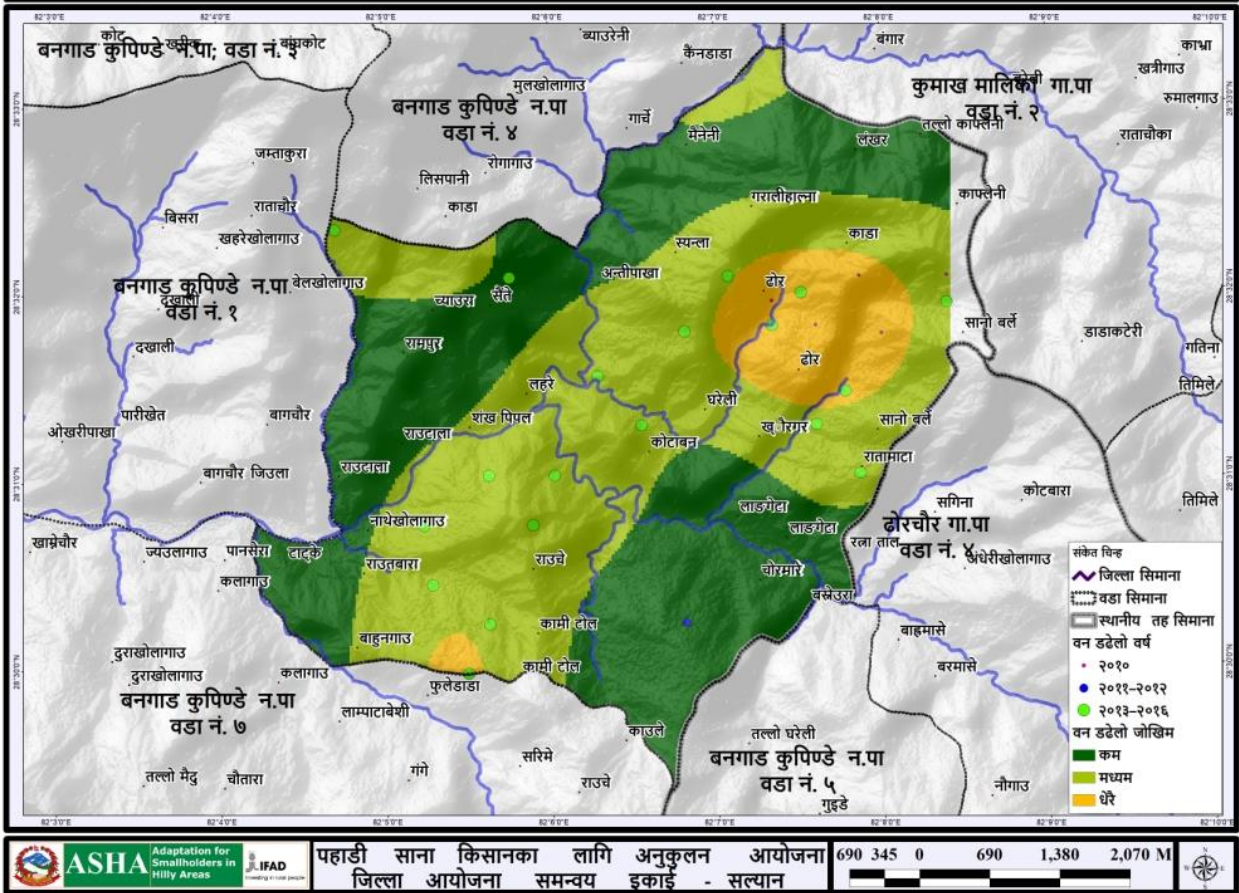

चित्र १०. बनगाड कुपिण्डे नगरपालिका वडा नं. ५ को भू-उपयोग समायोजन नक्शा

नदी तथा खोला/खोल्सीहरु

बनगाड कुपिण्डे नगरपालिका वडा नं. ५ का नदी तथा खोलाहरु चित्र ११ देखाइएको छ । बनगाड खोला र खैरागार खोला यस क्षेत्र भएर बग्ने मुख्य खोला हुन भने अन्य स-साना खोला तथा खोल्सीहरुमा विराले खोला, गतारी खोला, जामने खोला, साउनेखोली, चनेरीखोला, चौरखोला, चिन्नेखोला, कटुजेरी, उल्लेरीखोला, काराको खोला, कोप्चाखोला, हुंगेपानी खोला, सार्कि खोला, फटडहाली खोला, सेराखोली, घोघरखोली, भारचौरा खोला, चैतेखोली, खाराखोली, चच्चाले खोला, चोरगार खोला, डासीखोला, छ्वारछ्वारे खोला, ठुलाजिउला खोला, घट्टेखोला, राउचेखोला, जैतेखोला आदि पर्दछन ।

बनगाड कुपिण्डे नगरपालिका - ५; वन डढेलो जोखिम नक्शांकन

चित्र १२. बनगाड कुपिण्डे नगरपालिका वडा नं. ५ को वन डढेलोको नक्शा

३.३ जलवायु परिवर्तन संकटासन्नता तथा अनुकूलन क्षमता मूल्यांकन

जलवायु परिवर्तनका प्रभाव र तिनलाई सम्बोधन गर्ने उपायहरू बारे सचेतनामूलक कार्यक्रमहरू सहित गरिएका २ दिने वडा स्तरीय गोष्ठीहरूका क्रममा प्रत्येक वस्तिमा सहभागितामूलक तरिकाबाट जलवायु परिवर्तनसम्मुखता, संवेदनशिलता तथा अनुकूलन क्षमतामा आधारित रही हरेक घरधुरीको मूल्यांकन गरी ति घरधुरीहरूको जलवायु परिवर्तन संकटासन्नता स्तरीकरण गरिएको थियो । जसबाट ५ वटै वस्तिका जम्मा ६४८ घरधुरीहरू मध्ये २२.१ % अति उच्च जोखिममा, ४८.१ % उच्च जोखिममा, २५.५ % मध्यम र ४.३ % न्यून जोखिममा रहेको पाईएको थियो । त्यसै गरी उक्त २ दिने वस्ति स्तरीय गोष्ठीहरूका क्रममा सहभागितामूलक विधि साथै भौगोलिक सूचना प्रणाली (GIS) प्रविधिबाट प्राप्त सूचनाहरूका आधारमा वस्ति स्तरका जोखिम पहिचान गर्नुका साथै अनुकूलनका उपायहरू पहिचान तथा प्राथमिकीकरण पनि गरिएको थियो ।

वस्ती स्तरीय गोष्ठीहरू पश्चात बनगाड कुपिण्डे न.पा. वडा नं. ५ का वडा अध्यक्षको नेतृत्वमा ३ दिने वडा स्तरीय स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारी गोष्ठी सम्पन्न गरिएको थियो जहाँ हरेक वस्तीबाट आएका तथ्यांक र विश्लेषणहरू माथि छलफल गरी वडा स्तरीय विश्लेषण गरिएको थियो । उक्त ३ दिने वडा स्तरीय स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारी गोष्ठीमा जन प्रतिनिधिहरू, साविकका वडा नागरिक मञ्चका प्रतिनिधि, नागरिक सचेतना केन्द्रका प्रतिनिधि, सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहका प्रतिनिधि, सेवा प्रदायक कार्यालयका प्रतिनिधि, स्थानीय राजनैतिक दलका प्रतिनिधि लगायत स्थानीय भद्र भलादमीहरूको सहभागिता थियो । यस अनुकूलन कार्ययोजना निर्माणको क्रममा तपसिलका संकटासन्नता विश्लेषणका विभिन्न विधिहरूको उपयोग गरिएका थिए ।

३.३.१ जलवायु परिवर्तनको अवस्था - मौसमी पात्रो

विगत ३० वर्षको अन्तरालमा स्थानीय स्तरमा जलवायुमा आएका परिवर्तनहरूको जानकारी प्राप्त गर्न यो विधिको प्रयोग गरिएको थियो । यस विधिको छलफलमा समुदायका ज्येष्ठ नागरिक, बुद्धिजीवी तथा जानिफकारहरूको सहभागिता रहेको थियो । यसै विधिको प्रयोग गरी समुदायस्तरमा जलवायु परिवर्तनको कारणले वालीचक्र, वनस्पति प्रजातिहरूको जीवनचक्र/व्यवहार, प्रकोपको स्वरूप लगायत अन्य विभिन्न क्षेत्रहरूमा आएका/देखिएका परिवर्तनहरूको जानकारी समेत प्राप्त गरिएको थियो ।

तालिका ६. परिवर्तित मौसमी पात्रो

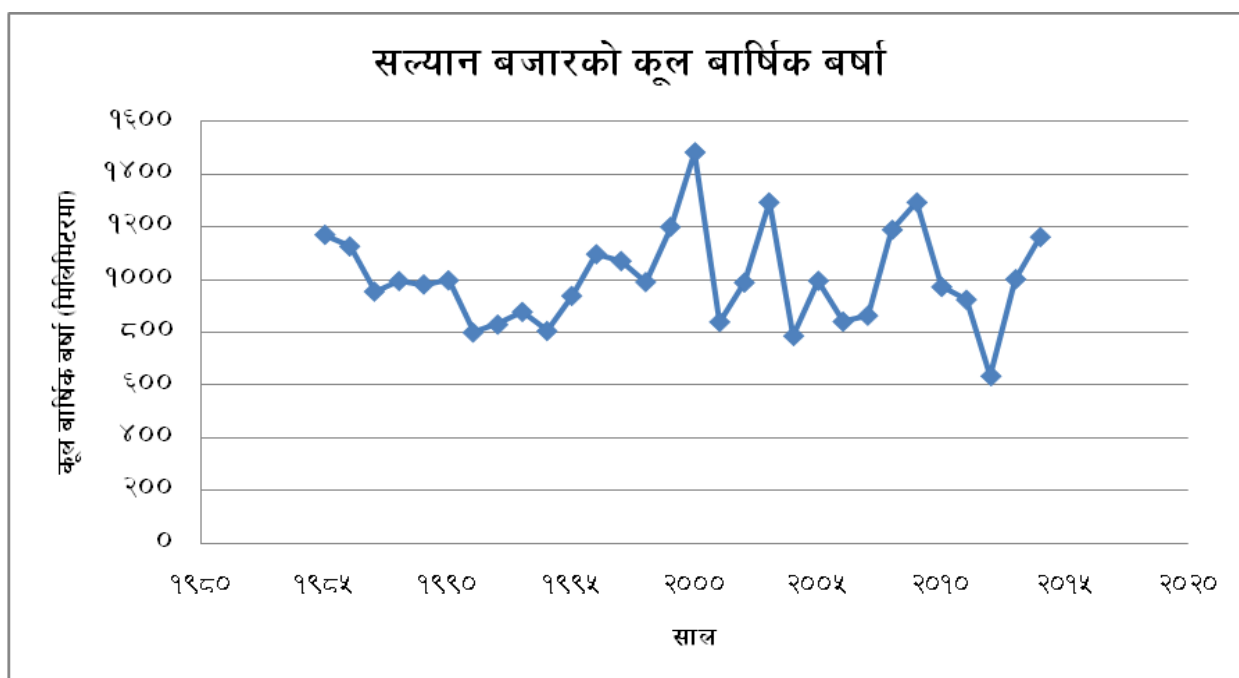
सम्मुखताको क्षेत्र	सूचकहरू	समय	वैशाख	ज्येष्ठ	असार	श्रावण	भाद्र	आश्विन	कार्तिक	मंसिर	पौष	माघ	फाल्गुण	चैत्र	समयमा देखिएको परिवर्तन (घटबढ)	
तापक्रम	गर्मीको दिन	पहिले	■	■	■	■	■							■	गर्मीका दिन २.५ महिनाले बढेको र गर्मीको मात्रा पनि बढेको	
		अहिले	■	■	■	■	■	■	■				■	■	■	
	जाडोको दिन	पहिले								■	■	■	■	■		जाडोका दिन करिब २ महिनाले घटेको
		अहिले								■	■	■	■			
वर्षा तथा यसको स्वरूप	मनसुनी वर्षा	पहिले		■	■	■	■	■							मनसुनी वर्षाका दिन २ महिनाले घटेका	
		अहिले			■	■	■									
	हिउँदे वर्षा	पहिले								■	■	■	■		हिउँदे वर्षा छिटपुट मात्र हुने गरेको	
		अहिले										■	■			
	तुसारो	पहिले										■	■	■	तुसारो पर्ने दिनहरू १ महिनाले घटेको	
		अहिले										■	■			
वनस्पति प्रजातिहरूको जीवनचक्र / व्यवहार	लाली गुँरास फुल्ने	पहिले	■	■										■	लाली गुँरास फुल्ने समय १ महिनाले अगाडि सरेको	
		अहिले											■	■		
	चिउरी पाक्ने समय	पहिले			■	■	■								चिउरी पाक्ने समय १ महिनाले अगाडि सरेको	
		अहिले			■	■	■									
प्रकोपको स्वरूप	बाढीको घटना	पहिले			■	■	■								बाढी तथा पहिरोको समयमा परिवर्तन भएको छ तर मात्रा र बारम्बारता भने बढेको छ	
		अहिले					■	■	■							
	पहिरोको घटना	पहिले			■	■	■									
		अहिले					■	■	■							

सम्मुखताको क्षेत्र	सूचकहरू	समय	वैशाख	ज्येष्ठ	असार	श्रावण	भाद्र	आश्विन	कार्तिक	मंसिर	पौष	माघ	फाल्गुण	चैत्र	समयमा देखिएको परिवर्तन (घटबढ)		
जीविकोपार्जनका क्रियाकलापहरू	स्थानिय धान लगाउने	पहिले														धान लगाउने समय १ महिनाले पछि सरेको तर स्थानिय जातका धानहरू निकै कम रोप्ने गरेको, जसले धान लोप भएको	
		अहिले															
	स्थानिय धान काट्ने	पहिले															धान काट्ने समय १.५ महिनाले अघि सरेको
		अहिले															
भौतिक जानकारी	पानीको मूल फुट्ने	पहिले														पानीका मुल साह्रै नै कम फुट्ने गरेको	
		अहिले															

नोट : पहिले भन्नाले ३० वर्ष भन्दा पहिले र अहिले भन्नाले विगत ५ देखि यताको समय सम्भन्ध पछि ।

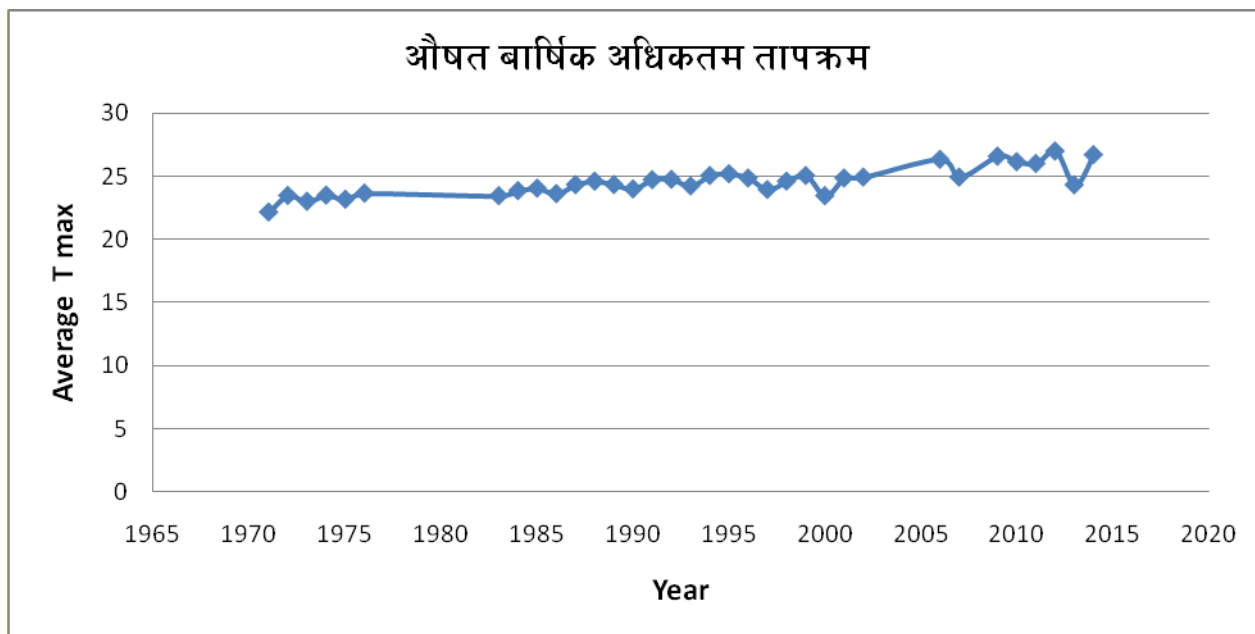
मौसमी पात्रोको विश्लेषण गर्दा स्थानीय स्तरमा जाडोको समयावधि घट्दै गएको, गर्मीका दिनहरु लम्बिएको र तुलनात्मक रुपमा तातोपना बढेको पाइएको छ । मनसुनी तथा हिउँदै वर्षाको समयावधि, मात्रा र तौर तरिकामा फेरबदल आएको देखिन्छ । पहिलेको तुलनामा वर्षाको अवधि कम भएको तर वर्षा हुँदा एक्कासि हुने र एकै पटक ठूलो मात्रामा वर्षा हुने गरेको देखिन्छ । यहाँका बासिन्दाको अनुसार तुसारो लाग्ने समयावधि पहिलेको तुलनामा घटेको देखिएको छ । त्यसैगरी गर्मीका दिनहरु बढेको र पानी पर्ने समयमा फेरबदल भएको कारणले गर्दा खेतिपाती गर्ने समयमा पनि हेरफेर भएको देखिन्छ । यहाँका प्रमुख वालीहरु धान, मकै र गहुँ लगाउने समयावधिमा पहिलेको तुलनामा परिवर्तन आएको छ । लालिगुरास तुलनात्मक रुपमा छिटो फुल्ल थालेको पाइयो भने चिउरी पाक्ने समय पनि अगाडि सरेको पाइयो । त्यसैगरी वर्षायाममा पानीका मुल फुट्ने क्रम पनि निकै कम भएको पाइएको छ । यसरी जलवायुमा आएको परिवर्तनको प्रत्यक्ष असर कृषिमा मात्र नभई मानव स्वास्थ्य लगायत पानीका मुहानहरु, वन तथा जैविक विविधतामा समेत परेको देखिन्छ । यस प्रकारका परिवर्तनहरुले स्थानिय बासिन्दाहरुको जीविकोपार्जनमा प्रत्यक्ष असर पार्नुका साथै उनीहरुको दैनिकीलाई थप चुनौतीपूर्ण बनाएको देखिन्छ ।

स्थानीय स्तरमा जलवायुमा आएको परिवर्तनको मुल्यांकन गर्न माथि उल्लेखित सहभागितामूलक विधिको साथसाथै सल्यान बजार स्थित जल तथा मौसम विज्ञान महाशाखाको मापन केन्द्र बाट प्राप्त तापक्रम र वर्षाको तथ्याङ्कहरुको समेत विश्लेषण गरिएको थियो । विगत ३० वर्ष (१९८५ देखि २०१४ सम्म) को कुल वार्षिक वर्षालाई विश्लेषण गर्दा यस क्षेत्रको वर्षामा अनियमितता रहेको देखिन्छ (चित्र नं. १३) । पहिलेको तुलनामा पछिल्ला केही वर्षहरुमा कुनै वर्ष धेरै वर्षा हुने र कुनै वर्ष कम मात्र वर्षा हुने क्रम बढ्दै गएको देखिन्छ ।

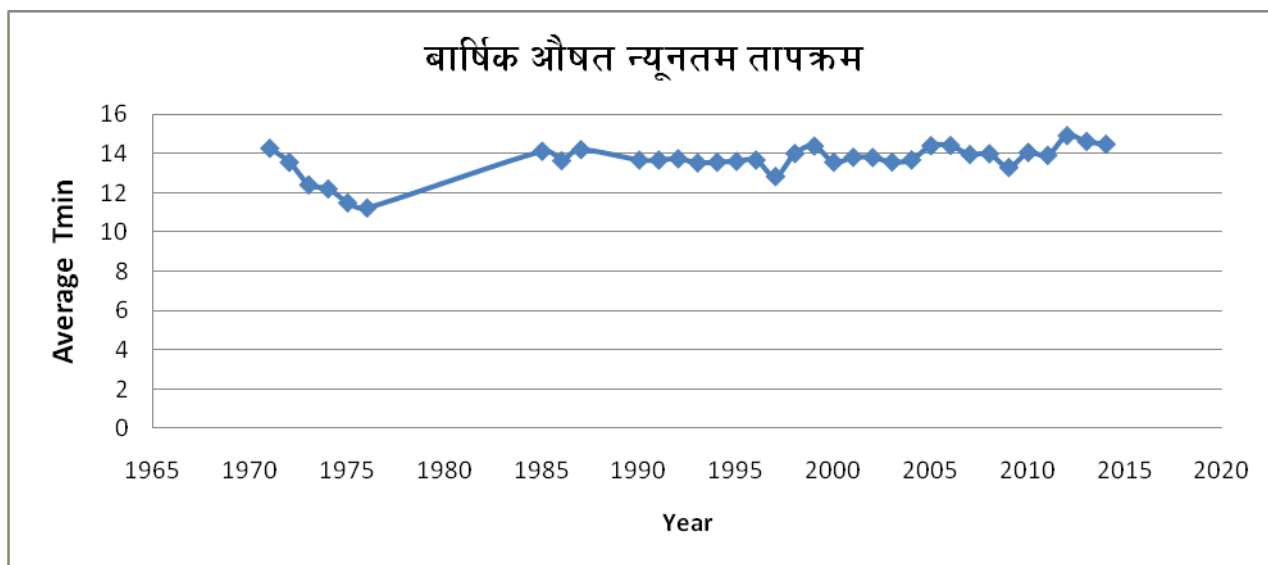

चित्र १३. सल्यान बजारको कूल वार्षिक वर्षा

त्यसैगरी सल्यान बजार स्थित मापन केन्द्रबाट प्राप्त सन १९७१ देखि २०१४ सम्मको तापक्रमक्रमको तथ्याङ्कको विश्लेषण गर्दा यस क्षेत्रमा औषत अधिकतम र न्यूनतम तापक्रम दुवै क्रमिक रुपमा बढ्दो क्रममा रहेको देखिन्छ । पहिले २५ डिग्री सेल्सियस भन्दा कम मात्र रहेने गरेको औषत अधिकतम तापक्रम अहिले २५ डिग्री सेल्सियस भन्दा माथि पुग्ने गरेको र पहिले १२ डिग्री सेल्सियस भन्दा पनि तल भर्ने गरेको औषत न्यूनतम तापक्रम अहिले १४ डिग्री सेल्सियसको हाराहारीमै रहने गरेको देखिन्छ । यसले गर्मीका दिनहरु पहिलेको तुलनामा बढी तातो र जाडोका दिनहरु पहिलेको तुलनामा कम चिसो हुँदै गएको देखाउँछ ।

चित्र १४. सल्यान बजारको वार्षिक औषत अधिकतम तापक्रम

चित्र १५. सल्यान बजारको वार्षिक औषत न्यूनतम तापक्रम

३.३.२ प्रकोपको ऐतिहासिक समयरेखा

विगत ३० वर्षको अन्तरालमा यस बनगाड कुपिण्डे नगरपालिका वडा नं. ५ मा घटेका विभिन्न प्रकोपहरुको विश्लेषण ऐतिहासिक समय रेखाको माध्यमबाट गाउँका जेष्ठ नागरिक, बुद्धिजीवी तथा जानिफकारहरुसँग छलफल गरी तयार गरिएको थियो । यस विधिमा जलवायुजन्य घटना बारे छलफल गर्नुका साथै त्यस घटनाको असर र समुदायले त्यस घटनासँग जुध्नका लागि गरेको प्रयास र उक्त परिस्थितिमा विभिन्न संघ संस्था र सरकारी निकायहरुबाट पाएको सहयोगको बारेमा छलफल गरिएको थियो । यसबाट जलवायु परिवर्तनको सम्बन्धमा स्थानीय बासिन्दाहरुको अनुभव र प्रकोपसँग जुध्न सक्ने क्षमताको बारेमा जानकारी हासिल गरिएको थियो ।

तालिका ७. प्रकोपको ऐतिहासिक समयरेखा

क्र.स.	प्रकोप	वर्ष	वारम्बारता	प्रकोपले ल्याएको असर तथा प्रभावहरु	भविष्यमा हुन सक्ने यसको प्रवृत्ति तथा असरहरु	अन्य असरहरूसंग जुध्न समुदायले अपनाएका प्रयासहरु
१	बाढी	२०३९	१७	साविक वडा नं. ९ मा खैरागार खोलाले मोते राना, दिल व. राना, हेरम राना लगायत १० घरधुरीको ५० रोपनी जति खेतियोग्य जमिन कटान गरेको	हाल पानी पर्ने तरिकामा फेरबदल आएको देखिन्छ, साथसाथै यस क्षेत्रमा अवैज्ञानिक तरिकाले वाटो घाटो निर्माण भइरहेका छन् जसले गर्दा भविष्यमा बाढीका घटनाहरु बढ्ने देखिन्छ।	हुंगाका गाराहरु लगाएको, चेट लगाएको
		२०४०		साविक वडा नं. ८ मा शेरा खोलाले भलक खत्री, गोप व. कामी, तिलाराम बुढा लगायत २५ घरधुरीको १५ रोपनी जाति खेत कटान गरेको		हुंगाका गाराहरु लगाएको, चेट लगाएका
		२०४२		साविक वडा नं. ८ मा वनगाड खोलाले थमन साहु, भिउसन साहु लगायत २० घरधुरीको १७० रोपनी जति खेतियोग्य जमिन कटान गरेको, १० वटा सिंचाई कुलोमा क्षति गरेको, साविक वडा नं. ७ मा कटौजेनी खोलाले प्रति बुढा, पहलमान पुन लगायत २० घरधुरीको ३० रोपनी जति खेतमा क्षति पुर्याएको, १५ वटा घर जोखिममा रहेको		हुंगाका गारा लगाएको, चेट लगाएको, सिंचाई कुलाहरु मर्मत गरेको
		२०४३		साविक वडा नं. ४ मा वनगाड खोलाले १ वटा घट्ट वगाएको		घट्ट पुन निर्माण गरेको
		२०४५		साविक वडा नं. ७ मा चोरगार खोलाले विक्रम राना, वल व. राना लगायत १० घरधुरीको ३५ रोपनी खेतियोग्य जमिन कटान गरेको		स्थानिय प्रविधिको प्रयोगको गरि हुंगाका गारा तथा भकारी वान्ने कार्य गरेको
		२०४६		साविक वडा नं. ९ मा डासीखोलाले सिमखेतमा २२ रोपनी जति जग्गा कटान गरेको र चोरगार खोलाले २० रोपनी जति खेत कटान गरेको		स्थानिय स्तरमा हुंगाका गारा लगाउने र चेट हान्ने काम गरेको
		२०४८		साविक वडा नं. ९ मा डासीखोला र चोरगारखोलाले २० रोपनी जति खेत र २ वटा सिंचाई कुलोमा क्षति पुर्याएको		सिंचाई कुलोहरु मर्मत गरेको
		२०४९		साविक वडा नं. ८ मा वनगाड खोलाले २ वटा घट्ट वगाएको, लिलधर दमाई, दुर्गे दमाई लगायत १० जनाको ९० रोपनी खेतमा क्षति गरेको, २ जना मानिसको वगाएर मृत्यु भएको		स्थानिय स्तरमा हुंगाका गारा लगाउने र चेट हान्ने काम गरेको, घट्ट पुन निर्माण गरेको
		२०५०		साविक वडा नं. ८ मा भाटाचौर खोलाले		स्थानिय स्तरमा

क्र.स.	प्रकोप	वर्ष	वारम्बारता	प्रकोपले ल्याएको असर तथा प्रभावहरु	भविष्यमा हुन सक्ने यसको प्रवृत्ति तथा असरहरु	अन्य असरहरूसंग जुध्न समुदायले अपनाएका प्रयासहरु
				२२ घरधुरीको २० रोपनी जाति खेतमा क्षति पुर्याएको, कोलचौर खोलाले धनु रावत, गोरे वुढा लगायत २० घरधुरीको १३ रोपनी खेतमा क्षति गरेको, ६ वटा घरमा पनि क्षति पुर्याएको, साविक वडा नं. ९ मा प्रेम वि.क. को १० रोपनी खेत कटान गरेको		हुंगाका गारा लगाउने र चेट हान्ने काम गरेको
		२०५३		साविक वडा नं. ४ मा चक्र आग्नी, गुम व. खत्री लगायत २० घरधुरीको ६० रोपनी जाति खेति योग्य जमिन र ३ वटा सिंचाई कुलोमा क्षति पुर्याएको		सिंचाई कुलोहरु मर्मत गरेको
		२०५४		साविक वडा नं. ८ मा खाराखोलाले भलक खत्री, ठगु शाहु, लाल व. साहु लगायत ९ घरधुरीको ८ रोपनी खेतमा क्षति पुर्याएको, साविक वडा नं. ४ मा वनगाड खोलाले हर्क व. साहु, दिर्घ व. साहु लगायत १२ घरधुरीको १०० रोपनी खेतमा क्षति गरेको		केहीले भुशंरक्षणको सहयोगमा तारजाली लगाउने कार्य गरेको
		२०५६		साविक वडा नं. ७ मा ८ रोपनी जति खेतमा क्षति, २ वटा सिंचाई कुलोमा क्षति र २ वटा घट्ट वगाएको		१ वटा घट्ट पुन निर्माण गरेको र खेतमा सामान्य चेट हान्ने काम गरेको
		२०६०		साविक वडा नं. ९ मा डासि खोलाले १२ रोपनी जति खेत कटान गरेको		खेतहरु पुर्ननिर्माण गरेको
		२०६५		साविक वडा नं. ९ मा ठुलीज्यूला खोलाले १ जनाको वगाएर मृत्यु भएको, चोरगार खोलाले हेर्मा राना, टाउरे राना, मोले राना लगायतको २२ रोपनी खेत कटान गरेको, २ वटा सिंचाई कुलोमा क्षति पुर्याएको		सिंचाई कुलोहरु मर्मत गरेको तथा खेतहरुमा सामान्य चेट लगाउने गरेको
		२०६८		साविक वडा नं. ४ मा वनगाड खोलाले १ जना महिलाको वगाएर मृत्यु भएको		
		२०७२		साविक वडा नं. ४ मा वनगाड खोलाले ७० रोपनी जति खेतियोग्य जमिनमा क्षति पुर्याएको		हुंगाका गाराहरु लगाएको, चेट लगाएका
		२०७३		साविक वडा नं. ४ मा वनगाड खोलाले १ वटा गोरु र १ वटा भेडा वगाएर मृत्यु भएको, साविक वडा नं. ९ मा डासिखोलाले प्रेम व. राना लगायतको ५ वटा वाखा वगाएको, १५ रोपनी जति खेत र १ वटा सिंचाई कुलोमा क्षति गरेको		खेत तथा कुलोहरु निर्माण गरेको
		२०७४		साविक वडा नं. ४ मा विरले खोलाले लाल व. विष्ट, डम्मर विष्ट लगायत ५ जनाको २० रोपनी जति खेतियोग्य जमिनमा क्षति पुर्याएको, साविक वडा नं. ८ मा वनगाड खोलाले १ वटा घट्ट र १५ रोपनी जति खेतियोग्य जमिनमा क्षति पुर्याएको,		हुंगाका गाराहरु लगाएको, चेट लगाएका

क्र.स.	प्रकोप	वर्ष	वारम्बारता	प्रकोपले ल्याएको असर तथा प्रभावहरू	भविष्यमा हुन सक्ने यसको प्रवृत्ति तथा असरहरू	अन्य असरहरूसंग जुध्न समुदायले अपनाएका प्रयासहरू
				साविक वडा नं. ९ मा डासिखोलाले ३ रोपनी जति खेत कटान गरेको, १ घर जोखिममा रहेको र १ वटा सौचालयमा क्षति गरेको		
२	पहिरो तथा भू-क्षय	२०४२	११	साविक वडा नं. ८ मा वनवाट आएको पहिरोले खानेपानी टाँकिमा क्षति पुर्याएको र यस ठाउँमा प्रत्येक वर्ष भू-क्षय भई क्षति पुर्याउने गरेको	हाल पानी पर्ने तरिकामा फेरवदल आएको देखिन्छ	केही प्रयास नभएको
		२०४५		साविक वडा नं. ७ मा लाखर टोलको पहिरोले लाल वहादुर खत्रीको घर भत्किएको	साथसाथै यस क्षेत्रमा अवैज्ञानिक तरिकाले वाटो घाटो निर्माण भइरहेका छन जसले गर्दा भविष्यमा	घर पुन निर्माण गरेको, छरछिमेकीले घर बनाउन श्रम गरेको
		२०४७		साविक वडा नं. ८ मा राष्ट्रिय वनमा पहिरो गई वोटविरुवामा क्षति, २ वटा खानेपानीका मुहान जोखिममा परेको	पहिरो तथा भू-क्षयका घटनाहरू बढ्ने देखिन्छ ।	केही नगरिएको
		२०५२		साविक वडा नं. ७ मा कफलेनी टोलको पहिरोले ३ रोपनी जति खेत पुरेको		व्यक्तिलगत प्रयासमा पहिरो हटाएको
		२०५३		साविक वडा नं. ८ फुलेडाडामा पहिरो गई तिलक साहुको घर तथा जग्गा जोखिममा रहेको		व्यक्तिलगत प्रयासमा पहिरो हटाएको
		२०५५		साविक वडा नं. ७ मा कटौजेनीमा कालिका सा.व.वाट आएको पहिरोले भद्र व. रानाको घर पुरेको, चुरे रानाको गोठ भत्किएको		व्यक्तिलगत प्रयासमा पहिरो हटाएको
		२०५८		साविक वडा नं. ७ लाखर टोलमा कालि व. रानाको घर भत्किएको		व्यक्तिलगत प्रयासमा घर पुनर्निमाण गरिएको
		२०६४		साविक वडा नं. ७ मा भट्टेनी सा.व.मा पहिरो गई वन जंगलमा क्षति भएको		बृक्षा रोपण गरेको
		२०७२		साविक वडा नं. ४ मा सितलनेटा वाट गएको पहिरोले मोटरवाटो सहित २ वटा सिंचाई कुलो भत्काएको, कोटखोलामा गएको पहिरोले सिंचाई कुलोमा क्षति पुर्याई जग्गा जमिन वाभो रहेको, ढाराखोलामा पहिरो गई ७ रोपनी जति खेतमा क्षति र वोटविरुवामा असर पुर्याएका, साविक वडा नं. ९ खैरागारमा डोष्कामा पहिरो गई १ वटा घर जोखिममा रहेको		समुदायको प्रयासमा पहिरो पन्छाएको
		२०७३		साविक वडा नं. ४ दारेगौरामा पहिरो गई १ वटा घर जोखिममा रहेको, राउट्रेमा पहिरो गई १ वटा घर र सौचालयमा क्षति, साविक वडा नं. ९ को खत्रीटोलमा पहिरो गई २ वटा घर जोखिममा रहेको		व्यक्तिगत प्रयासमा पहिरो पन्छाएको

क्र.स.	प्रकोप	वर्ष	वारम्बारता	प्रकोपले ल्याएको असर तथा प्रभावहरु	भविष्यमा हुन सक्ने यसको प्रवृत्ति तथा असरहरु	अन्य असरहरूसंग जुध्न समुदायले अपनाएका प्रयासहरु
		२०७४		साविक वडा नं. ९ को दमाई टोलमा पहिरो गई सेतिराम परियारको घर भत्किएको र वुदे दमाईको घर पुरेको र ५ वटा घर जोखिममा रहेको		ईलाका प्रशासन कार्यालय मार्फत भुशंरक्षण कार्यालयमा निवेदन दर्ता गराएको तर सहयोग वा राहत नपाएको
				प्रत्येक वर्ष भू-क्षय भई माटो तथा गेगरहरु बगाउने गरेको		
३	खडेरी	२०६०	प्रत्येक वर्ष	साविक वडा नं. ९ मा लामो खडेरीको कारणले गर्दा हिउदे वाली लगाउन नपाएर करिव ५०० रोपनी पाखो जग्गा बाभो रहेको	जलवायु परिवर्तन सँगै खडेरीका घटनाहरु बढ्दै जाने देखिन्छ ।	खाद्यान्न बेसायर खानुपरेको तथा कमाउनका लागि भारतको कालापहाड खानुपरेको
		२०६५		साविक वडा नं. ९ खैरागरका सवै टोलमा छरेको विउ कुनै पनि नउम्रेको		खाद्यान्न किनेर खानुपरेको
		२०६८		साविक वडा नं. ४ मा भाद्र महिना वाट वैशाष सम्म पानी नपर्नाले पाखो वारीमा उत्पादन नभएको		खाद्यान्न किनेर खानुपरेको
		२०७०		साविक वडा नं. ४ मा लामो खडेरीका कारणले कृषि उत्पादनमा कमी भएको, चिसेधारी, सुवाखोला र पनेरीखोलाका मुहानहरु पुर्ण रुपमा सुकेका र बाकि सवै पानीका मुहानहरुमा पानीको मात्रामा कमी आएको		पानी लिन टाढा जानुपरेको,
		२०७१		साविक वडा नं. ७ मा अधिकांश भुभागहरुमा हिउदे वाली नलगाएको, पानीका मुहानहरुमा पानीको मात्रामा कमी आएको		वजारवाट खाद्यान्न किनेर खानुपरेको
		२०७३		साविक वडा नं. ४ मा ढिलो पानी पर्नाले अषाढमा मकै छरेको, साविक वडा नं. ८ मा पाखोवारीमा गहु छर्न नपाएको, खडेरीका कारण उत्पादनमा कमी आएको, बाहुनगाउ पनेरा र घोघरखोलामा पानीका मुहानहरु सुकेका		उन्नत तथा हाईब्रिड जातका विउविजनहरुको प्रयोग गर्ने गरेको
		प्रत्येक वर्ष		प्रत्येक वर्ष खडेरी बढ्दै गएका कारणले गर्दा कृषि वालीमा तथा पशुपक्षिमा पनि विभिन्न खाले रोगहरु बढ्दै गएको साथै मानव स्वास्थ्यमा पनि भाडापखाला, छाला सम्बन्धिका रोग, आखा सम्बन्धिका रोग र भाईरल ज्वरो बढ्दै गएको		कृषि तथा पशुहरुलाई विभिन्न खालका औषधीहरुको प्रयोग गर्ने गरेको, पानी टाढावाट ल्याएर खाने गरेको
४	वन डढेलो	२०६२		साविक वडा नं. ९ मा कालिका सा.व.मा	हाल खडेरीको	उपभोक्ताद्वारा

क्र.स.	प्रकोप	वर्ष	वारम्बारता	प्रकोपले ल्याएको असर तथा प्रभावहरु	भविष्यमा हुन सक्ने यसको प्रवृत्ति तथा असरहरु	अन्य असरहरूसंग जुध्न समुदायले अपनाएका प्रयासहरु
				आगालागि भई वोटविरुवा, वन्यजन्तु नष्ट भएको, वनको आगो सल्किएर १ वटा घरमा आगलागि भएको	प्रकोप बढ्दै गएकोले गर्दा आगलागीको घटना पनि बढ्ने देखिन्छ।	आगो निभाउने कार्य गरेको
		२०७०	अगाडि प्रत्येक वर्ष	साविक वडा नं. ४ चिउरा सा.व.मा वर्षेणी आगलागि भई वोटविरुवारु नष्ट भएको, वन्यजन्तुहरु लाई असर तथा क्षति, साविक वडा नं. ९ को कालिका सा.व.मा आगलागि भई वोटविरुवा नष्ट भएको, वन्यजन्तुमा असर		उपभोक्ताद्वारा आगो निभाउने कार्य गरेको
		२०७२		साविक वडा नं. ७ भट्टेनी सा.व. र वडा नं. ९ को कालिका सा.व.मा आगलागि भई वोटविरुवामा क्षति, वन्यजन्तुमा असर		उपभोक्ताद्वारा आगो निभाउने कार्य गरेको
		२०७३		साविक वडा नं. ४ राष्ट्रिय वनमा आगलागि भई वोटविरुवामा क्षति, वन्यजन्तुमा असर तथा १ जना बालकको जलेर मृत्यु भएको, साविक वडा नं. ७ भट्टेनी सा.व. र वडा नं. ९ को कालिका सा.व.मा आगलागि भई वन्यजन्तु तथा वोटविरुवाहरुमा क्षति तथा असर		उपभोक्ताद्वारा आगो निभाउने कार्य गरेको
५	हावाहुरी	२०४५		साविक वडा नं. ७ मा १ वटा घरको छाना उडाएको	भविष्यमा हावाहुरीको प्रकोप बढ्दैजाने देखिन्छ	छरछिमेकीको सहयोगमा छाना बनाएको
		२०५२		साविक वडा नं. ७ मा १ वटा घरको छाना उडाएको		छरछिमेकीको सहयोगमा छाना बनाएको
		२०५३		साविक वडा नं. ८ को रामजानकी आधारभुत विद्यालयको छाना उडाएको		जिल्ला शिक्षा कार्यालय र स्थानियको सहयोगमा छाना बनाएको
		२०६१		साविक वडा नं. ७ मा सरस्वती आधारभुत विद्यालयको छाना उडाएको		जिल्ला शिक्षा कार्यालय र स्थानियको सहयोगमा छाना बनाएको
		२०७२		साविक वडा नं. ७ सरस्वती आधारभुत विद्यालयको छाना उडाएको		विद्यालयको छाना निर्माण गरेको
		२०७३		साविक वडा नं. ४ मा कृषि सेवा केन्द्रको भवनको टिनको छाना उडाएको र त्रि.ज.मा.वि. को छाना उडाएको, साविक वडा नं. ८ मा ३ वटा घरको छाना फालेको तथा मकै वालीमा क्षति		जनश्रमबाट विद्यालयको छाना बनाएको
		२०७४		साविक वडा नं. ८ मा ३ वटा घरको छाना उडाएको		घरका छानाहरु पुन निर्माण गरेको

क्र.स.	प्रकोप	वर्ष	वारम्बारता	प्रकोपले ल्याएको असर तथा प्रभावहरू	भविष्यमा हुन सक्ने यसको प्रवृत्ति तथा असरहरू	अन्य असरहरूसंग जुध्न समुदायले अपनाएका प्रयासहरू
६	असिनापानी	२०३८		साविक वडा नं. ८ मा धानवालीमा क्षति पुर्याएको, अधिकांश व्यक्तिहरूले धान भित्राउन नपाएको	अन्य जलवायुजन्य प्रकोपसंगै असिनापानी को प्रकोप पनि बढ्न सक्छ।	अन्न वेसाएर खाएको
७	मिचाहा प्रजाति	२०५३	प्रत्येक वर्ष	साविक वडा नं. ४ मा कुरिभार (वनमारा) देखापरेको, प्रत्येक वर्ष बढ्दै गएको, आकासवेली पनि बढ्दै गएको	प्रत्येक वर्ष खडेरी बढ्दै गएको कारणले गर्दा भविष्यमा यस्ता खालका मिचाहा प्रजातिहरू अभै बढ्ने देखिन्छ।	खेतवारीमा उखेलेर फाल्ने गरेको
		२०५७		साविक वडा नं. ७ र ९ मा वनमा कुरिभार (वनमारा) देखा परेको, वन तथा कृषि जमिन ढाकेर वनमा चरिचरणको अभाव भएको, कृषि उत्पादनमा पनि कमि ल्याएको, साविक वडा नं. ७ मा कालो वनमारा देखा परेको, वन तथा कृषि जमिन ढाकेर वनमा चरिचरणको अभाव भएको, कृषि उत्पादनमा पनि कमि ल्याएको		खेतवारीमा उखेलेर फाल्ने गरेको
		२०६५		साविक वडा नं. ८ मा पाखो जग्गामा करै काराको वृद्धिले गर्दा उत्पादनमा कमी ल्याएको		खेतवारीमा उखेलेर फाल्ने गरेको
		२०६७		साविक वडा नं. ८ मा खेतमा कालो राउन्ने भारले गर्दा उत्पादनमा कमी		खेतवारीमा उखेलेर फाल्ने गरेको
		२०६८		साविक वडा नं. ८ मा वन जंगलमा कुरिभार देखा परेको जसका कारणले वन जंगल तथा कृषि क्षेत्रमा असर गरेको		खेतवारीमा उखेलेर फाल्ने गरेको
८	कृषि तथा पशुमा रोग	२०५४	प्रत्येक वर्ष	साविक वडा नं. ७ मा खोरेत रोगले गर्दा १०० वटा वाखा, ६० गाईगोरु र ५ वटा भैस मरेका	भविष्यमा कृषि तथा पशुपंक्षीमा विभिन्न रोगहरू बढ्दै जाने देखिन्छ।	स्थानिय जिडिवुटिको प्रयोग, चरिचरण बन्द गरेको
		२०५५		साविक वडा नं. ७ मा कुखुरामा आखा पाक्ने, ध्यारध्यार गर्ने र खुट्टा कुजा भई प्यारालाईसिस रोगले १००० भन्दा बढी कुखुरा मरेका, प्रत्येक वर्ष ५०० भन्दा बढी कुखुराहरू मर्ने गरेको		स्थानिय जिडिवुटिको प्रयोग, केहीले भेटनरी तथा स्थानिय एग्रोभेटवाट

क्र.स.	प्रकोप	वर्ष	वारम्बारता	प्रकोपले ल्याएको असर तथा प्रभावहरु	भविष्यमा हुन सक्ने यसको प्रवृत्ति तथा असरहरु	अन्य असरहरूसंग जुध्न समुदायले अपनाएका प्रयासहरु
						औषधी उपचार गर्ने गरेको
		२०६२		साविक वडा नं. ९ मा धानमा कालो छिपिका पर्ने, कुका पर्ने र डडुवा रोगले उत्पादनमा कमी भएको, तरकारी वालीहरुमा भुसुलेकिराको प्रकोपले गर्दा उत्पादनमा कमी ल्याएको		केही कृषकहरुले एग्रोभेट वाट विषादी ल्याएर छरेको
		२०६५		साविक वडा नं. ४ मा वन्दा गोभी लगायतका तरकारीमा विभिन्न किराहरुले गर्दा उत्पादनमा कमी आएको, साविक वडा नं. ७ र ८ मा धानमा वालाहरु भर्ने, सुक्ने रोग देखा परेको, गहुमा सिन्दुरे रोग देखा परेको, यो रोग प्रत्येक साल बढ्दै गएको		खासै प्रयास नभएको
		२०६७		साविक वडा नं. ४ मा अदुवामा गानो कुहिने, पात पहेलो हुने रोगले उत्पादनमा कमी ल्याएको, प्रत्येक वर्ष यो समस्या बढ्दै गएकोले अदुवा लगाउन छाडेको		केही कृषकहरुले अन्यत्रबाट विउ ल्याएर रोप्ने गरेको
		२०६७		साविक वडा नं. ८ मा कुखुरामा आखा पाक्ने, ध्यारध्यार गर्ने र खुट्टा कुजा भई प्यारालाईसिस रोगले ५०० भन्दा बढी कुखुरा मरेका, प्रत्येक वर्ष ४०० बढी कुखुरा मर्ने गरेको, पेट ढाडिने र पखाला लाग्ने रोगले ५० भन्दा बढी वाखा मरेको, रोग लागेर १० वटा गाई गोरु मरेका		स्थानिय जडिवुटिको प्रयोग, केहीले भेटनरी तथा स्थानिय एग्रोभेटवाट औषधी उपचार गर्ने गरेको
		२०६८		साविक वडा नं. ८ मा पेट ढाडिने रोगले ६० वटा वाखा मरेका		स्थानिय जडिवुटिको प्रयोग, केहीले भेटनरी तथा स्थानिय एग्रोभेटवाट औषधी उपचार गर्ने गरेको
		२०७०		साविक वडा नं. ४ मा मकैमा राम्रो दाना नलाग्ने समस्या बढेको, गहुमा सिन्दुरे र कुका पर्ने समस्याले उत्पादनमा कमी ल्याएको, साविक वडा नं. ८ मा हरियो फटेग्राले डाठ र पात काटने समस्या प्रकोपको रुपमा देखा परेकोले उत्पादनमा कमी आएको, अदुवामा गानो कुहिने र पात पहेलो हुने रोगले अदुवा उत्पादनमा कमी भएको र आलुमा वंशेलु किराको प्रकोप बढेको		
		२०७०		साविक वडा नं. ४ मा ५०० बढी कुखुरा मरेका र प्रत्येक वर्ष विभिन्न रोगले गर्दा ३०० बढी कुखुरा मर्ने गरेको, भेडा वाखा र		स्थानिय जडिवुटिको प्रयोग, केहीले

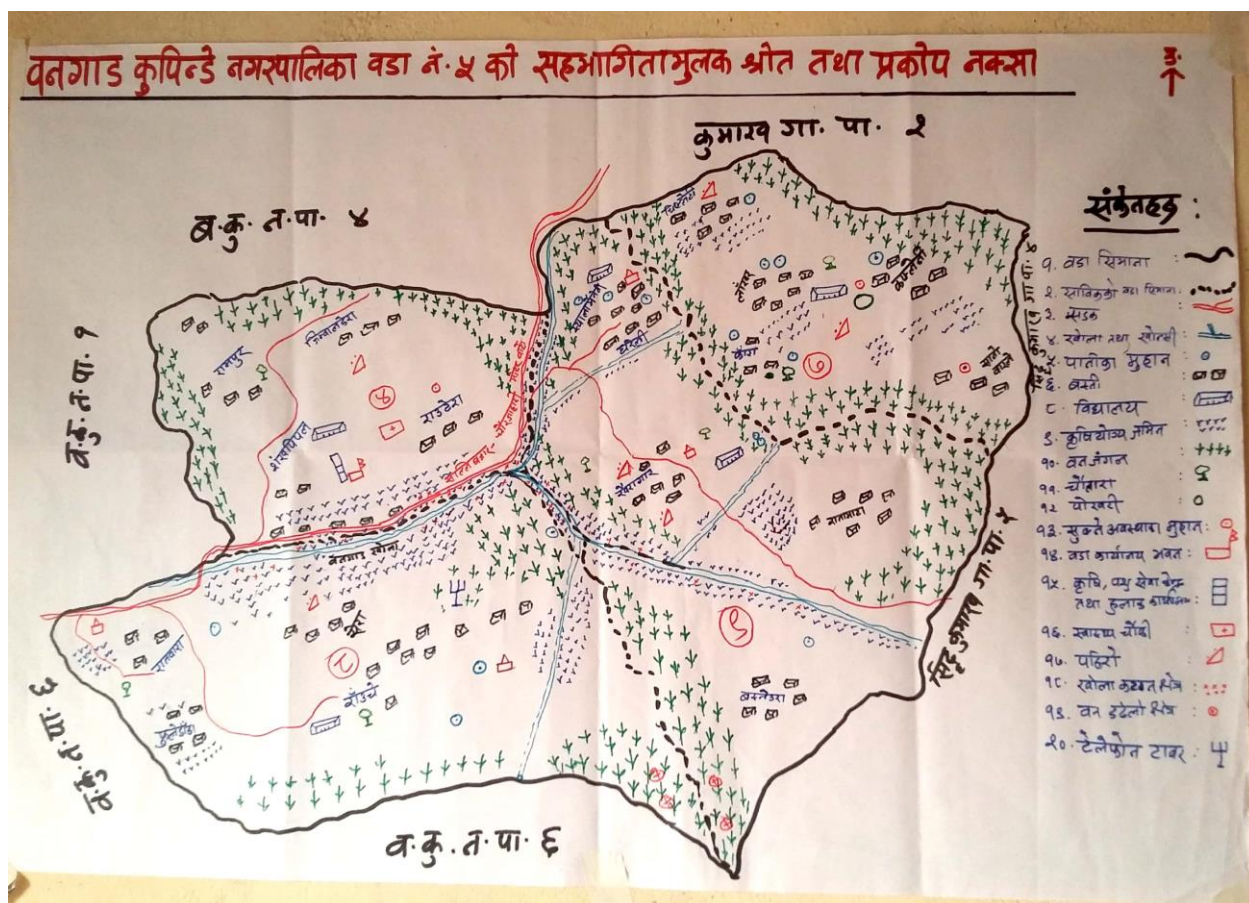
क्र.स.	प्रकोप	वर्ष	वारम्बारता	प्रकोपले ल्याएको असर तथा प्रभावहरु	भविष्यमा हुन सक्ने यसको प्रवृत्ति तथा असरहरु	अन्य असरहरूसंग जुध्न समुदायले अपनाएका प्रयासहरु
				गाई गोरुमा पनि विभिन्न खाले रोगहरु वढदै गएको		भेटनरी तथा स्थानिय एग्रीभेटवाट औषधी उपचार गर्ने गरेको
		२०७१		साविक वडा नं. ४ मा धानमा अज्ञात रोग लागेर मानिसमा एलर्जि हुने र अन्त्यमा धान पपट्टो हुने समस्या देखा परेको		सेवा केन्द्रमा जानकारी गराउदा रोग पत्ता नलागेको
		२०७२		साविक वडा नं. ८ मा धानमा कृका पर्ने समस्याले उत्पादनमा कमी ल्याएको, मास तथा भटमासमा भुसुलेकिराको प्रकोपले गर्दा उत्पादनमा कमी आएको		स्थानिय जडिवुटिको प्रयोग, केहीले भेटनरी तथा स्थानिय एग्रीभेटवाट औषधी उपचार गर्ने गरेको
		२०७२		साविक वडा नं. ९ मा पेट ढाडिने रोगले ९० वटा बाखा मरेका		
९	मानव स्वास्थ्य	२०४८	प्रत्येक वर्ष	साविक वडा नं. ८ मा भडापखालाले प्रकोपको रुप लिएर २ जना महिलाको मृत्यु भएको	वढदो गर्मि तथा पानीका मुहानहरु सुक्ने कारणले गर्दा	स्थानिय जडिवुटिहरुको प्रयोग गरी उपचार गरेको
		२०५२		साविक वडा नं. ७ मा वढदो गर्मि संगै सर्पको टोकाई वाट १ जना पुरुषको मृत्यु भएको	स्वच्छ पिउनेपानीको अभाव भई	स्वास्थ्य चौकिमा लगेको
		२०५६		साविक वडा नं. ४ मा भडापखालाले प्रकोपको रुप लिएर १ जना महिलाको मृत्यु भएको	अभै नया नया खालका रोगहरु देखा पर्ने	स्वास्थ्य चौकिमा लगेका
		२०५८		साविक वडा नं. ७ मा वढदो गर्मि संगै सर्पको टोकाई वाट १ जना पुरुषको मृत्यु भएको	सम्भावना देखिन्छ ।	स्वास्थ्य चौकिमा लगेको
		२०६८		साविक वडा नं. ८ मा वढदो गर्मि संगै सर्पको टोकाई वाट आमा र छोरीको मृत्यु भएको		उपचारको लागि स्वास्थ्य चौकिमा लगेको
		२०७४		साविक वडा नं. ४ मा वढदो गर्मि संगै सर्पको टोकाई वाट १ जनाको मृत्यु भएको		उपचारको लागि स्वास्थ्य चौकिमा लगेको
		प्रत्येक वर्ष		साविकका सवै वडाहरुमा वढदो गर्मि संगै भाईरल ज्वरो, टाईफाईड, निमोनिया, छाला सम्बन्धि विभिन्न किसिमका रोगहरु, आखा सम्बन्धि रोगहरु, एलर्जि, प्रेशर जस्ता रोगहरु वृद्धि हुदै गएको		स्थानिय मेडिकल तथा स्वास्थ्य चौकिमा उपचार गरेको, केही नेपालगंज, काठमाडौं लगायतका शहरमा लगेर उपचार गर्ने गरेको

यस ऐतिहासिक समयरेखाको विश्लेषणबाट यहाँका बासिन्दा सबै भन्दा खडेरी, कृषि तथा पशुपंक्षिमा रोग, मानवरोग वाट प्रभावित भएको देखिन्छ। यी प्रकोपहरु लगायत पहिरो तथा भुक्षय, बाढी, वन डढेलो, मिचाहा प्रजाति, हावाहुरी र असिनापानी जस्ता प्रकोपहरु पटक पटक दोहोरिरहेको र यी प्रकोपहरुले सबै वडाहरुमा क्षति पुऱ्याएको देखिन्छ। यी प्रकोपहरु र यिनका असर तथा प्रभावहरूसंग जुध्न स्थानीय समुदायले स्थानीय संघ संस्थाहरुको सहयोगमा केही प्रयासहरु गर्ने गरेको देखिए पनि ती प्रयासहरु अपर्याप्त रहेको देखिन्छ।

३.३.३ श्रोत तथा प्रकोप नक्शांकन

स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तर्जुमाको लागि गरिएका वस्ति स्तरीय गोष्ठीहरुमा प्रत्येक वस्तिमा भएका श्रोत तथा प्रकोपहरुको पहिचान गरी सहभागीतामूलक तरिकाबाट वस्ति स्तरीय श्रोत तथा प्रकोप नक्शा तयार गरिएको थियो। पछि तिनै वस्ति स्तरीय नक्साहरुलाई एकिकृत गरी बनगाड कुपिण्डे नगरपालिका वडा नं. ५ को श्रोत तथा प्रकोप नक्सा तयार गरिएको थियो। उक्त श्रोत तथा प्रकोप नक्सा तयार गर्ने बखत वडामा भएका सम्पूर्ण श्रोत तथा प्रकोपहरुलाई नक्सामा उतार्न आग्रह गरिएको थियो।

तल प्रस्तुत श्रोत तथा प्रकोप नक्सामा यस वडामा खेतीयोग्य जमिनको तुलनामा वन क्षेत्रनै बढी रहेको देखिन्छ। नदी किनारमा रहेको पहाडी वडा भएकोले बाढी, पहिरो तथा भुक्षयको जखिममा रहेको देखिन्छ। वडाका प्रत्येक वस्तिहरुमा एथेष्ट मात्रामा पानीका मुहानहरु रहेपनि ती मुहानहरुमा क्रमिक रुपमा पानीको मात्रामा कमी हुँदै गएको पाईयो साथै यस वडामा ५ वटा विद्यालय भवन, वडा कार्यालयको भवन, पशु सेवा केन्द्रको भवन, कृषि सेवा केन्द्रको भवन रहेको देखिन्छ।

चित्र १६. बनगाड कुपिण्डे नगरपालिका वडा नं. ५ को सहभागितामूलक श्रोत तथा प्रकोप नक्शा

३.३.४ जलवायु परिवर्तनबाट प्रभावित समूह, लिंग तथा समुदाय पहिचान

जलवायु परिवर्तनले निम्त्याउने प्रकोपले पार्ने असर व्यक्ति, परिवार र समुदायको अनुकूलन क्षमतामा निर्भर हुने हुदाँ फरक फरक प्रकोपहरूले उमेर समूह, लिंग, जातजाति, आर्थिक र सामाजिक अवस्था अनुसार फरक फरक प्रभाव पारेको हुन्छ। यस विधिको प्रयोग गरी यस वडामा भएका जलवायुजन्य प्रकोपहरूबाट वडामा कुन उमेर समूह, लिंग, जातजाति, आर्थिक र सामाजिक अवस्थाका समुदायमा कस्तो प्रभाव परेको छ भन्ने कुराको विश्लेषण गरिएको थियो। यस विधिको प्रयोगले वडामा रहेको लैङ्गिक तथा जातीय समावेशीकरणको स्थितिको समेत उजागर गर्न मद्दत गरेको छ।

तालिका ८. जलवायु परिवर्तनबाट प्रभावित समूह, लिंग तथा समुदाय पहिचान

प्रकोप	प्रकोपका असरहरु	प्रकोप संकटासन्नता वर्ग														
		उमेर समूह				लिंग		आर्थिक स्तर				सामाजिक स्तर		जातजाति		
		बालबालिका	युवा	वयस्क	वृद्धवृद्धा	महिला	पुरुष	अति विपन्न	विपन्न	मध्यम वर्ग	सम्पन्न वर्ग	अपांगता भएका व्यक्ति	एकल मिला	दलित	जनजाति	ब्राह्मण क्षेत्री
बाढी	खेती योग्य जमिन कटान, बालीनाली नष्ट, सिंचाई कुलोमा क्षति, पानी घट्टमा क्षति, पानीका मुहानमा क्षति, पशुचौपायाको क्षति,	***	**	**	***	***	**	***	**	**	*	***	**	***	**	**
पहिरो	खेती योग्य जमिनमा क्षति, घरगोठ तथा चौपायामा क्षति, बालीनाली नष्ट, सिंचाई कुलोमा क्षति, पानीको मुहानमा क्षति, बाटोघाटोमा क्षति	***	**	**	***	***	**	***	**	**	*	***	**	***	**	**
खडेरी	पानीका मुहान सुकेको तथा पानीको मात्रा घटेको, कृषि उत्पादनमा कमी, वन तथा जैविक विविधतामा क्षति तथा असर, मानव रोगमा वृद्धि	***	**	**	***	***	**	***	**	*	*	***	***	**	**	**
वन डढेलो	वोटविरुवाहरु नष्ट, जनावरहरुको क्षति, पाईपलाईनमा क्षति	*	***	***	*	**	**	**	**	**	**	**	**	**	**	**
मानवरोग	भाडा पखाला, औलो, टाईफाईड, भाईरल ज्वरो, जन्डिस जस्ता रोगहरुमा वृद्धि	***	**	**	***	***	**	***	**	*	*	***	**	***	**	*
कृषि तथा पशुमा रोग	कृषि तथा पशुमा विभिन्न किसिमका रोगमा वृद्धि, कृषि उत्पादनमा कमी, पशु चौपायाको मृत्यु	***	**	**	***	***	**	***	**	*	*	***	**	***	**	*

प्रकोप	प्रकोपका असरहरु	प्रकोप संकटासन्नता वर्ग														
		उमेर समूह				लिंग		आर्थिक स्तर				सामाजिक स्तर		जातजाति		
		बालबालिका	युवा	वयस्क	वृद्धवृद्धा	महिला	पुरुष	अति विपन्न	विपन्न	मध्यम वर्ग	सम्पन्न वर्ग	अपांगता भएका व्यक्ति	एकल महिला	दलित	जनजाति	ब्राह्मण क्षेत्री
हावाहुरी	विद्यालय तथा घरका छानाहरु उडाएको, जंगलमा वोटविरुवाहरु ढलेको, मकै वालीमा क्षति	***	**	**	**	***	***	***	**	*	*	***	**	***	**	*
असिनापानी	धानवाली, गहुवाली तथा फलफुल खेतीमा क्षति	***	**	**	**	***	***	***	**	*	*	***	***	***	**	*
मिचाहा प्रजाति	रैथाने घाँसहरु हराएको, कृषि उत्पादनमा कमी, चरण क्षेत्रको अभाव	*	***	***	*	***	***	**	**	**	**	**	**	**	**	**

नोट : * न्यून, ** मध्यम र *** अति उच्च जोखिम

यसरी जलवायु परिवर्तनबाट प्रभावित समूह, लिंग तथा समुदायको विश्लेषण गर्दा जलवायु परिवर्तन र जलवायुजन्य प्रकोपहरु (बाढी, पहिरो, खडेरी, कृषिमा रोग, हावाहुरी, पशुमा रोग, मिचाहा प्रजातिको प्रकोप, आदि) बाट सबैभन्दा बढी बाल बालिका, महिला, अति विपन्न वर्ग तथा जातजातिको आधारमा दलितहरु र सामाजिक स्तरको हिसाबले एकल महिला र फरक क्षमता भएका व्यक्तिहरु उच्च संकटासन्न रहेको देखिएको छ। यी प्रकोप तथा जोखिमहरुबाट अन्य वर्ग समुदाय प्रभावित भएतापनि उनीहरूसँग ती प्रकोपहरुको सामना गर्न सक्ने क्षमता तुलनात्मक रुपमा उच्च रहेको देखिन्छ।

३.३.५ प्रकोपहरूको जोडागत स्तरीकरण

यस विधिको प्रयोगबाट ऐतिहासिक घटनाक्रम तथा प्रकोप नंक्षाकनबाट पहिचान गरिएका यस वडामा रहेका विभिन्न जलवायुजन्य प्रकोपहरू मध्ये सबैभन्दा बढी असर तथा प्रभाव पारेको प्रकोप कुन हो भनी जोडागत स्तरीकरण गर्दै विश्लेषण गरिएको थियो ।

तालिका ९. प्रकोपहरूको जोडा स्तरीकरण

प्रकोप	बाढी	पहिरो तथा भू-क्षय	खडेरी	वन डढेलो	हावाहुरी	असिनापानी	मिचाहा प्रजाति	कृषि तथा पशुपक्षिमा रोग	मानवरोग	स्तर
बाढी		बाढी	खडेरी	बाढी	बाढी	बाढी	मिचाहा प्रजाति	कृषि तथा पशुपक्षिमा रोग	मानवरोग	पाचौ
पहिरो तथा भू-क्षय			खडेरी	वन डढेलो	हावाहुरी	पहिरो तथा भूक्षय	मिचाहा प्रजाति	कृषि तथा पशुपक्षिमा रोग	मानवरोग	आठौ
खडेरी				खडेरी	खडेरी	खडेरी	खडेरी	खडेरी	खडेरी	पहिलो
वन डढेलो					वन डढेलो	वन डढेलो	मिचाहा प्रजाति	कृषि तथा पशुपक्षिमा रोग	मानवरोग	छैठौ
हावाहुरी						हावाहुरी	मिचाहा प्रजाति	कृषि तथा पशुपक्षिमा रोग	मानवरोग	सातौ
असिनापानी							मिचाहा प्रजाति	कृषि तथा पशुपक्षिमा रोग	मानवरोग	नवौ
मिचाहा प्रजाति								कृषि तथा पशुपक्षिमा रोग	मानवरोग	चौथो
कृषि तथा पशुपक्षिमा रोग									कृषि तथा पशुपक्षिमा रोग	दोश्रो
मानवरोग										तेश्रो
जम्मा	५	२	९	४	३	१	६	८	७	

यस प्रकोप जोडा स्तरीकरणबाट यस वडाले सामना गरिरहेको प्रमुख प्रकोपको रूपमा खडेरी देखिएको छ भने त्यसपछिका प्रकोपहरूमा क्रमशः कृषि तथा पशुपक्षिमा रोग, मानवरोग, मिचाहा प्रजाति, बाढी, वन डढेलो, हावाहुरी, पहिरो तथा भू-क्षय र असिनापानी देखिएका छन् ।

३.३.६ प्रकोपको अवस्था तथा अनुकूलनका प्रयासहरूको विश्लेषण

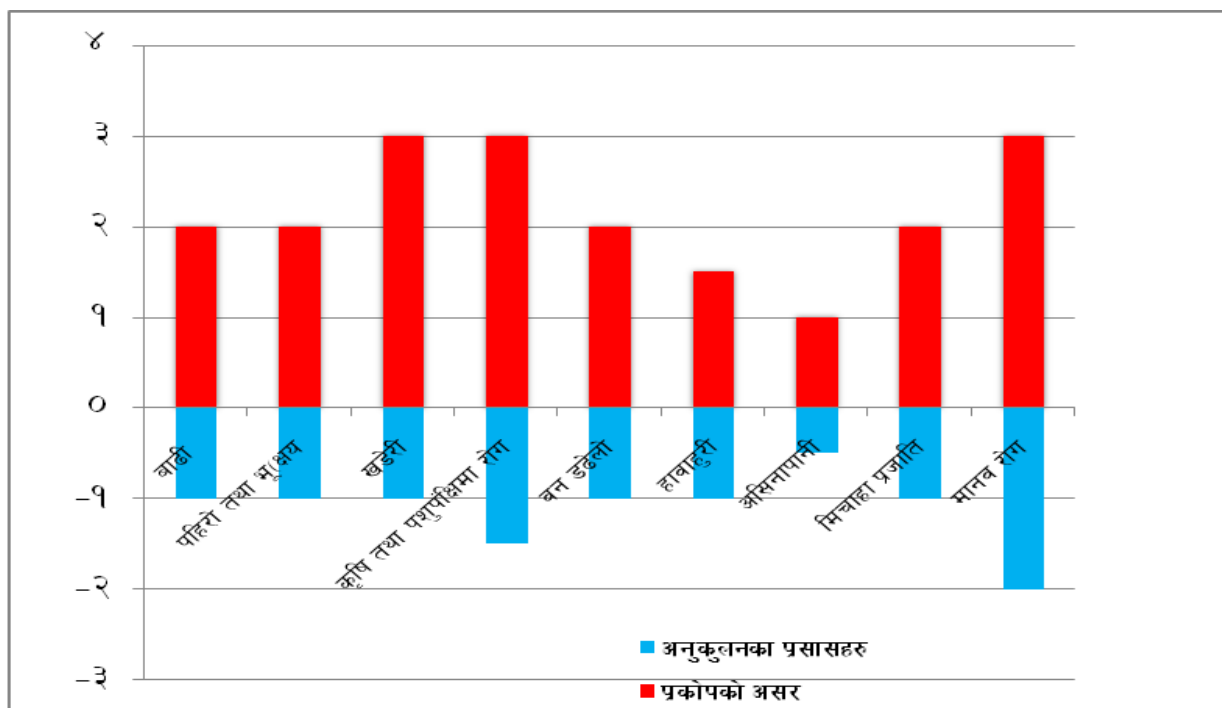
यस विधिको प्रयोगबाट प्रकोपको प्रभाव, प्रभावको मुख्य क्षेत्र विश्लेषण गर्नुका साथै प्रकोपसँग जुध्नका लागि गरिने अनुकूलनका प्रयासहरूको विश्लेषण गरिएको थियो । यो विधि प्रयोग गर्दा प्रभावको स्तर र अनुकूलनका प्रयासहरूको स्तर दुवैलाई ०.५ देखी ३ अंक भार दिई विश्लेषण गरिएको थियो जसमा ०.५ भन्नाले न्यून प्रभाव तथा प्रयास र ३ भन्नाले सबैभन्दा उच्च प्रभाव तथा प्रयास भन्ने बुझिन्छ ।

तालिका १०. प्रकोपको अवस्था तथा अनुकूलनका प्रयासहरूको विश्लेषण

क्र. सं.	प्रकोप	प्रकोपले प्रभाव पारेको मुख्य क्षेत्र	असर तथा प्रभावहरू	स्तर	अनुकूलनका उपायहरू	स्तर
१	वाढी	कृषि तथा खाद्यसुरक्षा, भौतिक पूर्वाधार, मानवीय क्षति, जलश्रोत र उर्जा, वन तथा जैविक विविधता	<ul style="list-style-type: none"> ✓ खेतीयोग्य जमिन कटान तथा वगाएको ✓ सिंचाई कुलोहरूमा क्षति ✓ पशुचौपायाहरू वगाएको ✓ मानविय क्षति ✓ वन जंगलमा क्षति ✓ पानी घट्टमा वगाएको ✓ घरहरू जोखिममा रहेको 	२	<ul style="list-style-type: none"> ✓ पुरिएका खेतहरू पुननिर्माण गरेको ✓ खोलाले कटान गरेको ठाउमा ढुंगाका पर्खाल तथा चेट लगाएको ✓ सिंचाई कुलाहरू पुननिर्माण गरेका ✓ जलउत्पन्न प्रकोपबाट तारजाली हान्ने काम भएको 	१
२	पहिरो तथा भूक्षय	कृषि तथा खाद्यशुरक्षा, वन तथा जैविक विविधता, मानविय क्षति, जलश्रोत र उर्जा, भौतिक पूर्वाधार	<ul style="list-style-type: none"> ✓ खेतीयोग्य जमिनमा क्षति ✓ बाटोघाटोमा क्षति ✓ सिंचाई कुलोमा क्षति ✓ वन जंगलमा बोटविरुवाहरूमा क्षति ✓ पानीका मुहानहरूमा क्षति ✓ घर तथा गोठहरूमा क्षति 	२	<ul style="list-style-type: none"> ✓ स्थानिय स्तरमा पहिरो गएको ठाउमा ढुंगाका गाराहरू लगाउने गरेको ✓ व्यक्तिगत प्रयासबाट पहिरो हटाउने कार्य र घरगोठ बनाउने कार्य भएको 	१
३	खडेरी	कृषि तथा खाद्यसुरक्षा, वन तथा जैविक विविधता, मानव स्वास्थ्य, जलश्रोत र उर्जा	<ul style="list-style-type: none"> ✓ केही खानेपानीका मुहानहरू पुर्ण रुपमा सुकेका र अन्य पानीका मुहानहरूमा पनि पानीमो मात्रामा कमी आएको ✓ खानेपानी र सिंचाईमा असर ✓ कृषि योग्य जमिन वाफो रहेको र उत्पादनमा कमी आएको ✓ कृषि तथा पशुचौपायाहरूमा रोग तथा किराहरूको संक्रमणमा वृद्धि 	३	<ul style="list-style-type: none"> ✓ टाढाबाट खानेपानी ल्याएर खाने गरेको ✓ केही हाईब्रिड तथा नयाँ जातका विउ विजनहरू रोप्ने गरेको, रासायनिक मलको प्रयोग ✓ कृषि उत्पादनमा कमी भएका कारणले अन्यत्र जिल्लाबाट खाद्यान्न आयात गर्नुपरेको ✓ खाद्य शुरक्षाको अभावले गर्दा वैदेशिक रोजगार र 	१

क्र. सं.	प्रकोप	प्रकोपले प्रभाव पारेको मुख्य क्षेत्र	असर तथा प्रभावहरू	स्तर	अनुकूलनका उपायहरू	स्तर
			<ul style="list-style-type: none"> ✓ वाली लगाउने समयमा परिवर्तन भएको ✓ मानव स्वास्थ्यमा भाईरल ज्वरो, टाईफाईट, जण्डिस, भाडापखाला जस्ता रोगहरूको प्रकोप बढेको 		भारतमा जानेको संख्या बढेको	
४	कृषि तथा पशुमा रोग	कृषि तथा खाद्यशु्रक्षा	<ul style="list-style-type: none"> ✓ मकैमा कालो पोके, खुम्रे किरा, धानवालीमा हरियो फट्याग्रो, कुका, गवारो, गहुमा सिन्दुरे, प्याजमा गानो कुहिने, आलुमा, केरामा डढुवा जस्ता रोग देखा परी उत्पादनमा कमी आएको ✓ कुखुरामा पखाला लाग्ने, भोक्राउने, आखा पाक्ने जस्ता लक्षणका रोग वृद्धि भएको ✓ गाई, गोरु तथा भैसीमा रोगहरूको वृद्धि भएको ✓ टाउको सुन्निने, सिंगान छार्ने, घाटि सुन्निने, पखाला लाग्ने जस्ता लक्षण भएको रोगहरूले वाखा मर्ने गरेको ✓ गाई वाखाहरूमा वाह्य परजिवीहरूको असर बढेको 	३	<ul style="list-style-type: none"> ✓ केहीले उन्नत विउविजनहरू प्रयोग गरेको ✓ स्थानिय जडिवुटिहरूको प्रयोग ✓ भेटनरी वाट औषधी उपचार ✓ एग्रोभेटवाट विषादीको प्रयोग 	१.५
५	वन डढेलो	वन तथा जैविक विविधता, भौतिक पुर्वाधार	<ul style="list-style-type: none"> ✓ वन जंगलका वोटविरुवाहरू जलेर नष्ट भएको ✓ वन्यजन्तुहरूमा असर ✓ पशुचौपायामा क्षति ✓ घर तथा गोठहरू जलेर क्षति भएको ✓ मानविय क्षति भएको 	२	<ul style="list-style-type: none"> ✓ उपभोक्ताहरू द्वारा जंगलको आगो निभाउने कार्य गरेको 	१
६	हावाहुरी	वन तथा जैविक विविधता, कृषि तथा खाद्यशु्रक्षा, भौतिक पुर्वाधार	<ul style="list-style-type: none"> ✓ विद्यालय तथा घरगोठका छानामा क्षति ✓ वन जंगलका रुखहरू ढालेको तथा हागाहरू भाचेको ✓ मकै वाली तथा फलफूलमा क्षति 	१.५	<ul style="list-style-type: none"> ✓ छिमेकीको सहयोगा घर, गोठ तथा जनश्रमबाट विद्यालय निर्माण गरेको 	०.५
७	असिनापानी	कृषि तथा खाद्यसुरक्षा	<ul style="list-style-type: none"> ✓ धानवाली, गहुवाली, तरकारी वालीमा क्षति ✓ फलफूलमा क्षति 	१.५	<ul style="list-style-type: none"> ✓ कुनै उपाय नभएको 	०.५
८	मिचाहा	वन तथा जैविक	<ul style="list-style-type: none"> ✓ रैथाने घास प्रजातिहरू लोप 	२	<ul style="list-style-type: none"> ✓ खेतवारीमा भएको 	१

क्र. सं.	प्रकोप	प्रकोपले पारेको मुख्य क्षेत्र	असर तथा प्रभावहरू	स्तर	अनुकूलनका उपायहरू	स्तर
	प्रजाति	विविधता, कृषि तथा खाद्यशु्रक्षा	हुँदै गएको ✓ वोटविरुवाको वृद्धि विकासमा असर ✓ पाखो वारी तथा खेतहरूमा अनावस्यक भारहरूले गर्दा कृषि उत्पादनमा कमी ✓ चरण क्षेत्रको अभाव भएको		भारलाई उखेलेर फाल्ने तथा आगो लगाउने कार्य गरेको	
९	मानवमा रोग	मानव स्वास्थ्य	✓ भूडापखालाले मानविय क्षति भएको ✓ भूडापखाला, टाईफाईड, भाईरल ज्वरो, छाला चिलाउने, आखा पाक्ने, प्रेसर जस्ता रोगहरू बढ्दै गएको	३	✓ स्थानिय जडिवुटिहरूको प्रयोग गर्ने गरेको ✓ स्वास्थ्य चौकि तथा स्थानिय मेडिकलहरूबाट औषधी उपचार गरेको	२

चित्र १७. प्रकोपको अवस्था तथा अनुकूलनका प्रयासहरूको विश्लेषण

माथि उल्लेखित जोखिमको अवस्था तथा अनुकूलनका प्रयासहरूको विश्लेषण विधिबाट पहिचान गरिएका ९ किसिमका प्रकोपहरूको मूल्यांकन तथा अनुकूलनको क्षमताको लेखाजोखालाई चित्र १७ मा प्रस्तुत गरिएको छ । उक्त चित्रको विश्लेषण गर्दा यस बढामा सबैभन्दा बढी खडेरी, कृषि तथा पशुमा रोग, मानव रोग जस्ता प्रकोपहरूले असर पारेको देखिन्छ र यी प्रकोपहरू बारम्बार दोहोरिएको पनि पाईएको छ । भने यस्ता प्रकोपहरूको प्रभावहरूसँग जुध्न सक्ने क्षमता अत्यन्त न्यून रहेको देखिन्छ । यस विश्लेषणले प्रकोपहरूसँग जुध्न सक्ने क्षमता विकास हुन अझै समय लाग्ने र त्यतिबेलासम्म धेरै नै क्षती हुने देखिन्छ । तसर्थ यस अनुकूलन योजनामा ती प्रकोपहरूसँग जुध्न तुरुन्तै अवलम्बन गर्न सकिने अल्पकालिन तथा दिर्घकालिन अनुकूलनका उपायहरू समावेश गरिएका छन् ।

३.३.७ जीविकोपार्जनका सम्पत्तिहरूको विश्लेषण

यस विधिको प्रयोगबाट वडामा जीविकोपार्जनका मुख्य पाँचवटा सम्पत्तिहरू (प्राकृतिक, भौतिक, मानवीय, सामाजिक र आर्थिक सम्पत्ति) अन्तर्गत कुन कुन सम्पत्तिहरू उपलब्ध छन् तिनीहरूको विद्यमान अवस्था के छ र ती सम्पत्तिहरूमा जलवायु परिवर्तनको प्रत्यक्ष असर के कस्ता रूपमा देखिएका छन् साथै ती असरहरूसंग अनुकूलित हुनको लागि अवलम्बन गर्न सकिने उपायहरूको के के हुन सक्छन् भनी विश्लेषण गरिएको थियो । जसको परिणाम तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ११. जीविकोपार्जनका सम्पत्ति तथा श्रोतहरूको विश्लेषण

जीविकोपार्जनको सम्पत्ति	हालको अवस्था र गुणस्तर	भविष्यको अवस्था (परिदृश्य) र गुणस्तर	गुणस्तरको अवस्था बढ्दो (+) वा घट्दो (-)	लक्षित वर्गको पहुँच (+ वा -)	लक्षित वर्गको नियन्त्रण (+ वा -)
प्राकृतिक सम्पत्ति	<p>सामुदायिक वन : साविक वडा नं. ४ मा १ वटा (च्यूरा) वडा नं. ७ मा १ वटा (भट्टेनी) वडा नं. ८ मा १ वटा (शेरा), वडा नं. ९ मा १ वटा (कालिका) गरि जम्मा ४ वटा सामुदायिक वन रहेका छन् ।</p> <p>रुख तथा वुट्यान प्रजातिहरू : यहाका वनहरूहरूमा सल्ला, साल, साज, जामुन, तिनु, चिउरी, उत्तिस, सिमल, वैदारो, लालिगुरास, पैयु, कटुज, वाभ्र, वर, पिपल, सादन, वेलपत्र जस्ता रुख प्रजाति धाईरा, दत्कुना, लाम्पाते, करौति, अैसेलु जस्ता झाडि प्रजातिहरू रहेका छन् साथै अमला, चुत्रा, सिल्पु, सुनाखरी, हरौं, वरौं, अर्जुन, टटलो, खयर, कुरिल्लो जस्ता जडिवुटिहरू पनि पाईन्छन् ।</p> <p>वन्यजन्तुहरू : स्याल, घोरल, वादर, खरायो, दुमिस, मलस्याप्रो, ओत, व्वाँसो, भासें, वदेल, राते आदी ।</p> <p>पंक्षी : कालिज, चाखुरा, तिथ्रा, ढुकुर, लुईचे, सुगा, न्याउली, काग, मैना, परेवा, भ्याकुर, हुचिल, लाटोकोशेरो, कोईरालो, ढुकुर, फिस्टे, गिद्ध, मयुर आदी ।</p> <p>सामुदायिक वनको कारणले गर्दा वन क्षेत्रको शंरक्षण भएतापनि मिचाहा प्रजाति र खडेरीको प्रकोपले गर्दा विभिन्न खाले घास र जडिवुटिहरू घट्दो अवस्था रहेको छ साथै चिल, लाटोकोसेरो जस्ता चराहरू र चितुवा जस्ता वन्यजन्तुहरू लोप हुदै गएको पाईएको छ ।</p> <p>खोला तथा खोल्सीहरू : वनगाड खोला यस क्षेत्र भएर वग्ने मुख्य खोला हो भने अन्य खोला तथा खोल्सीहरूमा साविक वडा नं. ४ मा वनगाड खोला,</p>	<p>सामुदायिक वनका कारणले गर्दा केही हदसम्म वन क्षेत्रको संरक्षण भएता पनि खडेरी र मिचाहा प्रजातिको बढ्दो प्रकोपले गर्दा वनका जडिवुटि हरु तथा स्थानिय रैथाने घास प्रजातिहरू लोप हुदै जाने देखिन्छ साथै उचित वासस्थानको अभावमा वन्यजन्तुहरू पनि क्रमिक रूपमा लोप हुदै जाने देखिन्छ ।</p> <p>बढ्दो खडेरीका कारणले गर्दा खोला खोल्सी तथा पानीका मुहानहरूमा पानीको मात्रा</p>	-	+	+

जीविकोपार्जनको सम्पत्ती	हालको अवस्था र गुणस्तर	भविष्यको अवस्था (परिदृश्य) र गुणस्तर	गुणस्तरको अवस्था बढ्दो (+) वा घट्दो (-)	लक्षित वर्गको पहुँच (+ वा -)	लक्षित वर्गको नियन्त्रण (+ वा -)
	<p>विराले खोला, गतारी खोला, जामने खोला, साउनेखोली, चनेरीखोला, वडा नं. ७ मा भ्रम्वारी, चौरखोला, चिन्नेखोला, कटुजेरी, उल्लेरीखोला, काराको खोला, कोप्चाखोला, ढुंगेपानी खोला, सार्कि खोला, वडा नं. ८ मा वनगाड खोला, फटडहाली खोला, सेराखोली, घोघरखोली, भारचौरा खोला, चैतेखोली, खाराखोली, चच्वाले खोला, वडा नं. ९ मा चोरगार खोला, डासीखोला, छ्वारछ्वारे खोला, ठुलाजिउला खोला, घट्टेखोला, राउचेखोला, जैतेखोला जस्ता नदी, खोला तथा खोल्सीहरु आदि पर्दछन् ।</p> <p>पानीका मुहानहरु : साविक वडा नं. ४ मा ढारैमुल वडा नं. ७ मा चिन्नेखोला, पनेरा, साउनेपानी, घारीखोला, गोगनपानी, भिरपाटी, पातलाधारा, भ्रम्वारी, पातल, भट्टेनीमुल, वराखोला, लाकुरी, वडा नं. ८ मा भारचौर खोलाको मुहान, घोघरखोली मुहान, वाहुनगाड मुहान, पनेरा मुहान, हिले किचेना मुहान, जलुकेनी, चिसापानी, रागचौर, गौरागाड, घारीमुल, वडा नं. ९ मा चोरगार खोला मुहान, डासीखोला मुहान, छ्वारछ्वारे खोला मुहान, ठुलाजिउला खोला मुहान, घट्टेखोला मुहान, राउचेखोला मुहान, जैतेखोला मुहान, जुगेपानी, तकधारा मुहान जस्ता पानीका मुहानहरु रहेका छन् ।</p> <p>यिनै पानीका मुहानहरुबाट यस वडाका वासिन्दाहरुले खानेपानीको प्रयोग गरीरहेता पनि व्यवस्थित धारा तथा पाईपलाईनको अभाव देखिन्छ ।</p> <p>सुकेका पानीका मुहानहरु : साविक वडा नं. ४ मा खारखोला, पनेराखोला, साउनेखोला र रतनखोला मुहान, वडा नं. ७ मा सिमगौरा, वादरागौरा, वाजेठान, काफलगौरा, मेलेनी, भट्टेनी मुहान, वडा नं. ८ मा वाहुनगाड र रागचौर मुहान, वडा नं. ९ मा सिर्जन मुल, साजै मुल, टोटेसिमल मुल, कोदै मुल, पर्सेला मुल, चिसापानी मुल पानीका मुहानहरु पुर्ण रुपमा सुकेका ।</p> <p>गुफा : साविकको वडा नं. ७ मा देउराली चौर गुफा, स्यानी पोखरी गुफा, वडा नं. ९ मा चिसेधारी गुफा रहेको छ ।</p>	<p>घट्टै जाने देखिन्छ जसले गर्दा सिंचाईको लागि पानीको अभाव भई कृषि उत्पादनमा कमी आउनुका साथै स्वच्छ पिउनेपानीको पनि अभाव हुने देखिन्छ ।</p>			

जीविकोपार्जनको सम्पत्ती	हालको अवस्था र गुणस्तर	भविष्यको अवस्था (परिदृश्य) र गुणस्तर	गुणस्तरको अवस्था बढ्दो (+) वा घट्दो (-)	लक्षित वर्गको पहुँच (+ वा -)	लक्षित वर्गको नियन्त्रण (+ वा -)
	<u>रमणिय स्थल/धार्मिक स्थल</u> : साविकको वडा नं. ७ मा लाखरपोखरा, वडा नं. ८ को राउट्रेचौर, वुक्कापोखरी, वडा नं. ९ को ठामाटाकुरा रहेका छन् ।				
भौतिक सम्पत्ति	<p><u>मोटरवाटो</u> : सल्ली चौरजहारी मोटरवाटो साविकको वडा नं. ४ र ८ हुँदै गएको छ भने साविक वडा नं. ७ बाहेक अन्य वडा वा वस्तिहरूमा कच्ची मोटरवाटोले छोएको छ ।</p> <p><u>विजुलीवत्ति</u> : यस वडाका कुनै पनि वस्तिहरूलाई विजुलि वत्तिले छोएको छैन । यस वडाका वासिन्दाले सौर्य उर्जावाट घरमा वत्ति वालिरहेका छन् तर केही विपन्न घरधुरीहरूमा सोलार वत्ति पनि छैन वा भएको पनि पुर्ण रूपमा विप्रेको अवस्थामा रहेको छ ।</p> <p><u>सोलार वत्ति नभएका घरधुरी</u> : साविकको वडा नं. ४ मा ३ घरधुरी, वडा नं. ७ मा २० घरधुरी, वडा नं. ८ मा ३० घरधुरी, वडा नं. ९ मा ३० घरधुरी गरि ८३ घरधुरीहरूमा सोलार वत्तिहरू नभएको ।</p> <p><u>भोलुंगे पुल तथा पक्की पुल</u>: साविकको वडा नं. ८ २ वटा पक्की पुल निर्माणाधिन अवस्थामा रहेको र १ वटा भोलुंगेपुल भएको र वडा नं. ९ को सितलनेटामा भोलुंगे पुल रहेको छ ।</p> <p><u>पानीघट्ट</u> : साविकको वडा नं. ४ मा ३ वटा, वडा नं. ८ मा ३ वटा र वडा नं. ९ मा ९ वटा गरि १५ वटा पानी घट्ट रहेका छन् सबै पानी घट्टहरू परम्परागत रहेका छन् ।</p> <p><u>मिल</u> : साविकको वडा नं. ७ मा २ वटा डिजेल मिल, वडा नं. ८ मा २ वटा डिजेल मिल र वडा नं. ९ मा १ वटा डिजेलमिल गरि जम्मा ५ वटा डिजेल मिल रहेका छन् ।</p> <p><u>सामुदायिक भवनहरू</u> : साविकको वडा नं. ४ मा वडा कार्यालयको भवन, कृषि सेवा केन्द्रको भवन, पशु सेवा केन्द्रको भवन, स्वास्थ्य चौकिको भवन, त्रिभुवन जनता उ.मा.वि. भवन, वडा नं. ७ मा सरस्वती आधारभुत विद्यालयको भवन, वडा नं. ८ मा नागरिक सचेतना केन्द्रको भवन, रामजानकी आधारभुत विद्यालयको भवन, वडा नं. ९ मा</p>	<p>भविष्यमा जलवायुजन्य प्रकोपका असरका वावजुद विकास प्रक्रियाले गर्दा मोटरवाटोको स्तरउन्नती भई यातायातको राम्रो सुविधा हुनेछ ।</p> <p>विजुली वत्तिको विस्तार हुनेछ ।</p>	+	+	-

जीविकोपार्जनको सम्पत्ती	हालको अवस्था र गुणस्तर	भविष्यको अवस्था (परिदृश्य) र गुणस्तर	गुणस्तरको अवस्था बढ्दो (+) वा घट्दो (-)	लक्षित वर्गको पहुँच (+ वा -)	लक्षित वर्गको नियन्त्रण (+ वा -)
	<p>भगवती आधारभुत विद्यालयको भवन र लक्ष्मी आधारभुत विद्यालयको भवन रहेका छन् ।</p> <p>सुचना तथा संचार : यस वडामा जिल्ला स्थित एफ.एम. रेडियो को पहुँच खासै राम्रो नभएता पनि सुर्खेत जिल्ला, वाके जिल्लामा रहेका एफ.एम.हरुको पहुँच भएको देखिन्छ भने टेलिफोनको हकमा माथिल्लो भु-भागमा एन.सेल, स्काई र नमस्ते सवै ले दुर संचारको राम्रो सेवा प्रवाह गरेता पनि तल्लो भागमा त्यति राम्रो सुविधा छैन ।</p> <p>खानेपानी टंकी तथा धाराहरु : साविकको वडा नं. ४ मा २ वटा टंकी, ३ वटा धारा, वडा नं. ७ मा १ वटा टंकी, ४ वटा धारा, वडा नं. ८ मा ६ वटा टंकी, ३१ वटा धारा, वडा नं. ९ मा ८ वटा टंकी र ४९ वटा धारा वाट खानेपानीको प्रयोग गरिरहेका छन् ।</p> <p>यि टंकीहरु मर्मत गर्नुपर्ने अवस्थामा रहेका छन् ।</p> <p>सिंचाई कुलो : साविकको वडा नं. ४ मा ६ वटा, वडा नं. ७ मा ५ वटा, वडा नं. ८ मा ७ वटा, वडा नं. ९ मा १५ वटा सिंचाई कुलोहरुवाट यस वडाका उपभोक्ताहरुले सिंचाई गरिरहेका छन् साथै प्रायजसो सिंचाई कुलोहरु कच्ची र परम्परागत रहेका छन् ।</p>	<p>खानेपानीका टंकी तथा धाराहरुको मर्मत तथा स्तरउन्नती गरिनेछ ।</p> <p>सिंचाई कुलाहरुको स्तरउन्नती हुनेछ ।</p> <p>सुचना तथा संचारको पहुँच बढनेछ ।</p>			
सामाजिक सम्पति	<p>यस वडामा भएका सामाजिक सम्पतिहरुको विवरण निम्न अनुसार छ :</p> <p>सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह : साविकको वडा नं. ४ मा १ वटा, वडा नं. ७ मा १ वटा, वडा नं. ८ मा १ वटा, वडा नं. ९ मा १ वटा गरि जम्मा ४ वटा सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिहरु रहेका छन् ।</p> <p>आमा समूह : साविकका सवै वडाहरुमा १११ वटा गरि ४ वटा आमा समूहहरु रहेका छन् ।</p> <p>वाल क्लव : साविक वडा नं. ७ मा सरस्वती वाल क्लव र वडा नं. ९ मा श्रृजनशिल वाल क्लव गरि २ वटा वाल क्लवहरु रहेका छन् ।</p>	<p>भविष्यमा यस वडामा विभिन्न सामुदायिक संघ संस्थाहरुको सक्रियता बढने छ ।</p>	+	+	+

जीविकोपार्जनको सम्पत्ती	हालको अवस्था र गुणस्तर	भविष्यको अवस्था (परिदृश्य) र गुणस्तर	गुणस्तरको अवस्था बढ्दो (+) वा घट्दो (-)	लक्षित वर्गको पहुँच (+ वा -)	लक्षित वर्गको नियन्त्रण (+ वा -)
	<p>युवा क्लव : साविक वडा नं. ८ मा दलित जनजागरण युवा क्लव, वडा नं. ९ मा डाईनामि भोलम युवा क्लव गरि २ वटा युवा क्लवहरु रहेका छन ।</p> <p>वडा नागरिक मञ्च : साविकका सवै वडाहरुमा ११ वटा गरि ४ वटा रहेका छन ।</p> <p>विद्यालय व्यवस्थापन समिति : प्रत्येक विद्यालयमा १/१ गरि ५ वटा</p> <p>सहकारी : यस वडामा मुलखोला कृषि सहकारी संस्थाले काम गरिरहेका छन ।</p> <p>कृषि समुह : साविक वडा नं. ४ मा शंखपिपल कृषक समुह, वडा नं. ७ मा भगवती कृषक समुह, वडा नं. ८ मा शिद्धार्थ विउ उत्पादन कृषक समुह , वडा नं. ९ मा फुलवारी महिला कृषक समुह, सगरमाथा कृषक समुह, भगवती कृषक समुह गरि ६ वटा कृषि समुहहरु रहेका छन ।</p> <p>परियोजनाहरु : यस वडामा गरिवि निवारण कोष, ASHA, HVA, SUSAHARA, रेडक्रस, शारदा, पार्ड नेपाल जस्ता परियोजना तथा संघ संस्थाहरुले काम गरिरहेका छन ।</p>				
मानविय सम्पति	<p>यस वडामा रहेको मानविय सम्पतिको विवरण निम्न अनुसार रहेको छ :</p> <p>शिक्षा सेवामा संलग्न : साविकको वडा नं. ४ मा ५ जना वडा नं. ७ मा १ जना, वडा नं. ८ मा ७ जना, वडा नं. ९ मा ११ जना गरि जम्मा २४ जना ।</p> <p>सैनिक प्रहरिमा संलग्न : साविकको वडा नं. ४ मा २ जना वडा नं. ७ मा १ जना, वडा नं. ८ मा १ जना, वडा नं. ९ मा ७ जना गरि जम्मा ११ जना ।</p> <p>निजामति सेवामा संलग्न : साविकको वडा नं. ९ मा २ जना ।</p> <p>गैहसरकारी संस्था : साविकको वडा नं. ९ मा १ जना ।</p> <p>वैदेशिक रोजगार : साविकको वडा नं. ४ मा २</p>	<p>भविष्यमा यस वडामा पनि शैक्षिक अवस्थामा सुधार आउनुका साथै शिक्षा सेवा, सेना प्रहरी तथा निजामति सेवा लगायत विभिन्न संघ संस्थाहरुमा यस वडाका व्यक्तिहरुको संलग्नता</p>	+	+	+

जीविकोपार्जनको सम्पत्ती	हालको अवस्था र गुणस्तर	भविष्यको अवस्था (परिदृश्य) र गुणस्तर	गुणस्तरको अवस्था बढ्दो (+) वा घट्दो (-)	लक्षित वर्गको पहुँच (+ वा -)	लक्षित वर्गको नियन्त्रण (+ वा -)
	<p>जना वडा नं. ७ मा २५ जना, वडा नं. ८ मा १५ जना, वडा नं. ९ मा ५० जना गरि जम्मा ९२ जना ।</p> <p><u>जे.टि.ए. उत्तिर्ण</u> : साविकको वडा नं. ४ मा ३ जना वडा नं. ८ मा २ जना, वडा नं. ९ मा २ जना गरि जम्मा ७ जना ।</p> <p><u>अ.न.मि/अ.हे.व./सि.एम.ए. उत्तिर्ण</u> : साविकको वडा नं. ४ मा ४ जना वडा नं. ७ मा १ जना, वडा नं. ९ मा २ जना गरि जम्मा ७ जना ।</p> <p><u>महिला स्वयमसेविका</u> : यस वडामा ४ जना महिला स्वयमसेविका रहेका छन ।</p> <p><u>सब-ओभरसियर</u> : साविकको वडा नं. ८ मा १ जना, वडा नं. ९ मा १ जना गरि जम्मा २ जना ।</p> <p><u>इन्जिनियर</u> : साविक वडा नं. ४ मा १ जना ।</p> <p><u>डकर्मि सिकर्मि</u> : साविकको वडा नं. ४ मा ३ जना वडा नं. ७ मा ४० जना, वडा नं. ८ मा २५ जना, वडा नं. ९ मा १०० जना गरि जम्मा १६८ जना ।</p> <p><u>सिलाई कटाई तालिम प्राप्त</u> : साविक वडा नं. ७ मा १० जना ।</p> <p><u>ग्यावियन तारजाली वुन्ने</u> : साविक वडा नं. ९ मा १ जना ।</p> <p><u>ड्राईभर पेशामा संलग्न</u> : साविकको वडा नं. ४ मा १ जना, वडा नं. ८ मा २ जना, वडा नं. ९ मा ७ जना गरि जम्मा १० जना ।</p> <p><u>अगुवा कृषक</u> : साविकको वडा नं. ४ मा ६ जना वडा नं. ७ मा १ जना, वडा नं. ८ मा १ जना, वडा नं. ९ मा २ जना गरि जम्मा १० जना ।</p> <p><u>हाउस वाईरिंग</u> : साविक वडा नं. ९ मा १ जना ।</p> <p><u>एस.एल.सि. उत्तिर्ण</u> : साविकको वडा नं. ४ मा २५ जना वडा नं. ७ मा ३० जना, वडा नं. ८ मा ५० जना, वडा नं. ९ मा २०० जना गरि जम्मा ३०५ जना ।</p> <p><u>प्रविणता प्रमाण पत्र तह उत्तिर्ण</u> : साविकको वडा</p>	वढ्नेछ ।			

जीविकोपार्जनको सम्पत्ती	हालको अवस्था र गुणस्तर	भविष्यको अवस्था (परिदृश्य) र गुणस्तर	गुणस्तरको अवस्था बढ्दो (+) वा घट्दो (-)	लक्षित वर्गको पहुँच (+ वा -)	लक्षित वर्गको नियन्त्रण (+ वा -)
	<p>नं. ४ मा १६ जना वडा नं. ७ मा १० जना, वडा नं. ८ मा १५ जना, वडा नं. ९ मा ५० जना गरि जम्मा ९१ जना ।</p> <p>स्नातक उत्तिर्ण : साविकको वडा नं. ४ मा २ जना, वडा नं. ९ मा ५ जना गरि जम्मा ७ जना ।</p> <p>स्नातकोत्तर उत्तिर्ण : साविकको वडा नं. ४ मा १ जना ।</p>				
आर्थिक सम्पत्ति	<p>परम्परागत खेती प्रणाली र पशुपालनबाट यस वडाको जिविकोपार्जन चलेको छ । नोकरी तथा व्यवसायमा केही व्यक्तिहरु संलग्न भएता पनि अधिकांश घरधुरीहरुको आर्थिकोपार्जनको श्रोत वैदेशिक रोजगार रहेको छ । यस वडाका अधिकांश घरधुरीहरु रोजगारीको लागि भारतको कालापहाड जाने चलन रहेको छ साथै ९२ जना भन्दा बढी भारत बाहेक अन्य मुलुकहरुमा वैदेशिक रोजगारीका लागि गएका छन ।</p> <p>व्यापार व्यवसाय : साविकको वडा नं. ४ मा २ जना वडा नं. ७ मा ५ जना, वडा नं. ८ मा १७ जना, वडा नं. ९ मा ११ जना गरि जम्मा ३५ जनाले व्यापार व्यवसायबाट जिविकोपार्जन गरिरहेका छन ।</p> <p>यस वडाको नजिकको व्यापारिक केन्द्र यसै वडाको च्यूरा, नाथेखोला, यस नगरपालिकाको सल्लीवजार तथा वाह्य वजारमा बाकेको कोहलपुर, नेपालगंज तथा सुर्खेतका वजारहरु पर्दछन ।</p> <p>वित्तीय संस्थाहरु : यस वडामा वातावरण, चेतना, निर्धन उत्थान विकास बैक, छिमेकी लघुवित्त जस्ता वित्तीय संस्थाहरुले सेवा प्रवाह गरिरहेका छन ।</p>	<p>भविष्यमा यहाका कृषकहरुले पनि व्यवसायिक रुपमा कृषि तथा पशुपालन गर्नेछन ।</p> <p>व्यापारिक केन्द्रहरुको स्तरउन्नती हुनेछ</p> <p>सहकारी तथा वित्तीय संस्थाहरुले थप सेवा प्रवाह गर्नेछन ।</p>	+	+	+

यस वडाको जीविकोपार्जनका मुख्य पाँचवटा सम्पत्तिहरुको विश्लेषण बाट यस वडामा रहेका प्राकृतिक सम्पत्तिहरुमा विभिन्न खालका मिचाहा प्रजातिको प्रकोपले गर्दा वन जंगलको हैसियत दिन प्रतिदिन खस्कदै गईरहेको देखिन्छ साथै खेतीयोग्य जग्गाहरुमा समेत खडेरी र मिचाहा प्रजातिहरुले असर पारेको देखिन्छ । यस वडामा ६ वटा सा.व.उ.स.हरु गठन भईसकेको भएतापनि दिगो वन व्यवस्थापनको अभावमा ती सा.व.उ.स.हरुले उपभोक्ताहरुलाई आशा अनुरूप लाभ पुऱ्याउन सकेका छैनन् । तर ती सा.व.उ.स.हरुमा सु-शासनको अवस्था भने क्रमिक रुपमा सुधार हुँदै गईरहेको देखिन्छ । वडाका सबै वस्तिहरुमा कच्ची मोटर बाटो निर्माणको काम भईरहेको छ । यस वडामा कुनै पनि वस्तिहरुमा विजुलीको सुविधा रहेको छैन । सबै क्षेत्रमा प्रभावकारी संचार पुग्न सकेको अवस्था छैन । शैक्षिक संस्थाहरुको संख्या

पनि तुलनात्मक रूपमा कम छ भने वस्ति स्तरमा आमा समूहहरु, सामाजिक संस्थाहरु क्रियाशिल रहेका छन् । रोजगारीको लागि विदेशिने क्रम बढी भएकोले कृषि उत्पादनमा सिधै असर पुगेको देखिन्छ ।

३.३.८ वस्ती (साविकका वडाहरु) को संकटासन्नताको अवस्था स्तरीकरण

यस विधि अर्न्तगत विभिन्न वस्तीहरु (साविकका वडाहरु) बीच प्रकोप तथा जोखिमको आधारमा तुलना गर्दै सबैभन्दा जोखिममा रहेको वडा निर्धारण गरिएको थियो । यस विधि अपनाउँदा जलवायु परिवर्तनका असरसँगको सम्मुखता, संवेदनशिलता र अनुकूलन क्षमताको आधारमा विभिन्न जोखिम र अनुकूलित हुने क्षमताको विश्लेषण गर्दै सहभागीहरु बीच छलफलको माध्यमबाट वस्ती स्तरीकरण गरिएको थियो ।

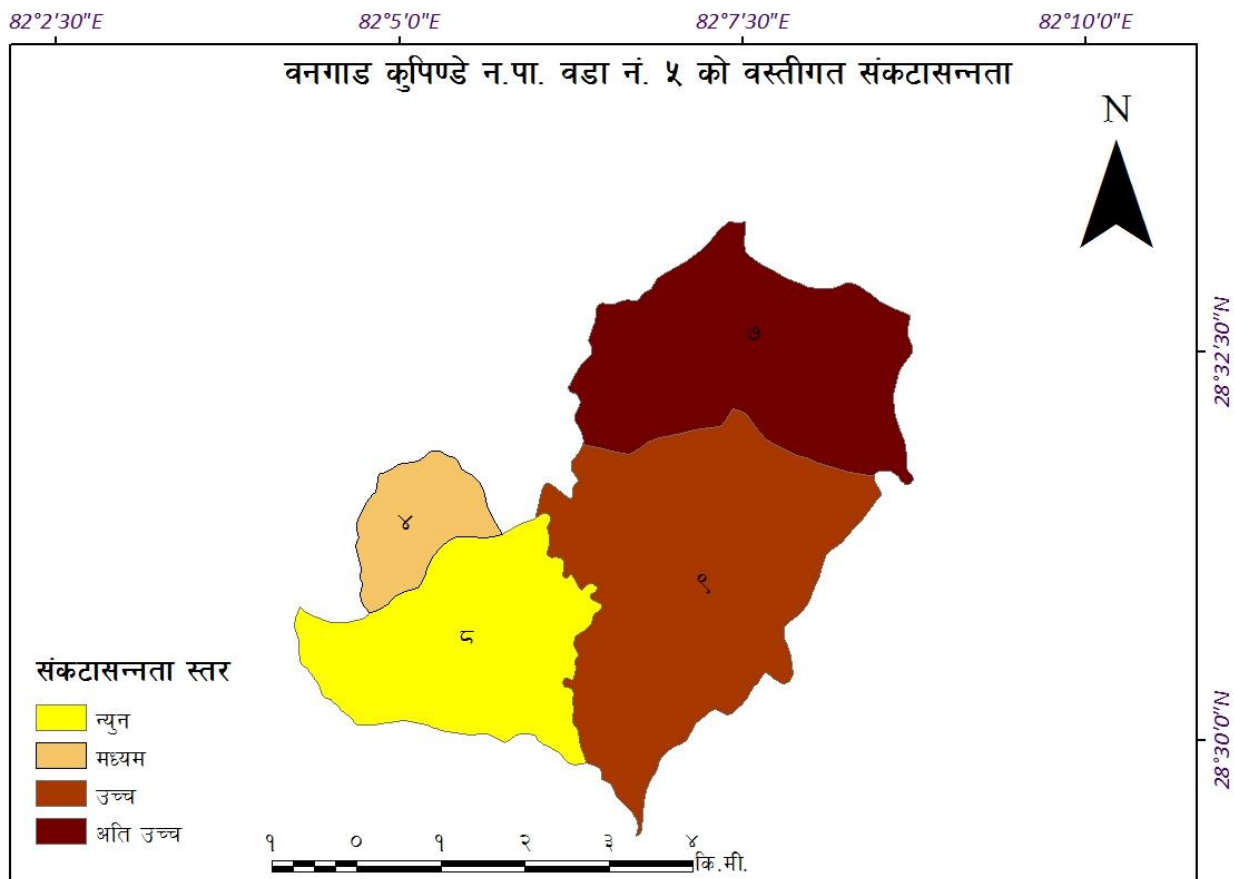
तालिका १२. प्रकोप तथा जोखिमको आधारमा वस्ती स्तरीकरण

साविकको वडा नं.	४	७	८	९	स्तर	कैफियत
४	X	७	४	९	तेस्रो	मध्यम
७	X	X	७	७	पहिलो	अतिउच्च
८	X	X	X	९	चौथो	न्यून
९	X	X	X	X	दोस्रो	उच्च
जम्मा	१	४	१	३		

तालिका १३. वस्ती स्तरीकरणको निष्कर्ष

साविकको वडा नं.	संकटासन्नताको स्तर	संकटासन्नताको कारण तथा सूचकहरु
८	न्यून	अन्य वडाहरुमा जस्तै सबैखाले जलवायु जन्य प्रकोपहरुको असर परिरहे तापनि भिरालो जग्गाका कारण पहिरो र भू-क्षयको समस्या, वाढीले खेत कटान गर्ने समस्या भएको, खडेरीले सताउने गरेको, वाटोघाटोमा सुविधा भएको ।
४	मध्यम	सुख्खा खडेरी र वाढीको उच्च जोखिम रहेको, खानेपानीका मुहानहरु नभएको र खानेपानीको अभाव रहेका भएतापनि विषयगत कार्यालयहरु कृषि सेवा केन्द्र, पशु सेवा केन्द्र, हुलाक, स्वास्थ्य चौकि, वडा कार्यालय यसै वडामा रहेको ।
९	उच्च	अन्य वडाहरु जस्तै सबैखाले जलवायु जन्य प्रकोपहरुको असर परिरहेता पनि वाढी, वन डढेलोको उच्च जोखिम रहेको खानेपानीको अभाव रहेको ।
७	अति उच्च	सबैखाले जलवायु जन्य प्रकोपहरुको असर परिरहेको ; खडेरी र वन डढेलोको प्रकोप अन्ड वडाहरुभन्दा पनि धेरै रहेको, भौगोलिक विकटता, सेवा प्रदायक कार्यालयबाट टाढा रहेको र वाटोघाटोको असुविधा रहेको ।

वस्तीहरुको स्तरीकरण गर्दा साविक वडा नं. ७ सबैभन्दा संकटासन्न (अति उच्च) र वडा ९ उच्च संकटासन्न स्तरमा रहेको , वडा नं. ४ मध्यम संकटासन्न स्तरमा रहेको देखिन्छ भने वडा नं. ८ न्यून संकटासन्न अवस्थामा रहेको देखिन्छ । स्तरीकरण गर्दा संकटासन्नताको कारण तथा सूचकहरुलाई विशेष ध्यान दिइएको थियो ।

चित्र १८. बनगाड कुपिण्डे न.पा. वडा नं. ५ को वस्तीगत संकटासन्नता नक्शा (श्रोत : स्पान्तरण नेपाल)

३.४ अनुकूलन कार्यहरूको प्राथमिकीकरण

३.४.१ उच्च अनुकूलन क्षमताको परिकल्पना

स्थानीय स्तरमा विद्यमान अवस्था र प्रणालीको चित्रण गरिसकेपछि वडा स्तरीय सरोकारवालाको दृष्टिमा उच्च अनुकूलन क्षमताका परिदृष्यहरूको परिकल्पना गरिएको थियो । तिनै परिकल्पनाहरूका आधारमा यस स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयार गरिएको हो । यस स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना गोष्ठीका सहभागीहरूले यस वडाको लागि गरेको परिकल्पनाहरू निम्न अनुसार छन् ।

- स्थानीयवासीहरूमा जलवायु परिवर्तनको बारेमा चेतना अभिवृद्धि भई यसको असरसँग अनुकूलित हुने क्षमता विकास भएको हुनेछ । जसले गर्दा जलवायुजन्य प्रकोपबाट हुने क्षति न्यून भएको हुनेछ ।
- खानेपानीको मुहानको संरक्षणबाट पानीको प्रचुरता भएको हुनेछ ।
- सिंचाई कुलोको मर्मत तथा स्तर उन्नती, सरल सिंचाई प्रविधिको प्रयोगले सिंचाईको उपलब्धतमा वृद्धि भई कृषि उत्पादनमा वृद्धि हुनुका साथै स्थानीय जनताको आयआर्जनमा टेवा पुगेको हुनेछ ।
- स्वस्थ पिउने पानी तथा सरसफाईको कारण स्थानीय समुदायको स्वास्थ्यमा सुधार आएको हुनेछ ।
- विभिन्न भौतिक पूर्वाधारको निर्माणबाट वडामा बाढी, पहिरो जस्ता जलवायुजन्य प्रकोपको असर कम भई विकास निर्माणमा अग्रसर भएको हुनेछ ।
- दिगो वन व्यवस्थापनका माध्यमबाट वनको हैसियत सुदृढ हुनुका साथै वन डढेलोको प्रकोप पनि कमी आएको हुनेछ र संगसंगै वन विनाश र वन अतिक्रमणमा पनि कमी आएको हुनेछ ।

- उपयुक्त उन्नत जातको कृषिवाली तथा आधुनिक प्रविधिको प्रयोगका कारण कृषि उत्पादनमा वृद्धि भई जीविकोपार्जन सहज भएको हुनेछ ।
- पशु तथा कृषिमा देखा पर्ने रोगको असर कमी भई कृषि उत्पादनमा वृद्धि हुनाले खाद्य सुरक्षा बढ्नेछ ।
- घाँस काट्ने मेशिन, धान भार्ने मेशिन र मकै छोडाउने मेशिनको प्रयोगले महिलाको कार्यबोभमा कमी आएको हुनेछ ।
- भू-क्षमता अनुसारको उचित कृषि प्रविधीहरूको प्रयोग र भू-संरक्षणका उपायहरूको अवलम्बनसंगै भू-क्षयमा कमी आएको हुनेछ ।
- स्थानीयवासीहरूमा जलवायु परिवर्तनको बारेमा चेतना अभिवृद्धि भई यसका प्रभावहरूसँग अनुकूलित हुन तथा समग्र वातावरण तथा पर्यावरणीय प्रणालीको दिगो विकास गर्न प्रशासकिय सिमा भित्र मात्रै सिमित नभई समग्र उप-जलाधार क्षेत्रका माथिल्लो तथा तल्लो तटीय क्षेत्रहरूबीच सहकार्यको शुरुवात भएको हुनेछ ।

३.४.२ अनुकूलन कार्यहरूको प्राथमिकीकरण

यस विधि अन्तर्गत अनुकूलनका कार्यहरूको प्राथमिकीकरण गर्नको लागि विभिन्न आधारहरू जस्तै: प्रभावकारिता, सम्भाव्यता, दिगोपना, खर्चको मितव्ययिता, संकटासन्नमुखी (लक्षितवर्गमुखी) तथा महिला प्रति संवेदनशिलता निर्धारण गरिएका थिए । प्राथमिकीकरणको लागि यसमा १ देखि ३ सम्मको अङ्कभारको प्रयोग गरिएको थियो । अङ्कभार १ ले उक्त आधारहरू राम्ररी पूरा गर्न नसक्ने भन्ने जनाउँछ, भने अङ्कभार ३ ले आधार राम्ररी पूरा गर्न सक्ने जनाउँछ । खर्चको मितव्ययिताको सम्बन्धमा भने कम खर्चिलोलाई ३ अंक र धेरै खर्चिलोलाई १ अंक दिइएको थियो । त्यस पछि सबै विश्लेषणको नतिजालाई जोडेर कूल जम्मा निकालिएको थियो । उक्त कूल जम्मामा अंकको आधारमा नै अनुकूलनका क्रियाकलापहरूको प्राथमिकीकरण गरिएको थियो । जुन क्रियाकलापले बढी अंक प्राप्त गरेको थियो उक्त क्रियाकलापलाई योजनामा पहिलो प्राथमिकतामा राखिएको छ । यस विश्लेषणबाट प्राप्त नतिजालाई अनुकूलन कार्ययोजनामा प्राथमिकताका साथ राखिएको छ । तर यसो भन्दैमा कुनै क्रियाकलापले उत्कृष्ट अंक ल्याउँदा त्यो नै सबै स्थानको लागि सर्वोत्कृष्ट भन्ने चाहिँ होइन, स्थान अनुसार क्रियाकलापको उत्कृष्टता फरक हुन सक्छ ।

तालिका १४. अनुकूलन उपायहरूको प्राथमिकीकरण

क्षेत्रगत संवेदनशील क्षेत्र	प्रकोप	क्षेत्रगत प्रभाव तथा असरहरू	क्षेत्रगत भावी परिकल्पना	अनुकूलनका उपायहरू	प्रभावकारिता (१-३)	सम्भाव्यता (१-३)	दिगोपना (१-३)	खर्चको मितव्ययिता (१-३)	लक्षितवर्ग (V4, V3, V2) मूख (१-३)	महिलाको कार्यबोझमा कमी वा बढी (१-३)	जम्मा	स्तर	योजना अवधि
कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	बाढी तथा पहिरो	खेती योग्य जमिन कटान तथा पुरेको	कृषि क्षेत्रमा विभिन्न खाले अनुकूलनका उपायहरू अपनाइने हुनाले बाढी, पहिरो, खडेरी कृषि तथा तथा प्रभाव कम हुनाले उत्पादनमा वृद्धि हुनेछ र खाद्य सुरक्षा बढ्ने छ ।	तटवन्ध निर्माण, ग्याविन पर्खाल	३	३	३	२	२	२	१५	दोश्रो	अल्पकालिन
		संचाई कुलोमा क्षति		वायोइन्जीनियरिङ (भकारी बाध्ने)	२	३	२	३	३	२	१५	दोश्रो	अल्पकालिन
		पशु चौपायामा क्षति		सिंचाई कुलो मर्मत तथा स्तरउन्नती	३	३	३	२	३	२	१६	पहिलो	मध्यकालिन
		अन्नवालीमा डुवान तथा क्षति		नदि किनारमा वृक्षारोपण	२	३	२	२	३	२	१४	तेश्रो	अल्पकालिन
		माटोको उर्वराशक्तिमा कमी, कृषि उत्पादनमा कमी		पशु विमा	२	२	३	२	३	२	१४	तेश्रो	अल्पकालिन
				वाली विमा	२	१	३	२	३	२	१३	चौथो	अल्पकालिन
				माटो परिक्षण शिविर	३	३	२	२	३	२	१५	दोश्रो	अल्पकालिन
	कृषि तथा पशुमा रोग	अन्नवालीमा रोग किराको संक्रमणमा वृद्धि		माटोको उपचार	२	३	२	२	२	२	१३	चौथो	अल्पकालिन
				रोग किरा प्रतिरोधी प्रजातिहरूको प्रवर्द्धन	३	३	२	२	३	२	१५	दोश्रो	अल्पकालिन
				सुपर ग्रेन व्याग खरिद	३	३	२	२	३	२	१५	दोश्रो	अल्पकालिन
				प्रांगारिक मल तथा जैविक विषादी तयारी तालिम	२	३	३	२	३	२	१५	दोश्रो	अल्पकालिन
				पशुपालन सम्बन्धि तालिम	२	३	२	२	३	२	१४	तेश्रो	अल्पकालिन
				पशु स्वास्थ्य शिविर	३	३	३	२	३	२	१६	पहिलो	अल्पकालिन
				पशु चौपायामा रोगको वृद्धि	भकारो सुधार	२	३	३	२	३	२	१५	दोश्रो
		वाखाको खोर सुधार	२	३	३	२	३	२	१६	दोश्रो	अल्पकालिन		
		नश्ल सुधार (वोका) वीयर	३	३	३	२	२	२	१५	दोश्रो	अल्पकालिन		

क्षेत्रगत संवेदनशील क्षेत्र	प्रकोप	क्षेत्रगत प्रभाव तथा असरहरु	क्षेत्रगत भावी परिकल्पना	अनुकूलनका उपायहरु	प्रभावकारिता (१-३)	सम्भाव्यता (१-३)	दिगोपना (१-३)	खर्चको मितव्ययिता (१-३)	लक्षितवर्ग (V4, V3, V2) मूखि (१-३)	महिलाको कार्यबोझमा कमी वा बढी (१-३)	जम्मा	स्तर	योजना अवधि
खडेरी	पानीको उपलब्धतामा कमी, पानीका मुलहरु सुक्ने क्रममा वृद्धि, हिउँदमा खोलाहरुको बहावमा कमी			वडिजो क्यास्ट्रेचर मेसिन खरिद	२	३	३	२	३	२	१४	दोश्रो	अल्पकालिन
				सुख्खा सहने प्रजातिको प्रवर्द्धन(गहु, मकै, धान)	३	३	२	२	३	२	१५	दोश्रो	अल्पकालिन
				सिंचाई कुलो मर्मत तथा स्तरउन्नती	३	३	३	१	३	३	१६	पहिलो	अल्पकालिन
				थोपा सिंचाई	३	३	२	२	३	३	१६	पहिलो	अल्पकालिन
				फिरफिरे सिंचाई	३	३	२	२	३	३	१६	पहिलो	अल्पकालिन
				जुठेल्ना सुधार	३	३	२	२	३	३	१६	पहिलो	अल्पकालिन
				प्लास्टिक घरमा वेमौषमी तरकारी खेती	३	३	३	१	३	३	१६	पहिलो	अल्पकालिन
				प्लास्टिक पोखरी	२	३	२	१	२	३	१३	चौथो	अल्पकालिन
				पक्की सिंचाई पोखरी	३	३	३	१	३	३	१६	पहिलो	अल्पकालिन
				कम पानी आवश्यक पर्ने नगदे वाली जस्तै अदुवा, बेसार खेती सम्वन्धि तालिम	३	३	२	२	३	२	१५	दोश्रो	अल्पकालिन
				घर बगैचा तालिम	२	३	३	२	३	२	१५	दोश्रो	अल्पकालिन
				तरकारी खेतीका लागि नर्सरी स्थापना	२	३	३	२	३	२	१५	दोश्रो	अल्पकालिन
				श्रोत घर बगैचा स्थापना	२	३	३	२	३	२	१५	दोश्रो	अल्पकालिन
				अलैचि खेति	२	२	३	२	२	२	१३	चौथो	अल्पकालिन
				च्याउ खेती	२	३	३	२	३	२	१५	दोश्रो	अल्पकालिन
				घाँस रोपण	३	३	२	२	३	३	१६	पहिलो	अल्पकालिन
				कृषि उपज संकलन केन्द्रको स्थापना तथा सवलिकरण	२	३	३	१	३	२	१४	तेश्रो	मध्यकालिन
				सामुदायिक विउँ बैकको स्थापना	२	३	२	१	३	२	१३	चौथो	दिर्घकालिन
डेरी उद्योग संचालन	२	३	३	१	३	२	१४	तेश्रो	मध्यकालिन				
घास काटने मेसिन खरिद	३	३	२	१	३	३	१५	दोश्रो	अल्पकालिन				

क्षेत्रगत संवेदनशील क्षेत्र	प्रकोप	क्षेत्रगत प्रभाव तथा असरहरू	क्षेत्रगत भावी परिकल्पना	अनुकूलनका उपायहरू	प्रभावकारिता (१-३)	सम्भाव्यता (१-३)	दिगोपना (१-३)	खर्चको मितव्ययिता (१-३)	लक्षितवर्ग (V4, V3, V2) मूखि (१-३)	महिलाको कार्यबोझमा कमी वा बढी (१-३)	जम्मा	स्तर	योजना अवधि
				धान भार्ने मेसिन खरिद	३	३	२	१	३	३	१५	दोश्रो	अल्पकालिन
				मकै छोडाउने मेसिन खरिद	२	३	२	१	२	३	१३	चौथो	अल्पकालिन
				फलफूल खेती सम्बन्धि तालिम तथा विरुवा वितरण (आप, अनार, सुन्तला, कागति)	३	३	२	१	३	२	१४	तेश्रो	अल्पकालिन
				वगरेखेतीमा (तरभुजा) सहयोग	३	३	२	१	३	३	१५	दोश्रो	अल्पकालिन
				माहुरी पालन तालिम तथा घर वितरण	३	३	२	२	३	२	१५	दोश्रो	अल्पकालिन
	भू-क्षय	खेतबारीको माटो तथा पोषक तत्वहरू बगाएको		गह्ना सुधार सम्बन्धि तालिम तथा सहयोग	२	३	३	२	२	२	१४	तेश्रो	अल्पकालिन
कृषि वन प्रणाली प्रवर्द्धन				२	३	३	२	२	२	१४	तेश्रो	मध्यकालिन	
वन तथा जैविक विविधता			वन व्यवस्थापन तथा वृक्षारोपण लगायतका विभिन्न किसिमका अनुकूलनका प्रयासहरूले गर्दा वनको हैसियतमा सुदृढ हुनुको साथै जैविक विविधता संरक्षणमा टेवा पुग्नेछ ।	वृक्षारोपण	२	३	३	२	३	३	१६	पहिलो	अल्पकालिन
				तटवन्ध निर्माण, ग्यावियन पर्खाल निर्माण	३	३	३	२	२	२	१५	दोश्रो	अल्पकालिन
				वायो ईन्जिनियरिंग (वैस, वास रोपाण)	२	३	३	२	३	३	१६	पहिलो	अल्पकालिन
				नर्सरी स्थापना	२	३	३	२	३	२	१५	दोश्रो	अल्पकालिन
				डाले घाँस प्रजातिहरू रोप्ने	२	३	३	२	३	३	१६	पहिलो	अल्पकालिन
				संरक्षण पोखरी निर्माण	३	३	३	२	२	२	१५	दोश्रो	अल्पकालिन
				रिचार्ज पोखरी निर्माण	३	३	३	२	२	२	१५	दोश्रो	अल्पकालिन
	पानीको वन्य जन्तुहरू तथा वोटविरुवाहरू लोप हुदै जाने	परम्परागत सुख्खा पोखरी संरक्षण	३	३	३	३	२	२	१६	पहिलो	अल्पकालिन		
	वोटविरुवाको वृद्धिमा असर	अग्नी नियन्त्रण सम्बन्धि तालिम तथा सामान खरिद	२	३	३	२	२	२	१४	तेश्रो	अल्पकालिन		
वन डढेलो	रुखविरुवा, चराचुरुंगी तथा अन्य वन्यजन्तुमा क्षती	अग्नी रेखा निर्माण	२	३	२	२	२	२	१३	चौथो	अल्पकालिन		

क्षेत्रगत संवेदनशील क्षेत्र	प्रकोप	क्षेत्रगत प्रभाव तथा असरहरू	क्षेत्रगत भावी परिकल्पना	अनुकूलनका उपायहरू	प्रभावकारिता (१-३)	सम्भाव्यता (१-३)	विशेषता (१-३)	खर्चको मितव्ययिता (१-३)	लक्षितवर्ग (V4, V3, V2) मूडि (१-३)	महिलाको कार्यबोझमा कमी वा बढी (१-३)	जम्मा	स्तर	योजना अवधि
				सुख्खा मौसम शुरु हुनु अगावै वनमा जम्मा भएका प्रज्वलनशील वस्तुहरू जस्तै पात पत्कर, भाडी, सुकेका घाँसपात हटाउने	२	३	२	२	२	२	१३	चौथो	अल्पकालिन
	मिचाहा प्रजाति	घास तथा जडिवुटिका प्रजातिहरू लोप हुँदै गएको		भाडि सफाई	२	३	२	३	२	१	१३	चौथो	अल्पकालिन
		बोट विरुवाको वृद्धि विकासमा असर		मिचाहा प्रजातिहरू जस्तै वनमारा उखेलेर फाल्ने र त्यस्ता प्रजातिहरूको प्रयोग गरी वायोत्रिकेट तथा वायोचार उत्पादन	२	३	३	३	२	२	१५	दोश्रो	अल्पकालिन
		वन्य जन्तुहरू लोप हुँदै गएको		वन व्यवस्थापन (हाँगा काटछाट)	३	३	३	३	२	१	१५	दोश्रो	अल्पकालिन
				खुल्ला चरिचरण रोक्ने	२	२	२	२	२	२	१२	पाँचौ	अल्पकालिन
जलश्रोत तथा उर्जा	वाढी तथा पहिरो	खानेपानीका मुहान बगाएको	खानेपानीको मुहानको संरक्षणबाट पानीको उपलब्धता बढ्नुका साथै स्वस्थ पिउने पानी तथा सरसफाईको कारणले स्थानीयको स्वास्थ्य स्थितिमा सुधार आएको हुनेछ।	खानेपानी मुहान संरक्षण (तारवार, वृक्षारोपण, टाँकि निर्माण) तथा खानेपानी योजना निर्माण	३	३	३	२	३	३	१७	पहिलो	अल्पकालिन
	खडेरी	पानीको उपलब्धतामा कमी		जिरो उर्जा पम्प (वर्षा पम्प) बाट सिंचाई	३	२	२	१	३	३	१४	चौथो	अल्पकालिन
				सरल सिंचाई प्रविधि (थोपा सिंचाइ र फिरफिरे सिंचाइ)	३	३	२	२	३	३	१६	दोश्रो	अल्पकालिन
		पानीका मुहानहरू सुकेको		UPLIFT प्रविधिबाट खाने पानी तथा सिंचाइ	३	३	२	१	३	३	१५	तेश्रो	मध्यकालिन
		पानीको कमीका कारण घट्ट संचालनमा कठिनाई भएको		सुधारिएको घट्ट	२	३	३	२	३	३	१६	दोश्रो	अल्पकालिन
				सुधारिएको चुलो	३	३	३	२	३	३	१७	पहिलो	अल्पकालिन
		दाउराको उपलब्धतामा कमी		गोबरग्यास प्लान्ट निर्माण	३	३	३	२	३	२	१६	दोश्रो	अल्पकालिन
				सोलार प्यानल खरिद तथा वितरण	३	३	३	१	३	३	१६	दोश्रो	अल्पकालिन
भौतिक पूर्वाधार	वाढी तथा पहिरो	सिंचाई कुलोमा क्षति	विभिन्न भौतिक पूर्वाधारको निर्माणबाट	सिंचाई कुलोको मर्मत तथा स्तरउन्नती	३	३	३	२	३	१७	पहिलो	मध्यकालिन	

क्षेत्रगत संवेदनशील क्षेत्र	प्रकोप	क्षेत्रगत प्रभाव तथा असरहरू	क्षेत्रगत भावी परिकल्पना	अनुकूलनका उपायहरू	प्रभावकारिता (१-३)	सम्भाव्यता (१-३)	दिगोपना (१-३)	खर्चको मितव्ययिता (१-३)	लक्षितवर्ग (V4, V3, V2) मूखि (१-३)	महिलाको कार्यबोझमा कमी वा बढी (१-३)	जम्मा	स्तर	योजना अवधि
तथा जलवायुजन्य प्रकोप		वाटोघाटोमा क्षति	बाढी, पहिरो जस्ता जल उत्पन्न प्रकोपको असर कम हुनेछ	तटबन्ध/टेवा पर्खाल/चेकड्याम तथा नाली मर्मत तथा निर्माण	३	३	३	२	३	३	१७	पहिलो	अल्पकालिन
				वायो ईन्जिनियरिंग (जैविक बाध र पर्खाल)	२	३	३	२	३	२	१५	तेश्रो	अल्पकालिन
		विद्यालय तथा वस्तिमा क्षति		पक्की गारो लगाउने	३	३	३	२	३	२	१६	दोश्रो	अल्पकालिन
				कच्ची गारो लगाउने	२	३	२	२	३	२	१४	चौथो	अल्पकालिन
				आकस्मिक कोषको स्थापना	३	३	३	१	३	२	१५	दोश्रो	अल्पकालिन
				पूर्व सूचना प्रणालीको स्थापना	३	३	३	१	३	२	१५	दोश्रो	अल्पकालिन
		खानेपानी टंकी तथा पाइपलाइनमा क्षति		खानेपानी टंकी तथा पाइपलाइनमा मर्मत	३	३	३	२	३	३	१७	पहिलो	अल्पकालिन
जन स्वास्थ्य	बाढी, पहिरो	मानविय क्षति	सचेतनामूलक तथा पूर्व तयारीका क्रियाकलापहरूले जलवायुजन्य रोगहरूमा कामि आउने छ ।	खोज तथा उद्धार सम्बन्धि तालिम	३	३	३	१	३	२	१५	दोश्रो	अल्पकालिन
	सरुवा रोगहरूको संक्रमणमा वृद्धि	भाडापखाला, आखा पाक्ने रोग,औलो,टाईफाइड आदीको संक्रमणमा वृद्धि		स्ट्रेचर खरिद	३	३	३	२	३	२	१६	पहिलो	अल्पकालिन
				प्राथमिक उपचार सम्बन्धि तालिम तथा सामग्री खरिद	२	३	२	३	३	२	१५	दोश्रो	अल्पकालिन
				जनचेतनामूलक कार्यक्रम	२	३	२	२	३	२	१४	तेश्रो	अल्पकालिन
				पानीको शुद्धिकरण	१	३	२	२	२	३	१३	चौथो	अल्पकालिन
				औषधीयुक्त भुल खरिद	२	३	२	१	३	१	१२	पाँचौ	अल्पकालिन
				आपतकालिन कोषको स्थापना	३	३	३	२	२	२	१५	दोश्रो	दिर्घकालिन
				पोषण सम्बन्धि तालिम	३	३	३	२	३	२	१६	पहिलो	अल्पकालिन

नोट :अल्पकालिन भन्नाले ५ वर्ष भन्दा कम, मध्यकालिन भन्नाले ५ देखि १० वर्ष सम्मका र दिर्घकालिन भन्नाले १०वर्षभन्दा माथिका योजनाहरूलाई जनाउँदछ ।

३.४.३ आवश्यक क्षमता विकासको लेखाजोखा

यस वडाका स्थानीय सुमदाय सबैले जलवायु, तापक्रम, पानी पर्ने समयमा आएका परिवर्तनहरूको महसुस गरेका भएता पनि जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी प्राविधिक ज्ञान, सूचना तथा जानकारीहरूको कमीले त्यस्ता परिवर्तनहरू किन भईरहेका छन् भन्ने बारेमा उनीहरू अनविज्ञ थिए । यसर्थ प्रत्येक वस्तीहरूमा गरिएका सचेतनामूलक क्रियाकलापहरूले स्थानीय सुमदायमा जलवायु परिवर्तन सम्बन्धि ज्ञान वृद्धि गराउन निकै नै उपयोगी सावित भएका छन् । त्यसैले वडाका जन प्रतिनिधिहरू, स्थानीय सुमदायका साथसाथै वडामा कार्यरत सम्पूर्ण गैर सरकारी संस्थाहरू तथा ईलाका स्तरीय सरकारी कार्यालयहरूलाई पनि जलवायु परिवर्तन अनुकूलन मैत्री योजना तथा कार्यक्रम तयार गर्न साथै सहकार्यको लागि उत्प्रेरित गर्न विभिन्न तालिम, गोष्ठी, अन्तरक्रिया र अवलोकन भ्रमण जस्ता कार्यक्रमहरूको आवश्यकता देखिन्छ ।

यस वडाको वडा कार्यालयमा अध्यक्ष सहित ५ जना जन प्रतिनिधिहरू, १ जना सचिव, १ जना स.ले.पा. र १ जना कार्यालय सहायक रहेका छन् भने यस वडाले आफ्नै भवनबाट आफ्नो सेवा प्रदान गर्दै आएको छ । लापा निर्माणका सम्पूर्ण चरणहरूमा वडा कार्यालयले मुख्य भूमिका खेल्दै आएको पनि छ । जन प्रतिनिधिहरू स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना कार्यान्वयन गर्न केही हदसम्म दक्ष देखिएतापनि कार्यक्रमको लक्ष्य पुरा गर्न उनीहरूलाई थप ज्ञान, सीप दिनु पर्ने आवश्यक देखिन्छ । यस वडाको सम्पूर्ण सूचनाको अध्यावधि राख्न कम्प्यूटर, जनशक्तिलाई तालिम साथै वडामा जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी पुस्तकहरू राख्न तथा अध्ययन गर्न ज्ञान केन्द्रको स्थापना गर्नु पर्ने देखिन्छ । यसरी लापाका योजनालाई कार्यान्वयन गर्न यस्ता तालिम, गोष्ठीहरूको आवश्यक पर्ने भएको हुंदा त्यस्ता तालिम तथा गोष्ठीहरू संचालन तथा सम्पन्न गर्नको लागि सहयोगी निकायहरू जि.स.स., नगर पालिका, स्थानीय संघ संस्थाहरू साथै दातृ निकायहरूको साथ र सहयोगको आवश्यकता छ भने योजना कार्यान्वयन गर्नका लागि एक जना सामाजिक परिचालक, एक जना कृषि प्राविधिक र एक जना प्राविधिक (आभेरसियर) परिचालन गर्नु पर्ने पनि आवश्यकता देखिन्छ । यसरी नै लापा कार्यान्वयनका लागि निर्वाचित जन प्रतिनिधिहरू तथा सरोकारवाला निकायहरूलाई स्वःअनुगमन, सार्वजनिक लेखा परिक्षण, योजना प्रक्रिया सम्बन्धी अभिमुखीकरण र योजना व्यवस्थापन सम्बन्धी तालिम प्रदान गर्न पनि आवश्यक देखिन्छ । यिनै आवश्यकताहरूलाई ध्यानमा राख्दै स्थानीय सरोकारवालाहरूसंगको छलफलको आधारमा तयार गरिएको क्षमता विकास योजना तालिका १५ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका १५. क्षमता विकास योजना

विषयगत क्षेत्र	समुदाय स्तरबाट आएका क्षमता अभिवृद्धिका लागि प्रस्तावित मागहरू
कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	<ul style="list-style-type: none"> ● कृषि तथा पशु व्यवस्थापन तालिम ● विभिन्न भुईँ घाँस तथा डालेघाँस रोपण ● उन्नत जातका पशु पालन तालिम ● कृषिमा आधुनिक प्रविधि ● उन्नत जातको विउ विजन ● गह्ना सुधार तालिम ● साना सिंचाई प्रविधि सम्बन्धि तालिम ● भू-क्षमता अनुसारको भू-उपयोग सम्बन्धि प्राविधिक तालिम
वन तथा जैविक विविधता	<ul style="list-style-type: none"> ● वन व्यवस्थापन तालिम तथा सोको लागि आवश्यक सामग्रीहरू ● बायो ब्रिकेट तथा बायोचार निर्माण
जलश्रोत र उर्जा	<ul style="list-style-type: none"> ● माथिल्लो तथा तल्लो तटिय क्षेत्रहरूको अन्तर सम्बन्ध र सहकार्य सहितको जलाधार व्यवस्थापन सम्बन्धि प्राविधिक तालिम ● वैकल्पिक उर्जा सम्बन्धि तालिम
जन स्वास्थ्य	<ul style="list-style-type: none"> ● प्राथमिक उपचार तालिम तथा प्राथमिक उपचारका लागि आवश्यक सामग्रीहरू ● वस्ती स्तरमा स्वास्थ्य केन्द्र स्थापना

विषयगत क्षेत्र	समुदाय स्तरबाट आएका क्षमता अभिवृद्धिका लागि प्रस्तावित मागहरु
	<ul style="list-style-type: none"> सरसफाई, पोषण सम्बन्धी तालिम
जलवायु परिवर्तन सम्बन्धि सचेतना अभिवृद्धि, क्षमता विकास तथा लैंगिक समावेशीकरण	<ul style="list-style-type: none"> सिपमूलक तालिम (बाँसको मुढा बनाउने तथा होजेरी) आयमूलक तालिम (खाद्य सामाग्री निर्माण : नगदे बाली, बेमौसमी तरकारी खेती) जलवायु परिवर्तन सम्बन्धि तालिम लैंगिक तथा समाजिक समावेशीकरण तालिम
भौतिक पूर्वाधार	<ul style="list-style-type: none"> स्थानीय कृषि उपज संकलन तथा विक्री वितरण केन्द्र जलवायु परिवर्तन सम्बन्धि अध्ययन गर्न श्रोत केन्द्र
जलवायुजन्य प्रकोप	<ul style="list-style-type: none"> जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी जनचेतनामूलक तालिम जलावायु परिवर्तन ज्ञान केन्द्रको स्थापना
अनुगमन तथा मूल्यांकन तथा संस्थागत विकास	<ul style="list-style-type: none"> अनुगमन तथा मूल्यांकन तालिम अवलोकन भ्रमण
कार्यक्रम कार्यान्वयन	<ul style="list-style-type: none"> कार्यक्रम कार्यान्वयन क्षमता विकास तालिम

३.५ लैंगिक विश्लेषण

जलवायु परिवर्तनजन्य प्रकोपहरुले पार्ने असर व्यक्ति, परिवार वा समुदायको अनुकूलन क्षमतामा निर्भर हुने हुदाँ कुनै पनि समुदायमा अनुकूलनका उपायहरुको पहिचान गर्दा सदियौं देखि त्यस समाजमा व्याप्त लैंगिक तथा सामाजिक सवालहरुलाई विश्लेषण गर्न अपरिहार्य हुन्छ । यसर्थ यस बनगाड कुपिण्डे नगरपालिका वडा नं. ५ मा स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना निर्माणको क्रममा वस्ती स्तरीय गोष्ठि तथा वडा स्तरीय गोष्ठिहरुमा यहाँ विद्यमान लैंगिक तथा सामाजिक सवालहरुको बारेमा सहभागितामूलक तरिकाले छलफल गरिएको थियो । उक्त छलफलहरुबाट तयार गरिएको लैंगिक खाका तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ । जस अनुसार अन्य क्षेत्रमा जस्तै यस वडामा पनि महिलाहरु घरभित्रको काममा र पुरुषहरु घरबाहिरको काममा संलग्न रहेको देखिन्छ । साथै श्रोत साधनहरुमा पुरुषहरुको पहुँच बढी रहेको देखिन्छ । यसर्थ यस कार्ययोजनामा महिलाहरुको सीप तथा क्षमता विकास गर्दै उत्पादनशिल क्षेत्रहरु तथा श्रोत साधनहरुमा उनीहरुको पहुँच बढाउने खालका योजनाहरुलाई समावेश गरिएका छन् ।

क) काममा आधारित लैंगिक खाका

काम	कसले गर्दछ ?	कहाँ गरिन्छ ?	कहिले गरिन्छ ?
	महिला, पुरुष, बालक, बालिका	घरबाहिर, घरभित्र, बजार, कार्यालयमा, बनजंगल आदि	वार्षिक, कहिले काँही, दैनिक, मासिक
उत्पादनशील			
जागिर	पुरुष	घरबाहिर, कार्यालय	वार्षिक
खेतीपाति	महिला	घरबाहिर	दैनिक
व्यापार	पुरुष	बजार	दैनिक
वैदेशिक रोजगार	पुरुष	विदेश	वार्षिक
पुर्नउत्पादनशील			
घासदाउरा	महिला	घरबाहिर	दैनिक
पानीपधेरा	महिला	घरबाहिर	दैनिक
भान्सा	महिला	घरभित्र	दैनिक
केटाकेटीको रेखदेख	महिला	घरभित्र	दैनिक
सामुदायिक तथा राजनैतिक काम			
क) सामुदायिक व्यवस्थापकीय			

काम	कसले गर्दछ ?	कहाँ गरिन्छ ?	कहिले गरिन्छ ?
	महिला, पुरुष, बालक, बालिका	घरबाहिर, घरभित्र, बजार, कार्यालयमा, बनजंगल आदि	वार्षिक, कहिले काँही, दैनिक, मासिक
वन समुह	पुरुष	घरबाहिर	मासिक
आमा समुह	महिला	घरबाहिर	मासिक
वडा नागरिक मञ्च	पुरुष	घरबाहिर	मासिक
नागरिक सचेतना केन्द्र	महिला	घरबाहिर	मासिक
सहकारी	पुरुष	घरबाहिर	मासिक
ख) सामुदायिक राजनीतिक	पुरुष	घरबाहिर	कहिले काँही

ख) श्रोत साधनमा आधारित लैंगिक विश्लेषण खाका

श्रोत साधनहरु	श्रोत साधन माथि पहुँच		श्रोत साधन माथि नियन्त्रण	
	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष
घर जग्गा		√		√
गरगहना	√			√
आर्थिक कारोबार		√		√
खेतीपाति	√			√
पशुपंक्षी		√		√
व्यापार व्यवसाय	√			√
जागिर		√		√
बैंकिङ कारोबार		√		√

ग) लैंगिक विश्लेषणमा आधारित कार्ययोजनामा खाका

लैङ्गिक अन्तर/सवालहरु	समाधानका उपायहरु	मापन गर्ने सूचकहरु	कसरी गर्ने?
लैङ्गिक विभेद			
छोरीलाई गाउमा र छोरालाई शहरमा पढाउने	सचेतनामुलक कार्यक्रम	विद्यालयमा छोरा र छोरीको अनुपात	रेडियो कार्यक्रम
	महिलाहरुलाई आयमुलक कार्यक्रम	छात्राहरुको विद्यालयमा नियमितता	सडक नाटक, पोष्टर अभिभावक अन्तरक्रिया सिपमुलक, आयमुलक कार्यक्रम संचालन
ज्यालामा विभेद			
समान काममा पनि महिलालाई पुरुषको भन्दा कम ज्याला	पैरवी, सचेतना, विद्यमान कानुनको कार्यान्वयनमा जोड	समान ज्याला पाएका हुनेछन्	सरोकारवाला निकाय र सर्वधारण (मजदुर) विच अन्तरक्रिया
कार्यबोझ			
पुरुष विदेशमा जाने हुदा महिलाहरुले वच्चाहरुको पालनपोषण देखि सबै जिम्मेवारी वहन गर्नुपर्ने	आयमुलक कार्यक्रम, वैकल्पिक उर्जा प्रवर्द्धन, खानेपानीको उचित व्यवस्था, पुरुषलाई स्वदेशमै रोजगारीको व्यवस्था	घराएसी कामकाजको वाडफाड भएको हुनेछ, स्वदेशमै स्वरोजगारको अवसर श्रृजना भएको हुनेछ ।	नमुना अध्ययन
जलवायु परिवर्तनका कारणले पानीको उपलब्धता कमी भएकोले महिलालाई कार्यबोझ बढेको	पानीका श्रोतहरुको संरक्षण तथा उचित व्यवस्थापन	पानीका मुहानहरु संरक्षण भई उचित व्यवस्थापन भएको हुनेछ ।	अध्ययन, अवलोकन

३.६ स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको तर्जुमा

अनुकूलन योजना तयारी गोष्ठीबाट पहिचान भई प्राथमिकतामा परेका जलवायु परिवर्तनका दृष्टिकोणले प्राविधिक रुपमा सबल देखिएका अनुकूलनका उपायहरूलाई समेट्दै र स्थानीय व्यक्ति तथा समुदायद्वारा गरेका अनुकूलन प्रयासहरूलाई उच्च प्राथमिकतामा राख्दै यस अनुकूलन योजना तयार गरिएको छ । यस योजनामा बनगाड कृपिण्डे नगरपालिका वडा नं. ५ को उच्च प्राथमिकतामा परेको र तुरुन्त गर्न आवश्यक देखिएको क्रियाकलापहरू समावेश गरिएका छन् । यस योजनाको बजेट तर्जुमा जिल्लाका विद्यमान दररेट, सम्बन्धित सरकारी निकायहरूसंगको समन्वय र योजना तयारीमा संलग्न स्थानीय व्यक्तिहरूको अनुभवको साथै प्राविधिक इस्टिमेटको आधारमा गरिएको छ । यस कार्ययोजनामा पहिलो वर्ष रु.१,६५,६६,४००।- दोस्रो वर्ष रु.१,७७,७७,४००।- र तेस्रो वर्ष रु.१,७९,७८,४००।- गरी जम्मा रु ५,१५,२२,२००।- बराबरका कार्यक्रमहरू समावेश गरिएको छन् । यस कार्ययोजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयनको लागि आवश्यकता र कार्यक्रमको प्रकृति हेरी स्थानीय निकायहरू र समूहहरूले पनि योगदान गर्ने प्रतिबद्धता जनाएका छन् ।

तालिका १६. स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना

क्र.सं.	क्रियाकलाप	ईकाइ	परिमाण	प्रति ईकाइ लागत (हजारमा)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष						कूल अनुमानित बजेट (हजारमा)	स्थान / साविकको वडा नं.	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण
										०७५/०७६		०७६/०७७		०७७/०७८					
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट				
१ कृषि तथा खाद्य सुरक्षा																			
१.१	पशु विमा (बाखा)	ओटा	४२०	०।२५	०	२५	७५	४०	१४०	१४०	३५	१४०	३५	१४०	३५	१०५	साविकको वडा नं. ४ मा ६०, वडा नं. ७ मा ९०, वडा नं. ८ मा १२०, र वडा नं. ९ मा १५० वटा बाखाको विमा गर्ने	पशु सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, नगरपालिका, ASHA	१ घरधुरीको औषतमा ३ ओटा बाखाको विमा गर्ने
१.२	पशु विमा (भैसि)	ओटा	२०	१।५	०	५	१०	५	२०	२०	३०	०	०	०	०	३०	साविक वडा नं. ७ मा २० वटा भैसिको विमा गर्ने	पशु सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, नगरपालिका, ASHA	१ घरधुरीको १ ओटा भैसिको विमा गर्ने
१.३	पशु स्वास्थ्य सिबिर	पटक	१२	५०	२२	१३२	२५०	११४	५१८	४	२००	४	२००	४	२००	६००	साविक वडा नं. ४ को च्यूरा, वडा नं. ७ को सरस्वती आधारभूत विद्यालय, वडा नं. ८ को रामजानकी आधारभूत विद्यालय, वडा नं. ९ को भगवती आधारभूत विद्यालय	पशु सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, नगरपालिका, ASHA	साविकका वडाहरुमा प्रत्येक वर्ष पि.पि.आर. भ्याक्सीन सहितको सिबिर संचालन गर्ने
१.४	नश्ल सुधार (वोका) बोयर	ओटा	१४	३०	२२	१३२	२५०	११४	५१८	४	१२०	४	१२०	६	१८०	४२०	साविक वडा नं. ४ मा २ वटा, वडा नं. ७ मा ३ वटा, वडा नं. ८ मा ४ वटा र वडा नं. ९ मा ५ वटा	पशु सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, नगरपालिका, ASHA	सम्बन्धित वडाको कृषक समुहलाई वडा भरिका सबै घरधुरीले प्रयोग गर्न पाउने गरि वोका हस्तान्तरण गर्ने
१.५	घास रोपण (भुइँ घाँस तथा डाले घाँस)	रोपनी	३२४	३	२८	१६५	३१२	१४३	६४८	१०८	३२४	१०८	३२४	१०८	३२४	९७२	साविकका वडाहरुका सबै घरधुरीहरुमा	पशु सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, नगरपालिका, ASHA	अम्लिसो, मोलासिस, स्टाईलो प्रजातिका भुइँ तथा डाले घासहरु वारिका काल्ना र भिरालो जमिनमा रोपन गर्ने र प्रत्येक घरधुरीले

क्र.सं.	क्रियाकलाप	ईकाइ	परिमाण	प्रति ईकाइ लागत (हजारमा)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष						कूल अनुमानित बजेट (हजारमा)	स्थान / साबिकको वडा नं.	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण
										०७५/०७६		०७६/०७७		०७७/०७८					
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट				
																		औषतमा आधा रोपनीमा रोपन गर्ने	
१.६	वाखाको खोर सुधार	ओटा	१४०	१८	०	२५	७५	४०	१४०	४५	८१०	४५	८१०	५०	९००	२५२०	साविकको वडा नं. ४ मा २०, वडा नं. ७ मा ३०, वडा नं. ८ मा ४०, र वडा नं. ९ मा ५० वटा वाखाको खोर सुधार गर्ने	पशु सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, नगरपालिका, ASHA	वाखाको सुधारिएको खोर निर्माण गर्ने
१.७	भकारो सुधार	ओटा	९३	२५	०	२५	४५	२३	९३	३३	८२५	३०	७५०	३०	७५०	२३२५	साविकको वडा नं. ४ मा ३, वडा नं. ७ मा ३०, वडा नं. ८ मा २०, र वडा नं. ९ मा ४० वटा	पशु सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, नगरपालिका, ASHA	भैसि तथा गाई गोरुको लागि उचित खोर तथा भकारो निर्माण
१.८	पशुपालन सम्बन्धि तालिम	पटक	१२	१०	५	२५	३५	६०	१२५	४	४०	४	४०	४	४०	१२०	साविक वडा नं. ४ को च्यूरा, वडा नं. ७ को सरस्वती आधारभुत विद्यालय, वडा नं. ८ को रामजानकी आधारभुत विद्यालय, वडा नं. ९ को भगवती आधारभुत विद्यालय	पशु सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, नगरपालिका, ASHA	व्यवसायिक वाखापालन सम्बन्धी प्रत्यक क्रियाकलापमा २५ जना कृषकलाई २ दिने तालिम प्रदान गर्ने
१.९	कृषि तथा पशु सम्बन्धि श्रोत व्यक्ति तयारी तालिम	जना	८	४०	०	२	४	४	१०	४	१६०	४	१६०	०	०	३२०	साविकका वडाहरुबाट २१२ जना (१ जना पशु प्राविधिक र १ जना कृषि जना प्राविधिक)	पशु सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, नगरपालिका, ASHA	प्राविधिक शिक्षा तथा व्यवसायिक तालिम परिषदबाट मान्यता हुने गरी कृषि तथा पशु सम्बन्धि तालिम प्रदान गरी श्रोत व्यक्ति तयार गर्ने
१.१०	संकटासन्न घरधुरीहरुलाई वंगुरपालनमा सहयोग	पटक	१०	१५	०	०	०	१०	१०	०	०	१०	१५०	०	०	१५०	साविक वडा नं. ८ मा	पशु सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, नगरपालिका, ASHA	विपन्न तथा संकटासन्न घरधुरीहरु लाई जिविकोपार्जनमा सुधार

क्र.सं.	क्रियाकलाप	ईकाइ	परिमाण	प्रति ईकाइ लागत (हजारमा)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष						कूल अनुमानित बजेट (हजारमा)	स्थान / साबिकको वडा नं.	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण	
					०७५/०७६		०७६/०७७		०७७/०७८		परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण					बजेट
					V1	V2	V3	V4	जम्मा											
																		ल्याउने उदेश्यले २ वटा वंगुरका पाठा उपलब्ध गराउने		
१.११	माटो परिक्षण शिविर	पटक	१	९०	२२	१३२	२५०	११४	५१८	१	९०	०	०	०	०	९०	कृषि सेवा केन्द्र, च्यूरा	कृषि सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, नगरपालिका, ASHA	माटोको नमुना संकलन गरि शिविरमा परिक्षण गराउने	
१.१२	माटोको उपचार	पटक	१	१००	२२	१३२	२५०	११४	५१८	१	१००	०	०	०	०	१००	कृषि सेवा केन्द्र, च्यूरा	कृषि सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, नगरपालिका, ASHA	माटोको परिक्षण पछि माटोको उपचारको लागि आवश्यक पर्ने विषादीमा सहयोग	
१.१३	प्राङ्गारिक मल तथा जैविक विषादी तयारी तालिम	पटक	४	१५	५	२५	४०	३०	१००	२	३०	२	३०	०	०	६०	साविक वडा नं. ४ को च्यूरा, वडा नं. ७ को सरस्वती आधारभुत विद्यालय, वडा नं. ८ को रामजानकी आधारभुत विद्यालय, वडा नं. ९ को भगवती आधारभुत विद्यालय	कृषि सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, नगरपालिका, ASHA	प्रत्येक ईभेन्टमा २५ जना कृषकहरूलाई २ दिने तालिम प्रदान गर्ने	
१.१४	अदुवा तथा वेसार खेती सम्बन्धि तालिम	पटक	२	१५	२	१०	२२	१६	५०	१	१५	१	१५	०	०	३०	साविक वडा नं. ७ र ८ मा	ASHA, कृषि सेवा केन्द्र, अदुवा वाली अनुसन्धान केन्द्र, वडा कार्यालय, नगरपालिका	प्रत्येक ईभेन्टमा २५ जना कृषकहरूलाई २ दिने तालिम प्रदान गर्ने	
१.१५	सुख्खा सहने प्रजाति प्रवर्द्धन (धान)	के.जी.	१२००	०।१	५	३२	६२	२८	१२७	४००	४०	४००	४०	४००	४०	१२०	साविक वडा नं. ४ मा २०० के.जि., वडा नं. ७ मा २०० के.जी., वडा नं. ८ मा ४०० के.जी., वडा नं. ९ मा ४०० के.जी.	ASHA, कृषि सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, नगरपालिका	सुख्खा ५, ६ वा अन्य उपयुक्त जातको धानको विउ प्रवर्द्धन गर्ने	

क्र.सं.	क्रियाकलाप	ईकाइ	परिमाण	प्रति ईकाइ लागत (हजारमा)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष						कूल अनुमानित बजेट (हजारमा)	स्थान / साबिकको वडा नं.	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	०७५/०७६		०७६/०७७		०७७/०७८					
										परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट				
१.१६	रोग प्रतिरोधी प्रजाति प्रवर्द्धन (गहु)	के.जी.	२४००	०११	५	३२	६२	२८	१२७	५००	५०	५००	५०	५००	५०	२४०	साविक वडा नं. ४ मा ४०० के.जि., वडा नं. ७ मा ४०० के.जी., वडा नं. ८ मा ५०० के.जी., वडा नं. ९ मा ५०० के.जी.	ASHA, कृषि सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, नगरपालिका	WK 1204 वा अन्य उपयुक्त जातको गहुको विउ प्रवर्द्धन गर्ने
१.१७	रोग प्रतिरोधी प्रजाति प्रवर्द्धन (मकै)	के.जी.	२४००	०११	५	३२	६२	२८	१२७	५००	५०	५००	५०	५००	५०	२४०	साविक वडा नं. ४ मा ४०० के.जि., वडा नं. ७ मा ४०० के.जी., वडा नं. ८ मा ५०० के.जी., वडा नं. ९ मा ५०० के.जी.	ASHA, कृषि सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, नगरपालिका	मनकामना, देउती वा अन्य उपयुक्त जातको मकैको विउ प्रवर्द्धन गर्ने
१.१८	तरकारी खेतीका लागि नर्सरी स्थापना / श्रोत घर वगैचा स्थापना	ओटा	४	३०	०	१	२	१	४	४	१२०	०	०	०	०	१२०	साविकका प्रत्येक वडाहरूमा १,१ वटा, अगुवा कृषककोमा	कृषि सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, नगरपालिका, ASHA	तरकारी तथा फलफुलका वर्ना उमानेर वडामा सुलभ मुल्यमा वितरण गर्ने
१.१९	पोषण सुधारका लागि घर वगैचा ब्यवस्थापन तालिम तथा सहयोग	पटक	४	१५	०	७०	९०	१४०	३००	४	६०	०	०	०	०	६०	साविक वडा नं. ४ को च्युरा, वडा नं. ७ को सरस्वती आधारभुत विद्यालय, वडा नं. ८ को रामजानकी आधारभुत विद्यालय, वडा नं. ९ को भगवती आधारभुत विद्यालय	कृषि सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, नगरपालिका, ASHA	३० जना कृषकहरूको समुह बनाई घरवगैचा सम्बन्धि तालिम संचालन गर्ने आवश्यक तरकारीका विरुवा तथा सामाग्री श्रोत नर्सरीवाट उपलब्ध गराउने
१.२०	फलफुल खेती सम्बन्धि तालिम	पटक	४	१५	१०	२५	४५	४०	१२०	४	६०	०	०	०	०	६०	साविक वडा नं. ४ को च्युरा, वडा नं. ७ को सरस्वती आधारभुत विद्यालय, वडा नं. ८ को रामजानकी आधारभुत विद्यालय, वडा नं. ९ को भगवती आधारभुत	कृषि सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, नगरपालिका, ASHA	३० जना कृषकहरू छनौट गरि फलफुल खेती सम्बन्धि तालिम संचालन गर्ने

क्र.सं.	क्रियाकलाप	ईकाइ	परिमाण	प्रति ईकाइ लागत (हजारमा)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष						कूल अनुमानित बजेट (हजारमा)	स्थान / साबिकको वडा नं.	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण
										०७५/०७६		०७६/०७७		०७७/०७८					
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट				
१.२४	वमौषमी तरकारी खेतीका लागि प्लाष्टिक घर सहित थोपा सिंचाई प्रविधि	सेट	१६०	१३	०	४०	७५	४५	१६०	५०	६५०	५०	६५०	६०	७८०	२०८०	साविकको वडा नं. ४ मा २०, वडा नं. ७ मा ४०, वडा नं. ८ मा ४०, र वडा नं. ९ मा ६० वटा	कृषि सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, नगरपालिका, ASHA	तरकारी खेतीमा संलग्न कृषकहरु छनौट गरि थोपा सिंचाई सेट र प्लाष्टिक उपलब्ध गराउने
१.२५	फिरफिरे Sprinkle सिंचाई (पाइप सहित)	ओटा	४५	१	०	१०	१५	२०	४५	०	०	२०	२०	२५	२५	४५	साविक वडा नं. ७ मा ४०, वडा नं. ८ मा ३० वटा, वडा नं. ९ मा २० वटा	कृषि सेवा केन्द्र, वडा कार्यालय, गा.पा., ASHA	तरकारी खेतीमा संलग्न का उपयुक्त कृषकहरु छनौट गरि फिरफिरे र पाईप उपलब्ध गराउने (बढीमा दुईवटा उपलब्ध गराउने)
१.२६	विउ भण्डारण गर्ने प्लाष्टिक थैली (सुपर ग्रेन व्याग) खरिद	ओटा	६४८	०१४	२८	१६५	३१२	१४३	६४८	२१६	८६४	२१६	८६४	२१६	८६४	२५९१२	सबै वडाहरुमा प्रत्येक घरधुरीलाई	ASHA, कृषि सेवा केन्द्र, नगरपालिका, वडा कार्यालय, अन्य सरोकारवाला निकायहरु	विउ भण्डारण गर्ने प्लाष्टिक थैली खरिद तथा वितरण
१.२७	धान भाने मेसिन खरिद (पेडल थ्रेसर)	ओटा	४	२५	५	३०	६२	२८	१२५	०	०	२	५०	२	५०	१००	साविकका वडाहरुमा ११ वटा	ASHA, कृषि सेवा केन्द्र, नगरपालिका, वडा कार्यालय, अन्य सरोकारवाला निकायहरु	मेसिन खरिद गरि वितरण गर्ने
१.२८	मकै छोडाउने मेसिन खरिद	ओटा	३५	११२	१०	६०	१२०	५६	२४६	१५	१८	२०	२४	०	०	४२	साविक वडा नं. ४ मा ५ वटा, वडा नं. ७ मा १० वटा, वडा नं. ८ मा १० वटा र वडा नं. ९ मा १० वटा	ASHA, कृषि सेवा केन्द्र, नगरपालिका, वडा कार्यालय, अन्य सरोकारवाला निकायहरु	मेसिन खरिद गरि वितरण गर्ने
१.२९	हाते टेक्टर (मिनि टिलर)	ओटा	४	९०	५	३०	६२	२८	१२५	०	०	२	१८०	२	१८०	३६०	साविकका वडाहरुमा ११ वटा	ASHA, कृषि सेवा केन्द्र, नगरपालिका, वडा कार्यालय, अन्य सरोकारवाला निकायहरु	मेसिन खरिद गरि वितरण गर्ने

क्र.सं.	क्रियाकलाप	ईकाइ	परिमाण	प्रति ईकाइ लागत (हजारमा)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष						कूल अनुमानित बजेट (हजारमा)	स्थान / साबिकको वडा नं.	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण	
					०७५/०७६		०७६/०७७		०७७/०७८		परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण					बजेट
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	परिमाण										
१.३०	जुठेला सुधार	ओटा	१६०	२।५	०	२०	४०	१००	१६०	५०	१२५	५०	१२५	६०	१५०	४००	साविक वडा नं. ४ मा २०, वडा नं. ७ मा ५०, वडा नं. ८ मा ४० वटा, वडा नं. ९ मा ५० वटा	ASHA, नगरपालिका, वडा कार्यालय, अन्य सरोकारवाला निकायहरू	सुधारिएको जुठेला, चांगं र जुठेलाको पानी संकलन गर्ने खाडल निर्माण गर्ने	
१.३१	गह्ना सुधार सम्बन्धि व्यवहारीक तालिम	पटक	१	२०	०	५	७	८	२०	१	२०	०	०	०	०	२०	वडा कार्यालय	ASHA, कृषि सेवा केन्द्र, भुशंरक्षण कार्यालय, अन्य सरोकारवाला निकायहरू	भिरालो जमिनमा खेती गरीरहेका कृषक छनौट गरी व्यवहारीक तालिम प्रदान गर्ने	
१.३२	भुक्षय नियन्त्रणका लागि गह्ना सुधार	हेक्टर	१०	२०	०	३०	४०	३०	१००	५	१००	५	१००	०	०	२००	साविक वडा नं. ४ को रामपुर, जिम्वालडेरा, जिउलागाउ, वडा नं. ७ को साउनेपानी, हुंगेपानी, माथिल्लो पाखा, चिल्लेटी, वडा नं. ८ को दमाई गाउ र टाटे, वडा नं. ९ को मानेटोल, काशिटोल, पारीखोरे, कोटवन, डाडागाउ, साउनेपानी, वाघखोला, रातामाटा, लेखटोल, स्यालाको भिरालो जमिनमा खेति भईरहेको स्थानमा	ASHA, कृषि सेवा केन्द्र, भुशंरक्षण कार्यालय, अन्य सरोकारवाला निकायहरू	भिरालो खेती भएको ठाउमा हेज रो निर्माण गरि गह्ना सुधार गर्ने	
जम्मा											४३६६।४		४४१७।४		४२१८।४	१३००२।२				

२ जलस्रोत तथा उर्जा

२.१ पक्की सिंचाई पोखरी निर्माण

२.१.१	कारा सिंचाई पोखरी	ओटा	१	५००	०	५	९	६	२०	१	५००	०	०	०	०	५००	साविकको वडा नं. ७	न.पा., वडा कार्यालय, ASHA, अन्य सेवा	पक्की सिंचाई पोखरी निर्माण गर्ने
-------	-------------------	-----	---	-----	---	---	---	---	----	---	-----	---	---	---	---	-----	-------------------	--------------------------------------	----------------------------------

क्र.सं.	क्रियाकलाप	ईकाइ	परिमाण	प्रति ईकाइ लागत (हजारमा)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष						कूल अनुमानित बजेट (हजारमा)	स्थान / साविकको वडा नं.	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	०७५/०७६		०७६/०७७		०७७/०७८					
										परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट				
																		प्रदायक निकायहरु	
२.१.२	पाताल सिंचाई पोखरी	ओटा	१	४००	०	३	७	५	१५	०	०	१	४००	०	०	४००	साविकको वडा नं. ७	न.पा., वडा कार्यालय, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	पक्की सिंचाई पोखरी निर्माण गर्ने
२.१.३	थाकचौर सिंचाई पोखरी	ओटा	१	४००	०	१	८	४	१३	०	०	०	०	१	४००	४००	साविकको वडा नं. ७	न.पा., वडा कार्यालय, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	पक्की सिंचाई पोखरी निर्माण गर्ने
२.१.४	भारचौर सिंचाई पोखरी	ओटा	१	४००	१	४	७	३	१५	१	४००	०	०	०	०	४००	साविकको वडा नं. ८	न.पा., वडा कार्यालय, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	पक्की सिंचाई पोखरी निर्माण गर्ने
२.१.५	हिलेखेत सिंचाई पोखरी	ओटा	१	४००	०	३	६	३	१२	०	०	१	४००	०	०	४००	साविकको वडा नं. ८	न.पा., वडा कार्यालय, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	पक्की सिंचाई पोखरी निर्माण गर्ने
२.१.६	स्याला सिंचाई पोखरी	ओटा	१	४००	२	४	५	३	१४	१	४००	०	०	०	०	४००	साविकको वडा नं. ९	न.पा., वडा कार्यालय, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	पक्की सिंचाई पोखरी निर्माण गर्ने
२.१.७	जुगोना सिंचाई पोखरी	ओटा	१	३००	०	०	२	२	४	०	०	१	३००	०	०	३००	साविकको वडा नं. ९	न.पा., वडा कार्यालय, ASHA, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	पक्की सिंचाई पोखरी निर्माण गर्ने
२.२ खानेपानी मुहान संरक्षण, खानेपानी योजना निर्माण तथा मर्मत																			
२.२.१	लिसपानी च्यूरा खानेपानी योजना	ओटा	१	२०००	१०	५०	११०	१८०	३५०	१	२०००	०	०	०	०	२०००	साविकको वडा नं. ४ नोट : यस योजनालाई ब.कू.न. मा ४ बाट पनि माग भएको	न.पा., वडा कार्यालय, ASHA, खा.पा. कार्यालय, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरु	मुहानमा इन्टेक, पाईप खरिद, टाँक निर्माण र धारा निर्माण

क्र.सं.	क्रियाकलाप	ईकाइ	परिमाण	प्रति ईकाइ लागत (हजारमा)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष						कूल अनुमानित बजेट (हजारमा)	स्थान / साबिकको वडा नं.	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण	
					०७५/०७६		०७६/०७७		०७७/०७८		परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण					बजेट
					V1	V2	V3	V4	जम्मा											
२.२.२	ढरिमुल खानेपानी योजना	ओटा	१	३००	१	९	२५	१०	४५	०	०	१	३००	०	०	३००	साविकको वडा नं. ४	न.पा., वडा कार्यालय, ASHA, खा.पा. कार्यालय, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरू	मुहानमा ईन्टेक, जि. आई. पाईप खरिद, टंकि निर्माण र धारा निर्माण	
२.२.३	पनेराखोला मुहान संरक्षण	ओटा	१	१००	०	३	७	५	१५	०	०	०	०	१	१००	१००	साविकको वडा नं. ४	न.पा., वडा कार्यालय, ASHA, खा.पा. कार्यालय, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरू	धारा सहितको टंकि निर्माण, घेरवार, वृक्षारोपण	
२.२.४	भट्टेनी -लेखाटोल खा.पा. योजना	ओटा	१	३००	०	८	२४	१३	४५	१	३००	०	०	०	०	३००	साविकको वडा नं. ७	न.पा., वडा कार्यालय, ASHA, खा.पा. कार्यालय, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरू	मुहानमा ईन्टेक, पाईप खरिद, धारा सहितको टंकि निर्माण	
२.२.५	कफलेनी खानेपानी टंकि निर्माण	ओटा	१	२००	०	१०	२७	१३	५०	१	२००	०	०	०	०	२००	साविकको वडा नं. ७	न.पा., वडा कार्यालय, ASHA, खा.पा. कार्यालय, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरू	धारा सहितको टंकि निर्माण	
२.२.६	कारा खानेपानी योजना	ओटा	१	३००	०	२	६	५	१३	०	०	०	०	१	३००	३००	साविकको वडा नं. ७	न.पा., वडा कार्यालय, ASHA, खा.पा. कार्यालय, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरू	मुहानमा ईन्टेक, पाईप खरिद, टंकि निर्माण र धारा निर्माण	
२.२.७	चिप्लेटी खानेपानी टंकि निर्माण	ओटा	१	२००	०	२	६	४	१२	०	०	०	०	१	२००	२००	साविकको वडा नं. ७	न.पा., वडा कार्यालय, ASHA, खा.पा. कार्यालय, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरू	मुहानमा ईन्टेक, पाईप खरिद, टंकि निर्माण र धारा निर्माण	
२.२.८	स्यानिवारुले खानेपानी टंकि निर्माण	ओटा	१	१००	०	१	२	४	७	०	०	१	१००	०	०	१००	साविकको वडा नं. ७	न.पा., वडा कार्यालय, ASHA, खा.पा. कार्यालय, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरू	धारा सहितको टंकि निर्माण	
२.२.९	लाकुरीका रुख खानेपानी योजना	ओटा	१	२००	०	६	८	६	२०	०	०	१	२००	०	०	२००	साविकको वडा नं. ७	न.पा., वडा कार्यालय, ASHA, खा.पा. कार्यालय, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरू	मुहानमा ईन्टेक, पाईप खरिद, टंकि निर्माण र धारा निर्माण	

क्र.सं.	क्रियाकलाप	ईकाइ	परिमाण	प्रति ईकाइ लागत (हजारमा)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष						कूल अनुमानित बजेट (हजारमा)	स्थान / साबिकको वडा नं.	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण	
					०७५/०७६		०७६/०७७		०७७/०७८		परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण					बजेट
					V1	V2	V3	V4	जम्मा											
२.२.१०	विमिरे खानेपानी योजना मर्मत		१	२००	३	३५	१०२	४०	१८०	०	०	१	२००	०	०	२००	साविकको वडा नं. ८	न.पा., वडा कार्यालय, ASHA, खा.पा. कार्यालय, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरू	मुहानमा ईन्टेक, पाईप खरिद, टंकि मर्मत, धारा निर्माण	
२.२.११	फुलेडाडा खानेपानी योजना	ओटा	१	३२५	२	७	१४	७	३०	०	०	०	०	१	३२५	३२५	साविकको वडा नं. ८	न.पा., वडा कार्यालय, ASHA, खा.पा. कार्यालय, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरू	मुहानमा ईन्टेक, पाईप खरिद, टंकि निर्माण र धारा निर्माण	
२.२.१२	गौरगाउ घारीखोला खानेपानी योजना	ओटा	१	३००	०	२	८	३	१३	१	३००	०	०	०	०	३००	साविकको वडा नं. ८	न.पा., वडा कार्यालय, ASHA, खा.पा. कार्यालय, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरू	मुहानमा ईन्टेक, जि.आई तथा पोलिथिन पाईप खरिद, टंकि निर्माण, धारा निर्माण	
२.२.१३	रावतमारे खोला खानेपानी योजना	ओटा	१	४५०	१	४	१६	९	३०	०	०	१	४५०	०	०	४५०	साविकको वडा नं. ८	न.पा., वडा कार्यालय, ASHA, खा.पा. कार्यालय, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरू	मुहानमा ईन्टेक, जि.आई तथा पोलिथिन पाईप खरिद, टंकि निर्माण, धारा निर्माण	
२.२.१४	आमखोला खानेपानी योजना	ओटा	१	५००	७	१७	२७	१९	७०	०	०	०	०	१	५००	५००	साविकको वडा नं. ९	न.पा., वडा कार्यालय, ASHA, खा.पा. कार्यालय, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरू	मुहानमा ईन्टेक, जि.आई तथा पोलिथिन पाईप खरिद, टंकि निर्माण, धारा निर्माण	
२.२.१५	स्याला खानेपानी योजना मर्मत	ओटा	१	३५०	२	३	५	४	१४	१	३५०	०	०	०	०	३५०	साविकको वडा नं. ९	न.पा., वडा कार्यालय, ASHA, खा.पा. कार्यालय, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरू	मुहानमा ईन्टेक, पाईप खरिद, टंकि निर्माण र धारा निर्माण	
२.२.१६	फर्सेला खानेपानी मुहान संरक्षण	ओटा	१	१००	१	३	४	२	१०	०	०	१	१००	०	०	१००	साविकको वडा नं. ९	न.पा., वडा कार्यालय, ASHA, खा.पा. कार्यालय, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरू	मुहान संरक्षण तथा तारवार, धारा सहितको टंकी टंकि निर्माण	
२.२.१७	मैनेनी खानेपानी योजना मर्मत	ओटा	१	१००	३	३	६	३	१५	०	०	१	१५०	०	०	१५०	साविकको वडा नं. ९	न.पा., वडा कार्यालय, ASHA, खा.पा. कार्यालय, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरू	टंकि मर्मत तथा धारा विस्तार	

क्र.सं.	क्रियाकलाप	ईकाइ	परिमाण	प्रति ईकाइ लागत (हजारमा)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष						कूल अनुमानित बजेट (हजारमा)	स्थान / साबिकको वडा नं.	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण	
					०७५/०७६		०७६/०७७		०७७/०७८		परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण					बजेट
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	परिमाण										
२.२.१८	पनेरीखोला खानेपानी योजना	ओटा	१	४००	०	०	०	४	४	०	०	१	४००	०	०	४००	साविकको वडा नं. ९	न.पा., वडा कार्यालय, ASHA, खा.पा. कार्यालय, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरू	मुहानमा ईन्टेक, पाईप खरिद, टाँकि निर्माण र धारा निर्माण	
२.२.१९	घरेली खानेपानी योजना मर्मत	ओटा	१	३५०	०	४	१०	८	२२	०	०	०	०	१	३५०	३५०	साविकको वडा नं. ९	न.पा., वडा कार्यालय, ASHA, खा.पा. कार्यालय, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरू	टाँकि निर्माण, पाईप खरिद, धारा मर्मत	
२.२.२०	लाँखर सोलार अपलिफ्ट खानेपानी योजना	ओटा	१	२०००	०	३०	८०	३०	१४०	०	०	१	२०००	०	०	२०००	साविकको वडा नं. ७	न.पा., वडा कार्यालय, ASHA, खा.पा. कार्यालय, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरू	सौर्य उर्जाको प्रयोग गरी अपलिफ्ट प्रविधि मार्फत खा.पा. योजना संचालन गर्ने	
२.३	सुधारिएको घट्ट निर्माण	ओटा	१५	२०	०	१	१	३	५	०	०	७	१४०	८	१६०	३००	साविक वडा नं. ४ मा ३ वटा, वडा नं. ८ मा ३ वटा, वडा नं. ९ मा ९ वटा	न.पा., वडा कार्यालय, ASHA, खा.पा. कार्यालय, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरू	फलामको रनर, नोजल सहितको घट्टको संरचनाको स्तरउन्नती गर्ने	
२.४	गोबरग्यास प्लान्ट निर्माण	ओटा	५०	५०	२	७	९	७	२५	०	०	१०	५००	४०	२०००	२५००	साविक वडा नं. ७ मा १५ वटा, वडा नं. ८ मा १० वटा र वडा नं. ९ मा १० वटा	न.पा., वडा कार्यालय, ASHA, खा.पा. कार्यालय, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरू	गोबरग्यास प्लान्ट निर्माण गर्ने	
२.५	संकटासन्न घरधुरीहरुलाई सोलार प्यानल वितरण	ओटा	६३	१०	०	०	०	९१	९१	०	३०	३००	३३	३३०	६३०	साविक वडा नं. ४ मा ३ वटा, वडा नं. ७ मा २० वटा, वडा नं. ८ मा ३० वटा र वडा नं. ९ मा ३० वटा	न.पा., वडा कार्यालय, ASHA, खा.पा. कार्यालय, अन्य सेवा प्रदायक निकायहरू	सोलार प्यानल वितरण गर्ने		
	जम्मा												४४५०		५९४०	४६६५	१५०५५			
३ बन तथा जैविक बिबिधता																				
३.१	वहुउदेशिय नर्सरी स्थापना	ओटा	१	२००	०	०	१	०	१	१	३००	०	०	०	०	३००	साविकको वडा नं. ४ सितलनेटा आसपासको क्षेत्रमा	वन कार्यालय, न.पा., ASHA, सा.व.उ.स.	चौडापाते प्रजाति, डालेघास प्रजातिका साथै अनार, कागति र सुन्तला)	

क्र.सं.	क्रियाकलाप	ईकाइ	परिमाण	प्रति ईकाइ लागत (हजारमा)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष						कूल अनुमानित बजेट (हजारमा)	स्थान / साबिकको वडा नं.	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	०७५/०७६		०७६/०७७		०७७/०७८					
										परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट				
																		का विरुवा उत्पादन गर्ने	
३.२	वृक्षारोपण	हेक्टर	४५	१५	२८	१६५	३१२	१४३	६४८	१५	२२५	१५	२२५	१५	२२५	६७५	साविक वडा नं. ४ मा १० हे., वडा नं. ७ मा १० हे., वडा नं. ८ मा १० हे., र वडा नं. ९ मा १५ हेक्टर क्षेत्रमा	वन कार्यालय, न.पा., ASHA, सा.व.उ.स.	सामुदायिक वन भित्रको खाली भुभागमा वृक्षारोपण गर्ने
३.३	वन क्षेत्रभित्र वन्यजन्तुको लागि शंरक्षण पोखरी निर्माण	स्थान	१२	१०					०	४	४०	४	४०	४	४०	१२०	साविक वडा नं. ४ को खारखोला, साउनेपानी, पनेराखोला, वडा नं. ७ को ढुंगेपानी, पाखापानी, भिरपानी, वडा नं. ८ मा मुखौरेपानी, जलुकेपानी, वाहुनगाउ, वडा नं. ९ मा जैतेखोला, घारीखोला, घट्टेखोला	वन कार्यालय, न.पा., ASHA, सा.व.उ.स.	वन्यजन्तुलाई पायक पर्ने स्थानमा सा.व.भित्र पोखरी निर्माण गर्ने
३.४	सामुदायिक वन गठन तथा हस्तान्तरण	हेक्टर	३	२५	२३	५३	९९	७१	२४६	३	७५	०	०	०	०	७५	साविक वडा नं. ४ मा १ वटा, वडा नं. ९ मा २ वटा	वन कार्यालय, न.पा., ASHA, सा.व.उ.स.	सामुदायिक वन गठन तथा हस्तान्तरणका लागि कार्ययोजना तथा विधान लेखन, प्रिन्टिङ, टाईपिङ, सर्भे र ईन्भेन्ट्री
३.५	दिगो वन व्यवस्थापन	हेक्टर	१०	१५	२८	१६५	३१२	१४३	६४८	५	७५	५	७५	०	०	१५०	प्रत्येक सामुदायिक वनहरूमा कार्ययोजना अनुसार दिगो वन व्यवस्थापनका क्रियाकलापहरू गर्ने	वन कार्यालय, न.पा., ASHA, सा.व.उ.स.	हागा काटछाट, पतल्याउने, एकल्याउने, भाडी सफाई

क्र.सं.	क्रियाकलाप	ईकाइ	परिमाण	प्रति ईकाइ लागत (हजारमा)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष						कूल अनुमानित बजेट (हजारमा)	स्थान / साबिकको वडा नं.	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण
										०७५/०७६		०७६/०७७		०७७/०७८					
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट				
३.६	परम्परागत सुख्खा पोखरीहरूको शंरक्षण / रिचार्ज पोखरी निर्माण	ओटा	२४	१५	२८	१६५	३१२	१४३	६४८	८	१२०	८	१२०	८	१२०	३६०	साविक वडा नं. ४ को जिम्वालडेराखाली, वडा नं. ७ मा लाखरपोखरी, काफलेनी, कारा, मैलेनी, सानावारुली, चिन्नेका डाडा, स्यानीपोखरी, पनेरापोखरी, पाथिभिरे, चिप्लेटी, माभैखाली, वडा नं. ८ मा राउटेचौर, डमचौर, लाटवुरे, पोखरी, वडा नं. ९ मा सिरपानी, पिपलनेटी, पोखरनेटा, सल्लेरी, रातामाटा, खालीको चौर, थामडाडा, घरेली	वन कार्यालय, न.पा., ASHA, सा.व.उ.स.	परम्परागत रुपमा पुरिदै गएका सुख्खा पोखरीहरू वा रिचार्ज पोखरीहरू खन्नुको साथै संरक्षण गर्ने
३.७	डहेलो नियन्त्रणका लागि सचेतना कार्यक्रम (नाटक, रेडियो, एफएम वाट सुचना प्रसारण) विद्यालयमा निबन्ध, वक्तृत्वकला प्रतियोगिता	पटक	३	२५	२८	१६५	३१२	१४३	६४८	१	२५	१	२५	१	२५	७५	वडा स्तरमा	वन कार्यालय, न.पा., ASHA, सा.व.उ.स.	सडक नाटक देखाउने र एफ एम वाट सुचना प्रसारण, विद्यालयमा कार्यक्रम
३.८	वायोत्रिकेट तथा वायोचार निर्माण सम्बन्धि तालिम	पटक	१	२५	२	८	१०	८	२८	०	०	०	०	१	२५	२५	वडा कार्यालयको भवनमा	वन कार्यालय, न.पा., ASHA, सा.व.उ.स.	साविकका प्रत्येक वडावाट ७ जनाको दरले सहभागिहरूलाई ३ दिने वायोत्रिकेट तथा वायोचार उत्पादन र तयारी तालिम उपलब्ध गराउने
३.९	खोला किनारमा वृक्षारोपण (वैश)	मि.	६०००	०।२	१	७	९	८	२५	२०००	४००	२०००	४००	२०००	४००	१२००	वनगाड खोला	वन कार्यालय, न.पा., ASHA, सा.व.उ.स.	वनगाड खोला वारीपारी प्रत्येक वर्ष १ किलोमिटरका दरले वैसका हागा वृक्षारोपण गर्ने

क्र.सं.	क्रियाकलाप	ईकाइ	परिमाण	प्रति ईकाइ लागत (हजारमा)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष						कूल अनुमानित बजेट (हजारमा)	स्थान / साबिकको वडा नं.	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण
										०७५/०७६		०७६/०७७		०७७/०७८					
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट				
३.१०	खुल्ला चरिचरण निम्नन्त्रणका लागि होर्डिङ बोर्ड निर्माण	पटक	५	१५	२८	१६५	३१२	१४३	६४८	३	४५	२	३०	०	०	७५	वडा स्तरमा	वन कार्यालय, न.पा., ASHA, सा.व.उ.स.	प्रत्येक वडामा सवैले देखिने गरि चरिचरणका निम्नन्त्रणका लागि बोर्ड राख्ने
३.११	आगलागि निम्नन्त्रणका लागि होर्डिङ बोर्ड निर्माण	पटक	४	१५	२८	१६५	३१२	१४३	६४८	०	०	२	३०	२	३०	६०	वडा स्तरमा	वन कार्यालय, न.पा., ASHA, सा.व.उ.स.	वन डढेलो निम्नन्त्रणका लागि सवैले देखिने गरि वनको छेउमा होर्डिङ बोर्ड राख्ने
३.१२	आगलागि निम्नन्त्रण सम्बन्धि तालिम तथा औजार खरिद	पटक	१	१००	१	७	९	८	२५	०	०	१	१००	०	०	१००	वडा कार्यालयको भवनमा	वन कार्यालय, न.पा., ASHA, सा.व.उ.स.	प्रत्येक वडावाट ५ जनाका दरले सहभागिहरुलाई तालिम प्रदान गरि औजार उपलब्ध गराउने तथा अग्नी निम्नन्त्रक सम्बन्धि वडा स्तरिय टोली गठन गर्ने ।
जम्मा											१३०५		१०४५		८६५	३२१५			

४ जलवायु परिवर्तन उत्पन्न प्रकोप

४.१	वाढि निम्नन्त्रणका लागि तटबन्ध निर्माण (वनगाड खोला)	घ.मि.	६००	३५	१५	३५	७५	४०	१६५	२००	७००	२००	७००	२००	७००	२१००	साविकको वडा नं. ४ र ८ मा	ASHA, सा.व.उ.स., वडा कार्यालय, जलउत्पन्न, न.पा.	तारजालीको प्रयोग गरि वाढी निम्नन्त्रणका लागि तटबन्ध निर्माण गर्ने
४.२	वाढी तथा खहरे निम्नन्त्रणका लागि तटबन्ध निर्माण	घ.मि.	६००	३५	४	२५	३६	३५	१००	२००	७००	२००	७००	२००	७००	२१००	साविक वडा नं. ८ को शेरा खोला, कोलचौर खोला, चैते खोला, खार खोला र घोघर खोलाको जोखिमपूर्ण स्थानमा	ASHA, सा.व.उ.स., वडा कार्यालय, न.पा.	तारजालीको प्रयोग गरि वाढी निम्नन्त्रणका लागि तटबन्ध निर्माण गर्ने
४.३	वाढी खहरे निम्नन्त्रणका लागि तटबन्ध निर्माण	घ.मि.	३००	३५	०	१५	३२	१६	६३	१००	३५०	१००	३५०	१००	३५०	१०५०	साविक वडा नं. ७ को साउनेपानी खोला, साकेँ खोला, भम्पानी खोला, चिन्ने खोलाको जोखिमपूर्ण स्थानमा	ASHA, सा.व.उ.स., वडा कार्यालय, न.पा.	तारजालीको प्रयोग गरि वाढी निम्नन्त्रणका लागि तटबन्ध निर्माण गर्ने

क्र.सं.	क्रियाकलाप	ईकाइ	परिमाण	प्रति ईकाइ लागत (हजारमा)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष						कूल अनुमानित बजेट (हजारमा)	स्थान / साबिकको वडा नं.	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	०७५/०७६		०७६/०७७		०७७/०७८					
										परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट				
४.४	बाढी खहरे नियन्त्रणका लागि तटबन्ध निर्माण	घ.मि.	६००	३१५	५	१४	१८	९	४६	२००	७००	२००	७००	२००	७००	२१००	साविक वडा नं. ९ को घट्टे खोला, जदैं खोला, डासी खोला, (मरले खोला, माल्ये खोला, चोरगार खोला टुलाजिउला खोला को जोखिमपूर्ण स्थानमा	ASHA, सा.व.उ.स., वडा कार्यालय, न.पा.	तारजालीको प्रयोग गरि बाढी नियन्त्रणका लागि तटबन्ध निर्माण गर्ने
४.५	वन क्षेत्रको पहिरो नियन्त्रणका लागि तारजाली तथा वायो ईन्जिनियरिंग)	स्थान	१६	१००	५	३२	६५	२७	१२९	५	५००	५	५००	६	६००	१६००	साविकको वडा नं. ४ मा दारेगैडा, हारेपाखा, रातोपहिरो, सितलनेटा, वडा नं. ७ मा पाखापानी, स्यानिपोखरी, छायाटोल, साउनेपानी, उकाला, वडा नं. ८ मा गैरागाउ, घारीमुहान, सेरा, वडा नं. ९ मा मानेटोल, माथिगाउ, रानाटोल देखि पनेलाडाड, दमाईटोल	ASHA, सा.व.उ.स., वडा कार्यालय, न.पा.	तारजालीका साथै वायोईन्जिनियरिंग प्रविधिको प्रयोग गरि जैविक पर्खाल बनाउने
४.६	प्रकोप राहत (आपतकालिन) कोषको स्थापना	पटक	१	१००	२८	१६५	३१२	१४३	६४८	०	०	१	१००	०	१००	१००	गा. पा. को वडा स्तरमा	ASHA, सा.व.उ.स., वडा कार्यालय, न.पा.	जोखिममा परेका ब्यक्तिका लागि राहत प्रदान गर्ने
	जम्मा										२९५०		३०५०		३०५०	९०५०			

५ जन स्वास्थ्य

क्र.सं.	क्रियाकलाप	ईकाइ	परिमाण	प्रति ईकाइ लागत (हजारमा)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष						कूल अनुमानित बजेट (हजारमा)	स्थान / साबिकको वडा नं.	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण	
					०७५/०७६		०७६/०७७		०७७/०७८		परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण					बजेट
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	परिमाण										
५.१	स्टेचर खरिद	ओटा	१७	१०	७	३५	६०	३०	१३२	४	४०	४	४०	९	९०	१७०	साविक वडा नं. ४ मा २ वटा, वडा नं. ७ मा ४ वटा, वडा नं. ८ मा ४ वटा र वडा नं. ९ मा ७ वटा	न.पा., वडा कार्यालय, स्वास्थ्य चौकि, ASHA	विरामीलाई अस्पतालमा ल्याउनका लागि स्ट्रेचर खरिद गर्ने	
५.२	सुत्केरीको लागि पि.एन.सि. वेड खरिद	ओटा	४	२०	३	१७	३०	१४	६४	०	०	२	४०	२	४०	८०	स्वास्थ्य चौकि	न.पा., वडा कार्यालय, स्वास्थ्य चौकि, ASHA	स्वास्थ्य चौकी लाई सहयोग गर्ने	
५.३	पोषण सम्बन्धि तालिम	पटक	४	१५	२८	१६५	३१२	१४३	६४८	२	३०	०	०	२	३०	६०	साविकका वडाहरुमा	न.पा., वडा कार्यालय, स्वास्थ्य चौकि, ASHA	दुई दिने तालिममा पञ्चिस जना १००० दिनका आमाहरुलाई सहभागी गराउने	
५.४	किशोरी प्रजनन र बालविवाह सम्बन्धि जनचेतनामुलक कार्यक्रम	पटक	४	१५	१५	२५	५०	३०	१२०	२	३०	०	०	२	३०	६०	साविकका वडाहरुमा	न.पा., वडा कार्यालय, स्वास्थ्य चौकि, ASHA	विद्यालय स्तरमा किशोर किशोरीहरुलाई बाल विवाह र प्रजनन सम्बन्धि तालिम तथा छलफल गर्ने	
५.५	पानीको शुद्धिकरण सम्बन्धि तालिम	पटक	४	१५	२८	१६५	३१२	१४३	६४८	२	३०	०	०	२	३०	६०	साविकका वडाहरुमा	न.पा., वडा कार्यालय, स्वास्थ्य चौकि, ASHA	पानीको शुद्धिकरणका लागि तालिम तथा प्रविधिमा सहयोग	
५.६	वडा स्तरमा प्राथमिक उपचार केन्द्र स्थापना (First Aid KIT, अति आवश्यक औषधि सहित)	ओटा	४	२०	२८	१६५	३१२	१४३	६४८	२	४०	२	४०	०	०	८०	साविकका वडाहरुमा	न.पा., वडा कार्यालय, स्वास्थ्य चौकि, ASHA	५ वटै वडामा सामान्य प्राथमिक उपचारका लागी महिला स्वयमसेविका मार्फत कार्य सञ्चालन गर्ने	
५.७	विद्यालयमा स्वच्छ खानेपानीको लागि फिल्टर खरिद	ओटा	५	२	०	०	०	०	०	०	०	०	५	१०	१०	साविकका प्रत्येक वडाका विद्यालयहरुमा	न.पा., वडा कार्यालय, स्वास्थ्य चौकि, ASHA	विद्यार्थीहरुलाई स्वच्छ पिउने पानीको लागि फिल्टर गरिद गर्ने		
	जम्मा										१७०		१२०		२३०	५२०				

६ भौतिक पूर्वाधार
६.१ सिचाई कुलो निर्माण तथा मर्मत (पक्क बनाउने)

क्र.सं.	क्रियाकलाप	ईकाइ	परिमाण	प्रति ईकाइ लागत (हजारमा)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष						कूल अनुमानित बजेट (हजारमा)	स्थान / साविकको वडा नं.	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	०७५/०७६		०७६/०७७		०७७/०७८					
										परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट				
६.१.१	शंखपिपल सिंचाइ कुलो स्तर उन्नती	RM	४००	११४	१	८	२५	८	४२	४००	५६०	०	०	०	०	५६०	साविकको वडा नं. ४	सिंचाई कार्यालय, न.पा., वडा कार्यालय, ASHA	पानी चुहावट हुने ठाउमा पक्की गर्ने
६.१.२	काल्ने सिंचाइकुलो स्तर उन्नती	RM	२५०	११४	०	५	८	३	१६	०	०	२५०	३५०	०	०	३५०	साविकको वडा नं. ४	सिंचाई कार्यालय, न.पा., वडा कार्यालय, ASHA	पानी चुहावट हुने ठाउमा पक्की गर्ने
६.१.३	माथिल्लो काप्री तिनु सिंचाई कुलो स्तर उन्नती	RM	३००	११४	०	७	१९	४	३०	०	०	०	०	३००	४२०	४२०	साविकको वडा नं. ४	सिंचाई कार्यालय, न.पा., वडा कार्यालय, ASHA	पानी चुहावट हुने ठाउमा पक्की गर्ने
६.१.४	डासिखोला सिंचाई कुलो स्तर उन्नती	RM	२५०	११४	०	७	८	१	१६	२५०	३५०	०	०	०	०	३५०	साविकको वडा नं. ७	सिंचाई कार्यालय, न.पा., वडा कार्यालय, ASHA	पानी चुहावट हुने ठाउमा पक्की गर्ने
६.१.५	जोगिनीगारे सिंचाई कुलो स्तर उन्नती	RM	२००	११४	०	३	३	३	९	०	०	२००	२८०	०	०	२८०	साविकको वडा नं. ७	सिंचाई कार्यालय, न.पा., वडा कार्यालय, ASHA	पानी चुहावट हुने ठाउमा पक्की गर्ने
६.१.६	कर्जेनी सिंचाई कुलो स्तर उन्नती	RM	२५०	११४	०	२	५	३	१०	०	०	०	०	२५०	३५०	३५०	साविकको वडा नं. ७	सिंचाई कार्यालय, न.पा., वडा कार्यालय, ASHA	पानी चुहावट हुने ठाउमा पक्की गर्ने
६.१.७	माथिल्लो स्यानसोती सिंचाई कुलो स्तर उन्नती (तल्लो)	RM	५००	११४	५	३८	११२	४५	२००	५००	७००	०	०	०	०	७००	साविकको वडा नं. ८	सिंचाई कार्यालय, न.पा., वडा कार्यालय, ASHA	पानी चुहावट हुने ठाउमा पक्की गर्ने
६.१.८	लोर्याम सिंचाई कुलो स्तर उन्नती (माथिल्लो)	RM	४००	११४	३	२२	६०	१५	१००	०	०	४००	५६०	०	०	५६०	साविकको वडा नं. ८	सिंचाई कार्यालय, न.पा., वडा कार्यालय, ASHA	पानी चुहावट हुने ठाउमा पक्की गर्ने
६.१.९	माभककुलो सिंचाई कुलो स्तर उन्नती	RM	४००	११४	४	३५	७६	३५	१५०	०	०	०	०	४००	५६०	५६०	साविकको वडा नं. ८	सिंचाई कार्यालय, न.पा., वडा कार्यालय, ASHA	पानी चुहावट हुने ठाउमा पक्की गर्ने
६.१.१०	ढाँर मिरा, शेरा नाँथेखोला सिंचाई कुलो स्तर उन्नती	RM	४००	११४	५	४०	८०	३०	१५५	०	०	०	०	४००	५६०	५६०	साविकको वडा नं. ८	सिंचाई कार्यालय, न.पा., वडा कार्यालय, ASHA	पानी चुहावट हुने ठाउमा पक्की गर्ने

क्र.सं.	क्रियाकलाप	ईकाइ	परिमाण	प्रति ईकाइ लागत (हजारमा)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष						कूल अनुमानित बजेट (हजारमा)	स्थान / साबिकको वडा नं.	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	०७५/०७६		०७६/०७७		०७७/०७८					
										परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट				
६.१.१	लयाटा चुगेआली सिंचाई कुलो स्तरउन्नती	RM	४००	११४	२०	३२	३०	१८	१००	४००	५६०	०	०	०	०	५६०	साविकको वडा नं. ९	सिंचाई कार्यालय, न.पा., वडा कार्यालय, ASHA	पानी चुहावट हुने ठाउमा पक्की गर्ने
६.१.१	माल्ये राताटाकुरा सिंचाई कुलो स्तरउन्नती	RM	३००	११४	३	७	१२	५	२७	०	०	३००	४२०	०	०	४२०	साविकको वडा नं. ९	सिंचाई कार्यालय, न.पा., वडा कार्यालय, ASHA	पानी चुहावट हुने ठाउमा पक्की गर्ने
६.१.१	स्याला सिंचाई कुलो स्तरउन्नती	RM	२५०	११४	२	२	५	१	१०	०	०	०	०	२५०	३५०	३५०	साविकको वडा नं. ९	सिंचाई कार्यालय, न.पा., वडा कार्यालय, ASHA	पानी चुहावट हुने ठाउमा पक्की गर्ने
६.१.१	चुकेआली सिंचाई कुलो स्तरउन्नती	RM	२५०	११४	०	३	५	२	१०	२५०	३५०	०	०	०	०	३५०	साविकको वडा नं. ९	सिंचाई कार्यालय, न.पा., वडा कार्यालय, ASHA	पानी चुहावट हुने ठाउमा पक्की गर्ने
६.१.१	वागखोला सिंचाईकुलो स्तरउन्नती	RM	२५०	११४	१	४	४	२	११	०	०	२५०	३५०	०	०	३५०	साविकको वडा नं. ९	सिंचाई कार्यालय, न.पा., वडा कार्यालय, ASHA	पानी चुहावट हुने ठाउमा पक्की गर्ने
६.१.१	चोरगार सिंचाईकुलो स्तरउन्नती	RM	३००	११४	३	५	९	५	२२	०	०	०	०	३००	४२०	४२०	साविकको वडा नं. ९	सिंचाई कार्यालय, न.पा., वडा कार्यालय, ASHA	पानी चुहावट हुने ठाउमा पक्की गर्ने
६.१.१	नैयाटा सिंचाईकुलो स्तरउन्नती	RM	३००	११४	५	१५	१०	८	३८	०	०	०	०	३००	४२०	४२०	साविकको वडा नं. ९	सिंचाई कार्यालय, न.पा., वडा कार्यालय, ASHA	पानी चुहावट हुने ठाउमा पक्की गर्ने
६.१.१	रोल कराखेत-चोरमारे सिंचाईकुलो स्तरउन्नती	RM	३००	११४	१	६	८	५	२०	०	०	३००	४२०	०	०	४२०	साविकको वडा नं. ९	सिंचाई कार्यालय, न.पा., वडा कार्यालय, ASHA	पानी चुहावट हुने ठाउमा पक्की गर्ने
६.२ पक्की पुल (RCC) निर्माण																			
६.२.१	ढारैखेत पक्की पुल निर्माण	M	१५	२५	३	५	९	५	२२	१५	३७५	०	०	०	०	३७५	साविकको वडा नं. ४, ढारै खेत	न.पा., वडा कार्यालय, ASHA	वर्षातको समयमा पानी ल्याउनको लागि
६.२.२	लहरेपिपल पक्की पुल निर्माण	M	२०	२५	३	५	९	५	२२	०	०	२०	५००	०	०	५००	लहरेपिपल	न.पा., वडा कार्यालय, ASHA	वर्षातको समयमा विद्यालय जाने विद्यार्थीहरुको लागि पक्की

क्र.सं.	क्रियाकलाप	ईकाइ	परिमाण	प्रति ईकाइ लागत (हजारमा)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष						कूल अनुमानित बजेट (हजारमा)	स्थान / साविकको वडा नं.	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण	
					०७५/०७६		०७६/०७७		०७७/०७८		परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण					बजेट
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	परिमाण										
																			पुल बनाउने	
६.२.३	बस्नेउरा पक्की पुल निर्माण	M	१५	२५	३	५	९	५	२२	०	०	०	०	१५	३७५	३७५	बस्नेउरा	न.पा., वडा कार्यालय, ASHA	वर्षातिको समयमा विद्यालय जाने विद्यार्थीहरूको लागि पक्की पुल बनाउने	
६.२.४	लाखर देखि स्वीकोट नेटा वजार जाने वाटोमा पक्की पुल निर्माण	M	१२	२५	३	५	९	५	२२	०	०	०	०	१२	३००	३००	साविकको वडा नं. ७	न.पा., वडा कार्यालय, ASHA	वर्षातिको समयमा विद्यालय जाने विद्यार्थीहरूको लागि पक्की पुल बनाउने	
	जम्मा																			

७ जलवायु परिवर्तन सचेतना अभिवृद्धि, क्षमता विकास तथा लैंगिक तथा सामाजिक समाबेसीकरण

७.१	जलवायु परिवर्तन ज्ञान केन्द्र स्थापना (वडा स्तरिय)	ओटा	१	५०	२८	१६५	३१२	१४३	६४८	०	०	१	५०	०	०	५०	वडा कार्यालयको भवनमा	न.पा., वडा कार्यालय, ASHA	सवै टोलका समुदायलाई जलवायु परिवर्तन सम्बन्धि सुचना प्रवाह गर्ने उद्देश्यले वडा कार्यालयको भवनमा सुचना केन्द्र स्थापना गर्ने
७.२	तल्लो तटिय र माथिल्लो तटिय क्षेत्र विचको अन्तर सम्बन्धि सचेतनाका लागि होडिड बोर्ड निर्माण	ओटा	५	१०	२८	१६५	३१२	१४३	६४८	५	५०	०	०	०	५०	साविकका वडाहरू १,२,३,४ र ५	न.पा., वडा कार्यालय, ASHA	प्रत्येक वडामा १ वटा होडिड बोर्ड	
७.३	लापा कार्यान्वयन का लागी अभिमुखीकरण गोष्ठी	पटक	१	१०					०	१	१०	०	०	०	१०	वडा स्तरमा	न.पा., वडा कार्यालय, ASHA	१ दिने अभिमुखीकरण गोष्ठी (वडाका निर्वाचित जन प्रतिनिधिहरु, वडामा कार्यरत सरोकारवाला संघ संस्था, राजनितिक दल)	

क्र.सं.	क्रियाकलाप	ईकाइ	परिमाण	प्रति ईकाइ लागत (हजारमा)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष						कूल अनुमानित बजेट (हजारमा)	स्थान / साबिकको वडा नं.	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	०७५/०७६		०७६/०७७		०७७/०७८					
										परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट				
७.४	विपन्न महिलाहरुलाई वैकल्पिक आयमुलक क्रियाकलाप (होजेरी)	पटक	१	१००	०	५	५	१०	२०	१	१००	०	०		०	१००	वडा स्तरमा	न.पा., वडा कार्यालय, ASHA	उनका विभिन्न सामागिहरु वनाउने सम्बन्धि १५ दिने तालिम
७.५	विपन्न महिलाहरुलाई वैकल्पिक आयमुलक क्रियाकलापका लागि मुढा वनाउने तालिम	पटक	१	१००	०	६	८	११	२५	०	०	१	१००	०	०	१००	वडा स्तरमा	न.पा., वडा कार्यालय, ASHA	बासका मुढा, टोकरी लगायतका सजावट सामाग्री वनाउने सम्बन्धि १५ दिने तालिम
७.६	अवलोकन भ्रमण (अनुकूलनका प्रयासहरु भएको ठाउमा)	पटक	१	२००	६	१०	७	७	३०	०	०	०	०	१	२००	२००	वडा स्तरीय	न.पा., वडा कार्यालय, ASHA	निर्वाचित जनप्रतिनिधि, राजनैतिक दल र अगुवा कृषक गरि ३० जना
७.७	महिला तथा बन्चित बर्गलाई लैगिक तथा सामाजिक समावेशीकरण सम्बन्धि तालिम	पटक	१	२०	०	६	९	१०	२५	१	२०	०	०	०	०	२०	वडा स्तरमा	न.पा., वडा कार्यालय, ASHA	२ दिने तालिम, वडाबाट ५ जनाका दरले, आमा समुह, कृषि सहकारीहरु, सचेतना केन्द्र र वन समुहका प्रतिनिधीहरु
७.८	संकटासन्न घरधुरीहरुको जिविकोपार्जनमा सुधारका लागि आरन सुधारमा सहयोग	ओटा	१९	२०	०	०	०	१९	१९	६	१२०	६	१२०	७	१४०	३८०	साविक वडा नं. ४ मा २, वडा नं. ७ मा २, वडा नं. ८ मा ५, वडा नं. ९ मा १० वटा	न.पा., वडा कार्यालय, ASHA	विपन्न व्यक्तिहरु छनौट गरी आरनको लागि टहरा र औजार खरिदमा सहयोग
	जम्मा										३००		२७०		३४०	९१०			
८ योजना अनुगमन , मूल्यांकन तथा संस्थागत विकास																			
८.१	वार्षिक योजना तर्जुमा गोष्ठी	ओटा	३	१५						१	१५	१	१५	१	१५	४५	वडा स्तरमा	न.पा., वडा कार्यालय, ASHA	१ दिने योजना तर्जुमा गोष्ठी (वडाका निर्वाचित जन प्रतिनिधिहरु, राजनितिक दल ,वडामा कार्यरत सरोकारवाला संघ संस्था)

क्र.सं.	क्रियाकलाप	ईकाइ	परिमाण	प्रति ईकाइ लागत (हजारमा)	लाभान्वित वर्ग					आर्थिक वर्ष						कूल अनुमानित बजेट (हजारमा)	स्थान / साबिकको वडा नं.	सहकार्य, समन्वय र जिम्मेवार निकाय	क्रियाकलापको विवरण	
					०७५/०७६		०७६/०७७		०७७/०७८		परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण					बजेट
					V1	V2	V3	V4	जम्मा	परिमाण										
८.२	सरोकारवालाहरुबाट संयुक्त अनुगमन तथा मूल्यांकन	ओटा	३	१०							१	१०	१	१०	१	१०	३०	कार्यक्रम संचालन भएका स्थानहरुमा	न.पा., वडा कार्यालय, ASHA	वार्षिक रुपमा (वडाका निर्वाचित जन प्रतिनिधिहरु, राजनितिक दल ,वडामा कार्यरत सरोकारवाला संघ संस्था)
८.३	चौमासिक समिक्षा गोष्ठी	पटक	९	१०							३	३०	३	३०	३	३०	९०	वडा स्तरमा	न.पा., वडा कार्यालय, ASHA	वडाका निर्वाचित जन प्रतिनिधिहरु, राजनितिक दल ,वडामा कार्यरत सरोकारवाला संघ संस्था
८.४	वडा कार्यालयको संस्थागत विकास	पटक	१	७५							१	७५	०	०	०	०	७५	वडा स्तरमा	न.पा., वडा कार्यालय, ASHA	कम्प्युटर, प्रिन्टर, लगायत आवश्यक फर्निचर खरीद गरी वडा कार्यालयको संस्थागत विकास गर्ने
	जम्मा											१३०		५५		५५	२४०			
	कुल जम्मा											१६५६६१४	०	१७७७७४	०	१७१७८१४	५१५२२१२			

३.७ संस्थागत नक्शांकन तथा सेवा प्रदायक संस्था विश्लेषण

योजना तयार गरिसकेपछि अनुकूलन योजनाका प्राथमिकतालाई स्थानीय स्तरमा आर्थिक तथा प्राविधिक रुपमा सहयोग पुऱ्याउन सक्ने निकायहरुको पहिचान एवं ती निकायहरुबाट उपलब्ध हुने सेवाहरुको समेत विश्लेषण गरिएको थियो । यसरी जलवायु परिवर्तनका सवालमा आर्थिक, प्राविधिकको साथै सहजीकरण सहयोग पुऱ्याउन सक्ने सरकारी निकायहरुमा जिल्ला समन्वय समितिको कार्यालय, नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, कृषि विकास कार्यालय, भू-संरक्षण कार्यालय, वन कार्यालय, स्वास्थ्य कार्यालय, सिंचाई कार्यालय, महिला बालबालिका कार्यालय, सुरक्षा निकाय, टेलिकम, सा.व.उ.स.हरु, , पशुसेवा कार्यालय, गैर सरकारी संस्था तथा आयोजनाहरुमा : दलित विकास समाज, शारदा , पार्ड नेपाल, उच्च मूल्य श्रृंखला कृषि वस्तु उत्पादन आयोजना, रुपान्तरण नेपाल, आशा तथा समुदायमा आधारित संघ संस्थाहरुमा कृषि सहकारी संस्था, सा.व.उ.स., आमा समूह, क्लब आदि रहेका छन् । संस्थागत नक्शा अनुसार नगरपालिकामा हुने जलवायु परिवर्तन सम्बन्धि हरेक क्रियाकलापहरु वडा कार्यालय र नगरपालिकासँगको समन्वय र सहकार्यमा हुने हुँदा वडा कार्यालय र न.पा. संग धेरै राम्रो र नजिकको सम्बन्ध रहने देखिन्छ ।

चित्र १९. संस्थागत नक्शांकन

तालिका १७. संस्थागत विश्लेषण

सेवाप्रदायक संस्था र ठेगाना	सेवा लिने विषय	सेवा लिन गरिने प्रक्रिया
वडा कार्यालय	समन्वय र सहकार्य, सल्लाह र सुझाव, सिफारिस	निवेदन तथा योजना प्रस्तुत
नगरपालिकाको कार्यालय	आर्थिक सहयोग, समन्वय र सहकार्य, सल्लाह र सुझाव, सिफारिस	योजना तर्जुमामा आमन्त्रण, निवेदन तथा योजना प्रस्तुत
जि.स.स.को कार्यालय	आर्थिक सहयोग र सहकार्य	योजना प्रस्तुत, निवेदन
शिक्षा कार्यालय	विद्यालय निर्माण तथा मर्मत, छात्रवृत्ति, विद्यालयका लागि आवश्यक सामग्रीहरु, शिक्षकहरुका लागि तालिम	योजना प्रस्तुत, वि.व्य.स.को निर्णय र निवेदन
खानेपानी कार्यालय	खानेपानीको लागि आवश्यक प्राविधिक सहयोग, पाईप, टंकी, धारा निर्माणका सामग्री सहयोग, चर्पी निर्माणका लागि प्यान सेट, सिमेन्ट, सरिया, पाईप सहयोग	योजना प्रस्तुत, उपभोक्ता समिति गठन गरी निवेदन पेश, सम्पर्क र समन्वय
वन कार्यालय	सा.व.उ.स. गठन र दर्ता, वन व्यवस्थापन सम्बन्धी तालिम र प्राविधिक सहयोग, गैर काष्ठ वन पैदावार सम्बन्धी तालिम र प्राविधिक सहयोग, आयआर्जनका क्रियाकलापहरुका लागि आर्थिक सहयोग	सावउसको बार्षिक योजना पेश, सावउसको निर्णय र निवेदन पेश, सम्पर्क र समन्वय
सा.व.उ.स.	कृषकहरुलाई आवश्यक काठ, घाँस, दाउरा उपलब्ध गराउने तथा विपन्नहरुलाई आय आर्जनका लागि सहयोग गर्ने	निवेदन
कृषि विकास कार्यालय	कृषि सम्बन्धी प्राविधिक सहयोग, बीउविजन, कृषि सम्बन्धी तालिम, कृषक समूह गठन र सबलीकरण	योजना प्रस्तुत, कृषक समूहको निवेदन
स्वास्थ्य कार्यालय	उपस्वास्थ्य चौकी स्थापना र स्तर वृद्धि, स्वास्थ्य शिविर, गाउँघर क्लिनिकको स्तर वृद्धि,	सम्पर्क, समन्वय, निवेदन
सिंचाई कार्यालय	कुलो, नहर निर्माण, पाईप सहयोग,	योजना प्रस्तुत, निवेदन, सम्पर्क, समन्वय
महिला तथा बालबालिका कार्यालय	अपाङ्ग परिचय पत्र तथा राहत, महिला सशक्तिकरणका लागि तालिम, समूह गठन, आयआर्जन सम्बन्धी कार्यक्रमहरु	सम्पर्क समन्वय, निवेदन
सुरक्षा निकाय	राहत तथा तथा उद्धारको सहयोग, सुरक्षा	उद्धारको लागि अनुरोध निवेदन
पशु सेवा कार्यालय	पशुमा लागेको रोगको बारे जानकारी तथा प्रशिक्षण, समूह गठन र सबलीकरण	निवेदन
भू-संरक्षण कार्यालय	तारजाली, मुहान संरक्षण	निवेदन, सम्पर्क, समन्वय
जल उत्पन्न प्रकोप	तारजाली, तटबन्ध निर्माण	निवेदन, सम्पर्क, समन्वय
ASHA	स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजन तयारी तथा कार्यान्वयनमा आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग	लामा समूह निर्माण, निवेदन, सम्पर्क, समन्वय

३.८ योजना प्रक्रियामा स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना समायोजन

यस स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनालाई विकास र विषयगत योजनाका साथै स्थानीय स्तरमा सेवा प्रदान गर्ने निजी तथा गैर सरकारी संस्थाहरूको योजना प्रक्रियामा पनि समायोजन गर्दै लैजानका लागि बस्ति स्तरमा/साविकका वडा स्तरमा वडा नागरिक मञ्च, हालको वडा स्तरमा वडा स्तरीय योजना प्राथमिकरण बैठक छलफल गरिने छ । त्यसै गरी नगरपालिका स्तरमा बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समिति हुँदै नगरपालिकाको बैठकबाट नगर सभालाई सिफारिस गरी नगर सभाबाट अनुमोद गरिने छ । यसका साथै यस वडाभित्र कार्यरत विभिन्न सरकारी तथा गैरसरकारी संस्थाहरूको योजनाहरूमा पनि यस स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनालाई समायोजन गरिँदै लगिने छ । त्यसै गरी यस वडाबाट तयार हुने आवधिक योजनामा पनि यस स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनालाई उच्च प्राथमिकताका साथ समायोजन गरिनेछ भने केन्द्रिय स्तरमा नेपाल सरकार वन तथा वातावरण मन्त्रालय अन्तर्गत राष्ट्रिय योजना आयोगबाट तयार गरिने रातो किताब मार्फतको राष्ट्रिय विकास योजनामा पनि यस स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनालाई समायोजन गरिनेछ ।

३.९ स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको कार्यान्वयन

यस स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको सफल कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्यांकनको लागि समन्वयात्मक भूमिकाको लागि वडा कार्यलय सदैव क्रियाशिल रहनेछ ।

यस स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना कार्यान्वयनको लागि वडा अध्यक्ष को अध्यक्षता बहुसरोकारवाला समिति गठन गर्न सकिनेछ । सो समितिको मातहतमा यस स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाका योजनाहरू सेवा प्रदायक संस्था तथा निकायहरू, विषयगत कार्यालयहरू र सोभै समुदायमा स्थापित भई क्रियाशिल रहेका विद्यमान समूह, संस्था, क्लव तथा उपभोक्ता समितिहरू मार्फत कार्यान्वयन गरिनेछ । यस योजनामा अन्य सरोकारवाला निकायहरूको सहयोग पनि आवश्यक पर्ने हुनाले सो कार्यक्रमहरूका लागि सरोकारवाला निकायको वार्षिक योजनामा समावेश गर्नका लागि जिल्ला समन्वयन समिति तथा नगरपालिका मार्फत पहल गरिनेछ । विस्तृत कार्यान्वयनको लागि सम्बन्धित व्यक्ति, संस्था निकायहरूसँग समन्वय र सहकार्य गरी वाट्य श्रोतहरूको समेत पहिचान र परिचालन गरिनेछ ।

योजना कार्यान्वयन गरिनु पूर्व कार्यान्वयनका लागि आवश्यक विस्तृत वजेट सम्बन्धित उपभोक्ता समिति, समूह र क्लवहरूसँगको सहमतिमा तयार गरिनेछ र सोही अनुरूप सम्बन्धित निकायहरूसँग सम्झौता गरी कार्यान्वयन गरिनेछ । उक्त कार्यान्वयन गर्ने समूहहरूले कार्यक्रम कार्यान्वयन पूर्व सम्बन्धित लाभान्वित वर्ग समक्ष विस्तृत योजना तथा वजेट विवरण प्रस्तुत गर्नु पर्नेछ । कार्यक्रम संचालनको क्रममा आयव्ययको विवरण तथा सम्बन्धित अभिलेखहरू पारदर्शी रूपमा राख्नु पर्नेछ ।

कार्यक्रम संचालनको क्रममा कार्यक्रम गुणस्तरीय तथा उद्देश्यमूलक बनाउन सम्बन्धित लाभान्वित वर्ग तथा सम्बन्धित सरोकारवाला संस्थाहरूको सुझावलाई सम्बोधन गरिनेछ । साथै नगरपालिकाको कार्यालय, वडा कार्यालय र सम्बन्धित समूहबाट स्व:अनुगमन मूल्यांकन गरिनुका साथै सहयोगी निकायहरूसँग संयुक्त रूपमा समेत कार्यक्रमको नियमित अनुगमन तथा मूल्यांकन गरिनेछ । कार्यक्रम सम्पादन पश्चात सम्बन्धित क्रियाकलापको सार्वजनिक लेखा परिक्षण गरिने छ ।

३.१० स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको प्रगति समिक्षा, अनुगमन तथा मूल्यांकन

वडा तहमा स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना कार्यान्वयनको प्रगति र परिणाम सम्बन्धी सूचना तथा प्रमाणहरूको संकलन र मूल्यांकन गर्न वडा अध्यक्षका अध्यक्षता गठित बहुसरोकारवाला समितिलाई नै परिचालन गरिनेछ । अनुकूलन कार्यक्रमहरूको कार्यान्वयनमा भएको प्रगतिहरूको समिक्षा नियमित रूपमा गरिनेछ । यसका लागि

वार्षिक योजना तर्जुमा गोष्ठी र समिक्षा गोष्ठी सबै सरोकारवालाहरूको सहभागितामा संचालन गरिनेछ । समितिबाट कार्यक्रमको गुणस्तर सुनिश्चित गर्न स्थलगत अनुगमन समेत गरिनेछ । समिक्षा गोष्ठी एवं स्थलगत अनुगमनबाट लापा कार्यान्वयनमा प्राप्त भएका प्रतिफल मूल्यांकन गरि सिकाईहरूको आदान प्रदान गरिनेछ । यसै गरी समय-समयमा जिल्ला स्तरमा रहेका सयन्त्रहरूबाट पनि संयुक्त अनुगमन गरी प्राविधिक स्तरको पृष्ठपोषण वडालाई प्राप्त हुनेछ । यसका अतिरिक्त अनुकूलन योजना कार्यान्वयन र अनुगमनबाट आएका नतिजा, प्रगति र उपलब्धीहरू जिल्ला र नगरपालिकामा हुने विभिन्न फोरमहरूमा प्रस्तुत गरी पृष्ठपोषण लिईनेछ । यसबाट लापा कार्यान्वयनको प्रभावकारिता अभिवृद्धि गर्न सहयोग पुग्नेछ । यसरी नै लापा कार्यान्वयनबाट प्राप्त उपलब्धी र नतिजाहरूको प्रगति विवरण र घटनाको विस्तृत अध्ययन गरी प्रकाशन तथा प्रसारण गरिनेछ । समय-समयमा केन्द्रिय तथा क्षेत्रीय अनुगमन समितिहरूबाट अनुगमन तथा मूल्यांकन गरिनेछ ।

समुदाय तहमा सहभागितात्मक स्वःअनुगमन पद्धतिलाई प्राथमिकता दिईनेछ । यसका लागि उपभोक्ता समूह तथा समितिहरूले कार्यक्रमको शुरुवातमा र सपन्न भए पश्चात सार्वजनिक लेखा परिक्षण गर्नेछन् । लापा कार्यान्वयन पश्चात लापा तयारीको क्रममा प्रयोग गरिएका विभिन्न सहभागितामूलक विधिहरूको प्रयोग गरी पुनः वडा स्तरमा घरघुरीहरूको जलवायु परिवर्तन सम्बेदनशिल सम्पन्नता स्तरको लेखाजोखा गरी तुलानात्मक अध्ययन गरिनेछ । यसबाट समुदाय स्वयंले संकटासन्नताको अवस्था विश्लेषण गर्न सक्नेछन् ।

गरी तुलानात्मक अध्ययन गरिनेछ । यसबाट समुदाय स्वयंले संकटासन्नताको अवस्था विश्लेषण गर्न सक्नेछन् ।

तालिका १८. अनुगमन योजना

अनुगमनका तहहरू	किन	कसले	कहिले	कसरी
समुदाय तहका अनुगमन (क्रियाकलापहरूको तहमा)	<ul style="list-style-type: none"> पारदर्शीता र अपनत्व कायम गर्न । अनुकूलन कार्यहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्न । 	<ul style="list-style-type: none"> समुदाय स्तरिय अनुगमन तथा मूल्यांकन समिति 	<ul style="list-style-type: none"> कार्यक्रम संचालन पूर्व, संचालनको क्रममा र सम्पन्न भएको १ महिना भित्र (हरेक कार्यक्रममा) 	सार्वजनिक लेखा परिक्षण, स्वःअनुगमन तथा मूल्यांकन, होर्डिंग बोर्ड माफत ।
वडा/नगरपालिका तहका अनुगमन (प्रक्रिया र प्रगतिहरू तहमा)	<ul style="list-style-type: none"> कार्यक्रमको गुणस्तर कायम गर्न । योजना र प्रगतिका लेखाजोखा गर्न । कार्यक्रमको प्रभावकारिता वृद्धि गर्दै समयमा सम्पन्न गर्न । 	<ul style="list-style-type: none"> वडा स्तरिय अनुगमन तथा मूल्यांकन समिति नगरपालिका स्तरिय अनुगमन तथा मूल्यांकन समिति 	<ul style="list-style-type: none"> अर्धवार्षिक रूपमा (पौष र असारमा) चौमासिक चौमासिक नियमित वार्षिक 	<ul style="list-style-type: none"> समिक्षा तथा योजना तर्जुमा बैठक तथा गोष्ठी फिल्ड अनुगमन भ्रमण । संकटासन्न वर्गहरूसंग अन्तरक्रिया । फोटो तथा घटना अध्ययनको संकलन । वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन ।
जिल्ला तहका अनुगमन (नतिजाहरू र उपलब्धी तहमा)	<ul style="list-style-type: none"> लापाका उपलब्धीहरू र नतिजाहरू सुनिश्चित गर्न । राम्रा अभ्यासहरूको अनुशरण, थप विस्तार र मूल प्रवाहीकरण गर्न । 	<ul style="list-style-type: none"> जिल्ला समन्वय समिति, सहयोगी संस्थाहरू । 	<ul style="list-style-type: none"> अर्धवार्षिक अर्धवार्षिक वार्षिक २ वर्षमा वार्षिक 	<ul style="list-style-type: none"> सयुक्त अनुगमन । समिक्षा तथा सेयरिङ्ग गोष्ठी तथा बैठक । घटना अध्ययनको संगालो प्रकाशन । सहभागितामूलक संकटासन्नता विश्लेषण । प्रगति प्रतिवेदन प्रकाशन।

सन्दर्भ सामाग्री:

- राष्ट्रिय जलवायु परिवर्तन नीति २०६७
- राष्ट्रिय अनुकूलन कार्ययोजना (नापा) २०६७
- स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना संरचना (लापा फ्रेमवर्क) २०६७
- जिल्ला वस्तुगत विवरण, सल्यान २०७२
- सुदृढ लापा मार्गदर्शन, ASHA २०७३

अनुसूचीहरू

अनुसूची १. स्थानीय अनुकूलन योजना तयारी गोष्ठी (३ दिने)का सहभागीहरू

सि.न.	सहभागीको नाम	कार्यालय/आबद्ध संस्थाको नाम	पद	लिंग	जातजाति
१	कमल वि.क.	बनगाड कुपिण्डे नगरपालिका - ५	वडा अध्यक्ष	पुरुष	दलित
२	विन्दु सुनार	बनगाड कुपिण्डे नगरपालिका - ५	का.सदस्य	महिला	दलित
३	गोप बहादुर कामी	बनगाड कुपिण्डे नगरपालिका - ५	सदस्य	पुरुष	दलित
४	कल्पना राना	बनगाड कुपिण्डे नगरपालिका - ५	सदस्य	महिला	बा/क्षे/ठ
५	कुल बहादुर खत्री	बनगाड कुपिण्डे नगरपालिका - ५	सदस्य	पुरुष	बा/क्षे/ठ
६	देविलाल विष्ट	ने.क.पा.एमाले	प्रतिनिधी	पुरुष	बा/क्षे/ठ
७	डिल बहादुर राना	नेपाली कांग्रेस	प्रतिनिधी	पुरुष	बा/क्षे/ठ
८	कृति व. राना	माओवादी केन्द्र	प्रतिनिधी	पुरुष	बा/क्षे/ठ
९	हिरालाल राना	शरस्वती आधारभुत विद्यालय -७	शिक्षक	पुरुष	बा/क्षे/ठ
१०	घन बहादुर राना	भगवती आधारभुत विद्यालय -९	शिक्षक	पुरुष	बा/क्षे/ठ
११	खिम बहादुर चन्द	पशु सेवा कार्यालय	ना.प्रा.स.	पुरुष	बा/क्षे/ठ
१२	कलिभान बोहरा	कृषि सेवा केन्द्र	ना.प्रा.स.	पुरुष	बा/क्षे/ठ
१३	कालु सिं. राना	भगवती आधारभुत विद्यालय -९	वि.व्य.स.अध्यक्ष	पुरुष	बा/क्षे/ठ
१४	छविलाल रावत	शेरा सा.व.उ.स.	सदस्य	पुरुष	बा/क्षे/ठ
१५	डिल्ली राज बुढा	रातामाटा क.व.उ.स.	सचिव	पुरुष	बा/क्षे/ठ
१६	विर व. खत्री	भट्टेनी सा.व.उ.स.	सदस्य	पुरुष	बा/क्षे/ठ
१७	मोहन शाह	कालिका सा.व.उ.स.	सदस्य	पुरुष	बा/क्षे/ठ
१८	ढोले खत्री	भट्टेनी सा.व.उ.स.	अध्यक्ष	पुरुष	बा/क्षे/ठ
१९	लिला राना	साविक वडा नं. ७		महिला	बा/क्षे/ठ
२०	लालमती सुनार	स्वास्थ्य आमा समुह	सदस्य	महिला	दलित
२१	खिमा राना	साविक वडा नं. ७		महिला	बा/क्षे/ठ
२२	भिमा विष्ट	स्वास्थ्य आमा समुह	अध्यक्ष	महिला	बा/क्षे/ठ
२३	माघी वादी	पोखरीकाल्ना क.व.उ.स.	कोषाध्यक्ष	महिला	दलित
२४	हिमसरा खत्री	चेतना सहकारी समुह	उपाध्यक्ष	महिला	बा/क्षे/ठ
२५	कल्पना राना	स्वास्थ्य आमा समुह	अध्यक्ष	महिला	बा/क्षे/ठ
२६	डोटी रावत	वातावरण समुह	सदस्य	महिला	बा/क्षे/ठ
२७	शारदा शाह	स्वास्थ्य आमा समुह	सदस्य	महिला	बा/क्षे/ठ
२८	शुसिल वि.क.	वडा कार्यालय	स.ले.पा.	पुरुष	दलित
२९	टेक बहादुर वि.क.	शिद्वार्थ कृषि समुह	अध्यक्ष	पुरुष	दलित
३०	नारायण जित राना	वडा कार्यालय	प्राविधिक	पुरुष	बा/क्षे/ठ
३१	गणेश सिं. भण्डारी	बाभकोट स्वास्थ्य चौकि	हेल्थ असिसटेन्ट	पुरुष	बा/क्षे/ठ
३२	केदार विष्ट	साविक वडा नं. ४		पुरुष	बा/क्षे/ठ
३३	सरोज के.सी.	रूपान्तरण नेपाल	सहजकर्ता	पुरुष	बा/क्षे/ठ
३४	बम बहादुर ओली	रूपान्तरण नेपाल	ज.प.अ.	पुरुष	बा/क्षे/ठ

अनुसूची २. संकटासन्न घरधुरीहरूको विवरण

क्र.स.	पुरुष घरमुली	महिला घरमुली	साविकको गा.वि.स.	वडा नं.	घरमुली पुरुष- १ घरमुली महिला - २	जातजाति दलित = १, जनजाति = २, वा/क्षे/ठ=३, मधेसी = ४, अन्य = ५	संकटासन्नता स्तर (V1 = न्यून, V2 = मध्यम, V3 = उच्च, V4 = अति उच्च)
१	हिरालाल विष्ट	पार्वती	मुलखोला	४	१	३	V1
२	रेशम विष्ट	घिउकी	मुलखोला	४	१	३	V2
३	हर्क सिं. विष्ट	बेलमती	मुलखोला	४	१	३	V2
४	खगेन्द्र वि.सी.	तोताकुमारी	मुलखोला	४	१	३	V2
५	यान व. विष्ट	निमी	मुलखोला	४	१	३	V2
६	लोक व. विष्ट	जानकी	मुलखोला	४	१	३	V2
७	टोप व. विष्ट	यादी	मुलखोला	४	१	३	V2
८	राम व. विष्ट	पार्वती	मुलखोला	४	१	३	V2
९	ज्ञानधर विष्ट	भिमा	मुलखोला	४	१	३	V2
१०	गुमान विष्ट	हेमा	मुलखोला	४	१	३	V2
११	देवीलाल विष्ट	भिमा	मुलखोला	४	१	३	V2
१२	निर्मल विष्ट	मेगी	मुलखोला	४	१	३	V2
१३	केवल विष्ट	चम्पा	मुलखोला	४	१	३	V3
१४	टोप व. विष्ट	उमी	मुलखोला	४	१	३	V3
१५	लाल व. विष्ट	विष्णी	मुलखोला	४	१	३	V3
१६	थल व. शाहु	टिका	मुलखोला	४	१	३	V3
१७	तजविर विष्ट	खिमी	मुलखोला	४	१	३	V3
१८	धन व. विष्ट	केवली	मुलखोला	४	१	३	V3
१९	बुद्धि प्रसाद विष्ट	हुमा	मुलखोला	४	१	३	V3
२०	खुमलाल विष्ट	लिलावती	मुलखोला	४	१	३	V3
२१	मित्रलाल विष्ट	जैकली	मुलखोला	४	१	३	V3
२२	लोक व. विष्ट	रेउसरी	मुलखोला	४	१	३	V3
२३	सार्के विष्ट		मुलखोला	४	१	३	V3
२४	टोप व. विष्ट	निर्मला	मुलखोला	४	१	३	V3
२५	भुपाल विष्ट	घनी	मुलखोला	४	१	३	V3
२६	केशर विष्ट	लोगी	मुलखोला	४	१	३	V3
२७	दुर्गा व. विष्ट	लिला	मुलखोला	४	१	३	V3
२८	धन व. विष्ट	कला	मुलखोला	४	१	३	V3
२९	काली व. विष्ट	गिर्मि	मुलखोला	४	१	३	V3
३०	डिल्ली विष्ट	कल्पना	मुलखोला	४	१	३	V3
३१	धन व. विष्ट	डिल्ली	मुलखोला	४	१	३	V3
३२	लाल व. विष्ट	रामकली	मुलखोला	४	१	३	V3
३३	तुर्न व. विष्ट	राजकुमारी	मुलखोला	४	१	३	V3

क्र.स.	पुरुष घरमुली	महिला घरमुली	साविकको गा.वि.स.	वडा नं.	घरमुली पुरुष- १ घरमुली महिला - २	जातजाति दलित = १, जनजाति = २, वा/क्षे/ठ=३, मधेसी = ४, अन्य =५	संकटासन्नता स्तर (V1 = न्यून, V2 = मध्यम, V3 = उच्च, V4 = अति उच्च)
३४	वेलधर विष्ट	जाईफली	मुलखोला	४	१	३	V3
३५	जुद्ध व. विष्ट	जानकी	मुलखोला	४	१	३	V3
३६	ललित वि.क.	शान्ता	मुलखोला	४	१	१	V3
३७	जुद्ध व. विष्ट	गौरी	मुलखोला	४	१	३	V3
३८	रतन व. विष्ट	देउकला	मुलखोला	४	१	३	V3
३९	चित्र व. विष्ट	विजुली	मुलखोला	४	१	३	V3
४०	ओकिल विष्ट	पार्वती	मुलखोला	४	१	३	V3
४१	काली व. वि.क.	तुल्सी	मुलखोला	४	१	१	V3
४२	प्रसाद कामी	मंगली	मुलखोला	४	१	१	V3
४३	डिल व. वि.क.	विन्दु	मुलखोला	४	१	१	V3
४४	चाम्रे सुनार	गिता	मुलखोला	४	१	१	V3
४५	हुमा विष्ट	पोष्करी	मुलखोला	४	१	३	V3
४६	हरिलाल बुढा	भूमि	मुलखोला	४	१	३	V3
४७	गृमा विष्ट	डिल्ली	मुलखोला	४	१	३	V4
४८		तुल्सी विष्ट	मुलखोला	४	२	३	V4
४९	गनेश परियार	सुन्तली	मुलखोला	४	१	१	V4
५०	नविन सुनार		मुलखोला	४	१	१	V4
५१	डिल्ली सुनार	सन्तु	मुलखोला	४	१	१	V4
५२	टंक व. सुनार	ललिता	मुलखोला	४	१	१	V4
५३	रुप सिं. सुनार	देउसरी	मुलखोला	४	१	१	V4
५४	बुद्धि सुनार	सिता	मुलखोला	४	१	१	V4
५५	नकल सुनार	डोटी	मुलखोला	४	१	१	V4
५६		निर्मला वि.क.	मुलखोला	४	२	१	V4
५७	निमराज सुनार	गिर्मि	मुलखोला	४	१	१	V4
५८	भिम व. वि.क.	टिका	मुलखोला	४	१	१	V4
५९	आईते सुनार	लालमती	मुलखोला	४	१	१	V4
६०	गाईने कामी	गिता	मुलखोला	४	१	१	V4
६१	कालीराम वादी	तुल्सी	मुलखोला	४	१	१	V4
६२	राज व. वादी	संगीता	मुलखोला	४	१	१	V4
६३	भद्र व. कामी	धनी	मुलखोला	४	१	१	V4
६४	देवे राना	उदि	मुलखोला	७	१	३	V2
६५	गगने राना	जिरी	मुलखोला	७	१	३	V2
६६	दल व. राना	केवली	मुलखोला	७	१	३	V2
६७	अतिराम राना	तिली	मुलखोला	७	१	३	V2

क्र.स.	पुरुष घरमुली	महिला घरमुली	साविकको गा.वि.स.	वडा नं.	घरमुली पुरुष- १ घरमुली महिला - २	जातजाति दलित = १, जनजाति = २, वा/क्षे/ठ=३, मधेसी = ४, अन्य =५	संकटासन्नता स्तर (V1 = न्यून, V2 = मध्यम, V3 = उच्च, V4 = अति उच्च)
68	तेज व. राना	भिमसरी	मुलखोला	७	१	३	V2
69	पिउपर खत्री	चेती	मुलखोला	७	१	३	V2
70	देवे खत्री	ईश्वरी	मुलखोला	७	१	३	V2
71	प्रेम खत्री	जिउनी	मुलखोला	७	१	३	V2
72	हरिभान खत्री	कल्पनी	मुलखोला	७	१	३	V2
73	कर्ण व. पुन	धुपी	मुलखोला	७	१	२	V2
74	पहलमान पुन	कौशिला	मुलखोला	७	१	२	V2
75	रातो खत्री	सेती	मुलखोला	७	१	३	V2
76	बुद्धिराम राना	भिमि	मुलखोला	७	१	३	V2
77	प्रेम व. राना	सिर्जना	मुलखोला	७	१	३	V2
78	नने खत्री	तलसी	मुलखोला	७	१	३	V2
79	नविन वुढाथोकी	पुष्पा	मुलखोला	७	१	३	V2
80	मन व. खत्री	नारायणी	मुलखोला	७	१	३	V2
81	भुपाल खत्री	पवी	मुलखोला	७	१	३	V2
82	ढोले खत्री	रिता	मुलखोला	७	१	३	V2
83	हस्ते राना	नन्नकली	मुलखोला	७	१	३	V2
84	कालि व. राना	द्रुपति	मुलखोला	७	१	३	V2
85	ओपिराम खत्री	कली	मुलखोला	७	१	३	V2
86	खिम व. राना	गाजले	मुलखोला	७	१	३	V2
87	विर व. खत्री	नोखी	मुलखोला	७	१	३	V2
88	पहलमान खत्री	सिता	मुलखोला	७	१	३	V2
89	कुल व. राना	गयली	मुलखोला	७	१	३	V2
90	उदे खत्री	ईश्वरी	मुलखोला	७	१	३	V2
91	कुल व. खत्री	देवी (आमा)	मुलखोला	७	२	३	V2
92	भद्रे राना	काली	मुलखोला	७	१	३	V2
93	भिम व. राना	लसि	मुलखोला	७	१	३	V2
94	कालो राना	पुतली	मुलखोला	७	१	३	V2
95	बुद्धि व. राना	रती	मुलखोला	७	१	३	V2
96	मोलाल राना	खिमा	मुलखोला	७	१	३	V3
97	मान व. राना	भद्रकला	मुलखोला	७	१	३	V3
98	विर व. खत्री	केशरी	मुलखोला	७	१	३	V3
99	चाम्रे खत्री	अतिराम (छोरा)	मुलखोला	७	१	३	V3
100	सुगे खत्री	गोरी	मुलखोला	७	१	३	V3

क्र.स.	पुरुष घरमुली	महिला घरमुली	साविकको गा.वि.स.	वडा नं.	घरमुली पुरुष- १ घरमुली महिला - २	जातजाति दलित = १, जनजाति = २, वा/क्षे/ठ=३, मधेसी = ४, अन्य = ५	संकटासन्नता स्तर (V1 = न्यून, V2 = मध्यम, V3 = उच्च, V4 = अति उच्च)
101	प्रते वुढा	रती	मुलखोला	७	१	३	V3
102	धनविर वि.क.	नन्नकली	मुलखोला	७	१	१	V3
103	पहलमान पुन	भिमी	मुलखोला	७	१	२	V3
104	उदे राना	राजकुमारी	मुलखोला	७	१	३	V3
105	कैलास पुन	कली	मुलखोला	७	१	२	V3
106	गोरे राना	रेवती	मुलखोला	७	१	३	V3
107	पान व. राना	जयन्ती	मुलखोला	७	१	३	V3
108	गनेश राना	निर्मला	मुलखोला	७	१	३	V3
109	नन्दे राना	प्रेमकला	मुलखोला	७	१	३	V3
110	दलजित राना	कलासी	मुलखोला	७	१	३	V3
111	नोखे राना	सेती	मुलखोला	७	१	३	V3
112	हरिभान वुढा	लिली	मुलखोला	७	१	३	V3
113	वुद्धि राना	डिलसरा	मुलखोला	७	१	३	V3
114	रेउते राना	लोगी	मुलखोला	७	१	३	V3
115	निलो राना	केसरी	मुलखोला	७	१	३	V3
116	लिले राना	शसिला	मुलखोला	७	१	३	V3
117	रुद्रे राना	भद्री	मुलखोला	७	१	३	V3
118	विर व. राना	देवी	मुलखोला	७	१	३	V3
119	उदे राना	निर्मला	मुलखोला	७	१	३	V3
120	मुमे राना	मन्धरी	मुलखोला	७	१	३	V3
121	केवल राना	कली	मुलखोला	७	१	३	V3
122	दिपक राना	मन्धरी	मुलखोला	७	१	३	V3
123	पिउपर राना	ओईली	मुलखोला	७	१	३	V3
124	नदे राना	नन्दी	मुलखोला	७	१	३	V3
125	माते राना	धनसरी	मुलखोला	७	१	३	V3
126	भद्र व. राना	पार्वती	मुलखोला	७	१	३	V3
127	दुर्गा व. राना	पवित्रा	मुलखोला	७	१	३	V3
128	लाली वुढाथोकी	कलि (छोरी)	मुलखोला	७	२	३	V3
129	डन्ने वुढाथोकी	खली	मुलखोला	७	१	३	V3
130	लाल व. खत्री	तुलसा	मुलखोला	७	१	३	V3
131	गजेन्द्र खत्री	ढोलेनी	मुलखोला	७	१	३	V3
132	कृष्ण व. खत्री	खिमा	मुलखोला	७	१	३	V3
133	विर व. खत्री	जानकी	मुलखोला	७	१	३	V3
134	सुगे राना	मुमे	मुलखोला	७	१	३	V3

क्र.स.	पुरुष घरमुली	महिला घरमुली	साविकको गा.वि.स.	वडा नं.	घरमुली पुरुष- १ घरमुली महिला - २	जातजाति दलित = १, जनजाति = २, वा/क्षे/ठ=३, मधेसी = ४, अन्य =५	संकटासन्नता स्तर (V1 = न्यून, V2 = मध्यम, V3 = उच्च, V4 = अति उच्च)
135	देव व. खत्री	राधिका	मुलखोला	७	१	३	V3
136	प्रेम व. खत्री	खिमसरी	मुलखोला	७	१	३	V3
137	काली व. बुढा	पुतली	मुलखोला	७	१	३	V3
138	निम व. राना	मनिषा	मुलखोला	७	१	३	V3
139	डिल व. राना	निर्मला	मुलखोला	७	१	३	V3
140	धन व. राना	हस्ती	मुलखोला	७	१	३	V3
141	रत्न व. राना	कल्पना	मुलखोला	७	१	३	V3
142	लिले राना	सुदि	मुलखोला	७	१	३	V3
143	धने राना	उजिता	मुलखोला	७	१	३	V3
144	दल व. राना	मनिषा	मुलखोला	७	१	३	V3
145	रातो राना	लिली	मुलखोला	७	१	३	V3
146	कालो खत्री	गोकिला	मुलखोला	७	१	३	V3
147	केशव राना	रेउती	मुलखोला	७	१	३	V3
148	दुर्गा व. राना	गोकिला	मुलखोला	७	१	३	V3
149	खर्क व. पुन	डिलसरा	मुलखोला	७	१	२	V3
150	कृष्ण व. खत्री	जिती	मुलखोला	७	१	३	V3
151	खक व. राना	तुल्सा	मुलखोला	७	१	३	V3
152	मेघे राना	रिता	मुलखोला	७	१	३	V3
153	डण्डे राना	बेलमती	मुलखोला	७	१	३	V3
154	प्रकाश राना	गिता	मुलखोला	७	१	३	V3
155	तेज व. राना	चम्फा	मुलखोला	७	१	३	V3
156	धर्मराज राना	तुलसी	मुलखोला	७	१	३	V3
157	काली व. राना	ददी	मुलखोला	७	१	३	V3
158	खर्क व. राना	रुपा	मुलखोला	७	१	३	V3
159	उदे राना	छलि	मुलखोला	७	१	३	V3
160	डम्मर राना	पवित्रा	मुलखोला	७	१	३	V3
161	विरेन्द्र खत्री	कुमारी	मुलखोला	७	१	३	V3
162	पत्रे खत्री	काली	मुलखोला	७	१	३	V3
163	लिले राना	कोशी	मुलखोला	७	१	३	V3
164	शेर व. राना	विना	मुलखोला	७	१	३	V3
165	हिरालाल राना	चन्द्रकला	मुलखोला	७	१	३	V3
166	विर व. राना	लोक कुमारी	मुलखोला	७	१	३	V3
167	टेक व. राना	वर्षा	मुलखोला	७	१	३	V3
168	महेन्द्र राना	घनी	मुलखोला	७	१	३	V3

क्र.स.	पुरुष घरमुली	महिला घरमुली	साविकको गा.वि.स.	वडा नं.	घरमुली पुरुष- १ घरमुली महिला - २	जातजाति दलित = १, जनजाति = २, वा/क्षे/ठ=३, मधेसी = ४, अन्य = ५	संकटासन्नता स्तर (V1 = न्यून, V2 = मध्यम, V3 = उच्च, V4 = अति उच्च)
१६९	पहिले राना	देवी	मुलखोला	७	१	३	V3
१७०	विक्रम राना	कल्पना	मुलखोला	७	१	३	V3
१७१	महेन्द्र रावत	विष्णु	मुलखोला	७	१	३	V3
१७२	जिते राना	सुनिता	मुलखोला	७	१	३	V3
१७३	तुले राना	रामकली	मुलखोला	७	१	३	V3
१७४	रुद्रे राना	घनि	मुलखोला	७	१	३	V3
१७५	लाल व. खत्री	उत्तमी	मुलखोला	७	१	३	V3
१७६	ईमान्दार खत्री	हिरा	मुलखोला	७	१	३	V3
१७७	नन्न सिं. खत्री	विशी खत्री (आमा)	मुलखोला	७	२	३	V3
१७८	गगन राना	काली	मुलखोला	७	१	३	V3
१७९	विर व.राना	बुद्धि	मुलखोला	७	१	३	V3
१८०	डिल व. राना	तुलसी	मुलखोला	७	१	३	V3
१८१	मुमे राना	चौमी	मुलखोला	७	१	३	V3
१८२	टेक व. राना	गिता	मुलखोला	७	१	३	V3
१८३	नोखराम राना	मनिषा	मुलखोला	७	१	३	V3
१८४	नर व. खत्री	गौरी	मुलखोला	७	१	३	V3
१८५	धने राना		मुलखोला	७	१	३	V4
१८६	मान व. खत्री	कल्पना	मुलखोला	७	१	३	V4
१८७	पहलमान वि.क.	गुर्द्री	मुलखोला	७	१	१	V4
१८८	नन्ने पुन	पुनि	मुलखोला	७	१	२	V4
१८९	सुक व. राना	कविता	मुलखोला	७	१	३	V4
१९०	दुर्गा व. राना	सुनिता	मुलखोला	७	१	३	V4
१९१	भिम व. राना	तिलसरा	मुलखोला	७	१	३	V4
१९२	गोरख राना	कोंगे	मुलखोला	७	१	३	V4
१९३	राम व. राना	तुलसी	मुलखोला	७	१	३	V4
१९४	तिलक राना	ददि	मुलखोला	७	१	३	V4
१९५	केशव राना	दिपा	मुलखोला	७	१	३	V4
१९६	लाल व. राना	खिमी	मुलखोला	७	१	३	V4
१९७	टेक व. राना	टिगी	मुलखोला	७	१	३	V4
१९८	मोतिराम बुढाथोकी	रुपी	मुलखोला	७	१	३	V4
१९९	लाले राना	धनसरी	मुलखोला	७	१	३	V4
२००	खिम व. राना	नन्नी	मुलखोला	७	१	३	V4
२०१	टेक व. राना	भिमी	मुलखोला	७	१	३	V4

क्र.स.	पुरुष घरमुली	महिला घरमुली	साविकको गा.वि.स.	वडा नं.	घरमुली पुरुष- १ घरमुली महिला - २	जातजाति दलित = १, जनजाति = २, वा/क्षे/ठ=३, मधेसी = ४, अन्य = ५	संकटासन्नता स्तर (V1 = न्यून, V2 = मध्यम, V3 = उच्च, V4 = अति उच्च)
202	वादी राना	पानसरी	मुलखोला	7	1	3	V4
203	ईसर राना	आईती	मुलखोला	7	1	3	V4
204	वल व. राना	भदी	मुलखोला	7	1	3	V4
205	खिउरे खत्री	उदे (छोरा)	मुलखोला	7	1	3	V4
206	पुर्ण व. राना	नन्ने (छोरा)	मुलखोला	7	1	3	V4
207	केशर खत्री	सुन्तली(छोरी)	मुलखोला	7	1	3	V4
208	नन्ने वुढाथोकी	रती	मुलखोला	7	1	3	V4
209	लोक व. राना	पार्वती	मुलखोला	7	1	3	V4
210	कालो राना	सर्यु	मुलखोला	7	1	3	V4
211	मने राना	देवकला	मुलखोला	7	1	3	V4
212	पुर्ण व. राना	शान्ती	मुलखोला	7	1	3	V4
213	लालविर राना	गुमि	मुलखोला	7	1	3	V4
214	डम्मर राना	सुगि	मुलखोला	7	1	3	V4
215	हस्ते राना	यामकली	मुलखोला	7	1	3	V4
216	पुर्ने राना	निमी	मुलखोला	7	1	3	V4
217	लाले राना	सिमा (बुहारी)	मुलखोला	7	1	3	V4
218	ढाल व. रावत	किर्ति	मुलखोला	8	1	3	V1
219	कैलु शाह		मुलखोला	8	1	3	V1
220		कोप्ली साहु	मुलखोला	8	2	3	V1
221	दयाराम रावत	तिर्थी	मुलखोला	8	1	3	V1
222	ठाकुर प्रसाद बुढा	काली	मुलखोला	8	1	3	V1
223	मान व. शाहु	मुमकली	मुलखोला	8	1	3	V2
224	वसन्त खत्री	कौशिला	मुलखोला	8	1	3	V2
225	जितभान बुढा	रुमी	मुलखोला	8	1	3	V2
226	तजविर सुनार	यमुना	मुलखोला	8	1	1	V2
227	मुमे सुनार	लक्ष्मी	मुलखोला	8	1	1	V2
228	भलक खत्री		मुलखोला	8	1	3	V2
229	प्रेम व. खत्री	रेवती	मुलखोला	8	1	3	V2
230	अनिल शाहु	निर्मला	मुलखोला	8	1	3	V2
231	तिलक शाहु	बुदि	मुलखोला	8	1	3	V2
232	खिम व. शाहु	खिमी	मुलखोला	8	1	3	V2
233	भिम व. शाहु	तारा	मुलखोला	8	1	3	V2
234	गोविन्द शाहु	शिला	मुलखोला	8	1	3	V2
235	तेज व. शाहु	काली	मुलखोला	8	1	3	V2

क्र.स.	पुरुष घरमुली	महिला घरमुली	साविकको गा.वि.स.	वडा नं.	घरमुली पुरुष- १ घरमुली महिला - २	जातजाति दलित = १, जनजाति = २, वा/क्षे/ठ=३, मधेसी = ४, अन्य = ५	संकटासन्नता स्तर (V1 = न्यून, V2 = मध्यम, V3 = उच्च, V4 = अति उच्च)
236	लाल व. शाहु	पातली	मुलखोला	१	१	३	V2
237	डिसी साहु	सरिता	मुलखोला	१	१	३	V2
238	टेक व. शाहु		मुलखोला	१	१	३	V2
239	निम व. शाहु	धनी	मुलखोला	१	१	३	V2
240	धने शाहु	कृष्मी	मुलखोला	१	१	३	V2
241	मुमे शाहु		मुलखोला	१	१	३	V2
242	गोरु शाहु	केशरी	मुलखोला	१	१	३	V2
243	देवीलाल रावत	तेजकुमारी	मुलखोला	१	१	३	V2
244	सुक व. वुढा		मुलखोला	१	१	३	V2
245	ओविराम शाहु	काली	मुलखोला	१	१	३	V2
246	चन्द्र व. वुढा	मोती	मुलखोला	१	१	३	V2
247	खुर्सल वुढा	च्यारी	मुलखोला	१	१	३	V2
248	सुक व. खत्री		मुलखोला	१	१	३	V2
249	योगेन्द्र वुढा	रुमी	मुलखोला	१	१	३	V2
250	रविलाल वुढा	घनकुमारी	मुलखोला	१	१	३	V2
251	भिम व. वुढा	आईती	मुलखोला	१	१	३	V2
252	याम व. वुढा	हेमा	मुलखोला	१	१	३	V2
253	डिल्ली वुढा	भुमी	मुलखोला	१	१	३	V2
254	गणेश वुढा	तुल्सी	मुलखोला	१	१	३	V2
255	गोरु वुढा	कलावती	मुलखोला	१	१	३	V2
256	गोपाल रावत	खिमा	मुलखोला	१	१	३	V2
257	धन व. रावत	डिल्ली	मुलखोला	१	१	३	V2
258	जित व. रावत	हुमा	मुलखोला	१	१	३	V2
259	निम व. रावत	हस्ती	मुलखोला	१	१	३	V2
260	ईन्द्र व. रावत	लाली	मुलखोला	१	१	३	V2
261	चुडामणि रावत	ढोलेनी	मुलखोला	१	१	३	V2
262	लिलधर दमाई		मुलखोला	१	१	३	V2
263		हर्कली शाहु	मुलखोला	१	२	३	V3
264	छविलाल रावत	जयपुरी	मुलखोला	१	१	३	V3
265	डोटे वुढा		मुलखोला	१	१	३	V3
266	ईश्वर रावत	सर्केनी	मुलखोला	१	१	३	V3
267	मुम व. खत्री		मुलखोला	१	१	३	V3
268	भिम व. रावत	घनी	मुलखोला	१	१	३	V3
269	तज व. रावत	तिली	मुलखोला	१	१	३	V3

क्र.स.	पुरुष घरमुली	महिला घरमुली	साविकको गा.वि.स.	वडा नं.	घरमुली पुरुष- १ घरमुली महिला - २	जातजाति दलित = १, जनजाति = २, वा/क्षे/ठ=३, मधेसी = ४, अन्य =५	संकटासन्नता स्तर (V1 = न्यून, V2 = मध्यम, V3 = उच्च, V4 = अति उच्च)
270	शसिराम सुनार	गंगा	मुलखोला	१	१	१	V3
271	लाल व. रावत		मुलखोला	१	१	३	V3
272		विन्दु रावत	मुलखोला	१	२	३	V3
273	लेवाराम रावत	ओईली	मुलखोला	१	१	३	V3
274	तेज व. रावत	गिता	मुलखोला	१	१	३	V3
275	पोष्कर रावत	खुमी	मुलखोला	१	१	३	V3
276	हिरालाल रावत	देवी	मुलखोला	१	१	३	V3
277	लिलभान रावत	वतु	मुलखोला	१	१	३	V3
278	कन्चन सुनार	लिलि	मुलखोला	१	१	१	V3
279	पिपर सुनार	जयकली	मुलखोला	१	१	१	V3
280	धनविर सुनार	लालमती	मुलखोला	१	१	१	V3
281	रमेश सुनार	गायत्री	मुलखोला	१	१	१	V3
282	शुसिल सुनार	पवित्रा	मुलखोला	१	१	१	V3
283	जयराम सुनार	पुष्पा	मुलखोला	१	१	१	V3
284	गोपि सुनार	रेवती	मुलखोला	१	१	१	V3
285	हुमलाल शाह	भूपी	मुलखोला	१	१	३	V3
286	पंचमान शाह	ईन्द्रा	मुलखोला	१	१	३	V3
287	कालु वुढा	लालमती	मुलखोला	१	१	३	V3
288	गंगाराम वुढा	भगवती	मुलखोला	१	१	३	V3
289	तिलाराम वुढा	निमा	मुलखोला	१	१	३	V3
290	गुमान वुढा	तिलरी	मुलखोला	१	१	३	V3
291	लिलभान वुढा	खिमी	मुलखोला	१	१	३	V3
292	गनेश शाह	दुर्गा	मुलखोला	१	१	३	V3
293	डिलवर शाह	आईती	मुलखोला	१	१	३	V3
294	ईन्द्र व. शाह	सरिता	मुलखोला	१	१	३	V3
295	जित व. शाह	कृष्णा	मुलखोला	१	१	३	V3
296	उपन वुढा	कुमारी	मुलखोला	१	१	३	V3
297	टिकाराम साह	पिमली	मुलखोला	१	१	३	V3
298	पुर्ण व. शाह	तिला	मुलखोला	१	१	३	V3
299	पिपर शाह	काली	मुलखोला	१	१	३	V3
300	लिलभान साह	गोफली	मुलखोला	१	१	३	V3
301	मेघराज शाह	निर्मला	मुलखोला	१	१	३	V3
302	कृति व. शाह		मुलखोला	१	१	३	V3
303		भोली शाह	मुलखोला	१	२	३	V3

क्र.स.	पुरुष घरमुली	महिला घरमुली	साविकको गा.वि.स.	वडा नं.	घरमुली पुरुष- १ घरमुली महिला - २	जातजाति दलित = १, जनजाति = २, वा/क्षे/ठ=३, मधेसी = ४, अन्य = ५	संकटासन्नता स्तर (V1 = न्यून, V2 = मध्यम, V3 = उच्च, V4 = अति उच्च)
304	देवीलाल शाह	सुपारी	मुलखोला	१	१	३	V3
305	ठगे शाह	वालकुमारी	मुलखोला	१	१	३	V3
306	सिमल शाह	पदमकली	मुलखोला	१	१	३	V3
307	जोख व. शाह	मुमी	मुलखोला	१	१	३	V3
308	भोला शाह	चुर्मि	मुलखोला	१	१	३	V3
309	हस्त व. शाह	कविता	मुलखोला	१	१	३	V3
310	थल व. शाह	गोल्मा	मुलखोला	१	१	३	V3
311	पुर्ण व. शाह	नोखी	मुलखोला	१	१	३	V3
312		खेलधरी शाह	मुलखोला	१	२	३	V3
313	खर्क व. शाह	ममिता	मुलखोला	१	१	३	V3
314	लाल व. शाह	वृद्धि	मुलखोला	१	१	३	V3
315	रेउते कामी	भुपी	मुलखोला	१	१	१	V3
316	टोप व. शाह	कमला	मुलखोला	१	१	३	V3
317	भोपाल शाह	धनी	मुलखोला	१	१	३	V3
318	खुर्सल शाह	कुमारी	मुलखोला	१	१	३	V3
319	लिलधर शाह	कुमारी	मुलखोला	१	१	३	V3
320	पिपर शाह	धनी	मुलखोला	१	१	३	V3
321	सुक व. शाह	निर्मला	मुलखोला	१	१	३	V3
322	खुमलाल शाह	देवी	मुलखोला	१	१	३	V3
323		भुपी वुढा	मुलखोला	१	२	३	V3
324	पोस्तक शाह		मुलखोला	१	१	३	V3
325	तिलक वुढा	पुनी	मुलखोला	१	१	३	V3
326	सुकविर वुढा		मुलखोला	१	१	३	V3
327	विर व. वुढा		मुलखोला	१	१	३	V3
328	भिम व. वुढा	रती	मुलखोला	१	१	३	V3
329	निम व. वुढा	पदमी	मुलखोला	१	१	३	V3
330	वसन्त वुढा		मुलखोला	१	१	३	V3
331		डण्डादेवी शाह	मुलखोला	१	२	३	V3
332	भिम व. शाह	दिपा	मुलखोला	१	१	३	V3
333		धन कुमारी शाह	मुलखोला	१	२	३	V3
334	प्रेम व. शाह		मुलखोला	१	१	३	V3
335	सेतु शाह	तिला	मुलखोला	१	१	३	V3
336	शिवलाल शाह		मुलखोला	१	१	३	V3

क्र.स.	पुरुष घरमुली	महिला घरमुली	साविकको गा.वि.स.	वडा नं.	घरमुली पुरुष- १ घरमुली महिला - २	जातजाति दलित = १, जनजाति = २, वा/क्षे/ठ=३, मधेसी = ४, अन्य =५	संकटासन्नता स्तर (V1 = न्यून, V2 = मध्यम, V3 = उच्च, V4 = अति उच्च)
३३७	मोधर शाहु	नन्नकुमारी	मुलखोला	१	१	३	V3
३३८	छविलाल कामी		मुलखोला	१	१	१	V3
३३९	गंगालाल शाहु	पेसली	मुलखोला	१	१	३	V3
३४०	जित व. कामी		मुलखोला	१	१	१	V3
३४१	डोटे कामी	पोस्करी	मुलखोला	१	१	१	V3
३४२	लाल व. कामी		मुलखोला	१	१	१	V3
३४३	लिलमान कामी		मुलखोला	१	१	१	V3
३४४		तिली कामी	मुलखोला	१	२	३	V3
३४५	खुलस्त वुढा		मुलखोला	१	१	३	V3
३४६	डिल्ली वुढा	अमृता	मुलखोला	१	१	३	V3
३४७	भोपाल शाहु	वालकुमारी	मुलखोला	१	१	३	V3
३४८		न्यावली वुढा	मुलखोला	१	२	३	V3
३४९	छविलाल वुढा	जयकली	मुलखोला	१	१	३	V3
३५०	तिलाराम वुढा		मुलखोला	१	१	३	V3
३५१	लिलभान वुढा		मुलखोला	१	१	३	V3
३५२	देव वुढा	टिका	मुलखोला	१	१	३	V3
३५३	कृतिभान शाहु	मनी	मुलखोला	१	१	३	V3
३५४	ईश्वर रावत		मुलखोला	१	१	३	V3
३५५	लोक व. रावत	रिता	मुलखोला	१	१	३	V3
३५६	भिम व. रावत	चेती	मुलखोला	१	१	३	V3
३५७		भुमा रावत (क)	मुलखोला	१	२	३	V3
३५८	शेर व. रावत	विमला	मुलखोला	१	१	३	V3
३५९	पेसर रावत	काली	मुलखोला	१	१	३	V3
३६०	छविलाल रावत	देउसरी	मुलखोला	१	१	३	V3
३६१	खुर्सल रावत		मुलखोला	१	१	३	V3
३६२		भुमा रावत (ख)	मुलखोला	१	२	३	V3
३६३	कृष्ण रावत		मुलखोला	१	१	३	V3
३६४	गोपाल खत्री	फारकली	मुलखोला	१	१	३	V3
३६५	गोविन्द रावत	खिमी	मुलखोला	१	१	३	V3
३६६	ओम प्रकाश रावत	खेली	मुलखोला	१	१	३	V3
३६७	पिपर रावत		मुलखोला	१	१	३	V3
३६८	सुक रावत		मुलखोला	१	१	३	V3
३६९	वुदे रावत		मुलखोला	१	१	३	V3

क्र.स.	पुरुष घरमुली	महिला घरमुली	साविकको गा.वि.स.	वडा नं.	घरमुली पुरुष- १ घरमुली महिला - २	जातजाति दलित = १, जनजाति = २, वा/क्षे/ठ=३, मधेसी = ४, अन्य =५	संकटासन्नता स्तर (V1 = न्यून, V2 = मध्यम, V3 = उच्च, V4 = अति उच्च)
३७०	खुमे कामी	लक्ष्मी	मुलखोला	८	१	१	V3
३७१	टेक व. वि.क.	मुमकुमारी	मुलखोला	८	१	१	V3
३७२	प्रेम व. रावत	भैरवी	मुलखोला	८	१	३	V3
३७३	भक्त व. रावत		मुलखोला	८	१	३	V3
३७४	गुरे रावत	यादी	मुलखोला	८	१	३	V3
३७५	भिम व. दमाई		मुलखोला	८	१	१	V3
३७६	खुमलाल दमाई		मुलखोला	८	१	१	V3
३७७	टेक दमाई	प्रतिमा	मुलखोला	८	१	१	V3
३७८	ओविराम दमाई	धनकली	मुलखोला	८	१	१	V3
३७९	निमे दमाई	निमी	मुलखोला	८	१	१	V3
३८०	गणेश दमाई	पूर्णकली	मुलखोला	८	१	१	V3
३८१	रुपे दमाई	दिपा	मुलखोला	८	१	१	V3
३८२	जय व. दमाई	पुतली	मुलखोला	८	१	१	V3
३८३	सेतीराम दमाई	दुरे	मुलखोला	८	१	१	V3
३८४	तज व. कामी	डोटी	मुलखोला	८	१	१	V3
३८५	मन व. कामी	कलौटी	मुलखोला	८	१	१	V3
३८६	खुमे कामी	तिली	मुलखोला	८	१	१	V3
३८७	धने दमाई	तिली	मुलखोला	८	१	१	V4
३८८	टेक व. सुनार	अस्मिता	मुलखोला	८	१	१	V4
३८९		उमा दमाई	मुलखोला	८	२	१	V4
३९०	मंगल वादी	उषा	मुलखोला	८	१	१	V4
३९१	दुर्गा वादी	देवी	मुलखोला	८	१	१	V4
३९२	दुर्ग व. नेपाली		मुलखोला	८	१	१	V4
३९३	प्रकाश नेपाली	पार्वती	मुलखोला	८	१	१	V4
३९४	चित्र व. नेपाली	बालकुमारी	मुलखोला	८	१	१	V4
३९५	राजु नेपाली	सितली	मुलखोला	८	१	१	V4
३९६	पेशल नेपाली	मागी	मुलखोला	८	१	१	V4
३९७	राजेश वादी	हिरा	मुलखोला	८	१	१	V4
३९८		भम्पा कामी	मुलखोला	८	२	१	V4
३९९		सेती कामी	मुलखोला	८	२	१	V4
४००	दल व. कामी		मुलखोला	८	१	१	V4
४०१	तिलाराम खत्री	शिला	मुलखोला	८	१	३	V4
४०२	रविलाल दमाई		मुलखोला	८	१	१	V4
४०३	दुर्गा दमाई		मुलखोला	८	१	१	V4

क्र.स.	पुरुष घरमुली	महिला घरमुली	साविकको गा.वि.स.	वडा नं.	घरमुली पुरुष- १ घरमुली महिला - २	जातजाति दलित = १, जनजाति = २, वा/क्षे/ठ=३, मधेसी = ४, अन्य =५	संकटासन्नता स्तर (V1 = न्यून, V2 = मध्यम, V3 = उच्च, V4 = अति उच्च)
404	जयलाल दमाई		मुलखोला	१	१	१	V4
405	कृष्ण दमाई		मुलखोला	१	१	१	V4
406	टेक व. विटालु	कल्पना	मुलखोला	१	१	१	V4
407	लाल व. दमाई		मुलखोला	१	१	१	V4
408	गोपाल दमाई	मोती	मुलखोला	१	१	१	V4
409	उमे दमाई		मुलखोला	१	१	१	V4
410	हिरालाल दमाई		मुलखोला	१	१	१	V4
411	गणेश दमाई		मुलखोला	१	१	१	V4
412	श्यामलाल दमाई		मुलखोला	१	१	१	V4
413	हिर्म दमाई		मुलखोला	१	१	१	V4
414	प्रेम व. दमाई		मुलखोला	१	१	१	V4
415	काल्गीर पुन		मुलखोला	१	१	२	V4
416	आईते कामी		मुलखोला	१	१	१	V4
417	धनविर कामी		मुलखोला	१	१	१	V4
418	टेक व. पुन		मुलखोला	१	१	२	V4
419	गोविन्द पुन		मुलखोला	१	१	२	V4
420	ठेरो कामी		मुलखोला	१	१	१	V4
421	पानदेव कामी		मुलखोला	१	१	१	V4
422	भलक शाहु	कल्पना	मुलखोला	१	१	३	V4
423	हर्क व. शाहु	हुमा	मुलखोला	१	१	३	V4
424	गोरु कामी		मुलखोला	१	१	१	V4
425	कृष्ण कामी		मुलखोला	१	१	१	V4
426	ओविराम कामी		मुलखोला	१	१	१	V4
427	लाल व. कामी		मुलखोला	१	१	१	V4
428	हरि दमाई	सितली	मुलखोला	१	१	१	V4
429	लाल व. दमाई		मुलखोला	१	१	१	V4
430		ओईला शाहु	मुलखोला	१	२	३	V4
431		गोल्मा खत्री	मुलखोला	१	२	३	V4
432	मुमे कामी		मुलखोला	१	१	१	V4
433	प्रकाश सुनार	जानकी	मुलखोला	१	१	१	V4
434		कल्यु शाहु	मुलखोला	१	२	३	V4
435		देउकली वुढा	मुलखोला	१	२	३	V4
436	भ्यान्टा राना	कुमारी (वुहारी)	मुलखोला	१	१	३	V1

क्र.स.	पुरुष घरमुली	महिला घरमुली	साविकको गा.वि.स.	वडा नं.	घरमुली पुरुष- १ घरमुली महिला - २	जातजाति दलित = १, जनजाति = २, वा/क्षे/ठ=३, मधेसी = ४, अन्य =५	संकटासन्नता स्तर (V1 = न्यून, V2 = मध्यम, V3 = उच्च, V4 = अति उच्च)
437	हर्क सिं. राना	वाटुली	मुलखोला	१	१	३	V1
438	ओम प्रकाश खत्री	प्रेमी	मुलखोला	१	१	३	V1
439	यवल सिं खत्री	काली	मुलखोला	१	१	३	V1
440	शंकर खत्री	गोगिला	मुलखोला	१	१	३	V1
441	डाइभर राना	यसोदा	मुलखोला	१	१	३	V1
442	चक्र व. खत्री	चुगे	मुलखोला	१	१	३	V1
443	हिरालाल खत्री	शुसिला	मुलखोला	१	१	३	V1
444	शिवलाल कामी	हिरा (बुहारी)	मुलखोला	१	१	१	V1
445	लिले राना	रेवती	मुलखोला	१	१	३	V1
446	धनविर राना		मुलखोला	१	१	३	V1
447	रेउते राना	टिका	मुलखोला	१	१	३	V1
448	विरवल राना	रुमा	मुलखोला	१	१	३	V1
449	डम्मर राना	मोती	मुलखोला	१	१	३	V1
450	गोविन्द सिं. ठकुरी	पुष्पा	मुलखोला	१	१	३	V1
451	रत्न व. राना	कुन्ती	मुलखोला	१	१	३	V1
452	मनविर खत्री	कर्मि	मुलखोला	१	१	३	V1
453	मन व. खत्री		मुलखोला	१	१	३	V1
454	सेते राना	ढोल्घी	मुलखोला	१	१	३	V1
455	टेक व. राना		मुलखोला	१	१	३	V1
456	कुले पुन		मुलखोला	१	१	२	V1
457	प्रेम व. पुन		मुलखोला	१	१	२	V1
458	कृति व. राना	मेनका	मुलखोला	१	१	३	V2
459	धने वि.क.	शान्ता	मुलखोला	१	१	१	V2
460	धन व. राना	केशवी	मुलखोला	१	१	३	V2
461	मोधर बुढा	भूमि	मुलखोला	१	१	३	V2
462	कालु सिं. राना	तिली	मुलखोला	१	१	३	V2
463	मोते राना	कली	मुलखोला	१	१	३	V2
464	विर व. राना	मठुरी	मुलखोला	१	१	३	V2
465	देव व. वि.क.	सिला	मुलखोला	१	१	१	V2
466	खुईते राना	रुमा	मुलखोला	१	१	३	V2
467	हरि बुढा	मनकुमारी	मुलखोला	१	१	३	V2
468	ससिधर बुढा	निमा	मुलखोला	१	१	३	V2
469	पलवान खत्री		मुलखोला	१	१	३	V2

क्र.स.	पुरुष घरमुली	महिला घरमुली	साविकको गा.वि.स.	वडा नं.	घरमुली पुरुष- १ घरमुली महिला - २	जातजाति दलित = १, जनजाति = २, वा/क्षे/ठ=३, मधेसी = ४, अन्य = ५	संकटासन्नता स्तर (V1 = न्यून, V2 = मध्यम, V3 = उच्च, V4 = अति उच्च)
४७०	दुर्गा व. खत्री	अमृता	मुलखोला	१	१	३	V2
४७१	टाउको राना	गोरी	मुलखोला	१	१	३	V2
४७२	काशिराम खत्री	कालिका	मुलखोला	१	१	३	V2
४७३	अर्जुन राना	कल्पना	मुलखोला	१	१	३	V2
४७४	नारायण जित राना		मुलखोला	१	१	३	V2
४७५	दिपु राना	खोलेसी	मुलखोला	१	१	३	V2
४७६	दुर्गा व. वि.क.		मुलखोला	१	१	१	V2
४७७	खिम व. वि.क.	कला	मुलखोला	१	१	१	V2
४७८	सुक व. राना	सुनिता	मुलखोला	१	१	३	V2
४७९	कालि व. राना	धनसरी	मुलखोला	१	१	३	V2
४८०	माघे राना	पन्ची	मुलखोला	१	१	३	V2
४८१	लिले राना	शिला	मुलखोला	१	१	३	V2
४८२	दुर्गा व. राना	चित्रकली	मुलखोला	१	१	३	V2
४८३	चित्रे कामी	थुमी	मुलखोला	१	१	१	V2
४८४	गुमान राना	मोती	मुलखोला	१	१	३	V2
४८५	कलिभान राना	मुसी	मुलखोला	१	१	३	V2
४८६	पलमान खत्री	अमृता	मुलखोला	१	१	३	V2
४८७	मोते राना	गिमीरी	मुलखोला	१	१	३	V2
४८८	चेत व. राना	रेवती	मुलखोला	१	१	३	V2
४८९	सिउलाल राना		मुलखोला	१	१	३	V2
४९०	देव व. राना		मुलखोला	१	१	३	V2
४९१	रातो राना	गोमा	मुलखोला	१	१	३	V2
४९२	गगन राना	तोल्का	मुलखोला	१	१	३	V2
४९३	लाल व. राना		मुलखोला	१	१	३	V2
४९४	ढाले राना		मुलखोला	१	१	३	V2
४९५	हरिमान राना		मुलखोला	१	१	३	V2
४९६	हस्त व. राना	नन्दा	मुलखोला	१	१	३	V2
४९७	भिम व. राना	काली	मुलखोला	१	१	३	V2
४९८	अमृत राना	पवित्रा	मुलखोला	१	१	३	V2
४९९	हर्क व. राना	गोफली (आमा)	मुलखोला	१	२	३	V2
५००	धन व. राना	निर्मला	मुलखोला	१	१	३	V2
५०१	तारा राना	शिला	मुलखोला	१	१	३	V2
५०२	तिलक राना	अम्बीका	मुलखोला	१	१	३	V2

क्र.स.	पुरुष घरमुली	महिला घरमुली	साविकको गा.वि.स.	वडा नं.	घरमुली पुरुष- १ घरमुली महिला - २	जातजाति दलित = १, जनजाति = २, वा/क्षे/ठ=३, मधेसी = ४, अन्य = ५	संकटासन्नता स्तर (V1 = न्यून, V2 = मध्यम, V3 = उच्च, V4 = अति उच्च)
५०३	देवे खत्री	गिता	मुलखोला	१	१	३	V2
५०४	डिल व. राना	सावी	मुलखोला	१	१	३	V2
५०५	प्रेम व. परियार	खिमी	मुलखोला	१	१	१	V2
५०६	निम व. खत्री	निता	मुलखोला	१	१	३	V2
५०७	राम व. खत्री	कृष्णा	मुलखोला	१	१	३	V2
५०८	कुल व. राना	लक्ष्मी	मुलखोला	१	१	३	V2
५०९	वावुराम राना	राधिका	मुलखोला	१	१	३	V2
५१०	मोते राना	जगी	मुलखोला	१	१	३	V2
५११	डिल्ली राना	टुल्की (छोरी)	मुलखोला	१	१	३	V2
५१२	भोला प्रसाद राना	शुसिला	मुलखोला	१	१	३	V2
५१३	बोध व. राना	रामकली	मुलखोला	१	१	३	V2
५१४	जस्विर राना		मुलखोला	१	१	३	V2
५१५	अमृत राना		मुलखोला	१	१	३	V2
५१६	लाल व. राना	हरिकला	मुलखोला	१	१	३	V2
५१७	राजेन्द्र व. शाह	सिता	मुलखोला	१	१	३	V2
५१८	पेशल राना	लिला	मुलखोला	१	१	३	V2
५१९	मोहन व. शाह	जलकुमारी	मुलखोला	१	१	३	V2
५२०	काली व. राना	देवी	मुलखोला	१	१	३	V2
५२१	जय व. शाह	शारदा	मुलखोला	१	१	३	V2
५२२	गगन राना	रुपा	मुलखोला	१	१	३	V2
५२३	कासिराम राना	लिली	मुलखोला	१	१	३	V2
५२४	भद्र व. राना	केवली	मुलखोला	१	१	३	V2
५२५	ईन्द्र व. राना	भगवती	मुलखोला	१	१	३	V2
५२६	नोखे पुन		मुलखोला	१	१	२	V2
५२७	चित्र व. घर्ति		मुलखोला	१	१	२	V2
५२८	अतिराम नेपाली		मुलखोला	१	१	१	V2
५२९	टोप व. राना	दिपा (बुहारी)	मुलखोला	१	१	३	V2
५३०	गोरख पुन		मुलखोला	१	१	२	V2
५३१	नन्ने पुन		मुलखोला	१	१	२	V2
५३२	रति पुन		मुलखोला	१	१	२	V2
५३३	धने राना		मुलखोला	१	१	३	V2
५३४	छोटि पुन		मुलखोला	१	१	२	V2
५३५	भिम व. राना		मुलखोला	१	१	३	V2
५३६	सेतिराम राना	मनी	मुलखोला	१	१	३	V2

क्र.स.	पुरुष घरमुली	महिला घरमुली	साविकको गा.वि.स.	वडा नं.	घरमुली पुरुष- १ घरमुली महिला - २	जातजाति दलित = १, जनजाति = २, वा/क्षे/ठ=३, मधेसी = ४, अन्य = ५	संकटासन्नता स्तर (V1 = न्यून, V2 = मध्यम, V3 = उच्च, V4 = अति उच्च)
५३७	सोमान राना		मुलखोला	१	१	३	V2
५३८	निलो पुन		मुलखोला	१	१	२	V2
५३९	प्रेम व. राना		मुलखोला	१	१	३	V2
५४०	धन व. राना		मुलखोला	१	१	३	V3
५४१	डिल्ली राज घर्ति		मुलखोला	१	१	२	V3
५४२	खुमलाल पुन		मुलखोला	१	१	२	V3
५४३	हिरालाल वि.क.		मुलखोला	१	१	१	V3
५४४	भिमे पुन		मुलखोला	१	१	२	V3
५४५	राम व. राना		मुलखोला	१	१	३	V3
५४६	कृति व. राना		मुलखोला	१	१	३	V3
५४७	प्रेम व. वि.क.	भोली (आमा)	मुलखोला	१	२	१	V3
५४८	खिम व. राना		मुलखोला	१	१	३	V3
५४९	यज्ञ व. राना	टिकी	मुलखोला	१	१	३	V3
५५०	भद्र व. राना		मुलखोला	१	१	३	V3
५५१	थक व. वि.क.		मुलखोला	१	१	१	V3
५५२	प्रेम व. खत्री		मुलखोला	१	१	३	V3
५५३	भरत पुन		मुलखोला	१	१	२	V3
५५४	हर्क पुन		मुलखोला	१	१	२	V3
५५५	वले पुन		मुलखोला	१	१	२	V3
५५६	थेवो पुन		मुलखोला	१	१	२	V3
५५७	तिलवु राना		मुलखोला	१	१	३	V3
५५८	तुल्सी राना	गोल्मा	मुलखोला	१	१	३	V3
५५९	जितेन्द्र राना	प्रगति	मुलखोला	१	१	३	V3
५६०	लोक व. राना		मुलखोला	१	१	३	V3
५६१	रुपलाल वि.क.		मुलखोला	१	१	१	V3
५६२	कालि सिं. राना		मुलखोला	१	१	३	V3
५६३	चित्र पुन		मुलखोला	१	१	२	V3
५६४	ठगे कामी	मोती	मुलखोला	१	१	१	V3
५६५	धर्म व. वि.क.	काली	मुलखोला	१	१	१	V3
५६६	कृष्ण राना	बुद्धि	मुलखोला	१	१	३	V3
५६७	जिवन राना	निमा	मुलखोला	१	१	३	V3
५६८	दुर्गा व. राना	तिली	मुलखोला	१	१	३	V3
५६९	प्रेम व. राना	जुना	मुलखोला	१	१	३	V3
५७०	मान व. राना		मुलखोला	१	१	३	V3

क्र.स.	पुरुष घरमुली	महिला घरमुली	साविकको गा.वि.स.	वडा नं.	घरमुली पुरुष- १ घरमुली महिला - २	जातजाति दलित = १, जनजाति = २, वा/क्षे/ठ=३, मधेसी = ४, अन्य =५	संकटासन्नता स्तर (V1 = न्यून, V2 = मध्यम, V3 = उच्च, V4 = अति उच्च)
571	तते कामी	विजुली	मुलखोला	१	१	१	V3
572	कृष्ण वि.क.	शान्ता	मुलखोला	१	१	१	V3
573	विर व. राना	उत्तिमा	मुलखोला	१	१	३	V3
574	आदर्श प्रकाश राना	शिला	मुलखोला	१	१	३	V3
575	मोते राना	उत्तिमा	मुलखोला	१	१	३	V3
576	भद्रे कामी	कालि	मुलखोला	१	१	१	V3
577	विर व. राना	मेधी	मुलखोला	१	१	३	V3
578	कमारो राना		मुलखोला	१	१	३	V3
579	मोतिलाल राना		मुलखोला	१	१	३	V3
580	लाल व. राना	काली	मुलखोला	१	१	३	V3
581	हर्मा राना	सेती (बुहारी)	मुलखोला	१	१	३	V3
582	मान व. राना		मुलखोला	१	१	३	V3
583	खडक व. राना		मुलखोला	१	१	३	V3
584	मोविर राना	तुलसा	मुलखोला	१	१	३	V3
585	जय सिं. राना	कल्पना	मुलखोला	१	१	३	V3
586	कृति व. राना	पवि	मुलखोला	१	१	३	V3
587	तजविर राना	कमला	मुलखोला	१	१	३	V3
588	तिले राना		मुलखोला	१	१	३	V3
589	दुर्गा व. राना	डामी	मुलखोला	१	१	३	V3
590	नोखराज राना		मुलखोला	१	१	३	V3
591	प्रेम व. राना	मुंगला	मुलखोला	१	१	३	V3
592	हस्त व. राना		मुलखोला	१	१	३	V3
593	रुद्र व. राना	डिल्ली	मुलखोला	१	१	३	V3
594	मान व. राना	कमारी	मुलखोला	१	१	३	V3
595	दिपक राना	लोगी	मुलखोला	१	१	३	V3
596	मान व. राना	कमला	मुलखोला	१	१	३	V3
597	तिलक राना	कल्पना	मुलखोला	१	१	३	V3
598	हुमलाल राना	गिता	मुलखोला	१	१	३	V3
599	गोविन्द खत्री	वालकला	मुलखोला	१	१	३	V3
600	जित व. राना	तर्ता	मुलखोला	१	१	३	V3
601	खिम व. राना	भूमिका	मुलखोला	१	१	३	V3
602	नविन खत्री	ईश्वरी	मुलखोला	१	१	३	V3
603	दुर्गा व. खत्री	कल्पना	मुलखोला	१	१	३	V3

क्र.स.	पुरुष घरमुली	महिला घरमुली	साविकको गा.वि.स.	वडा नं.	घरमुली पुरुष- १ घरमुली महिला - २	जातजाति दलित = १, जनजाति = २, वा/क्षे/ठ=३, मधेसी = ४, अन्य = ५	संकटासन्नता स्तर (V1 = न्यून, V2 = मध्यम, V3 = उच्च, V4 = अति उच्च)
604	कर्ण व. खत्री	टिका	मुलखोला	१	१	३	V3
605	तजमल वि.क.	दुर्ग (आमा)	मुलखोला	१	२	१	V4
606	मान व. परियार	कृषि	मुलखोला	१	१	१	V4
607	यादे वि.क.	बुद	मुलखोला	१	१	१	V4
608	मान व. खत्री	रेशमी	मुलखोला	१	१	३	V4
609	रिम व. परियार	तिला	मुलखोला	१	१	१	V4
610		फागुनी वि.क.	मुलखोला	१	२	१	V4
611	हिरे सुनार	चिमा	मुलखोला	१	१	१	V4
612	हरि बुढा	लक्ष्मी	मुलखोला	१	१	३	V4
613	जित व. बुढा	कली	मुलखोला	१	१	३	V4
614	गोरख बुढा	शुसिला (छोरी)	मुलखोला	१	१	३	V4
615	सार्कि वि.क.	रुपकली	मुलखोला	१	१	१	V4
616	ज्ञान व. वि.क.	मनमाया	मुलखोला	१	१	१	V4
617	गुमान कामी	रेवती	मुलखोला	१	१	१	V4
618	खुर्सल राना	काली	मुलखोला	१	१	३	V4
619	लोकेन्द्र वि.क.	तारा (आमा)	मुलखोला	१	२	१	V4
620	भद्र कामी	माघी	मुलखोला	१	१	१	V4
621	भोपाल कामी	मोहनी (बुहारी)	मुलखोला	१	१	१	V4
622	कालो कामी	धाईरी	मुलखोला	१	१	१	V4
623	प्रकाश वि.क.	निमा	मुलखोला	१	१	१	V4
624	खल व. राना	मोती	मुलखोला	१	१	३	V4
625	लिलभान सुनार	ज्योती	मुलखोला	१	१	१	V4
626	देव व. राना	कुमारी	मुलखोला	१	१	३	V4
627	देव व. परियार	देवी	मुलखोला	१	१	१	V4
628	देविलाल खत्री		मुलखोला	१	१	३	V4
629	पल व. राना	चुगी	मुलखोला	१	१	३	V4
630	सेतिराम परियार	मंगली	मुलखोला	१	१	१	V4
631	चक्र परियार	हिरा	मुलखोला	१	१	१	V4
632	नरेश नेपाली	विमला	मुलखोला	१	१	१	V4
633	लिलमान परियार	कमला	मुलखोला	१	१	१	V4
634	खगेन्द्र राना	सर्मिला	मुलखोला	१	१	३	V4
635	डिल्ली व. राना	निर्मला	मुलखोला	१	१	३	V4
636	डिल्ली व. वि.क.	तिला	मुलखोला	१	१	१	V4

क्र.स.	पुरुष घरमुली	महिला घरमुली	साविकको गा.वि.स.	वडा नं.	घरमुली पुरुष- १ घरमुली महिला - २	जातजाति दलित = १, जनजाति = २, वा/क्षे/ठ=३, मधेसी = ४, अन्य = ५	संकटासन्नता स्तर (V1 = न्यून, V2 = मध्यम, V3 = उच्च, V4 = अति उच्च)
६३७	विर व. खत्री	रेशमी	मुलखोला	१	१	३	V4
६३८	रुद्र व. वि.क.	ठुमरी	मुलखोला	१	१	१	V4
६३९	भिम व. वि.क.	डिल्ली	मुलखोला	१	१	१	V4
६४०	प्रेम व. परियार	खिर्मी	मुलखोला	१	१	१	V4
६४१	लले परियार	पवित्रा	मुलखोला	१	१	१	V4
६४२	वुदे परियार	भुमा	मुलखोला	१	१	१	V4
६४३	वुदी दमाई	विपना	मुलखोला	१	१	१	V4
६४४	साउने दमाई		मुलखोला	१	१	१	V4
६४५	खुर्सल दमाई		मुलखोला	१	१	१	V4
६४६	विकास घर्ति		मुलखोला	१	१	२	V4
६४७	भूपे कामी		मुलखोला	१	१	१	V4
६४८	भक्त व. वि.क.	गौरी	मुलखोला	१	१	१	V4

आधार: जलवायु परिवर्तन सम्बेदनशिल सहभागितामूलक सम्पन्नता स्तरीकरण, २०७५

अनुसूची ३. फोटोहरु

शुरुवाती गोष्ठीमा जलवायु परिवर्तन सम्बन्धि सचेतिकरण गर्दै

लापा योजना तर्जुमा गोष्ठीमा सहभागितमूलक श्रोत तथा प्रको नक्शा बनाइदै

लापा योजना तर्जुमा सहजिकरण गर्दै

लापा योजना तर्जुमा गोष्ठीमा सहजिकरण गर्दै

लापा योजना तर्जुमा गोष्ठीका सहभागीहरु

बनगाड कुपिण्डे नगरपालिका
वडा नं. ५
सल्यान

